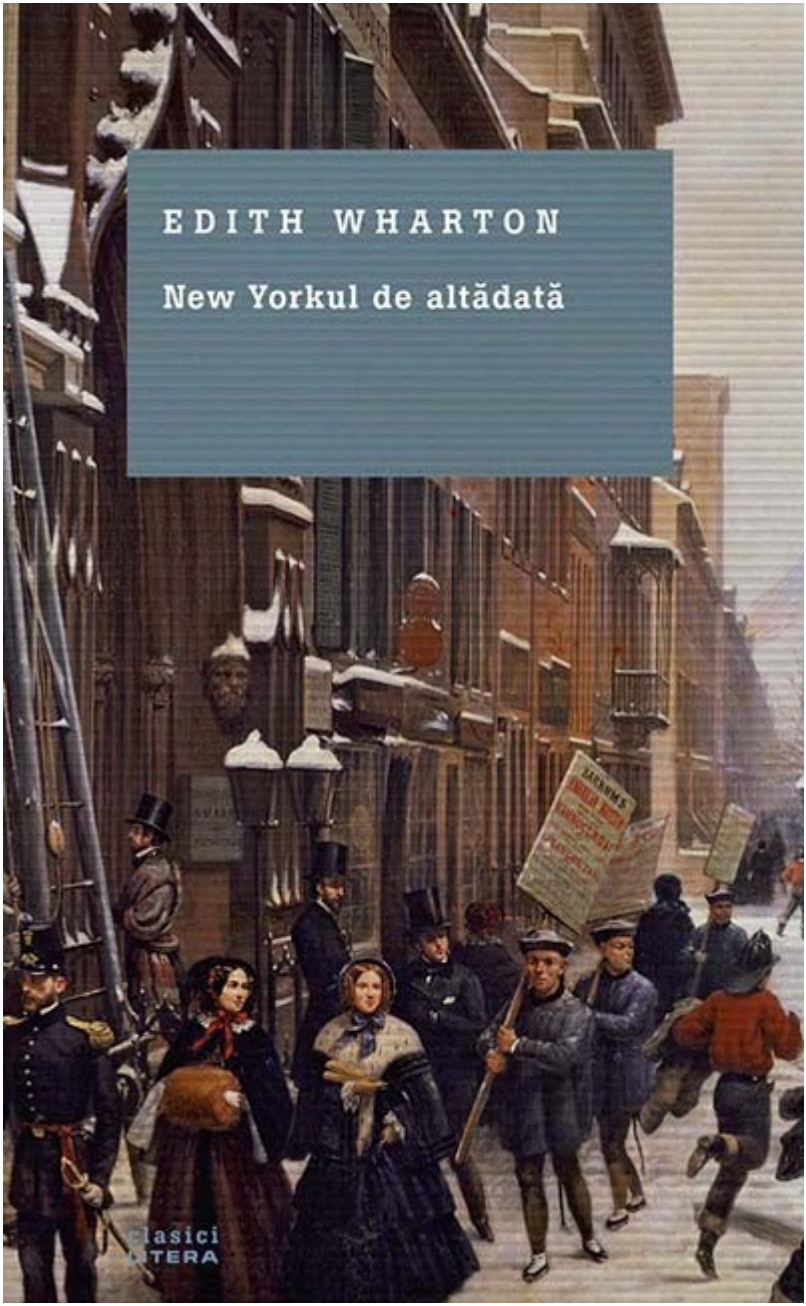

EDITH WHARTON

New Yorkul de altădată

Clasici
LITERA

Edith Wharton

New Yorkul de altădată

Traducere din limba engleză
Victoriţa Stancu

Editura LITERA
2016

Edith Wharton

Old New York

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteţi vizita pe
www.litera.ro

New Yorkul de altădată
Edith Wharton

Copyright © 2016 Grup Media Litera
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidraşcu şi fiii
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman

Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidraşcu Sturza

ISBN ePUB: 978-606-33-0653-2
ISBN PDF: 978-606-33-0654-9
ISBN Print: 978-606-33-0575-7

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Edith Wharton s-a născut în 1862, într-o familie aparţinând înaltei societăţi newyorkeze. A început să scrie din copilărie, iar în 1889 şi-a publicat primul

poem, în *Scribner's Magazine*. A scris poezii, povestiri, romane, cărţi de nonficţiune. Printre romanele sale se numără *Casa veseliei* (*The House of Mirth*, 1905), *Ethan Frome* (1911), *Obstacole* (*The Reef*, 1912), *The Custom of the Country* (1913), *Vara primei iubiri* (*Summer*, 1917), *Vârsta inocenţei* (*The Age of Innocence*, 1920), distins cu Premiul Pulitzer în 1921, *Rivalitate* (*The Mother's Recompense*, 1925), iar două dintre cele mai cunoscute culegeri de nuvele sunt *New Yorkul de altădată* (*Old New York*, 1924) şi *Sufletul omului* (*Human Nature*, 1933). Edith Wharton s-a aflat printre nominalizaţii la Premiul Nobel pentru Literatură în anii 1927, 1928 şi 1930. A fost şi un apreciat arhitect peisagist şi designer de interior şi a scris câteva cărţi de design, printre care *The Decoration of Houses* (1897) şi *Italian Villas and Their Gardens* (1904). S-a bucurat de prietenia unor mari personalităţi ale vremii, printre care romancierii Henry James, Sinclair Lewis, Jean Cocteau şi André Gide şi preşedintele Theodore Roosevelt. Edith Wharton a murit în 1937, în Franţa.

FAPT DE ZI ÎNŞELĂTOR

(Anii patruzeci)

PARTEA ÎNTÂI

I

Fânul, verbina şi rezeda umpleau de miresme acea zi liniştită de iulie. Căpşuni mari, apărând îmbujorate printre firele de mentă, pluteau în cupa unui vas de un galben pal aflat pe masa de pe verandă: un vas georgian vechi, cu reflexe de diferite culori pe părţile poligonale, având gravat blazonul familiei Raycie între capete de leu. Din când în când domnii, avertizaţi de un bâzâit ameninţător, se plesneau peste obraz, peste frunte sau peste creştetul pleşuv; dar o făceau cât se poate mai discret, pentru că domnul Halston Raycie, pe a cărui verandă se aflau, nu accepta ideea că la High Point existau ţânţari.

Căpşunile erau din grădina domnului Raycie; vasul georgian era de la străbunicul lui (care făcuse parte dintre cei ce semnaseră Declaraţia de Independenţă); veranda aparţinea conacului său de la ţară, care se afla pe o culme deasupra râului Sound, la o distanţă convenabilă de casa din oraş de pe Canal Street.

— Mai vrei un pahar, comandore? întrebă domnul Raycie, scoţând o batistă de in, mare cât o faţă de masă, şi ducând un colţ spre fruntea asudată.

Domnul Jameson Ledgely zâmbi şi mai luă un pahar. Prietenii intimi îi spuneau „comandor” pentru că servise în marină în tinereţe şi pentru că luase parte la războiul din 1812, ca aspirant de marină, sub amiralul Porter. Acest burlac jovial şi ars de soare, al cărui chip semăna cu acela al unuia dintre idolii de bronz pe care îi adusese cu el, îşi păstra aerul marinăresc deşi se retrăsese de mult din marină; dar pantalonii albi de doc, şapca cu bordura aurie şi dinţii strălucitori îl făceau să arate încă asemenea unui comandant de fregată. Iar acum, iată că tocmai transportase pe apă un grup de prieteni de la locuinţa lui

de pe ţărmul din Long Island, iar goeleta sa albă şi cochetă se odihnea în golful din vale.

Conacul Halston Raycie dădea spre o pajişte ce cobora până la râul Sound. Pajiştea era mândria domnului Raycie; era tunsă odată la două săptămâni şi bătătorită primăvara de un bătrân cal alb, potcovit special în acest scop. Dedesubtul verandei gazonul era întrerupt de trei ronduri de muşcate roz, vanilie sălbatică şi trandafiri bengalezi, pe care doamna Raycie îi îngrijea, purtând mănuşi speciale şi o mică umbrelă cu mâner de fildeş cu încrustaţii. Casa, refăcută şi mărită de domnul Raycie când se căsătorise, fusese în timpul revoluţiei aşezământul coloniştilor, unde Benedict Arnold îşi instalase cartierul general. O stampă reprezentând-o aşa cum era atunci atârna în biroul domnului Raycie, dar nimeni n-ar fi putut recunoaşte silueta umilă a vechii case în maiestuoasa clădire de piatră aparentă, construită din bârne, cu un turn unghiular, cu ferestre înguste şi înalte, cu o verandă sprijinită pe stâlpi cu caneluri şi care poza, la fel de sigură de sine, ca o „vilă toscană” în *Arta arhitecturii în America* a lui Dowing. Era o diferenţă tot atât de mare între vechea litografie reprezentând bătrâna casă şi gravura în oţel curat înfăţişând-o pe cea care i-a urmat (având şi un fag plângător pe pajişte), ca şi între cele două clădiri. Domnul Raycie era îndreptăţit să-l preţuiască pe arhitect.

De fapt, el preţuia majoritatea lucrurilor legate de persoana sa prin rudenie sau interes. Nimeni nu ştiuse niciodată prea bine dacă o făcuse pe doamna Raycie fericită, dar se ştia că o aprecia foarte mult. Acelaşi lucru se întâmpla şi cu fiicele sale, Sarah Anne şi Mary Adeline, replici mai recente ale limfaticei doamne Raycie; nimeni n-ar putea jura că se înţelegeau prea bine cu jovialul lor părinte, deşi toată lumea ştia cât de mult îl proslăveau. Dar cel mai de seamă obiect din galeria auto-preţuirii îl

reprezenta fiul său, Lewis. Şi totuşi, aşa cum remarcase odată James Ledgely, care spunea exact ceea ce gândea, se presupunea că tânărul Lewis nu prea era genul de lucrătură pe care Halston ar fi meşterit-o dacă ar fi fost să creeze tiparul propriului său fiu şi moştenitor.

Domnul Raycie era un bărbat foarte voinic. Dimensiunile sale în înălţime, lăţime şi grosime erau aşa de apropiate, încât în orice fel ar fi stat, aveai cam aceeaşi amplă perspectivă; iar fiecare părticică a acelei enorme circumferinţe era aşa de bine îngrijită, încât în ochii unui fermier persoana lui ar fi apărut ca o mare proprietate agricolă din care nici o părticică nu rămăsese nelucrată. Chiar şi chelia, care era proporţională cu restul, arăta de parcă era special lustruită în fiecare zi, iar pe caniculă întreaga lui persoană te purta cu gândul la o minunată mostră de irigaţie perfectă: era aşa de imens şi avea atâtea suprafeţe, încât era fascinant să urmăreşti fiecare dâră de transpiraţie urmându-şi propriul drum. Chiar şi pe mâinile lui curate, picăturile se despărţeau, prelingându-se în diferite direcţii de la încheieturile degetelor; cât despre frunte, tâmple şi pungile de sub ochi, fiecare din aceste pante îşi avea cursul ei, cu ochiuri adânci şi cascade ivite pe neaşteptate; dar priveliştea nu era supărătoare, pentru că imensa lui suprafaţă acoperită de broboane era de un trandafiriu curat şi plăcut, iar transpiraţia, parfumată puternic de apă de colonie scumpă şi de cel mai bun săpun franţuzesc.

Doamna Raycie, deşi plămădită la o scară mai puţin eroică, avea dimensiuni mai reduse; atunci când îmbrăca cea mai scumpă mătase marmorată (în genul celei care stă singură în picioare), îşi încadra chipul în nenumăraţi zulufi prinşi în panglici şi-şi aşeza strugurii de nuanţă purpurie pe cea mai nouă pălărie pariziană, reuşea aproape să egaleze volumul soţului ei. Şi totuşi, din

această pereche impozantă, cum ar fi spus comandorul, rezultase pipernicitul şi slăbănogul de Lewis, o fărâmă de copil, un băieţaş firav, ajuns acum un tânăr pricăjit, cât o umbră în miez de zi.

Toate aceste lucruri, gândea Lewis bălăngănindu-şi picioarele, aşa cum stătea aşezat pe balustrada verandei, treceau fără îndoială prin mintea celor patru domni adunaţi în jurul tatălui său.

Domnul Robert Huzzard, bancherul, bărbat înalt şi voluminos, care părea mare în orice altă companie cu excepţia domnului Raycie, se lăsă pe spate, ridică paharul şi făcu o plecăciune spre Lewis:

— Pentru călătoria cea mare!

— Nu mai sta cocoţat pe balustradă ca o vrabie, băiete, îi reproşă domnul Raycie, iar Lewis sări în picioare şi-i întoarse domnului Huzzard plecăciunea.

— Nu mi-am dat seama, se bâlbâi el.

Era scuza pe care o invoca cel mai frecvent.

Domnul Ambrose Huzzard, fratele mai mic al bancherului, domnul Ledgely şi domnul Donaldson Kent, ridicară cu toţii paharele şi repetară veseli:

— Pentru călătoria cea mare!

Lewis făcu din nou o plecăciune şi-şi lipi buzele de paharul de care uitase. De fapt, nu-l agrea decât pe domnul Donaldson Kent, vărul tatălui său, un bărbat tăcut, cu un profil uscăţiv de uliu, care arăta ca un erou al revoluţiei, în retragere, şi care trăia într-o permanentă spaimă că s-ar putea ivi oricând vreun risc cât de mic sau vreo răspundere.

Acestui cetăţean prudent şi circumspect îi revenise, cu câţiva ani în urmă, neaşteptata şi nedorita îndatorire de a o lua în grijă pe fiica unicului său frate, Julius Kent. Julius murise în Italia – mă rog, asta era treaba lui, dacă preferase să trăiască acolo. Dar faptul că-i îngăduise soţiei

să moară înaintea sa şi că lăsase o fiică minoră şi un testament prin care o încredinţa stimatului său frate mai mare, Donaldson Kent, proprietar în Kent’s Point, Long Island şi în Great Jones Street, New York – ei, aşa cum spusese şi domnul Kent şi cum spusese şi soţia sa pentru el, nu fusese nimic, chiar nimic în atitudinea sau în comportamentul domnului Kent care să explice de ce nerecunoscătorul de Julius (ale cărui datorii le plătise de mai multe ori) îi pusese în spinare această ultimă povară.

Nepoata sosise. Avea paisprezece ani, o fetiţă destul de ştearsă, micuţă, negricioasă şi slăbuţă. Se numea Beatrice, ceea ce era destul de rău, dar şi mai rău era că numele fusese prescurtat de străini neştiutori în Treeshy. Fata se arăta însă energică, serviabilă şi blajină şi, aşa cum spuseseră prietenii domnului şi doamnei Kent, faptul că nu avea nimic ieşit din comun făcea ca lucrurile să fie şi mai simple. Era tocmai vremea când se înălţau şi cei doi băieţi ai familiei Kent – Bill şi Donald – şi dacă această verişoară lipsită de avere ar fi fost ca un boboc gata să se deschidă – ei, atunci ar fi trebuit mai bine supravegheată şi s-ar fi putut să răsplătească bunătatea unchiului şi a mătuşii printr-un act de cumplită ingratitudine. Dar riscul fiind înlăturat din pricina înfăţişării ei, puteau să fie îngăduitori cu ea, fără regrete, iar blândeţea era ceva obişnuit la ei. Aşa că, odată cu trecerea anilor, fata deveni treptat tutoarea tutorilor ei, deoarece atât doamna, cât şi domnul Kent găseau firesc să se lase în seama oricui de care nu se temeau instinctiv sau în care aveau încredere.

— Da, pleacă luni, spuse domnul Raycie, dând din cap mustrător către Lewis, care pusese jos paharul după ce gustase doar o dată.

„Goleşte-l, nu trage chiulul!” comanda semnul din cap, şi Lewis, dându-şi capul pe spate, îi dădu drumul pe gât dintr-o înghiţitură, deşi băutura părea să se oprească

în gâtlejul lui subţire. Trebuise să bea până acum două pahare, dar chiar şi numai atât era prea mult pentru el, şi s-ar putea ca efectul să fie o stare de excesivă volubilitate, urmată de o seară posomorâtă şi de dureri de cap a doua zi dimineaţa. Şi el dorea să aibă mintea limpede în ziua aceea şi să se gândească mult şi profund la Treeshy Kent.

Desigur, nu putea încă să se căsătorească cu ea. Împlinea douăzeci şi unu de ani chiar în acea zi, dar era complet dependent de tatăl său. Şi nu-i displăcea deloc să facă mai întâi acel mare voiaj. Era lucrul la care visase întotdeauna, după care tânjise din momentul în care ochii lui de copil fuseseră pentru prima dată atraşi de stampele reprezentând oraşe europene, ce atârnau în coridorul lung de sus care mirosea a rogojină. Şi tot ceea ce Treeshy îi spusese despre Italia îi sporise şi-i întărise dorinţa. O, să fi mers acolo cu ea – cu ea ca ghid, Beatrice a lui! (Pentru că ea îi dăruise un Dante în miniatură, ce aparţinuse tatălui ei şi care o avea gravată în oţel, pe frontispiciu, pe Beatrice; iar sora lui, Mary Adeline, care învăţase italieneşte cu un exilat romantic din Milano, îşi ajutase fratele la gramatică.)

Gândul de a merge în Italia cu Treeshy era doar un vis; dar mai târziu, ca soţ şi soţie, vor reveni acolo, şi atunci probabil că Lewis va fi ghidul ei şi-i va dezvălui minunile antice ale ţinutului ei natal, despre care ea ştia la urma urmei atât de puţin, cu excepţia amănuntelor domestice minore, care erau amuzante, dar lipsite de importanţă.

Perspectiva îi umplu sufletul şi-l făcu să se umfle în pene şi să se împace cu gândul despărţirii. De fapt, în sinea sa se simţea încă băieţandru, dar la întoarcere va fi cu adevărat bărbat; intenţiona să-i spună acest lucru când aveau să se întâlnească a doua zi. Când se va întoarce, va fi un om format, cunoştinţele sale despre viaţă (pe care le socotea de pe acum considerabile) vor fi complete, şi

atunci nimeni nu-i va mai putea ţine departe unul de altul. Şi zâmbi gândindu-se cât de puţin îl vor impresiona pe bărbatul întors din marea călătorie ţipetele şi scandalul făcut de tatăl său.

Domnii povesteau întâmplări legate de primele lor experienţe în Europa. Nici unul din ei – nici măcar domnul Raycie – nu călătorise aşa de mult cât se plănuise pentru Lewis, deşi fraţii Huzzard fuseseră de două ori în Anglia cu probleme bancare, iar comandorul Ledgely, un om îndrăzneţ, în Franţa şi Belgia – ca să nu mai vorbim despre experienţele lui timpurii în Orientul Îndepărtat. Cu toţii păstraseră amintiri vii şi amuzante, cu o vagă nuanţă de dezaprobare, în legătură cu ceea ce văzuseră.

— O, ce mai franţuzoaice, chicoti comandorul printre dinţii lui albi.

Dar bietul domn Kent, care plecase în străinătate în luna de miere, fusese surprins la Paris de revoluţia din 1830, se îmbolnăvise de friguri la Florenţa şi fusese cât pe ce să fie arestat, fiind luat drept spion la Viena, singurul episod plăcut din această aventură unică şi dezastruoasă fiind acela când fusese luat drept ducele de Wellington (pe când încerca să se strecoare afară dintr-un hotel vienez, îmbrăcat în vestonul albastru de curier) de o gloată care fusese...

— Ei bine, foarte recunoscătoare în entuziasmul de care era cuprinsă, admisese domnul Kent.

— Cum o fi putut bietul meu frate să trăiască în Europa? Uitaţi-vă la consecinţe... – obişnuia el să spună, ca şi cum înfăţişarea ştearsă a bietei Treeshy ar fi confirmat de minune opinia lui.

— Există un lucru la Paris, băiete, de care trebuie să fii prevenit: e vorba de casele de jocuri de noroc de la *Pally Royle,* insistă domnul Kent. Eu unul n-am pus piciorul

niciodată în acele locuri, dar o privire din afară a fost de ajuns.

— Cunosc un tip care a fost uşurat de avere acolo, confirmă domnul Huzzard, în timp ce comandorul, ajuns la al zecelea pahar, chicotea cu ochii umezi:

— O, femeile, femeile...

— În ceea ce priveşte Viena..., începu domnul Kent.

— Chiar şi la Londra, spuse domnul Ambrose Huzzard, un tânăr trebuie să ia seama la jucătorii de cărţi. Sunt practicate toate formele de escrocherie, iar chibiţii sunt întotdeauna în căutare de ageamii, un termen, adăugă el spre a se scuza, cu care ei numesc pe orice călător abia sosit în ţară.

— La Paris, spuse domnul Kent, era gata-gata să fiu provocat la un duel.

Scoase un oftat ce exprima groază şi uşurare şi privi, sigur pe el, în josul râului Sound, spre culmea acoperişului său tihnit.

— O, un duel, râse comandorul. Acolo un bărbat poate să se bată în duel. Eu m-am bătut de multe ori pe când eram tânăr, la New Orleans.

Mama comandorului era din sud şi, după moartea tatălui, îşi petrecuse câţiva ani la părinţii ei în Louisiana, aşa că avusese de timpuriu o experienţă bogată.

— Cât despre femei, zâmbi el confidenţial, ridicând paharul gol spre domnul Raycie.

— Vin doamnele! exclamă domnul Kent, cu un glas menit să fie un avertisment.

Domnii se ridicară în picioare, iar comandorul o făcu la fel de prompt şi de sigur ca şi ceilalţi. Uşa salonului se deschise şi în ea apăru doamna Raycie, într-o rochie plisată, de tafta florentină, şi cu o pălărie lucrată în „point de Paris”, urmată de cele două fiice în organdi apretat, cu

şaluri trandafirii. Domnul Raycie privi cu mândrie şi încuviinţare spre ele.

— Domnilor, spuse doamna Raycie cu o voce egală, cina este servită şi, dacă vreţi să ne onoraţi pe domnul Raycie şi pe mine...

— Onoarea, doamnă, pentru o astfel de amabilă invitaţie, este de partea noastră, spuse domnul Ambrose Huzzard.

Doamna Raycie făcu o reverenţă, domnii se înclinară, iar domnul Raycie spuse:

— Oferă-i braţul doamnei Raycie, Huzzard. Această mică petrecere de adio este o chestiune de familie, iar ceilalţi domni vor trebui să se mulţumească cu cele două fiice ale mele, Sarah Anne şi Mary Adeline.

Comandorul şi domnul Huzzard înaintară ceremonios spre cele două fiice, iar domnul Kent încheie procesiunea, între domnul Raycie şi Lewis.

O, cina! Imaginea ei avea să-i apară uneori lui Lewis înaintea ochilor când se va afla în locuri străine, pentru că, deşi nu fusese mâncăcios şi nici pretenţios acasă, la gândul acelor mese opulente avea totuşi să sufere de foame când va avea în faţă făina de castane, usturoi şi ciudate alge cu barbă. În mijlocul mesei se afla eperpne-ul familiei Raycie din argint filigranat, în care era un buchet de trandafiri de iunie, înconjurat de coşuleţe cu migdale zaharisite şi bomboane vărgate de mentă; în jurul acestui „motiv” decorativ se înşiruiau farfuriile Lowestoft încărcate cu zmeură, fragi şi cu primele piersici de Delaware. Pe margini erau rânduite prăjituri, saleuri, tort cu căpşuni. Pâinea de grâu fierbinte şi bucăţi de unt auriu acoperit încă de stropi, abia scos din punguţele de pânză din lăptărie, îţi purtau privirea spre şunca de Virginia din faţa domnului Raycie şi spre cele două platouri cu jumări de ouă, pâine prăjită şi scrumbie albastră la grătar, peste

care domina soţia sa. Lewis n-avea niciodată după aceea să plaseze în această lucrătură complicată „mâncărurile accesorii”, cum ar fi pulpa de curcan condimentată, tocăniţa de pui cu smântână, castraveţii şi roşiile tăiate felii, vasul masiv de argint cu smântână de culoarea untului, laptele de pasăre, „prăjiturelele” şi jeleurile cu lămâie, toate intercalate printre elementele mai consistente ale aranjamentului culinar; dar fuseseră cu toate acolo, fie în acelaşi timp, fie pe rând, şi tot aşa era şi cu mormanul de clătite, cu carafele elegante de argint cu sirop de arţar, care escortau în permanenţă restul mesei, deoarece negresa Dinah avea grijă să le umple mereu.

Şi mâncau – ah, cum mai mâncau cu toţii! – deşi se presupunea că doamnele trebuiau doar să guste; dar bunătăţile din farfuria lui Lewis rămâneau neatinse, până când câte o privire mustrătoare din partea domnului Raycie sau o privire rugătoare aruncată de Mary Adeline îl îndemnau să mai întindă leneş furculiţa spre mâncare.

Şi, în tot acest timp, domnul Raycie continua să peroreze:

— După părerea mea, înainte de a-şi face un cămin, un tânăr trebuie să vadă lumea; să-şi formeze gustul; să-şi întărească judecata. Trebuie să studieze cele mai renumite monumente, să examineze modul de organizare al altor societăţi, obiceiurile şi tradiţiile acelor vechi civilizaţii al căror jug am avut onoarea să-l înlăturăm. Deşi ar putea să vadă acolo multe lucruri deplorabile şi de reproşat – („Totuşi, unele fetişcane...” fu auzit zicând comandorul Ledgely) – multe îl vor face să fie recunoscător pentru privilegiul de a se fi născut şi de a fi fost crescut în spiritul instituţiilor noastre libere, şi cred, încheie domnul Raycie cu mărinimie, că va fi în stare să înveţe multe.

— Duminicile, însă, se hazardă cu glas prevenitor domnul Kent, iar doamna Raycie îi şopti fiului ei:

— Ah, asta spuneam şi eu!

Domnului Raycie nu-i plăceau întreruperile şi reacţionă devenind vizibil mai voluminos. Trupul lui imens păru să ameninţe un moment, asemenea unei avalanşe, în liniştea care urmă remarcii domnului Kent şi şoaptei doamnei Raycie; apoi se năpusti la amândoi:

— Duminicile – ei, ce-i cu duminicile? Care ar fi lucrul ce ar putea înspăimânta un credincios episcopalian în ceea ce numim duminica europenilor? Presupun că suntem cu toţi oameni evlavioşi, nu? Nu există nici urmă de vreun miorlăit metodist sau utilitarian ateist în casa mea, sunt sigur de asta. Şi nu vreau să jignesc pe doamnele mele cu presupuneri că şi-ar fi plecat urechea, în secret, la vreun flecar de baptist din capela de la capătul aleii noastre. Nu? Bănuiam eu că nu! Ei, atunci, de ce toată această zarvă în legătură cu papistaşii? Departe de mine să aprob doctrinele lor păgâne – dar, fir-ar să fie! şi ei merg la biserică, nu-i aşa? Şi au şi ei slujbă ca şi noi, nu? Şi au şi cler, nu o gloată de neisprăviţi îmbrăcaţi ca laicii, huiduiţi pentru asta, şi care stau la taifas cu Atotputernicul în păsăreasca lor vulgară. Nu, domnule, se întoarse el spre domnul Kent care se făcuse mic de tot, nu de biserică mă tem eu când e vorba de alte ţări, ci de canalizare, domnule!

Doamna Raycie deveni palidă; Lewis ştia că şi ea era preocupată de canalizare.

— Şi de aerul ce se respiră noaptea, murmură ea abia perceptibil.

Dar domnul Raycie îşi reluă ideea.

— După părerea mea, dacă un tânăr călătoreşte, trebuie să călătorească atât cât îl ţine punga; şi să vadă cât mai mult. Acestea sunt comenzile de bord pentru călătoria fiului meu, comandore, şi să închinăm ca el să le ducă la bun sfârşit, folosindu-şi toate puterile!

Negresa Dinah luă şunca de Virginia, sau mai degrabă resturile care mai rămăseseră în farfurie, reuşind să facă loc unui vas cu punci, din care domnul Raycie turnă cu polonicul băutura parfumată în paharele aranjate în faţa lui pe o tavă de argint. Domnii se ridicară în picioare, doamnele zâmbiră şi lăcrimară şi se închină în sănătatea lui Lewis şi pentru reuşita călătoriei celei mari, cu o asemenea elocvenţă, încât doamna Raycie le făcu semn grăbit fetelor şi le mână încet afară din cameră în foşnet de volane apretate.

— La urma urmei, o auzi Lewis spunându-le în şoaptă în pragul uşii, faptul că tatăl vostru e în stare să vorbească astfel înseamnă că e liniştit în privinţa lui Lewis.

II

Cu toate că băuse cam mult, Lewis Raycie se sculă a doua zi de dimineaţă înainte de răsăritul soarelui.

Ridică obloanele fără zgomot şi se uită spre pajiştea acoperită de rouă ce se pierdea în boschetele înceţoşate şi spre apa râului Sound ce abia se zărea sub cerul plin de stele. Capul îl durea, dar inima îi era plină de înflăcărare; perspectivele ce-l aşteptau erau suficient de palpitante pentru a alina chiar şi o minte mai zbuciumată decât a lui.

Se îmbrăcă repede, complet (cu excepţia pantofilor) şi apoi, trăgând cuvertura înflorată de pe patul înalt din lemn de mahon, o făcu sul şi o puse sub braţ. Aşa enigmatic echipat, o porni cu pantofii în mână prin întunericul palierului, spre scara lunecoasă de stejar, când lumina unei lumânări ce apăru în bezna holului de dedesubt îl făcu să tresară. Îşi ţinu respiraţia şi, aplecându-se peste balustrada de metal, o văzu plin de uimire pe sora sa Mary Adeline înaintând, cu pelerina şi boneta, tot fără pantofi, dinspre culoar spre cămară. Şi ea ducea o dublă povară: pantofii şi lumânarea într-o mână, iar în cealaltă un coş mare acoperit, care-i îndoia braţul gol.

Fratele şi sora se opriră şi se priviră în semiîntunericul albăstrui; lumina lumânării cădea de sus, modificând atât de tare trăsăturile plăcute ale chipului lui Mary Adeline, încât Lewis se simţi îngrozit când se furişă lângă ea.

— Ah! şopti ea. Ce Dumnezeu faci aici? Tocmai luam câteva lucruri pentru tânăra şi neajutorata doamnă Poe, care stă la capătul străzii şi care e tare bolnavă – înainte ca mama să intre în cameră. N-o să-i spui, nu-i aşa?

Lewis o făcu să înţeleagă că-i este complice şi deschise cu grijă uşa din faţă. Nu îndrăzniră să mai scoată un cuvânt până ce nu se mai îndepărtară. Se aşezară o clipă pe treptele de la intrare ca să-şi pună pantofii, apoi

se strecurară grăbiţi, fără vreun cuvânt, printre tufişurile fantomatice, până ce ajunseră la poarta ce da în stradă.

— Dar tu, Lewis? întrebă deodată sora lui, privind mirată la cuvertura făcută sul de sub braţul fratelui său.

— Hm, eu – ascultă, Addy, dar se întrerupse şi începu să se caute prin buzunar, n-am prea mult la mine... bătrânul mă ţine din scurt ca întotdeauna, dar poftim un dolar, dacă crezi că-i va fi de folos sărmanei doamne Poe, mi-ar face plăcere... m-aş simţi onorat.

— Vai, Lewis, ce bun, ce generos eşti! Sigur că aş putea să le mai cumpăr câte ceva cu el... ştii, ei nu mănâncă niciodată carne, decât când le duc eu câte o bucăţică şi... mă tem că e pe moarte... şi amândouă, ea şi mama ei, sunt îngrozitor de mândre.

Tânăra fată lăcrimă impresionată, iar Lewis răsuflă uşurat: reuşise să-i distragă atenţia de la cuvertură.

— O, se simte briza, şopti el, inspirând aerul devenit deodată răcoros.

— Da. Trebuie să plec; trebuie să fiu înapoi înainte de răsăritul soarelui, spuse Mary Adeline, nerăbdătoare; dacă mama ar afla, n-aş putea să mai fac asta...

— Nu ştie că mergi pe la doamna Poe?

Chipul naiv al lui Mary Adeline exprima o copilărească şiretenie:

— Bineînţeles că ştie! Şi totuşi nu ştie... aşa ne-am înţeles. Ştii, doamna Poe este ateistă, aşa că tata...

— Înţeleg, dădu din cap Lewis. Ei, aici o să ne despărţim; eu mă duc să mă scald, spuse el degajat.

Dar deodată se întoarse şi o prinse de braţ pe sora lui.

— Surioară, spune-i doamnei Poe, te rog, că l-am auzit pe soţul ei citindu-şi poeziile acum două seri, la New York.

— Vai, Lewis, tu? Tata spune că e un defăimător.

— Şi un mare poet – un Mare Poet. Spune-i asta din partea mea, te rog; vrei, Mary Adeline?

— Ah, frăţioare, nu pot... nu vorbim niciodată despre el, şovăi fata, surprinsă, îndepărtându-se grăbită.

În golful unde goeleta comandorului sosise cu câteva ore mai înainte, o barcă măricică cu vâsle înfrunta primele valuri. Tânărul Raycie vâsli spre barcă, îşi prinse schiful cu odgoanele şi sări repede în ea.

Din fundul buzunarelor scoase nişte sfoară, frânghie, un ac şi alte diferite şi ciudate unelte; apoi, legând o vâslă la capătul celeilalte şi băgând-o între barcă şi proră, aşeză cuvertura înflorată pe catarg, înnodă o sfoară la capătul liber al cuverturii şi se aşeză la pupă, cu o mână pe cârmă şi cu alta pe pânza improvizată.

Luceafărul de dimineaţă, veghind argintiu pe linia de un verde pal al cerului, crea o oază de strălucire pe suprafaţa mării, în timp ce briza dimineţii umfla vela bărcii tânărului îndrăgostit...

Pe prundişul în pantă al altui golf, la câteva mile în josul râului Sound, Lewis Raycie îşi coborî strania velă şi-şi trase barca la mal. Însoţită de foşnetul misterios al sălciilor de pe ţărmul acoperit cu prundiş, Treeshy Kent ajunse într-o clipă în braţele lui.

Soarele încerca să se înalţe peste un brâu de nori îngrămădiţi la răsărit, împroşcându-i cu aur topit, iar Luceafărul pălea pe măsură ce lumina urca în sus. Dar sub sălcii era încă întuneric, un întuneric cu o nuanţă de un verde pal, în care se auzeau şoaptele tainice ale nopţii.

— Treeshy, Treeshy! exclamă tânărul, îngenunchind lângă ea; şi apoi, după o clipă: Îngerul meu, eşti sigură că nu bănuieşte nimeni?

Fata râse uşor, încreţindu-şi nasul drăgălaş. Îşi rezemă capul de umărul lui, lipindu-şi fruntea rotundă şi cosiţele răvăşite de obrazul lui, lăsându-şi mâinile într-ale sale şi răsuflând repede voioasă.

— Credeam că n-am să mai ajung, bombăni Lewis, cu caraghioasa asta de cuvertură – şi în curând vom fi în plină zi! Când te gândeşti că ieri am devenit major şi că trebuie să vin la tine într-o barcă de jucărie, din cele cu care se joacă un copil pe o baltă! Dacă ai şti ce umilit mă simt...

— Ce mai contează, dragul meu, din moment ce acum eşti major şi propriul tău stăpân?

— Oare sunt? Aşa spune şi tata, dar trebuie să fac numai cum vrea el; şi se pare că sunt major numai când fac ce vrea el! Să vezi... Am un credit de zece mii de dolari, zece... mii... auzi? pe numele meu la o bancă din Londra, şi aici nu am nici măcar un bănuţ pentru sufletul meu... Ei, Treeshy dragă, ce s-a întâmplat?

Ea îşi aruncase braţele după gâtul lui şi, în sărutul lor inocent, el simţi gustul lacrimilor ei.

— Ce s-a întâmplat, Treeshy? o imploră el.

— Îmm... uitasem că este ultima noastră zi împreună, până nu ai amintit de Londra – răule ce eşti! îi reproşă ea.

Şi în lumina răsăritului, devenită verde din cauza sălciilor, ochii ei străluceau înflăcăraţi, ca două stele lucind în furtună. Lewis nu cunoştea alţi ochi care să exprime o furie mai primară decât ochii lui Treeshy.

— Ei, mică aruncătoare-de-foc ce eşti! râse el înfundat. Da, este ultima noastră zi, dar nu pentru mult timp; la vârsta noastră, doi ani nu înseamnă prea mult, nu-i aşa? Şi când mă voi întoarce, voi fi stăpân pe mine, independent, liber – voi veni să te cer în faţa tuturor! Gândeşte-te la asta, iubito, şi fii curajoasă de dragul meu, curajoasă – şi răbdătoare, aşa cum vreau şi eu să fiu! declară el eroic.

— Da, dar tu – tu o să întâlneşti alte fete, cu grămada; în ţările alea bătrâne şi blestemate, unde am auzit că există atât de multe fete drăguţe. Unchiul Kent spune că

ţările europene sunt toate blestemate, chiar şi biata mea Italie...

— Dar tu, Treeshy, tu o să-i vezi mereu pe verii Bill şi Donald – o să-i vezi toată ziua şi în fiecare zi. Şi recunoşti şi tu că ai o slăbiciune pentru matahala aia de Bill. Şi măcar de-aş fi mai înalt de statură, aş pleca cu inima mai uşoară, copilă nestatornică ce eşti! încercă el s-o necăjească.

— Nestatornică? Eu, nestatornică, ah, Lewis!

Lewis simţi un semn prevestitor de suspine, şi puţinul curaj pe care-l avea îl părăsi. Teoretic, era minunat să ţii în braţe o frumoasă înlăcrimată, dar o găsi teribil de alarmant în practică. Răspunsul i se poticni în gâtlej.

— Nu, nu; tari ca diamantul şi statornici, aşa vom fi amândoi, nu-i aşa, *cara?*

— *Caro,* da, suspină ea, domolită.

— Şi o să-mi scrii regulat... Treeshy – scrisori lungi, lungi? Pot să mă bizui pe asta, da, oriunde aş fi? Şi trebuie să le numerotezi pe fiecare, în parte, aşa ca să pot şti imediat dacă am pierdut vreuna; să nu uiţi!

— Şi tu, Lewis, o să le porţi pe toate aici! (Îi atinse pieptul.) O, nu chiar pe toate, adăuga ea, râzând, pentru că vor fi o mulţime şi o să arăţi ca Pulcinella, cu o cocoaşă în faţă – dar întotdeauna cel puţin pe ultima, doar pe ultima. Promiţi?

— Întotdeauna, promit – dacă vor fi frumoase, spuse el, încercând să-şi păstreze buna dispoziţie.

— O, Lewis, vor fi, atât timp cât vor fi şi ale tale la fel... şi mult timp după aceea...

Luceafărul păli şi dispăru odată cu răsăritul soarelui.

III

Momentul crucial, o ştia bine Lewis, nu avea să fie despărţirea de Treeshy, ci ultima întrevedere cu tatăl său.

De asta depindea totul – ceea ce avea să urmeze imediat, precum şi planurile sale pentru o perioadă mai îndepărtată. Pe când se furişa acasă, în lumina primilor zori, călcând pe iarba acoperită de rouă, privi cu teamă în sus, la ferestrele domnului Raycie, şi mulţumi destinului că erau încă acoperite de obloane.

Nu era nici o îndoială, aşa cum spusese şi doamna Raycie, că folosirea unui „limbaj mai puţin elegant” în prezenţa doamnelor însemna că soţul ei era teribil de bine dispus, degajat, relaxat – într-o dispoziţie în care rareori îi fusese dat familiei să-l vadă, încât Lewis se întreba uneori, fără reţinere, cărei stele nefaste îşi datorau el şi surorile lui firile atât de sfioase.

Era foarte bine că-şi putea spune, şi chiar şi-o spunea destul de des, că grosul banilor era al mamei lui şi că putea s-o joace pe degete. Dar cu ce-l ajuta asta? Imediat după căsătorie, domnul Raycie preluase pe tăcute administrarea averii soţiei sale, şi ea reţinea, din infima sumă pe care i-o lăsase, toate micile ei cheltuieli personale, chiar şi valoarea timbrelor pe care le utiliza, şi dolarul pe care-l punea în cutia bisericii în fiecare duminică. Numea această sumă de bani ce-i revenea ei „bani de buzunar”, deoarece, aşa cum îi amintea deseori, el plătea toate cheltuielile gospodăriei, aşa încât mica sumă pe care o primea ea trimestrial putea fi în întregime utilizată după cum dorea, pentru tot felul de ornamente şi zorzoane.

— Şi chiar aşa va fi, dacă-mi respecţi dorinţa, draga mea, adăuga el întotdeauna. Îmi place să te văd aranjată şi gătită, ca nu cumva prietenii noştri să-şi imagineze,

atunci când sunt invitaţi la masă, că doamna Raycie este sus în camera ei, bolnavă şi că o înlocuieşte vreo rubedenie mai scăpătată.

Drept care, doamna Raycie, simţindu-se flatată şi înspăimântată totodată, îşi cheltuia şi ultimul bănuţ spre a se găti pe sine şi pe fiicele ei şi se vedea nevoită să reducă cheltuielile pentru încălzit în dormitoare şi pentru mesele servitorilor, ca să economisească ceva bani necesari altor lucruri personale.

Domnul Raycie o convinsese de mult pe soţia sa că un asemenea mod de a o trata, chiar dacă nu era prea generos, era potrivit şi de fapt „onorabil”; iar ea, când vorbea despre acest subiect cu neamurile ei, avea întotdeauna în ochi lacrimi de recunoştinţă pentru bunătatea soţului ei, care preluase treburile legate de administrarea proprietăţii ei. Şi cum el o administra extrem de bine, fraţii ei care aveau mult simţ practic (bucuroşi că scăpaseră de responsabilitate şi convinşi că, lăsată să se descurce singură, ea ar fi aruncat banii pe tot felul de acte caritabile nesocotite) se grăbeau să fie de aceeaşi părere cu ea când era vorba de domnul Raycie; deşi bătrâna ei mamă spunea câteodată, neputincioasă:

— Şi când te gândeşti că Lucy Ann nu poate căpăta nici măcar o fiertură de ovăz, fără ca el să nu fi cântărit ovăzul pus în ea...

Dar şi acest lucru era spus doar în şoaptă, ca nu cumva misterioasa putere a domnului Raycie de a auzi ce se spunea în spatele lui să ducă la represalii imediate asupra venerabilei doamne, pe care el întotdeauna o numea, cu un tremur în glasul lui jovial „scumpa mea soacră – sau, dacă-mi permite, o să-i spun mai simplu, dar din inimă, scumpa mea mamă”.

Pe Lewis, domnul Raycie îl tratase până acum ca şi pe femeile din familie. Îl îmbrăcase bine, cheltuise mult

pentru educaţia lui, îl ridica în slăvi – şi numărase fiecare bănuţ din suma ce-i revenea. Şi totuşi, exista o deosebire, iar Lewis era conştient de ea, aşa cum erau şi toţi ceilalţi.

Visul, ambiţia, pasiunea de-o viaţă a domnului Raycie, era (aşa cum bine ştia şi fiul lui) de a întemeia o Familie; şi nu-l avea decât pe Lewis care putea să o facă. El credea în dreptul primului născut, în moştenirea bijuteriilor de familie, în proprietăţi lăsate urmaşilor în tot ritualul tradiţiei englezeşti „funciare”. Nimeni nu lăuda mai tare decât el instituţiile democratice în spiritul cărora trăia; dar niciodată nu se gândise că ele ar putea afecta acea instituţie privată, dar mult mai importantă – Familia; şi spre Familie se îndreptau toate gândurile şi toată grija sa. Rezultatul, aşa cum îl bănuise vag Lewis, era acela că asupra persoanei lui debile şi prea puţin capabile se concentra toată pasiunea ce fremăta în imensul piept al domnului Raycie. Lewis era sânge din sângele lui, una cu el, şi reprezenta tot ce îndrăgea el mai mult; şi din aceste două motive domnul Raycie punea un preţ excesiv de mare pe băiat (ceva ce era, gândea Lewis, cu totul altceva decât a ţine la el).

Domnul Raycie se mândrea în mod deosebit cu gustul fiului său pentru literatură. El, fiind la rândul său destul de citit, admira foarte mult ceea ce numea un „gentleman cultivat” – şi era clar că Lewis asta urma să devină. Şi dacă ar fi putut adăuga la acest lucru şi un aspect mai bărbătesc şi un interes cât de mic pentru câteva sporturi la modă atunci printre gentlemeni, domnul Raycie ar fi fost întru totul satisfăcut; dar cine este pe deplin mulţumit, în lumea aceasta plină de dezamăgiri? În schimb, se mai mângâia cu gândul că, Lewis fiind tânăr şi maleabil şi sănătatea lui pe cale de a se îmbunătăţi, doi ani de călătorii şi aventuri puteau să-l transforme, la întoarcerea acasă, în alt om, atât fizic, cât şi psihic. Domnul Raycie

călătorise şi el în tinereţe şi era convins că experienţa putea modela omul; în sinea sa spera să vadă întorcându-se un Lewis bronzat şi împlinit, maturizat de viaţa independentă şi aventuroasă, care şi-a lepădat păcatele tinereţii pe meleaguri străine, fără să se contamineze de altele.

Lewis bănuia toate acestea, şi mai bănuia şi faptul că aceşti doi ani de călătorie, în intenţia domnului Raycie, trebuiau să se încheie cu o căsătorie şi cu un cămin, după bunul plac al Domniei Sale şi în care Lewis nu trebuia nici măcar să-şi spună părerea.

„Îmi va oferi toate condiţiile – pentru a-şi atinge scopul”, rezumă tânărul, pe când cobora pentru a lua micul dejun cu familia.

Domnul Raycie nu arătase niciodată mai radios decât în acel moment. Pantalonii imaculaţi de doc alb, legaţi sub cizmele din piele de ied, haina de caşmir subţire şi vesta de pichet bej, închisă cu o cravată ca neaua, îl făceau să pară proaspăt ca dimineaţa şi atrăgător ca piersicile şi smântâna aşezate dinaintea lui.

În faţa lui stătea doamna Raycie, îmbrăcată tot în alb imaculat, dar mai palidă ca de obicei, aşa cum îi stă bine unei mame care este pe cale să se despartă de unicul ei fiu; iar între cei doi se găsea Sarah Anne, neobişnuit de îmbujorată şi aparent preocupată, încercând să mascheze locul surorii sale, rămas liber. Lewis îi salută şi se aşeză la dreapta mamei sale.

Domnul Raycie îşi scoase ceasul gravat, cu repetiţie, şi desfăcându-l de pe lanţul gros de aur, îl puse pe masă, lângă el.

— Mary Adeline iarăşi întârzie. Socotesc un lucru neobişnuit ca o soră să întârzie la ultima masă pe care o mai are de luat împreună cu unicul ei frate, pentru doi ani de aici înainte.

— O, domnule Raycie! îngână doamna Raycie.

— Să ştii că ideea este ciudată, spuse domnul Raycie sarcastic. Poate că sunt binecuvântat cu o fiică ciudată.

— Mă tem că Mary Adeline are o migrenă, domnule. A încercat să se scoale, dar nu a reuşit, spuse Sarah Anne, grăbită.

Domnul Raycie nu răspunse, doar îşi arcui sprâncenele ironic, iar Lewis interveni repede:

— Îmi pare rău, domnule, dar s-ar putea să fie din vina mea...

Doamna Raycie păli, Sarah Anne se îmbujoră, iar domnul Raycie repetă rar, neîncrezător:

— Din vina... ta?

— Pentru că din cauza mea s-a dat o petrecere prea somptuoasă, în seara trecută, domnule.

— Ha, ha, ha! râse domnul Raycie, înseninându-se brusc.

Împinse scaunul înapoi şi făcu un semn din cap fiului său, zâmbind; şi cei doi, lăsând doamnele să spele ceştile de ceai (aşa cum era încă obiceiul în familiile bune), se îndreptară spre biroul domnului Raycie.

Ce studia domnul Raycie în această cameră – cu excepţia conturilor şi a modurilor în care să se facă insuportabil familiei sale – Lewis nu reuşise să afle niciodată. Era o înspăimântătoare cămăruţă goală; iar tânărul, care nu-i trecea niciodată pragul fără a simţi o strângere de inimă, se simţea acum mai îngrozitor decât se simţise vreodată până atunci. „Acu-i acu’”, gândi el.

Domnul Raycie se aşeză în singurul fotoliu din cameră şi începu:

— Dragul meu, timpul este scurt, dar suficient pentru ceea ce am să-ţi spun. Peste câteva ore vei porni în marea ta călătorie: un eveniment important în viaţa oricărui tânăr. Talentul şi caracterul tău, combinate cu posibilităţile

de a profita de această ocazie, mă fac să sper că în cazul tău călătoria va fi decisivă. Mă aştept ca, la întoarcerea acasă din călătorie, să fii cu adevărat bărbat.

Deci, asta fusese comanda, ca să spunem aşa: Lewis ar fi putut s-o spună pe de rost înainte s-o fi auzit. Îşi plecă în jos capul, în semn de supunere.

— Un bărbat, repetă domnul Raycie, care e pregătit să joace un rol, un rol deosebit în viaţa socială a comunităţii. Sper să devii cineva în New York; iar eu îţi voi pune la dispoziţie mijloacele necesare pentru asta. Îşi drese vocea: Dar mijloacele nu reprezintă totul, deşi nu trebuie să uiţi niciodată că sunt esenţiale. Educaţia, rafinamentul, experienţa vieţii, acestea sunt lucrurile ce lipsesc multora dintre bărbaţii noştri de vază. Ce ştiu ei despre artă şi literatură? Nu prea am avut încă timp să le creăm aici – ai spus ceva?

Domnul Raycie se opri, cu un gest copleşitor de amabil.

— Eu, o, nu... se bâlbâi fiul său.

— A, credeam că doreai să spui ceva în legătură cu anumiţi versificatori de doi bani, profanatori, ale căror deliruri poetice se spune că le-au conferit un fel de notorietate printre cei ce frecventează tavernele.

Lewis roşi la această aluzie, dar rămase tăcut şi tatăl său continuă:

— Unde este Byron al nostru – unde sunt Scott şi Shakespeare ai noştri? Şi în pictură e la fel. Unde sunt marii noştri maeştri din trecut? Nu le lipseşte talentul nici contemporanilor, dar în ceea ce priveşte capodoperele, deocamdată nu ni le oferă decât tot trecutul, sau trebuie, în majoritatea cazurilor, să ne mulţumim cu còpii... Ei, cu asta, dragul meu băiat, ştiu că am atins o coardă sensibilă! Pasiunea ta pentru artă n-a trecut neobservată şi am de gând să fac tot ce-mi stă în putere s-o încurajez. Viitoarea

ta poziţie în societate, îndatoririle şi obligaţiile de gentleman şi om înstărit nu-ţi vor permite să devii un pictor eminent sau un sculptor renumit; dar nu mă voi opune să te ocupi de aceste arte ca amator, cel puţin atât timp cât vei călători în străinătate. Ele îţi vor forma gustul, îţi vor întări puterea de judecată şi îţi vor conferi, sper, discernământul necesar ca să poţi alege pentru mine câteva capodopere care să nu fie còpii. Copiile, continuă domnul Raycie cu tot mai multă vigoare, sunt pentru cei ce nu se pricep sau pentru cei mai puţin binecuvântaţi cu valorile acestei lumi. Da, dragul meu Lewis, vreau să creez o galerie; o galerie de familie. Şi mama ta are aceeaşi ambiţie – doreşte să vadă pe pereţii noştri câteva tablouri originale ale geniului italian. Mă tem că la Rafael nu prea putem aspira, dar un Domenichino, un Albano, un Carlo Dolci, un Guercino, un Carlo Maratta – unul, două din frumoasele peisaje ale lui Salvator Rosa... înţelegi ce vreau să spun? Trebuie să existe o galerie Raycie şi misiunea ta va fi aceea de a-i pune bazele.

Domnul Raycie se opri şi-şi şterse fruntea asudată.

— Cred că nu-l puteam însărcina pe fiul meu cu o misiune mai pe placul lui.

— O, nu, domnule, într-adevăr! strigă Lewis făcându-se verde-albastru.

De fapt, nu bănuise niciodată această parte a planului tatălui său şi îi crescu inima gândindu-se ce onoare i se făcea cu această misiune neprevăzută. Într-adevăr, nimic nu l-ar fi putut face mai mândru sau mai fericit. Pentru moment uită de dragoste, uită de Treeshy, uită de toate, cuprins de extazul că se va putea mişca printre capodoperele la care visase atât timp, că se va mişca printre ele nu ca un simplu privitor avid, ci ca unul care va avea măcar prilejul de a alege şi de a lua câteva dintre comorile mai mici. Abia dacă îşi mai dădea seama ce se

întâmpla cu el, iar şocul acestei înştiinţări îl lăsă ca de obicei fără glas.

Îl auzea pe tatăl său vorbind cu înflăcărare, făcând planuri, explicând cu obişnuita lui precizie exagerată că unul dintre asociaţii băncii din Londra, la care erau depuşi banii lui Lewis, era şi el un colecţionar renumit şi fusese de acord să-i dea tânărului călător scrisori de recomandare către alţi cunoscători într-ale artei, atât din Franţa, cât şi din Italia, aşa încât achiziţiile lui Lewis să fie făcute sub îndrumarea cea mai competentă.

— Tocmai ca să te afli, încheie domnul Raycie, pe picior de egalitate cu cei mai mari colecţionari, ţi-am pus la dispoziţie o sumă aşa de mare. Socotesc că zece mii de dolari îţi dau posibilitatea să călătoreşti doi ani în cele mai bune condiţii; şi intenţionez să depun încă cinci mii în contul tău – se opri şi lăsă silabele să pătrundă încet în mintea fiului său – cinci mii de dolari pentru achiziţionarea de opere de artă, care până la urmă – nu uita asta – vor fi ale tale şi vor reveni, sper, fiilor fiilor tăi, atât timp cât numele Raycie va supravieţui... – o perioadă de timp, părea să spună tonul domnului Raycie, ce nu putea fi măsurată decât cu unitatea de timp a dinastiilor egiptene.

Lewis îl auzea, dar capul îi era buimac: cinci mii de dolari! Suma părea aşa de mare, chiar şi în dolari, deci incalculabil de mare raportată la moneda europeană, încât se mira de ce tatăl lui renunţase aşa de repede să mai spere la un Rafael... „Dacă fac economii în călătorie”, îşi spuse el, „şi renunţ la luxul inutil, aş putea totuşi să-i fac o surpriză aducându-i unul. Şi mamei – ah, ce generozitate, ce minunăţie! Acum înţeleg de ce a fost ea de acord cu toate micile economii care păreau uneori aşa de meschine şi umilitoare...”

Ochii tânărului se umplură de lacrimi, dar rămase tot tăcut, deşi ar fi dorit mai mult ca oricând să-şi exprime

gratitudinea şi admiraţia pentru tatăl său. Intrase în birou aşteptându-se la o predică înainte de plecare, în legătură cu economiile pe care trebuia să le facă şi cu un anunţ de perspectivă legat de un „cămin potrivit” (putea chiar bănui pe care dintre surorile Huzzard o avea în vedere tatăl său) şi, în schimb, i se spusese să-şi cheltuiască princiara sumă de bani ca un prinţ şi să se întoarcă acasă cu o galerie de capodopere.

— Cel puţin, spuse el încet, ca pentru sine, va trebui să conţină un Correggio.

— Ei, domnule? explodă domnul Raycie.

— Ah, tată, strigă el şi se aruncă spre imensa pantă ce o reprezenta vesta părintelui său.

Şi în mijlocul acestor mari bucurii, gândi el în străfundul minţii sale, nu se spusese şi nu se făcuse nimic care să-i strice planurile secrete în legătură cu Treeshy. Era ca şi cum tatăl său acceptase tacit ideea nemărturisitei lor logodne; iar Lewis se simţea pe jumătate vinovat că nu-i mărturisise atunci pe loc. Dar destinul este formidabil chiar şi atunci când e necruţător şi poate că niciodată nu apare mai limpede decât în asemenea momente...

PARTEA A DOUA

IV

Lewis Raycie stătea pe o stâncă proeminentă şi admira spectacolul sublim al Mont Blancului.

Era o zi strălucitoare de august, iar aerul, la înălţimea aceea, era aşa de tăios, încât trebuise să-şi pună haina cu căptuşeala de blană. În spatele lui, la o distanţă destul de mare, se afla servitorul pe care-l luase cu el în călătorie, care, la un semn, i-o adusese; dedesubt, acolo unde drumul de munte cotea, îl aştepta trăsura uşoară şi elegantă cu care călătorise până atunci şi care-l adusese până acolo.

Abia trecuse un an de când îşi luase rămas bun de la New York, de pe puntea pachebotului ancorat în josul golfului; şi totuşi, tânărului ce privea încrezător spre Mont Blanc i se părea că nu mai rămăsese în el nimic din fiinţa fluidă şi fără consistenţă care fusese Lewis Raycie, în afară de o teamă ascunsă şi latentă de domnul Raycie senior. Dar chiar şi ea era atât da atenuată de distanţă şi timp, pierdută dincolo de linia orizontului şi ancorată de cealaltă parte a globului, încât nu se mai trezea din somnu-i letargic decât atunci când vreo scrisoare frumos împachetată, ce purta scrisul tatălui său, îi era înmânată la ghişeul vreunei bănci europene. Domnul Raycie senior nu scria prea des, şi când o făcea, adopta un stil binevoitor şi preţios. Se simţea dezavantajat la scris, iar sarcasmul lui obişnuit era atenuat de perioada de timp necesară spre a se exprima, aşa încât teama fiului său mai putea fi stârnită doar de felul cum caligrafia anumite litere.

De fapt, Lewis nu uitase nimic din întâmplările de acum un an. Multe îi erau încă vii în minte, sau mai degrabă fuseseră trecute în posesia noii lui persoane – ca, de exemplu, afecţiunea sa pentru Treeshy Kent, care, spre surprinderea lui, rezistase încăpăţânată tuturor asalturilor

venite din partea frumoaselor englezoaice şi a cadânelor cu ochi migdalaţi din Răsărit. Rămânea uneori uluit, întâlnind deodată chipul mic şi negricios al lui Treeshy, cu fruntea ei rotundă, cu ochii depărtaţi şi pometii înalţi – privindu-l, ivit brusc pe o stradă în vreun oraş legendar sau în vreun loc din natură învăluit de o melancolică frumuseţe; sau, la fel, părându-i-se că simte mirosul verbinei de sub fereastra casei, atunci când se afla în vreo grădină exotică. Călătoriile îi întăriseră, mai degrabă decât îi înlăturaseră impresia familiei că Treeshy nu avea o frumuseţe izbitoare; nu putea s-o încadreze în nici unul din tiparele frumuseţii feminine pe care le cunoştea; şi totuşi, ea era acolo, ascunsă într-un ungher al inimii şi minţii sale, la fel de stăruitoare ca în trecut, deşi sărutările ei nu le mai simţea la fel de vii, iar glasul ei cu accente stranii abia dacă şi-l mai amintea. Uneori, pe jumătate mânios, îşi spunea că doar cu puţin efort ar fi putut s-o uite pentru totdeauna; şi cu toate acestea, ea trăia în el, nevăzută şi totuşi de neuitat, asemenea imaginii de pe un daghereotip, care deşi deseori rămânea invizibilă, era totuşi imprimată pe placă.

Pentru noul Lewis, totul devenise într-un fel mai puţin important decât crezuse odată. Se maturizase brusc, şi Treeshy îi apărea acum ca un copil alintat, mai degrabă decât o călăuză, o Beatrice, cum o considerase odată; şi îşi promise, cu un zâmbet matur, că de îndată ce va ajunge în Italia îi va scrie acea lungă scrisoare pe care i-o datora.

Drumurile îl duseseră mai întâi în Anglia. Acolo petrecuse câteva săptămâni adunând scrisori de introducere şi recomandări pentru restul călătoriei, cumpărându-şi trăsura cu care avea să călătorească şi numeroasele ei accesorii, şi făcând astfel drumul de la o catedrală la un vestit castel, neocolind nimic, de la Abbotsford la Kenilworth, din ceea ce merita atenţia unei

minţi cultivate. Din Anglia traversă pasul Calais, înaintând încet spre sud, în direcţia Mării Mediterane; şi de acolo, luând un vapor spre Pireu, se avântă în plină aventură, turistul devenind acum un adevărat ghiaur.

Orientul fusese acela care-l transformase într-un nou Lewis Raycie; Orientul, atât de sordid şi de splendid, atât de mizer şi de plin de poezie, de ticăloşie şi romantism, de purici şi privighetori, şi atât de diferit, deopotrivă în ceea ce avea splendid şi urât, de ceea ce-şi imaginase tânărul studios. După Smirna şi bazaruri, după Damasc şi Palmyra, Acropole, Mytilene şi Sunium, ce mai putea rămâne în memoria sa din Canal Street şi pajiştea de lângă râul Sound? Chiar şi ţânţarii, care păruseră la început singura legătură, erau diferiţi, pentru că se lupta cu ei în locuri atât de diferite; tânărul care străbătuse deşertul îmbrăcat în straie arabe, care dormise în corturi din păr de capră, care fusese atacat de tâlhari în Peloponez şi prădat de propria sa gardă la Baalbek şi de cei de la vamă peste tot pe unde umblase, nu putea să privească decât zâmbind la teroarea ce domina New Yorkul şi fluviul Hudson. Învăluit în siguranţă şi monotonie, celălalt Lewis Raycie părea, atunci când figura lui ieşea la suprafaţă, asemenea unui nou-născut păstrat în alcool. Chiar şi furia domnului Raycie senior nu mai era acum decât murmurul îndepărtat al unei furtuni de vară într-o după-amiază liniştită. Oare se temuse vreodată de domnul Raycie? Cum fusese posibil, când acum nu-l înfricoşa nici măcar Mont Blancul!

Mai privea încă cu un sentiment de firească egalitate la piscurile sale îndrăzneţe, când o altă trăsură se opri lângă a sa şi un tânăr sări nerăbdător din ea, urmat de un servitor cu o pelerină, şi începu să urce panta. Lewis recunoscu imediat trăsura şi silueta sprintenă şi uşoară a tânărului, haina lui albastră, cravata bogată şi cicatricea ce-i deforma puţin gura frumoasă şi expresivă. Era

englezul care sosise la hanul Montanvert, cu o seară înainte, cu un valet, o călăuză şi atâtea bagaje cu cărţi, hărţi şi schiţe, încât era gata să eclipseze chiar şi echipamentul lui Lewis.

La început, nu a fost prea atras de noul venit, care stătea singur în salon şi părea să nu-l vadă pe tovarăşul lui de drum. Adevărul era că Lewis ar fi dat orice pentru puţină conversaţie. Uimitoarele sale experienţe erau aşa de bine închise în el (neavând nici o portiţă de ieşire, cu excepţia celor câteva însemnări ce se strecurau în secret, noaptea, în jurnalul său), încât simţea că în curând se vor transforma în vagi amintiri de călătorie ale altcuiva, dacă nu şi le reîmprospăta discutându-le. Iar străinul cu ochii de un albastru vineţiu ce se asorta cu haina, cu cicatrice pe obraz şi cu o gură expresivă, îi păru lui Lewis că ar merita să-i ţină companie. Dar englezul părea să fie de altă părere: continua să rămână desprins de realitate, iar vanitatea îl îmboldea pe Lewis să creadă că doar zeii se învăluiau într-o asemenea dispoziţie, atunci când făceau escapade secrete; aşa că Lewis găsi o mare satisfacţie în a spune „bună seara” chiar pe un ton şi mai rece decât englezul.

Dar astăzi totul era diferit. Străinul înaintă afabil, îşi ridică pălăria de pe părul ce-i stătea pe frunte ca la o statuie şi întrebă zâmbind:

— Vă interesează formele de nori de aici?

Vocea îi era la fel de plăcută ca şi zâmbetul, şi ambele erau sporite de o privire atât de cuceritoare, încât făceau ca ciudata întrebare să pară nu numai potrivită, ci chiar firească. Deşi luat prin surprindere, Lewis nu se fâstâci. Doar se îmbujoră puţin din cauza unei senzaţii neobişnuite, datorată faptului că era ignorant în această problemă, şi răspunse deschis:

— Cred că mă interesează orice, domnule.

— Un răspuns la înălţime! exclamă celălalt şi-i întinse mâna.

— Deşi trebuie să spun, urmă Lewis cu sinceritate şi curaj, că nu am avut până acum ocazia să mă ocup în mod deosebit de formele de nori de aici.

Însoţitorul său îl privi vesel.

— Acesta, spuse el, nu este un motiv să nu începeţi chiar acum!

Lucru cu care Lewis, vesel, se declară de acord.

— Pentru a te interesa anumite lucruri, continuă celălalt, mai grav, este necesar doar să le vezi, şi cred că nu greşesc dacă spun că sunteţi una dintre fiinţele privilegiate, înzestrată cu ochi pentru a sesiza lucrurile.

Lewis roşi, în semn că era de acord cu el, iar interlocutorul continuă:

— Sunteţi dintre cei care au fost în drum spre Damasc.

— În drum? Chiar am fost acolo! exclamă călătorul nostru, revărsându-se într-o serie de amănunte legate de călătorie; apoi se îmbujoră mai tare, dându-şi seama că celălalt folosise numele în sens figurat.

Faţa tânărului englez se lumină.

— Aţi fost la Damasc, cu adevărat? Dar asta trebuie să fie la fel de interesant, într-un mod cu totul diferit însă, ca şi formarea norilor şi a lichenilor. Deocamdată, continuă el arătând spre munte, trebuie să mă dedic redării extrem de nepotrivite a câtorva din aceste delicate vârfuri stâncoase de munte; o activitate care cred că nu vă interesează, în comparaţie cu peisajul acesta sublim. Dar diseară – pentru că înţeleg că stăm la acelaşi han – poate că o să-mi acordaţi câteva minute şi să-mi povestiţi despre călătoriile pe care le-aţi făcut. Tata, adăugă el cu un zâmbet cuceritor, a împachetat odată cu pensulele mele şi câteva

sticle de Madera, demne de toată încrederea, şi dacă mă veţi onora cu prezenţa la masă...

Făcu semn servitorului să desfacă materialele pentru lucru, îşi puse pelerina pe o stâncă şi era deja cufundat în lucru când Lewis începu să coboare spre trăsură.

Vinul de Madera se dovedi demn de toată încrederea, aşa cum promisese gazda. Poate că tocmai calitatea lui deosebită dădea o asemenea strălucire mesei; dacă nu cumva, mai degrabă, conversaţia englezului cu ochi albaştri îl făcea pe Lewis Raycie, care nu prea era mare băutor, să aibă impresia că în compania lui fiecare picătură era un adevărat nectar.

Când se hotărâse să răspundă invitaţiei, Lewis nutrise speranţa secretă că, în sfârşit, va avea cui vorbi; dar când seara fu pe sfârşite (şi o lungiseră până târziu), îşi dădu seama că mai mult ascultase. Şi cu toate acestea, nimic nu-l împiedicase să vorbească sau să se simtă în largul său; avusese destule ocazii. Doar că, de câte ori spunea câte ceva, imaginaţia celuilalt se revărsa încât se simţea ca o pietricică dusă de şuvoiul unui râu. Pentru că, orice ar fi spus Lewis era văzut de celălalt într-o altă perspectivă, ce dădea alt curs gândurilor; chiar şi cea mai banală experienţă devenea un cristal cu mai multe faţete, sclipind cu reflexe neaşteptate. Mintea tânărului englez se mişca într-o lume a asociaţiilor şi aluziilor mult mai bogată decât a lui Lewis; dar dorinţa lui de comunicare, felul deschis de a vorbi şi de a se purta îl făceau accesibil tânărului nostru mai nepriceput. În mod sigur, nu vinul de Madera fusese acela care făcuse ceasurile să zboare aşa de repede şi le învăluise în farmec, ci farmecul dăduse vinului – excelent şi renumit printre celelalte vinuri, aşa cum aflase Lewis după aceea – un gust cum nici o altă viţă nu avea s-o mai aibă pentru el.

— O, dar trebuie să ne reîntâlnim în Italia – sunt multe lucruri acolo pe care aş putea să te ajut să le vezi, declară tânărul englez pe când îşi jurau prietenie eternă, pe treptele hanului adormit.

V

Într-o mică biserică veneţiană, nu mai mare decât o capelă, ochii lui Lewis se deschiseră cu adevărat – o mică şi posomorâtă bisericuţă, care nici măcar nu era menţionată în ghiduri. Dacă nu l-ar fi întâlnit pe tânărul englez în apropierea Mont Blancului, Lewis n-ar fi auzit niciodată de acest loc; şi atunci, de care lucruri care merită să fie văzute ar mai fi auzit el?

A stat mult timp uitându-se la fresce, mirat la început – o poate recunoaşte acum – de o anumită rigiditate în înfăţişarea oamenilor, de o oarecare exagerare naivă în prezentarea îmbrăcăminţii (cu totul diferită de nobilele veşminte pe care fusese învăţat, de către Sir Joshua, în *Prelegerile* sale despre artă, să le admire la marii pictori), şi de privirea inocentă şi inexpresivă a chipurilor lor tinere – fiindcă până şi cei cu bărbile cărunte păreau tineri. Apoi, deodată, privirea i-a fost atrasă în mod deosebit de unul dintre aceste chipuri: acela al unei fete cu obrajii rotunzi, pomeţii ridicaţi şi ochi depărtaţi, sub o pieptănătură complicată de perle prinse în cosiţe. Ei, dar era chiar Treeshy – Treeshy Kent în carne şi oase! Şi nu era câtuşi de puţin „urâtă”! Tânăra nu era altcineva decât prinţesa cea fără de pereche în jurul căreia se ţesea povestea. Şi pe ce tărâm de basm trăia – plin de tineri mlădioşi şi de fete bucălate cu feţe rotunde, de bătrâni cu chipuri trandafirii şi arapi parcă lustruiţi, o lume plină de păsări frumoase, pisici, iepuri – totul înconjurat de balustrade aurii, de colonade roz şi albastre, de ghirlande de laur atârnând de la balcoane de culoarea fildeşului, de domuri şi minarete, proiectate pe un fundal marin estival. Lewis se simţi complet furat de peisaj; uitase să mai regrete veşmintele nobile, sentimentele înalte şi fundalurile sumbre ale artiştilor pe care venise să-i admire în Italia – îi

uitase pe Sassoferrato, Guido Reni, Carlo Dolci, Lo Spagnoletto, pe Carracci şi chiar „Schimbarea la faţă” a lui Rafael, deşi ştia că este cel mai valoros tablou din lume.

După aceea văzuse aproape tot ceea ce avea de oferit arta italiană; fusese la Florenţa, Neapole, Roma; la Bologna pentru a studia la şcoala eclectică, la Parma pentru a examina tablourile lui Correggio şi ale lui Giulio Romano. Dar acel prim chip îl subjugase; îi strecurase în suflet puterea de a înţelege glasul păsărilor şi şoaptele ierbii. Chiar dacă prietenul lui englez nu ar fi rămas alături de el, arătându-i, explicându-i, stimulându-i imaginaţia, Lewis Raycie se mândrea cu faptul că micuţa Sfântă Ursula, cu chipul ei rotund, l-ar fi purtat în siguranţă şi cu toată încrederea dincolo de orice ispită ce putea veni din partea rivalelor ei. Ea devenise piatra lui de încercare, steaua călăuzitoare: cât de insipide îi păreau toate fecioarele înveşmântate în roşu şi albastru, după ce privise ochii ei uimitor de copilăroşi şi cercetase modelul complicat al brocartului ei! Îşi putea aminti acum, destul de exact, ziua când renunţase chiar şi la Beatrice Cenci... cât despre acel nud reprezentând-o pe durdulia Magdalenă a lui Carlo Dolci, lâncezind deasupra unei cărţi pe care nu o citea şi aruncând priviri galeşe către cititor... pfui! nu era cazul ca Sfânta Ursula să încerce să facă ceva spre a-l păzi de farmecele ei...

Ochii i se deschiseseră spre o nouă lume a artelor. Şi era de datoria lui să arate această lume şi celorlalţi – el, Lewis Raycie cel neînsemnat şi neştiutor, care, dacă nu ar fi existat „mâna destinului” şi acea întâlnire întâmplătoare de lângă Mont Blanc, ar fi rămas aşa pentru totdeauna! Se cutremura la gândul cetei de cerşetori napolitani, călugări mohorâţi, profeţi fără astâmpăr, madone languroase şi amoraşi trandafirii care ar fi putut să călătorească cu el acasă în pachebotul cel nou şi rapid.

Emoţia lui avea ceva din extazul unui apostol. Peste câteva ore, nu numai că o va îmbrăţişa pe Treeshy şi va fi alături de onoraţii lui părinţi; dar le va propovădui neştiuta cale ce duce dincolo de Salvator Roaa şi Lo Spagnoletto...

Primul lucru care-l frapă pe Lewis fu micimea casei de pe râul Sound şi dimensiunile enorme ale tatălui său.

Se aştepta ca impresia să fie inversă. În amintirea sa, „vila toscană” îşi păstrase ceva din ceea ce avea impresionant, chiar şi comparată cu presupusele originale. Probabil chiar contrastul dintre spaţiile goale şi podelele neacoperite, faţă de covoarele scumpe şi căldura focului de la High Point, sporise farmecul acesteia din urmă – erau momente când şi gândul la mesele ei îmbelşugate contribuia la această senzaţie. Dar silueta domnului Raycie i se ştersese între timp din minte. Tot ceea ce era legat de el, atunci când fiul său privea înapoi, părea mărunt, lipsit de maturitate, aproape pueril. Furia sa împotriva lui Edgar Poe, de exemplu – după părerea lui Lewis, un poet autentic, deşi de atunci auzise lucruri mai inspirate; sau tirania de care făcea atâta caz când era vorba de soţia şi fiicele sale; ignoranţa totală, de care nu era conştient, în legătură cu cele mai multe lucruri, cărţi, oameni, idei, care umpleau acum mintea fiului său; şi, mai presus de toate, aroganţa şi incompetenţa părerilor sale în materie de artă. Dincolo de câteva cărţi citite – cea mai mare parte se reducea, aşa cum bănuia Lewis, la ceea ce ciugulea moţăind după-amiaza din culegerea lui Knight *O jumătate de oră cu cei mai mari scriitori* – domnul Raycie nu se omora prea mult cu cărţile; lăsa asta, cum obişnuia el să spună, „în grija profesorilor”. Dar în probleme de artă era dogmatic şi categoric, gata să-şi susţină opiniile citind personalităţi strălucite sau menţionând preţurile curente, şi era hotărât, aşa cum se văzuse din ultima discuţie cu

fiul său, ca vechii maeştri să aibă privilegiul de a fi cuprinşi în colecţia Raycie.

Tânărul nu-l condamna că gândea astfel. America era departe de Europa, şi trecuseră mulţi ani de când domnul Raycie nu mai călătorise. Nu avea nici o vină că lucrurile pe care le admira el nu mai erau admirate acum, şi cu atât mai puţin că nu ştia de ce. Tablourile în faţa cărora îngenunchease spiritul lui Lewis nu fuseseră practic descoperite nici de către cei ce studiau artele, nici de critică, în tinereţea tatălui său. Cum putea un gentleman american, plin de sine şi care-şi plătea ghidul cu un salariu imens ca să-i arate „capodoperele” recunoscute – cum putea el să bănuiască, atunci când stătea transfigurat în faţa unui Sassoferrato sau a unui Carlo Dolci, că una dintre comorile necunoscute zăcea alături acoperită de praf şi pânze de păianjeni?

Nu, Lewis era stăpânit doar de sentimente de indulgenţă şi înţelegere. O asemenea atitudine nu era cea mai potrivită pentru a conferi măreţie imaginii tatălui său; dar când tânărul intră în biroul în care domnul Raycie stătea imobilizat de gută, piciorul bandajat întins pe sofa îi păru a fi încă un motiv de indulgenţă.

Probabil, gândi Lewis după aceea, că poziţia tatălui său, aşa cum stătea întins, felul în care trupul lui imens se zvârcolea pe sofa, cu piciorul beteag profilându-se ca o creastă de munte, îl făcuse să-l vadă de parcă umplea toată camera; sau glasul lui aprig fusese mai degrabă acela care străbătuse încăperea ca un tunet, aruncându-le doamnei Raycie şi fetelor tăioasa invitaţie:

— Ei şi acum, doamnelor, dacă aţi terminat cu îmbrăţişările şi pupăturile, aş vrea să rămân un moment cu fiul meu.

Dar, în mod straniu, după ce mama şi fiicele se retrăseseră, cu jupoane şi volane cu tot, biroul păru să se

facă mai mic, iar Lewis se simţi asemenea unui David fără praştie.

— Ei, băiete, strigă tatăl său, roşu la faţă şi gâfâind, iată-te acasă, plin de întâmplări pe care vrei să le povesteşti, fără îndoială; şi însoţit de câteva capodopere, din câte am înţeles din notele de plată.

— O, desigur, domnule, de capodopere, zâmbi Lewis forţat, mirându-se de ce vocea lui suna aşa de ciudat, iar zâmbetul îi ceruse un asemenea efort muscular.

— Bine, bine, aprobă domnul Raycie, făcând un gest cu mâna vineţie, care părea să aibă nevoie de un bandaj. Presupun că Reedy a făcut ceea ce i-am spus. A avut grijă ca tablourile să fie duse împreună cu restul bagajului tău în Canal Street?

— O, da, domnule; domnul Reedy era pe chei cu instrucţiuni precise. Ştii că întotdeauna îţi îndeplineşte ordinele, se aventură Lewis, pe un ton puţin ironic.

Domnul Raycie îşi aţinti privirea în gol.

— Domnul Reedy, spuse el, face tot ceea ce-i spun, dacă la asta te referi; altfel nu ar fi rămas în serviciul meu mai bine de treizeci de ani.

Lewis rămase tăcut, iar tatăl său îl examină critic.

— Se pare că te-ai mai împlinit – cu sănătatea cred că stai bine! Ei, apropo, domnul Robert Huzzard şi fiicele sale iau masa cu noi în seara asta, şi fără îndoială că aşteaptă să vadă ultimele noutăţi din Franţa în materie de cravate şi veste. Malvina s-a făcut foarte drăguţă, din câte mi-au spus surorile tale.

Domnul Raycie chicoti, iar Lewis îşi zise: „Ştiam eu că se gândeşte la cea mai mare dintre surorile Huzzard!” şi simţi un fior pe spate.

— În ceea ce priveşte tablourile, continuă domnul Raycie cu mai multă însufleţire, acum sunt ţintuit la pat, aşa după cum vezi, de această blestemată de boală, şi

până nu mă vor pune din nou pe picioare doctorii, trebuie să zac aici şi să-mi imaginez cum vor arăta capodoperele tale în noua galerie. Dar între timp, băiete, nu cred că e nevoie să-ţi spun că nimeni nu trebuie să le vadă până când nu sunt inspectate de mine şi atârnate aşa cum trebuie. Reedy o să înceapă să le despacheteze imediat, şi când ne vom muta în oraş, luna viitoare, doamna Raycie va da, cu voia Domnului, cea mai grozavă petrecere pe care a văzut-o New Yorkul vreodată, pentru a prezenta colecţia fiului meu şi poate..., ei, să vedem... poate vom sărbători şi un alt eveniment important din viaţa lui!

Lewis primi vestea cu un mormăit în surdină, dar respectuos, iar înaintea ochilor ce i se împăienjeniseră apăru chipul visător al lui Treeshy Kent.

„Ah, mâine o voi vedea”, gândi el îmbărbătându-se din nou, de îndată ce nu se mai află în prezenţa tatălui său.

VI

După ce termină de făcut turul încăperii din Canal Street, unde fuseseră aranjate tablourile, domnul Raycie rămase tăcut o bună bucată de vreme.

Venise în oraş doar cu Lewis, respingând cu înverşunare aluziile timide ale fiicelor sale şi dorinţa neexprimată, dar vizibilă, a doamnei Raycie de a-l însoţi. Deşi criza de gută trecuse, era încă slăbit şi nervos, iar doamna Raycie, de teamă să nu-l „supere”, făcuse semn fetelor să plece de cum îl văzuse că se încruntă.

Speranţele lui Lewis sporeau pe măsură ce-l urma pe tatăl său, care înainta şchiopătând. Tablourile, deşi puse pe scaune şi mese şi prost luminate, străluceau în încăperea goală şi întunecoasă, pline de o nouă şi convingătoare frumuseţe. O, ce bine procedase – nu se putea ca aceste tablouri să nu fie în posesia tatălui său!

Domnul Raycie se opri în mijlocul camerei. Nu spunea nimic, iar faţa sa, întotdeauna gata să răspundă printr-o încruntare sau o privire ameninţătoare, rămăsese acum calmă, aproape inexpresivă, cu o căutătură, ştia el bine, plină de uimire lăuntrică. „Desigur, îi trebuie puţin timp să mediteze”, gândi fiul său, nerăbdător ca toţi tinerii.

În cele din urmă, domnul Raycie rupse tăcerea dregându-şi glasul; dar vocea îi era la fel de inexpresivă ca şi chipul.

— E într-adevăr uimitor, spuse el, cât de puţin seamănă copiile după vechii maeştri cu originalele. Pentru că acestea sunt originale, nu? întrebă el, întorcându-se brusc spre Lewis.

— O, desigur, domnule! Şi, în plus...

Tânărul era gata să adauge: „Nimeni nu s-ar fi muncit să le copieze” – dar se controlă imediat.

— Şi, în plus...

— Vreau să spun că am avut şi sfatul cel mai competent posibil.

— Presupun că aşa a fost, întrucât cu această condiţie ai primit dezlegarea să le cumperi.

Lewis simţi că se face mic, iar tatăl său părea să devină din ce în ce mai mare; dar se uită de-a lungul peretelui, şi frumuseţea tablourilor parcă îi dădu puteri.

Sprâncenele domnului Raycie se ridicaseră ameninţător, dar chipul îi rămăsese calm şi nesigur. Se mai uită o dată de jur împrejur.

— Haide, spuse el amabil, să începem cu Rafael.

Şi era clar că nu ştia în ce direcţie să se întoarcă.

— O, domnule, un Rafael astăzi – te-am prevenit doar că ar depăşi cu mult posibilităţile mele.

Chipul domnului Raycie se întunecă puţin.

— Speram totuşi la un tablou, chiar dacă nu unul din cele mai bune...

Apoi spuse cu un oarecare efort:

— Atunci să vedem un Sassoferratto.

Lewis se simţi mai în largul său; avu chiar curajul să zâmbească respectuos.

— Sassoferratto este *complet* lipsit de valoare, doar ştii, nu? De fapt, nu mai face faţă, ca odinioară...

Domnul Raycie rămase nemişcat, cu ochii aţintiţi spre cel mai apropiat tablou, fără să-l vadă însă.

— Sassoferratto nu mai face...

— Nu, domnule, în nici un caz pentru o colecţie ca aceasta.

Lewis simţi că, în sfârşit, o nimerise. Ceva mare şi dureros părea să străpungă gâtul domnului Raycie, care tuşi puternic, de parcă ar fi vrut să dea afară un Sassoferratto.

După încă o pauză, el ridică băţul spre un mic tablou reprezentând o tânără cârnă, cu fruntea înaltă şi cu un coif

bătut cu pietre scumpe, proiectată pe un delicat fundal floral.

— Este *acesta* un Carlo Dolci? întrebă el. Stilul este asemănător, dar îmi pare că-i lipseşte nota specifică.

— O, dar nu e un Carlo Dolci; este un Pierro della Francesca, domnule! izbucni triumfător Lewis, cuprins de un tremur.

Tatăl său îl privi sever.

— Poate vrei să spui, o *copie*! Am ştiut eu!

— Nu, nu e o copie; e un pictor mare, mult mai mare...

Domnul Raycie se înroşi tare din cauza erorii. Şi, pentru a-şi ascunde stinghereala, luă o atitudine şi mai binevoitoare.

— În cazul acesta, spuse el, cred că aş vrea să-i văd mai întâi pe pictorii mai mici. Unde este Carlo Dolci?

— Nu este nici un Carlo Dolci, spuse Lewis, alb din cap până-n picioare.

Tânărul nu-şi mai amintea nimic altceva decât că stătea, nu mai ştia de cât timp, în faţa fotoliului în care se cufundase tatăl său, aproape la fel de alb şi zguduit ca şi el.

— Asta, îngână domnul Raycie, o să mă îmbolnăvească iarăşi de gută...

Dar când Lewis îl imploră: „O, domnule, hai să ne întoarcem la ţară şi lasă-mă să-ţi explic mai târziu, să-mi susţin cauza...”, bătrânul domn îl întrerupse, izbind furios cu bastonul.

— Să-mi explici mai târziu? Să-ţi susţii cauza? Chiar asta vreau să faci, dar aici şi acum! adăugă domnul Raycie răguşit, cuprins parcă de o durere fizică. Am auzit că tânărul John Huzzard s-a întors săptămâna trecută de la Roma cu un Rafael.

După asta, Lewis se auzi vorbind – ascultându-se parcă cu detaşarea rece a unui spectator – înşirându-şi

argumentele, pledând cauza pe care, sperase el, tablourile lui ar fi trebuit s-o pledeze pentru el, detronând vechile Puteri şi Principate şi aşezând în locul lor noile nume. Mai întâi de toate, tocmai aceste nume erau acelea care îi stăteau în gât domnului Raycie: după ce-i trebuise o viaţă până să înveţe să pronunţe corect cuvinte ca Lo Spagnoletto şi Giulio Romano, era destul de neplăcut, păreau a spune ochii lui plini de mânie, să trebuiască să înceapă o nouă gimnastică verbală, înainte de a fi sigur că poate spune unui prieten cu un firesc ireproşabil: „Iar *acesta* este un Giotto di Bondone”.

Dar acesta a fost doar primul şoc, uitat curând în tumultul unor necazuri mai mari. Pentru că era posibil să înveţi cum să pronunţi „Giotto di Bondone” şi chiar să-ţi placă s-o faci, cu condiţia ca prietenul respectiv să fi auzit de acel nume şi să se încline în faţa faimei sale. Dar să primeşti, drept răsplată la efortul tău, doar o privire lipsită de interes şi să ţi se ceară: „Vrei să mai repeţi o dată, te rog!” – şi să ştii că, făcând turul galeriei (Galeriei Raycie!), aceeaşi privire şi aceeaşi cerere s-ar repeta în faţa fiecărui tablou; amărăciunea îi era aşa de mare, încât domnul Raycie şi-ar fi putut, fără exagerare, asemui soarta cu a lui Agag.

— Doamne Dumnezeule! Şi spui că celălalt se numeşte Carpaccio? Şi l-ai lăsat la urmă pentru că este cel mai preţios tablou din colecţie? Carpaccio – mai bine şi-ar fi văzut de cârpăcelile lui!

Domnul Raycie era aşa de pornit, încât ironia lui suna mai puţin subtil ca de obicei.

— Şi spui că Angelico a pictat oşteanul acela cu armură roz, scăpat parcă de pe Arca lui Noe, pe o foiţă subţire de aur? Ei, cu asta te-am prins, băiete! Nu Angelic*o,* Angelic*a*; şi Angelica Kauffman a fost femeie. Iar blestematul de escroc care ţi-a băgat pe gât mâzgălitura

ei îngrozitoare merită să fie spânzurat şi tăiat în bucăţele – şi în mod sigur aşa se va întâmpla dacă va fi prins! Va fi obligat să dea înapoi fiecare bănuţ pe care l-a furat de la tine, pe onoarea mea! O afacere, zici că asta-i o *afacere*! Ei, până şi preţul unui timbru poştal ar fi prea mare pentru el! Ah, fiule! Nu-ţi dai seama că ai avut o treabă serioasă de îndeplinit?

— Ba da, domnule, ba da, şi tocmai pentru...

— Ai fi putut să-mi scrii, ai fi putut cel puţin să-mi spui ce vrei să faci...

Dar cum ar fi putut Lewis să-i răspundă: „Dacă aş fi făcut-o, ştiu că ai fi refuzat să mă laşi să cumpăr tablourile!”

Şi nu putu decât să îngâne:

— Dar am făcut aluzie la schimbarea ce s-a produs în gustul oamenilor, la noile nume ce s-au impus; îţi aminteşti doar?

— Schimbare? Noile nume? Cine zice asta? Săptămâna trecută am primit o scrisoare din Londra, de la negustorii la care te-am recomandat în mod special, şi-mi spun că un Guido Reni va fi fără îndoială scos pe piaţă vara asta.

— O, negustorii nu se pricep!

— Negustorii nu se pricep? Dar cine se mai pricepe, în afară de tine? spuse domnul Raycie cu un rânjet dispreţuitor.

Lewis, alb ca varul, încerca încă să rămână pe poziţie.

— Dar ţi-am scris despre prietenii mei; şi din Italia, şi apoi din Anglia.

— La naiba! n-am auzit niciodată de numele *lor*; şi nici despre aceste tablouri pe care le-ai cumpărat. Ţi-am indicat numele tuturor celor care puteau să-ţi dea un sfat bun şi ţi-am lăsat şi numele tuturor pictorilor; aproape că

am făcut eu colecţia în locul tău, înainte de plecarea ta... Cred că am fost destul de explicit, nu?

Lewis zâmbi uşor.

— Eu aşa am sperat că trebuie să arate înseşi tablourile...

— Cum? Să arate cum? Ce vrei să spui?

— Să fie explicite... să vorbească de la sine... să te facă să înţelegi că cei care le-au pictat au luat locul câtorva dintre cei mai cunoscuţi...

Domnul Raycie râse amar.

— Au luat locul, da? După părerea cui? A prietenilor tăi, presupun. Mai spune o dată cum îl cheamă pe individul acela pe care l-ai întâlnit în Italia şi care ţi le-a ales.

— Ruskin, John Ruskin, spuse Lewis.

Domnul Raycie râse prelung şi apoi izbucni:

— Ruskin, Ruskin, un oarecare John Ruskin, da? Şi cine, mă rog, este acest John Ruskin, care se crede atotştiutor? Cine ai spus că a fost tatăl lui John Ruskin?

— Un respectabil negustor de vinuri din Londra, domnule.

Domnul Raycie încetă să mai râdă şi îşi privi fiul cu un dezgust profund.

— La preţul cu amănuntul?

— Cred că... da.

— Pfui! făcu domnul Raycie.

— Dar nu numai Ruskin, tată... Ţi-am mai scris şi despre ceilalţi prieteni din Londra, pe care i-am întâlnit în drum spre casă. Şi ei mi-au văzut tablourile şi toţi au fost de părere că... într-o zi colecţia va fi foarte valoroasă.

— *Într-o zi* – ţi-au spus şi data exactă... luna, anul? O, ceilalţi prieteni, desigur. Ai pomenit de un domn Brown, şi de un domn Hunt, şi de un domn Rossiter, nu-i aşa? Eu n-am auzit de nici unul din aceste nume, decât poate în vreun ghid comercial.

— Nu Rossiter, tată, ci Dante Rossetti!

— Scuză-mă, te rog, va să zică Rossetti. Şi ce face tatăl lui Dante Rossetti, mă rog? Bănuiesc că vinde macaroane!

Lewis tăcu, iar domnul Raycie continuă, vorbind acum pe un ton extrem de serios:

— Prietenii la care te-am trimis erau îndreptăţiţi să-şi dea cu părerea în materie de artă, domnul meu; sunt oameni care ştiu cât valorează un tablou; oricare din ei ar fi fost în stare să aleagă un Rafael autentic. Nu i-ai găsit când ai fost în Anglia? Sau n-au avut prea mult timp să piardă cu tine? Mai bine nu mi-ai spune asta, adăugă domnul Raycie, pentru că ştiu prea bine cum l-ar fi primit pe fiul tatălui tău.

— O, într-adevăr au fost cât se poate de amabili, domnule...

— Ei, dar văd că nu ţi-a convenit. Tu nu aveai nevoie să fii sfătuit. Tu voiai să faci pe grozavul în faţa unor ignoranţi ca şi tine. Voiai – dar de unde era să ştiu eu ce voiai? Parcă nu ţi-aş fi spus ce să faci sau nu ţi-aş fi dat un lucru atât de important în grijă! Şi banii – Dumnezeule! Pe ce s-au dus? Pe astea? Ah, ce nerozie...

Domnul Raycie se ridică greoi, sprijinindu-se în baston, şi-şi fixă ochii plini de mânie spre fiul său.

— Recunoaşte, Lewis, spune-mi că i-ai pierdut la cărţi. Şi asta ţi-au făcut-o prietenii tăi, jucători de profesie, fără îndoială; Ruskin şi Morris ai tăi, Rossiter al tău, care şi-au făcut o meserie din a pune mâna pe tinerii americani ageamii, aflaţi în prima lor călătorie... Nu? Zici că n-a fost asta? Atunci – femeile? Dumnezeule mare, Lewis! gâfâi domnul Raycie, înaintând şovăitor spre fiul său cu bastonul întins înainte. Nu sunt un puritan rigid şi să fiu al naibii dacă n-aş prefera să-mi spui că i-ai cheltuit cu o femeie, pe toţi până la ultimul bănuţ, decât să te fi lăsat jefuit ca

un nerod, cumpărând aceste lucruri care arată mai degrabă a tăieturi din *Cartea Martirilor* a lui Foxe şi nu a originale ale vechilor maeştri, care să facă parte din galeria unui gentleman... Asta-i tinereţea... Dumnezeule... şi eu am fost tânăr... orice om trebuie să treacă prin această perioadă... hai, mărturiseşte: e vorba de femei?

— O, nu-i vorba de femei...

— Nici măcar asta! gemu domnul Raycie. Deci toţi banii s-au dus pe tablourile astea! Ah, acum nu mai vreau să aud nimic... vreau să mă duc acasă..

Şi aruncă o ultimă privire răvăşită de jur împrejurul camerei.

— Galeria Raycie! Nişte schelete şi zorzoane caraghioase!... Ca să nu mai vorbim de faptul că, printre ele, nu se află nici măcar o singură femeie durdulie... Ştii cu ce seamănă madonele tale, băiete? Aproape toate îmi amintesc de biata Treeshy Kent; aş putea zice că ai plătit jumătate din mâzgălitorii de afişe din Europa ca să-i facă portretul – dacă îmi pot imagina că asta ai vrut... Nu, domnul meu! nu am nevoie de braţul tău! mârâi domnul Raycie, mişcându-şi imensul trup prin hol.

Şi, din pragul uşii, îi aruncă lui Lewis o ultimă privire nimicitoare:

— Şi pentru a cumpăra asta ţi-ai cheltuit toţi banii?... Nu, mă voi duce acasă singur.

VII

Domnul Raycie nu muri decât la aproape un an după aceea, dar tot New Yorkul vorbea că întâmplarea cu tablourile îl răpusese.

A doua zi după ce le-a văzut pentru prima şi ultima oară, a trimis după avocat şi s-a aflat că făcuse un nou testament. Apoi fusese din nou ţintuit la pat de gută şi starea lui se înrăutăţise într-atât, încât se părea că cel mai „nimerit” lucru era să amâne petrecerea pe care doamna Raycie urma să o dea în acea toamnă pentru inaugurarea galeriei. În felul acesta familia a putut să treacă sub tăcere problema operelor de artă; dar, în afara familiei Raycie, unde nu se vorbea niciodată despre ele, tablourile deveniră, în acea iarnă, subiectul de discuţie cel mai frecvent.

Se ştia că, în afară de domnul Raycie, doar două persoane le văzuseră. Unul era domnul Donaldson Kent, care datora acest privilegiu faptului că fusese cândva în Italia, iar celălalt era domnul Reedy, agentul domnului Raycie, care despachetase tablourile. Domnul Reedy, asaltat de verii domnului Raycie şi de alţi vechi prieteni de familie, răspunsese cu o modestie plină de inocenţă:

— Ei, adevărul este că eu n-am fost învăţat niciodată cum să deosebesc un tablou de altul, decât doar prin dimensiuni; iar acestea mi-au părut destul de mici... dintre cele mai mici, aş zice...

Se ştie că domnul Kent îşi deschisese sufletul în faţa domnului Raycie, fiind cât se poate de sincer – se zvonea că ar fi mers atât de departe, încât i-ar fi spus că nu văzuse în Italia nici un tablou care să semene cu acelea aduse de Lewis, şi chiar se îndoia că fuseseră aduse într-adevăr de acolo. Dar, în public, el păstra o atitudine neutră care trecea drept prudenţă, dar care era doar urmarea

timidităţii sale; nimeni nu scosese nimic de la el, în afară de prudenta afirmaţie: „Subiectele sunt complet inofensive”.

Se credea că domnul Raycie nu îndrăznise să ceară şi părerea familiei Huzzard. Tânărul John Huzzard tocmai adusese un Rafael; era greu de evitat comparaţia, care ar fi fost mult prea umilitoare. Nici cu ei, nici cu nimeni altcineva nu mai vorbise domnul Raycie despre galerie. Dar atunci când testamentul lui a fost deschis, s-a aflat că tablourile reveneau fiului său. Restul proprietăţii fusese lăsat în întregime celor două fiice ale sale. Cea mai mare parte a averii rămăsese doamnei Raycie; dar se ştia că doamna Raycie primise la rându-i nişte instrucţiuni şi, printre ele, era probabil şi aceea de a dispărea şi ea după şase luni de văduvie. Când a fost depusă alături de soţul ei în cimitirul Trinity, testamentul ei (făcut în aceeaşi săptămână cu al domnului Raycie, şi evident, dictat de el), lăsa cinci mii de dolari pe an lui Lewis pentru tot restul vieţii; restul averii, pe care economiile şi buna administrare a domnului Raycie o făcuseră să devină una dintre cele mai mari din New York, era împărţit între fiicele sale. Una dintre ele se mărită imediat cu un Kent, iar cealaltă cu un Huzzard; şi aceasta din urmă, Sarah Anne (care nu fusese niciodată favorita lui Lewis) obişnuia să spună câţiva ani mai târziu:

— O, nu, nu i-am purtat pică niciodată bietului meu frate pentru tablourile acelea caraghioase. După cum ştiţi, noi avem un Rafael.

Casa se afla la întretăierea dintre Third Avenue şi Tenth Street. Ea îi reveni lui Lewis Raycie mai târziu, ca parte din proprietatea ce aparţinuse unui văr mai îndepărtat, care făcuse un testament aşa cum se obişnuia în New Yorkul de altădată, şi conform căruia toate rudele beneficiau în funcţie de gradul de rudenie. Casa avea

nevoie de reparaţii şi era plasată într-o zonă nu prea mondenă, iar domnul şi doamna Raycie, care, de la căsătorie, trăiseră retraşi la Tarrytown, se mutară imediat în ea.

Sosirea lor trecu neobservată. La un an după moartea tatălui său, Lewis se căsătorise cu Treeshy Kent. Căsătoria nu fusese încurajată de domnul şi doamna Kent, care ajunseseră atât de departe încât spuseseră că nepoata lor putea face o partidă mai bună; dar, deoarece unul dintre fiii lor, care era încă necăsătorit, arătase întotdeauna o vie simpatie pentru Treeshy, cedaseră prudentului gând că, la urma urmei, era mai bine aşa decât să-l prindă în laţ pe Bill.

Cei doi erau căsătoriţi de patru ani şi, în această perioadă, New Yorkul îi uitase complet, de parcă exilul lor durase o jumătate de secol. Nici unul din ei nu făcuse acolo impresie deosebită. Treeshy nu fusese altceva decât o Cenuşăreasă în familia Kent, iar importanţa efemeră a lui Lewis ca moştenitor al milioanelor lui Raycie fusese ştearsă de durerosul episod care dusese la dezmoştenirea lui.

Aşa de retras era felul lor de viaţă şi aşa de mult se obişnuiseră cu el, încât atunci când Lewis o anunţase că moştenise casa unchiului Ebenezer, soţia sa abia dacă-şi ridicase privirea de la cuvertura de copil pe care o broda.

— Casa unchiului Ebenezer din New York?

El răsuflă adânc.

— Acum voi putea să expun tablourile.

— Vai, Lewis, spuse ea dând drumul la broderie – şi o să locuim acolo?

— Desigur. Casa este aşa de mare, încât am să transform cele două camere de pe colţuri, de la parter, într-o galerie; sunt încăperi luminate. Acolo a fost depus unchiul Ebenezer.

— Ah, Lewis!

Dacă era ceva ce-l făcea pe Lewis să aibă încredere în puterea propriei sale voinţe, atunci acel lucru era atitudinea soţiei sale. Doar la auzul acelui murmur de supunere totală, simţea că-l cuprinde parcă puterea tiranică a tatălui său; dar dorea s-o folosească mult mai cumpătat.

— O să-ţi placă acolo, Treeshy! A fost foarte plicticos pentru tine aici, ştiu.

Ea se îmbujoră.

— Plicticos? Cu *tine*, iubitule? Şi, în plus, îmi place la ţară. Dar o să-mi placă şi în Tenth Street. Numai că spuneai că e nevoie de reparaţii!

El dădu din cap cu hotărâre.

— O să împrumut bani ca să le fac. Dacă va fi nevoie, spuse el încet, voi amaneta tablourile.

Văzu că ochii ei se umplură de lacrimi.

— O, dar nici nu va fi nevoie! Există atât de multe feluri în care pot să fac economii.

Lewis îşi puse mâna peste a ei şi se întoarse cu profilul spre ea, pentru că ştia că părea mai impunător aşa decât privit din faţă. Nu era sigur că ea înţelesese pe deplin ce intenţii avea el în legătură cu tablourile şi nici nu era sigur că dorea să se întâmple acest lucru. Începu să plece săptămânal la New York, ocupându-se misterios şi plin de importanţă de planuri, devize şi alte tranzacţii comerciale cu nume complicate; în timp ce, în lunile acelea călduroase de vară, Treeshy stătea la Tarrytown aşteptând să nască.

La sfârşitul verii născu o fetiţă şi-i dădură numele Louisa; şi când fetiţa împlini câteva săptămâni, familia Raycie se mută din provincie la New York.

— Ei, *acu-i acu'*! gândea Lewis pe când trăsura hurducăia pe pietrele din Tenth Street, în direcţia casei unchiului Ebenezer.

Trăsura se opri; el îi dădu mâna soţiei sale, doica veni în urma lor cu copilul şi cu toţii se opriră şi priviră faţada casei.

— Ah, Lewis, suspină Treeshy, şi chiar şi mica Louisa scoase un ţipăt de încântare.

Deasupra uşii – deasupra respectabilei şi sobrei uşi principale a casei care fusese a unchiului Ebenezer – atârna o placă cu o inscripţie scrisă cu litere aurii, pe fond negru:

GALERIE DE ARTĂ CREŞTINĂ
Deschisă în timpul săptămânii între 2 şi 4
Intrarea – 25 cenţi Copiii – 10 cenţi

Lewis o văzu pe soţia sa îngălbenindu-se şi o strânse uşor de braţ:

— Crede-mă, e singurul mod în care putem face cunoscute tablourile. Şi *trebuie* să le facem cunoscute, spuse el cuprins de fiorul entuziasmului de odinioară.

— Desigur, dragul meu. Dar... tuturor? Public?

— Ce rost ar avea s-o arătăm doar prietenilor? Ei şi-au format de mult o părere.

Ea suspină în semn de încuviinţare.

— Dar... cu taxă de intrare?

— Mai târziu, dacă o să ne putem permite, intrarea va fi gratuită. Dar până atunci...

— Da, Lewis, înţeleg.

Se agăţă de braţul lui şi, urmată de doică şi de copilaşul ce protesta încet, trecu cu paşi siguri pe sub teribilul anunţ.

— Cel puţin acum o să văd tablourile luminate aşa cum se cuvine! exclamă ea şi se întoarse în hol pentru a-şi îmbrăţişa soţul.

— De asta au nevoie... să fie apreciate, răspunse el, înviorat de încurajarea ei.

De când trăia retras, Lewis se obişnuise să nu mai citească ziarele. Soţia îi urmase exemplul, şi trăiau într-o lume complet izolată, ca şi cum căsuţa din Tarrytown ar fi fost situată pe o altă planetă, mai fericită.

Totuşi, a doua zi după deschiderea galeriei de artă, Lewis socoti de datoria lui să se abată de la acest obicei şi se strecură în secret să cumpere ziarele mai importante. Când intră în casă, merse drept în camera copilului, unde ştia că la ora aceea Treeshy făcea baie fetiţei. Dar era mai târziu decât crezuse el. Baia se terminase, copilaşul dormea în pat, iar mama stătea ghemuită lângă foc, cu faţa în mâini. Lewis înţelese imediat că şi ea citise ziarele.

— Treeshy, nu... nu le lua în seamă, îngăimă el.

Ea îşi ridică faţa scăldată în lacrimi.

— Ah, dragul meu, credeam că tu nu citeşti ziarele niciodată.

— De obicei nu, dar am socotit că acum...

— Da, aşa e. Dar ai dreptate; nu trebuie luate în seamă...

— Nu, şi trebuie să avem răbdare şi să nu renunţăm.

Ea ezită, dar apoi, cuprinzându-l în braţe şi sprijinindu-şi capul pe pieptul lui, spuse:

— Ah, dragul meu, am făcut din nou toate socotelile şi, chiar dacă renunţăm la foc în toate camerele, în afară de camera copilului, mă tem că salariile portarului şi paznicului... mai ales dacă expoziţia este deschisă pentru public în fiecare zi...

— M-am gândit şi eu la asta; voi fi eu portarul şi paznicul de acum înainte.

Spunând aceasta, nu-şi lua privirea de la ea. „Să fac o încercare”, gândi el. Chipul ei păli sub privirea întunecată, iar ochii i se măriră în efortul de a-şi stăpâni lacrimile. Apoi spuse cu glas voios:

— Va fi foarte... interesant, nu-i aşa, Lewis? O să auzi mai bine ce spun oamenii!... Pentru că, pe măsură ce vor începe să cunoască tablourile şi să le înţeleagă, vor spune, în mod sigur, lucruri interesante... nu?

Se întoarse şi o luă în braţe pe micuţa Louisa care dormea.

— Nu-i aşa... o, scumpa mea?

Îşi întoarse şi Lewis faţa într-o parte. Nici o altă femeie din New York nu ar fi fost în stare să se poarte astfel. Parcă şi auzea întreg oraşul purtând din gură-n gură noul scandal – Lewis prezentându-şi singur tablourile – şi ea care era aşa de sensibilă la lucruri de genul acesta, aşa de puţin stăpânită de patos apostolic, cât de puternic va răsuna în urechile ei acel zvon batjocoritor! Dar acest gând chinuitor îl stăpâni doar o clipă. Singurul lucru care-l preocupa acum era să se răzbune, făcându-şi cunoscute tablourile; nu se putea concentra asupra altor probleme, de mai mică importanţă. Atitudinea zeflemitoare a unor ziarişti nepricepuţi nu merita să fie luată în seamă; odată văzute de nişte oameni pricepuţi şi inteligenţi, tablourile vor vorbi singure – mai ales dacă el se va afla prin preajmă ca să le explice.

VIII

Timp de vreo două săptămâni, un număr mare de oameni veni să vadă galeria; dar, chiar avându-l pe Lewis drept ghid, tablourile nu reuşiră să se impună. În primele zile, datorită originalei idei de a deschide o expoziţie cu intrare într-o casă particulară şi datorită atitudinii ironice a ziarelor, „Galeria de artă creştină” a fost într-adevăr inundată de mulţimea gălăgioasă a amatorilor de curiozităţi; o dată a trebuit să fie chemată chiar şi poliţia, spre marea sa surprindere, pentru a domoli comentariile şi a supraveghea aglomeraţia. Dar denumirea de „artă creştină” i-a descurajat curând pe curioşi şi, nu după mult timp, au fost înlocuiţi de o mulţime tăcută şi respectabilă, care hoinărea prin încăperi şi ieşea bombănind că expoziţia nu merita banii. Apoi chiar şi aceasta se împuţină; şi, după flux, urmă refluxul. În fiecare zi, de la două la patru, Lewis stătea tremurând printre comorile sale sau măsura cu pasul, răbdător, lungimea galerei goale; atât timp cât exista şansa să vină cineva, nu voia să admită că era învins. Pentru că oricare vizitator putea fi oricând unul care se pricepea cu adevărat.

Astfel umbla singur prin camerele goale, de vreo oră, într-o zi friguroasă de februarie, când se auzi o trăsură oprindu-se la uşă. Se grăbi s-o deschidă şi sora lui, Sarah Anne Huzzard, intră în foşnet de mătăsuri.

O clipă, Lewis simţi exact ceea ce simţea când îl privea tatăl său. Căsătoria şi milioanele îi împrumutaseră sorei lui, Sarah, cea cu faţa ca o lună plină, ceva din grozăvia neamului Raycie; dar fratele privi drept în ochii ei inexpresivi, şi nu fu nevoit să şi-i coboare pe ai săi.

— Bună, Lewis, începu doamna Huzzard pe un ton aspru şi afectat, recăpătându-şi respiraţia.

— Bună, Sarah Anne – mă bucur că ai venit să-mi vezi tablourile.

— Am venit să te văd pe tine şi pe soţia ta.

Mai pufăi încă o dată, nervos, scutură volanele şi adăugă grăbită:

— Şi să te întreb cât va mai continua... comedia asta...

— Expoziţia? zâmbi Lewis.

Ea încuviinţă, aprinzându-se la faţă.

— Ei, a cam scăzut numărul vizitatorilor în ultimul timp...

— Slavă Domnului! exclamă ea.

— Dar atât timp cât e posibil ca cineva să mai dorească să vină... voi fi aici să-i deschid uşa, după cum vezi!

Ea aruncă în jur o privire care te înfiora.

— Lewis, mă întreb dacă îţi dai seama cu adevărat...?

— O, cât se poate de bine.

— Atunci, de ce continui? Crezi că nu este de ajuns? Nu eşti mulţumit?

— De efectul pe care l-au produs?

— De efectul pe care l-ai produs tu – asupra familiei tale şi în tot New Yorkul. De ofensa adusă memoriei bietului nostru tată.

— Dar tata mi-a lăsat tablourile, Sarah Anne.

— Da, dar nu ca să te faci de râs din pricina lor.

Lewis chibzui la această remarcă.

— Eşti sigură? Poate că, dimpotrivă, tocmai pentru asta mi le-a lăsat.

— Ah, termină cu insultele la adresa tatălui nostru! Lucrurile stau şi aşa destul de rău. Cum de poate soţia ta să fie de acord cu asta, nu înţeleg! Te-ai gândit vreodată cât de mult o umileşti *pe ea*?

Lewis zâmbi din nou, amar.

— S-a obişnuit cu umilinţa. Familia Kent a avut grijă de asta.

Sarah Anne roşi.

— Nu ştiu cum de accept să-mi vorbeşti astfel? Dar am venit cu consimţământul soţului meu.

— Ai nevoie de consimţământul lui pentru a veni să-ţi vezi fratele?

— Am nevoie pentru a-ţi face următoarea ofertă – cu care el este de acord.

Lewis o privi surprins şi ea roşi până în vârful urechilor.

— Ai venit să-mi faci o ofertă pentru colecţie? o întrebă el, glumeţ.

— Se pare că te amuză să insinuezi tot felul de lucruri absurde. Dar orice altceva este preferabil pe lângă această ruşine publică asupra numelui nostru.

Şi aruncă din nou asupra tablourilor o privire care te îngheţa.

— John şi cu mine, spuse ea, suntem gata să-ţi dublăm suma de bani pe care ţi-a lăsat-o mama, cu condiţia ca aceasta... aceasta să se termine, o dată pentru totdeauna! Şi ca acel anunţ oribil să fie dat jos chiar în seara asta.

— Mulţumesc foarte mult, Sarah Anne, spuse el cu glas tărăgănat. Sunt mişcat... mişcat şi surprins că... tu şi John mi-aţi făcut această ofertă. Dar probabil, înainte de a o respinge, o vei accepta pe a *mea*: aceea de a-mi vedea tablourile. Dacă ai să le vezi, sunt sigur că o să înţelegi...

Doamna Huzzard se trase brusc înapoi, iar aerul impunător îi dispăru.

— Să mă uit la tablouri? O, mulţumesc, dar pot să le văd foarte bine şi de aici. Şi, în plus, nu pretind că mă pricep...

— Atunci vino s-o vezi pe Treeshy şi pe fetiţă, spuse Lewis încet.

Ea îl privi încurcată.

— O, mulţumesc, îngăimă ea. Şi continuă, pe când se pregătea să-l urmeze: Deci, răspunsul e *nu*, Lewis? Mai gândeşte-te, dragul meu! Chiar tu ai spus că nu vine aproape nimeni. Ce s-ar întâmpla dacă ai închide-o?

— Cum, când s-ar putea ca mâine chiar să apară persoana care poate înţelege?

Doamna Huzzard îşi scutură, deznădăjduită, penele de la pălărie şi îl urmă tăcută.

— Cum, tu – Mary Adeline? exclamă ea, oprindu-se brusc în pragul camerei copilului.

Treeshy stătea ca de obicei cu copilul în braţe, lângă foc; iar dintr-un fotoliu jos, drept în faţa ei, se ridică o doamnă la fel de gătită cu pene şi blănuri ca şi doamna Huzzard, care-şi purta zorzoanele cu mai puţină siguranţă de sine. Doamna Kent înaintă repede spre Lewis şi-şi lipi obrazul plin de al lui, în timp ce Treeshy o saluta pe Sarah Anne.

— Nu ştiam că eşti aici, Mary Adeline, spuse încet doamna Huzzard.

Era clar că nu îi împărtăşise surorii ei planurile filantropice şi o tulbura gândul că Lewis s-ar putea s-o facă.

— Tocmai venisem pentru câteva minute, continuă ea, să-l văd pe îngeraşul acesta scump, şi o cuprinse pe micuţa speriată în fâşâitul şi foşnetul amplu al rochiei.

— Îmi pare bine că te întâlnesc aici, Sarah Anne, răspunse Mary Adeline, simplu.

— O, nu, să nu crezi că nu am vrut să vin până acum! Sper că Treeshy înţelege asta. Dar grijile unei gospodării ca a mea...

— Desigur, şi e aşa de greu să ieşi pe vreme rea, sugeră Treeshy, cu înţelegere.

Doamna Huzzard ridică din sprâncene, cum era obiceiul celor din neamul Raycie.

— Oare? Cu două perechi de cai nu prea mai bagi de seamă vremea... O, drăguţa de fetiţă!... Mary Adeline, continuă ea, adresându-se grav surorii ei, mi-ar face plăcere să-ţi ofer un loc în trăsura mea, dacă ai de gând să pleci.

Dar Mary Adeline era şi ea o femeie căsătorită. Îşi ridică blând capul şi o examină pe sora ei în tăcere.

— Trăsura mea mă aşteaptă la uşă, îţi mulţumesc foarte mult, Sarah Anne, spuse ea.

Iar Sarah Anne, astfel înfruntată, se retrase sprijinindu-se de braţul lui Lewis. Dar după un moment, obişnuinţa supunerii îi reveni lui Mary Adeline. Chipul ei blajin căpătă un aer timorat, ca al unui copil; îşi luă grăbită pelerina.

— Cred că am fost prea repezită... sunt sigură că n-a avut decât intenţii bune, exclamă ea, trecând pe lângă Lewis, care se întorcea, urcând scările; acesta rămase pe loc, zâmbind, să le privească pe cele două surori plecând împreună, în trăsura familiei Huzzard.

Reveni apoi în camera copilului, unde Treeshy îngâna un cântecel, aplecată deasupra fetiţei.

— Ei, draga mea, spuse el, de ce crezi că a venit Sarah Anne? Şi, ca răspuns la privirea ei mirată, adăugă: Ca să mă cumpere să nu mai expun tablourile!

Indignarea soţiei sale luă exact forma pe care o dorise el. Pur şi simplu continuă, cu râsul ei ca un gângurit, să strângă mai tare copilul la piept. Dar Lewis simţi o dorinţă puternică de a pune şi mai mult la încercare loialitatea ei.

— S-a oferit să-mi dubleze venitul, ea şi John, numai să dau jos anunţul!

— Nu se va atinge nimeni de anunţ! se înflăcără Treeshy.

— Nu, până n-o s-o fac singur, spuse soţul ei hotărât.

Ea se întoarse şi-l privi atent, cu ochi în care se citea neliniştea.

— Tu... Lewis?

— Ah, draga mea, au dreptate... nu mai putem continua aşa... (Se întoarse spre ea şi le cuprinse în braţe pe amândouă.) Ai fost mai curajoasă decât o întreagă armată, dar nu se mai poate aşa. Cheltuielile au fost mult mai mari decât mă aşteptam şi nu pot să... amanetez tablourile. Nimeni nu se va atinge de ele.

Ea îl aprobă, grăbită.

— Nu, ştiu asta. Pentru asta a venit Mary Adeline.

Sângele îi zvâcni lui Lewis la tâmple.

— Mary Adeline... cum naiba a auzit *ea* despre asta?

— Presupun că de la domnul Reedy. Dar nu trebuie să te necăjeşti. A fost aşa de drăguţă: ea nu vrea să închizi galeria, Lewis... atât timp cât continui să crezi în ea... Ea şi Donald Kent ne vor împrumuta cu bani, îndeajuns ca să mai putem continua un an. Pentru asta a venit.

Pentru prima oară de când începuse această bătălie, Lewis simţi că-l podidesc lacrimile. Mary Adeline îi rămăsese credincioasă! Deodată i se păru că o vede furişându-se afară din casă, la High Point, înainte de răsăritul soarelui, pentru a duce un coşuleţ plin cu merinde bietei doamne Edgar Poe, care locuia mai jos de ei şi care se stingea... Şi izbucni tare în râs, cuprins de bucurie.

— Draga de Mary Adeline! Ce gest minunat! Destui bani pentru încă un an...

Îşi lipi obrazul ud de cel al soţiei sale şi rămaseră tăcuţi.

— Ei, draga mea, spuse el în cele din urmă, tu trebuie să spui dacă acceptăm sau nu!

O ţinea în braţe, uitându-se la ea întrebător, iar zâmbetul ei abia schiţat îl întâlni pe al lui, şi se contopiră.

— Bineînţeles că acceptăm!

IX

Din familia Raycie, care dominase puternic New Yorkul anilor patruzeci, doar un singur nume supravieţuise până în anii copilăriei mele, o jumătate de secol mai târziu. Asemenea multor descendenţi ai micii şi trufaşei lumi a coloniştilor, familia Raycie dispăruse cu desăvârşire, uitată de toată lumea, cu excepţia câtorva doamne mai în vârstă, a câtorva genealogişti şi a paracliserului de la Trinity Church, care ţinea evidenţa mormintelor.

Legături de sânge cu familia Raycie se mai puteau încă găsi, desigur, în diferite familii înrudite cu ei; familiile Kent, Huzzard, Cosby şi în multe altele, mândre că pot spune că se înrudesc cu unul dintre semnatarii Declaraţiei de Independenţă, dar deja indiferente sau dezinteresate în ceea ce priveşte soarta progeniturilor. Aceşti bătrâni newyorkezi, care trăiseră atât de bine şi-şi cheltuiseră cu atâta dărnicie banii, dispăruseră ca un fum când încetaseră să-şi mai facă apariţia în strană şi la petreceri.

Şi dacă eu sunt întâmplător familiarizat cu acest nume de când eram copil, aceasta se datorează în mare măsură faptului că singura supravieţuitoare a familiei era o verişoară îndepărtată a mamei mele, la care mama mă ducea câteodată, atunci când socotea că voi fi cuminte, pentru că mi se promisese ceva în schimb.

Bătrâna domnişoară Alethea Raycie locuia într-o casă despre care auzisem vorbindu-se întotdeauna că fusese a „vărului Ebenezer”. În mod sigur, în zilele bune fusese un admirat exemplar de arhitectură, dar acum era considerată o ruină hidoasă, deşi respectabilă, a unei epoci trecute. Domnişoara Raycie, invalidă din cauza reumatismului, stătea la etaj într-o cameră mare şi răcoroasă, sărăcăcios mobilată cu măsuţe sculptate, etajere din lemn de trandafir şi pe pereţi cu portrete ale

unor oameni cu chipuri palide şi triste, îmbrăcaţi în straie ciudate. Ea însăşi era imensă, saturniană, cu o bonetă de dantelă neagră bogat încreţită şi aşa de surdă, încât părea o supravieţuitoare din zilele de mult trecute, un monument străvechi căzut pradă uitării. Chiar şi pentru mama, crescută în spiritul acelei tradiţii dispărute şi care ştia instinctiv la cine făcea aluzie doamna Raycie când vorbea despre Mary Adeline, Sarah Anne sau „unchiul doctor”, comunicarea cu ea era dificilă şi greu de stabilit, iar pentru întreruperile mele copilăreşti, eram deseori încurajat, iar nu certat.

În timpul unei astfel de vizite, ochii mei, care nu stăteau o clipă locului, observară printre portretele palide un desen în creion, reprezentând o fetiţă cu fruntea lată şi ochii negri, îmbrăcată într-o rochie ecosez cu pantalonaşi brodaţi, stând pe iarbă. Am tras-o pe mama de mânecă s-o întreb cine era, şi ea mi-a răspuns:

— O, aceasta a fost biata Louisa Raycie, care a murit de tuberculoză. Câţi ani avea Louisa când a murit, mătuşă Alethea?

Pentru a o face pe mătuşa Alethea să înţeleagă această simplă întrebare, a fost nevoie de zece minute de efort susţinut; şi când, în sfârşit, a reuşit, iar domnişoara Raycie, cu un aer de misterioasă enervare, a scos un sunet înfundat care însemna „unsprezece”, mama era mult prea obosită ca să mai continue.

Aşa că s-a întors spre mine, cu unul dintre zâmbetele acelea pe care mi le rezerva doar mie, şi a adăugat:

— E vorba de biata copilă care ar fi moştenit Galeria Raycie.

Dar pentru un ţânc de vârsta mea, această informaţie nu prezenta nici un interes şi nu înţelegeam nici amuzamentul ascuns al mamei.

Această scenă îndepărtată îmi reveni brusc în minte anul trecut, când, aflându-mă într-una din vizitele mele nu prea dese la New York şi luând masa cu un vechi prieten, John Selwyn, bancherul, m-am oprit uimit în faţa căminului din noua lui bibliotecă.

— Ia te uită! am spus eu privind în sus la tabloul de deasupra căminului.

Gazda mea îşi îndreptă umerii, băgă mâinile în buzunare şi luă un aer de modestie, pe care unii îl socotesc potrivit atunci când le sunt admirate posesiunile.

— Macrino d'Alba? Da... a fost singurul tablou din colecţia Raycie pe care am reuşit să pun mâna.

— Singurul? Ei, dar...

— O, dar să fi văzut tabloul lui Mantegna; şi pe cel al lui Giotto; şi al lui Pierro della Francesca – la naiba, una dintre cele mai frumoase piese ale lui Pierro della Francesca din întreaga lume... Profilul unei fete, cu părul prins într-un fileu presărat cu perle şi cu un fundal floral; *acela* s-a întors în Europa – cred că la National Gallery. Şi Carpaccio, cel mai reuşit Sfânt Gheorghe... acela a ajuns în California... Dumnezeule!

Şi se aşeză oftând, ca un flămând alungat de la o masă copioasă.

— Ei, aproape că m-am ruinat cumpărându-l pe *ăsta*! spuse el încet, de parcă asta ar fi fost o consolare.

Îmi răscoleam amintirile de demult în căutarea vreunui fir în legătură cu ceea ce spusese el că era colecţia Raycie, pe un ton care subînţelegea că se referea la lucruri familiare tuturor iubitorilor de artă.

Deodată, am izbucnit:

— Nu cumva erau tablourile micuţei Louisa? şi mi-am amintit de zâmbetul enigmatic al mamei.

Selwyn mă privi uimit.

— Cine dracu e micuţa Louisa? Şi, fără să mai aştepte răspunsul meu, continuă: Până acum un an au aparţinut toantei aceleia de Netta Cosby – şi ea nici măcar nu ştia.

Ne-am uitat unul la altul miraţi, prietenul meu uimit de ignoranţa mea, iar eu preocupat acum să descopăr arborele genealogic al Nettei Cosby. Şi, până la urmă, am reuşit.

— Netta Cosby – te referi cumva la Netta Kent, cea care s-a măritat cu Jim Cosby?

— Da, chiar aşa. Erau rude cu familia Raycie, şi ea a moştenit tablourile.

Eu continuam să meditez.

— Şi eu care am ţinut aşa de mult să mă însor cu ea când m-am întors de la Harvard, am adăugat imediat, mai mult pentru mine decât pentru el.

— Ei, dacă ai fi făcut-o, te-ai fi ales cu o toantă fără pereche şi cu una din cele mai frumoase colecţii de primitivi italieni din lume.

— Din lume?

— Ei, aşteaptă doar să-i vezi, dacă nu ai făcut-o încă. Şi, din câte înţeleg, nu ai făcut-o – sau n-ai avut cum; cât timp ai stat în Japonia? Patru ani? Ei, bănuiam eu; Netta a aflat abia iarna trecută.

— A aflat ce?

— Ce se află în podul casei bătrânei Alethea Raycie. Cred că ţi-o aminteşti pe bătrâna domnişoară Raycie, care locuia în casa aceea îngrozitoare din Tenth Street, pe când eram copii. Era parcă rudă cu mama ta, nu? Ei, şi bătrâna aia aiurită a trăit acolo aproape cincizeci de ani, cu tablouri în valoare de cinci milioane închise în podul de deasupra capului ei. Se pare că erau acolo de la moartea unui biet domn Raycie, care s-a prăpădit de tânăr şi care le-a adus din Italia cu mulţi ani în urmă. Mai multe nu ştiu nici eu despre această poveste; nu m-am priceput

niciodată la genealogii, iar pe cei din familia Raycie nu prea i-am cunoscut. Erau rudă cu toată lumea, desigur, dar din câte am înţeles aceasta se pare să fi fost principala, dacă nu cumva şi singura lor funcţie. A – şi cred că şi clădirea Raycie şi-a luat numele tot de la ei; numai că nu ei au construit-o! Dar a existat tânărul acela, despre el aş fi vrut să aflu mai multe. Tot ce pare să-şi amintească Netta (sau vrea să-şi amintească în această privinţă) este că, pe vremea când el era foarte tânăr – de abia terminase şcoala – a fost trimis în Italia de tatăl său să cumpere tablouri ale vechilor maeştri – cred că asta era prin anii patruzeci – şi că s-a întors cu această colecţie extraordinară, nemaipomenită... un băietan la vârsta lui!... şi a fost dezmoştenit de bătrân pentru că a adus acasă asemenea bazaconii. Tânărul şi soţia sa au murit de mult amândoi. Se pare că fusese atât de tare luat în derâdere pentru tablourile cumpărate, încât plecaseră să stea ca nişte pustnici, într-un fund de ţară. Câteva tablouri caraghioase şi fantomatice, reprezentându-i pe ei, au fost puse de bătrâna Alethea în dormitorul ei. Netta mi-a arătat unul dintre ele ultima oară când am fost pe la ea; un desen plin de patetism, reprezentându-l pe unicul lor copil, o fetiţă anemică cu o frunte înaltă. Dar asta trebuie să fie micuţa Louisa de care spuneai tu, pe onoarea mea!

Am încuviinţat din cap.

— Îmbrăcată cu o rochiţă ecosez şi pantalonaşi brodaţi?

— Da, ceva în genul ăsta. Ei bine, când Louisa şi părinţii ei au murit, presupun că tablourile au ajuns în posesia bătrânei domnişoare Raycie. Oricum, cam atunci sau altă dată – dar e prea mult de atunci ca să ne mai aducem aminte – bătrâna domnişoară le-a moştenit împreună cu casa din Tenth Street; şi atunci când a murit

şi ea, acum trei sau patru ani, rudele au descoperit că bătrâna nu urcase niciodată sus să se uite la tablouri.

— Şi?

— Şi a murit fără să facă testament, iar Netta Kent – Netta Cosby – îi era cea mai apropiată rudă. Nu era prea mare lucru (sau cel puţin aşa credeau ei) şi cum cei din familia Cosby sunt întotdeauna strâmtoraţi, casa din Tenth Street a trebuit să fie vândută, iar tablourile aproape că au fost scoase la licitaţie, împreună cu restul lucrurilor. Dar nimeni nu se gândea că se va lua ceva pe ele, iar omul care se ocupa de vânzare le-a spus că, dacă se vindeau tablourile la un loc cu covoarele, aşternuturile şi mobila de bucătărie, totul avea să se ducă de râpă; şi astfel, cum în casă erau câţiva pereţi goi, au trimis după tablouri – erau vreo treizeci – şi s-au hotărât să le cureţe şi să le atârne. „La urma urmei”, spusese Netta, „din câte se poate vedea prin pânza de păianjen de pe ele, unele par a fi nişte copii destul de reuşite după picturile italiene timpurii”. Şi cum nu prea avea bani, s-a hotărât să le cureţe acasă, în loc să le trimită la un expert; şi într-o zi, pe când lucra chiar la acesta din faţa ta, cu mânecile suflecate, a picat tocmai *omul* care se iveşte întotdeauna în asemenea situaţii; cel care se pricepe. În cazul nostru, e vorba de un tip obişnuit, care avea ceva legătură cu muzeul Luvru; îi adusese o scrisoare de la Paris, şi ea îl invitase la una dintre stupidele ei mese. Când a venit, ea s-a gândit că ar fi mai amuzant să-i arate cu ce se îndeletnicea; mai ales că avea braţe frumoase, cred că îţi aminteşti. Aşa că omul a fost invitat în sufragerie, unde a găsit-o cu o găleată de apă fierbinte şi clăbuci de săpun şi cu *ăsta* aşezat pe masă; primul lucru pe care l-a făcut omul a fost s-o apuce de braţ aşa de strâns, încât i l-a învineţit; apoi a strigat: „Dumnezeule, nu apă *fiartă*!”

Prietenul meu se aplecă pe spate cu un oftat ce exprima indignare şi satisfacţie în acelaşi timp, şi am rămas amândoi tăcuţi, privind în sus spre frumoasa „Adoraţie” de deasupra căminului.

— De asta am reuşit să-l iau puţin mai ieftin – o mare parte din vopseaua iniţială s-a dus pentru totdeauna. Dar, din fericire pentru ea, fusese primul tablou de care se apucase – cât despre celelalte... trebuie să le vezi, asta-i tot ce pot să-ţi spun... Stai puţin, am catalogul pe aici, pe undeva!

Începu să scotocească după catalog, iar eu, amintindu-mi că fusese cu adevărat cât pe ce să mă căsătoresc cu Netta Cosby, l-am întrebat:

— Şi vrei să spui că ea n-a păstrat nici măcar unul din ele?

— O, ba da, sub formă de perle şi automobile Rolls-Royce. Şi cred că ai văzut casa lor cea nouă de pe Fifth Avenue?

După care încheie cu un rânjet ironic:

— Şi cea mai bună poantă este că Jim se gândea să divorţeze de ea când s-au descoperit tablourile.

— Biata Louisa! am spus eu cu un oftat.

FATA BĂTRÂNĂ

(Anii cincizeci)

PARTEA ÎNTÂI

I

New Yorkul de altădată al anilor cincizeci era dominat de câteva familii, care dădeau tonul cu un aer de naturaleţe şi opulenţă. Una dintre acestea era familia Ralston.

Englezii voinici şi olandezii roşcovani şi zdraveni se contopiseră, şi se formase astfel o societate prosperă, prudentă şi totuşi risipitoare. „A face lucrurile la scară mare” devenise un principiu fundamental al acestei lumi precaute, ridicată pe averile bancherilor, ale comercianţilor de mărfuri indiene, ale constructorilor de vase şi ale negustorilor ce aprovizionau vasele. Acei oameni bine hrăniţi, cu mişcări domoale – care păreau enervanţi şi apatici în ochii europenilor doar fiindcă o climă capricioasă îi uşurase de câteva kilograme de prisos şi le încercase nervii ceva mai mult – trăiau într-o dulce monotonie, al cărei echilibru de suprafaţă nu era niciodată tulburat de vreo dramă, ea consumându-se în tăcere, din când în când, undeva în străfunduri. Sufletele sensibile erau în acele vremuri asemenea unei claviaturi în surdină, pe care Soarta cânta fără să se audă vreun sunet.

Această societate compactă, construită pe blocuri de piatră bine unite între ele, era dominată în mare măsură de familia Ralston şi de ramificaţiile ei. Ralstonii se trăgeau dintr-o familie de burghezi englezi. Nu veniseră în America spre a se sacrifica pentru o cauză, ci pentru a se bucura de bani. Şi rezultatul fusese mai presus de aşteptări, iar crezul le fusese încununat de succes. O biserică englezească mai puţin drastică, purtând împăciuitorul nume de „Biserica episcopaliană a Statelor Unite”, care lăsase deoparte aluziile mai directe cuprinse în slujba de oficiere a căsătoriei, care trecuse repede în crez peste pasajele ce cuprindeau pedepse, era exact ceea ce se

potrivea spiritului bazat pe compromis prin care se ridicase şi familia Ralston. În întreg clanul se simţea aceeaşi aversiune instinctivă faţă de noile religii, precum şi faţă de cei ce nu se supuneau anumitor rigori. Având spiritul instituţional în sânge, ei reprezentau elementul conservator care ţine unificate noile societăţi, asemenea unor liane.

Comparaţi cu Ralstonii, chiar şi tradiţionalişti ca cei din familiile Lovell, Halsey sau Vandergrave păreau neglijenţi, indiferenţi faţă de bani, aproape necugetaţi şi nehotărâţi, dând frâul liber impulsurilor. Bătrânul John Frederick Ralston, primul şi impunătorul reprezentant al neamului Ralstonilor, observase diferenţa şi-i vorbise despre ea fiului său, Frederick John, la care remarcase o vagă înclinaţie spre cei lipsiţi de experienţă care nu reuşeau să facă mare lucru în viaţă.

— Lasă-i pe Lanning, Dagonet şi Spender să rişte ei şi să-şi piardă timpul. În vinele lor curge sânge de boiernaşi; nu trebuie să avem de-a face cu ei. Nu vezi că sunt deja vlăguiţi – la bărbaţi mă refer. N-ai decât să-ţi laşi băieţii să se însoare cu fetele lor, dacă vrei (ele sunt sănătoase şi frumoase); deşi aş prefera să-mi văd nepoţii însurându-se cu o Lovell sau o Vandergrave, sau cu oricare alta pe măsura noastră. Dar să nu-ţi laşi fiii să-şi piardă timpul cu copiii lor, la curse de cai, sau să se ducă în tot felul de locuri blestemate... sau la jocuri de noroc la New Orleans şi alte lucruri dintr-astea. Numai aşa îţi poţi face o familie şi o poţi păzi de rele. Aşa cum am făcut noi întotdeauna.

Frederick John l-a ascultat, s-a supus, s-a căsătorit cu o Halsey şi a păşit, fără nici o rezistenţă, pe cărarea pe care i-o arătase tatăl său. Acesta aparţinea acelei generaţii precaute de gentlemeni newyorkezi care l-au respectat pe Hamilton şi l-au slujit pe Jefferson, care doreau ca New Yorkul să arate ca Washingtonul şi care l-au făcut să arate

mai degrabă ca un oraş de bâlci, de frică să nu fie cumva socotiţi „nedemocraţi” de către cei pe care în secret îi dispreţuiau. Negustori până-n măduva oaselor, îşi puseseră în vitrine marfa cea mai căutată, păstrându-şi părerile personale pentru ei; şi astfel, nefolosite, acestea îşi pierdeau treptat din valoare.

A patra generaţie de Ralstoni nu credea în nimic altceva decât într-un acut simţ al onoarei, atât în probleme de familie, cât şi în afaceri; despre viaţa societăţii şi politică ei îşi formaseră opinia citind ziarele cotidiene, pe care le dispreţuiau de mult. Ralstonii făcuseră puţin spre a modela destinul ţării, în afară de finanţarea Cauzei, atunci când fusese nepericulos s-o faci. Erau înrudiţi cu mulţi dintre marii oameni care întemeiaseră Republica; dar nici un Ralston nu mersese aşa de departe încât să devină mare. Pentru că, aşa cum spunea bătrânul John Frederick, era mai sigur să te mulţumeşti cu mai puţin; priveau eroismul ca pe un fel de joc de noroc. Totuşi, pentru că erau aşa de mulţi şi semănau atât de tare între ei, ajunseseră să aibă oarecare greutate în societate. Oamenii obişnuiau să spună „Ralstonii”, atunci când doreau să invoce un precedent. Acest atribut al autorităţii a convins treptat cea de-a treia generaţie de importanţa ei colectivă, iar cea de-a patra, din care făcea parte soţul Deliei Ralston, avea deja acea degajare şi acea naturaleţe specifice clasei dominante.

În limitele precauţiei universale, Ralstonii îşi îndeplineau îndatoririle de cetăţeni bogaţi şi respectaţi. Figurau în comitetele tuturor vechilor instituţii de binefacere, făceau donaţii generoase instituţiilor prospere, aveau cei mai buni bucătari din New York, iar atunci când călătoreau în străinătate comandau statui acelor sculptori americani din Roma care se bucurau deja de faimă. Primul Ralston care adusese acasă o statuie nu prea fusese privit

cu ochi buni; dar când s-a aflat că sculptorul executase şi alte comenzi pentru aristocraţia britanică, familia a fost de acord că se făcuse încă o investiţie bună.

Două încuscriri cu familia de origine olandeză Vandergrave accentuaseră aceste înclinaţii spre prosperitate şi viaţă plăcută, iar caracterul cu grijă format al familiei Ralston era acum aşa de bine înrădăcinat, încât Delia Ralston se întreba uneori dacă, lăsându-şi băieţelul singur în sălbăticie, acesta n-ar fi fost în stare să creeze acolo un mic New York şi să fie imediat inclus în toate comitetele de conducere.

Delia Lovell se căsătorise cu James Ralston la douăzeci de ani. Căsătoria, care avusese loc în luna septembrie 1840, fusese celebrată, aşa cum se obişnuia pe atunci, în salonul casei de la ţară a miresei, acolo unde acum se întretaie Avenue A şi Ninetyfirst Street, cu perspectivă spre râul Sound. De acolo soţul o purtase (în trăsura galbenă cu husă cu franjuri pe capră a bunicii Lovell) prin mahalaua din jur şi pe străzile neîngrijite, umbrite de ulmi spre una dintre noile case din Gramercy Park, zonă pe care pionierii generaţiei mai tinere începuseră s-o prefere; şi acolo, la douăzeci şi cinci de ani, trona ca mamă a doi copii, posesoare a unei frumoase sume de bani şi, de comun acord, socotită una dintre cele mai frumoase şi mai populare „tinere matroane” (cum se obişnuia să se spună) din vremea aceea.

La acestea se gândea ea, liniştită şi mulţumită, într-o după-amiază, pe când stătea în frumosul ei dormitor din Gramercy Park. Era mult prea aproape de cei din neamul Ralston ca să-şi poată forma o părere obiectivă, aşa cum de exemplu, într-o zi, fiul despre care s-a mai vorbit ar fi putut s-o facă spunând: „Trăia condusă de legile lor fără să-şi dea seama, tot aşa cum cineva trăieşte supus legilor ţării sale”. Şi totuşi, acea vibraţie a unei claviaturi în

surdină, acele întrebări ce se zbăteau în ea uneori, ca nişte aripi, o îndepărtau câteodată într-atât de ei, încât o clipă îi putea privi de undeva de sus, aşa cum apăreau ei în relaţiile cu alte lucruri. Dar aceste clipe erau întotdeauna trecătoare; şi se întorcea imediat, cu respiraţia întretăiată şi puţin palidă, la copiii ei, la problemele casei, la rochiile noi şi la bunul ei Jim.

Astăzi se gândea la el cu un zâmbet ce exprima afecţiune, amintindu-şi cum îi spusese să nu-şi facă probleme dacă boneta cea nouă costa prea mult. Deşi avea douăzeci şi cinci de ani şi era mamă a doi copii arăta încă surprinzător de tânără. Formele durdulii, care pe atunci erau considerate atrăgătoare la tinerele femei, făceau ca mătasea cenuşie să-i stea bine întinsă peste piept, iar lanţul gros de aur al ceasului – prins de broşa în mozaic ce încheia gulerul decoltat – atârna în golul de deasupra taliei mici, încinsă într-un cordon de catifea. Iar umerii se curbau frumos sub eşarfa de caşmir şi toate mişcările îi erau sprintene ca ale unei fetişcane.

Doamna Jim Ralston îşi examină cu un aer încântat ovalul îmbujorat al feţei, cuprins în dantelele bonetei pe care, cu aprobarea soţului ei, dăduse o grămadă de bani. Era o bonetă de catifea albă, cu volane bogate, legată cu panglici late de satin şi împodobită cu pene de cocostârc, ornate cu mărgele de cristal – o bonetă de ocazie, comandată pentru căsătoria verişoarei ei Charlotte Lovell, care urma să aibă loc săptămâna aceea la biserica St. Mark’s-in-the-Bouwerie. Charlotte făcea o alianţă asemănătoare cu a Deliei, căsătorindu-se cu un Ralston, unul din ramura Waverly Place, şi nimic altceva nu putea fi mai sigur, mai sănătos sau mai – ei, da, mai obişnuit. Delia nu ştia nici ea cum de-i venise acest cuvânt, pentru că nu se prea putea spune, nici măcar despre femeile mai tinere din propriul ei elan restrâns, că se căsătoreau „de obicei”

cu un Ralston; dar faptul că aranjamentul era cât se poate de bun, sigur şi potrivit îl făcea tipic pentru genul de alianţă pe care o fată drăguţă, dintr-o familie dintre cele mai bune, şi-o putea, nu fără a roşi puţin, prevedea cu seninătate.

Da... şi după aceea?

După aceea – ce? Şi ce însemna această întrebare? După aceea: desigur, urma acea supunere umilă şi deconcertantă în faţa exigenţelor greu de înţeles ale tânărului căruia i-ai oferit cel mult obrazul tău cel rumen, în schimbul unei verighete; urma apoi acel mare pat matrimonial, teroarea de a-l vedea bărbierindu-se, calm, a doua zi de dimineaţă, doar în cămaşă, prin uşa întredeschisă a camerei de toaletă; urmau eschivările, insinuările, zâmbetele resemnate şi textele Bibliei ce aparţinuse odată mamei; ecoul cuvântului „supunere”, asociat cu vaga amintire a ceea ce fusese oficierea căsătoriei; o săptămână sau o lună de tristeţe, derutare, plăcere şi stânjeneală; apoi obişnuinţa, refrenul insidios al firescului, somnul în doi, fără vise, în patul mare şi alb, discuţiile purtate dimineaţa, prin uşa întredeschisă a camerei care, odată, păruse că se deschide spre o perspectivă înflăcărată, arzând în harul inocenţei.

Şi apoi urmau copiii; copiii care trebuiau „să înlocuiască totul”, dar nu o făceau – deşi erau atât de drăguţi; şi nu-ţi mai puteai da seama care anume era acel lucru pe care-l pierduseşi şi pe care ei trebuiau să ţi-l ofere în schimb.

Bineînţeles, soarta Charlottei va fi asemănătoare cu a ei. Joe Ralston semăna atât de mult cu vărul său de-al doilea Jim (James Ralston, soţul Deliei), încât Delia nu vedea de ce viaţa dusă în casa aceea de cărămidă din Waverly Place nu ar fi asemănătoare cu cea dusă în casa

înaltă de piatră cafenie din Gramercy Park. Doar că dormitorul Charlottei nu va fi la fel de frumos ca al ei.

Privi plină de satisfacţie tapetul franţuzesc care imita mătasea reiată, mărginit cu falduri ample şi franjuri. Patul de mahon, acoperit cu o cuvertură albă brodată, era reflectat simetric de oglinda dulapului care aparţinea aceleiaşi garnituri. Litografii colorate reprezentând „Cele Patru Anotimpuri” ale lui Leopold Robert se înşiruiau deasupra unor fotografii de familie, cu rame mari, aurii. Ceasul de bronz aurit reprezenta o păstoriţă pe un trunchi căzut, având un coşuleţ cu flori la picioare. Un păstor, apărut pe neaşteptate, îi fura un sărut, în timp ce un căţeluş lătra la el dintr-o tufă de trandafiri. Se putea ghici îndeletnicirea celor doi îndrăgostiţi, după toiegele pe care le purtau şi după pălării. Acest ceas cu aspect atât de frivol era un dar de nuntă de la mătuşa Deliei; doamna Manson Mingott, o văduvă aprigă care trăia la Paris şi era primită la Tuileries. Ceasul fusese încredinţat de doamna Mingott tânărului Clement Spender, care se întorsese din Italia pentru o scurtă vacanţă, imediat după căsătoria Deliei; o căsătorie care nu ar fi avut loc niciodată, dacă Clement Spender ar fi fost în stare să întreţină o soţie, sau dacă ar fi consimţit să renunţe la pictură şi la Roma, în schimbul New Yorkului şi al avocaturii. Tânărul (care arăta de pe atunci destul de ciudat şi avea un aer străin şi sarcastic) o asigurase pe mireasă, râzând, că darul mătuşii ei era „ultima noutate la Palais Royal”; iar familia ei, care admira gustul doamnei Mingott, deşi nu erau de acord ca ea să trăiască printre „străini”, o criticase pe Delia că pusese ceasul în dormitor, în loc să-l expună pe etajera din salon. Dar ei îi plăcea ca atunci când se scula dimineaţa, să-l vadă pe îndrăzneţul păstor furând o sărutare păstoriţei.

Bineînţeles că Charlotte nu va avea un ceas atât de drăguţ în dormitor; dar ea nu fusese obişnuită cu asemenea lucruri frumoase. Tatăl ei, care murise de plămâni la treizeci de ani, fusese unul din „Lovellii săraci”. Văduva, rămasă singură, cu copii mici şi trăind tot timpul anului din datorii, nu putuse face prea mult pentru fiica ei cea mare; Charlotte îşi făcuse ieşirea în lume îmbrăcată în rochiile transformate ale mamei ei şi încălţată cu sandale de satin primite de la o mătuşă defunctă, care „deschisese balul” dansând cu generalul Washington. Mobila demodată a familiei Ralston, pe care Delia se şi vedea înlocuind-o, i-ar fi părut lui Chatty somptuoasă; şi era posibil ca ea să considere frivol ceasul franţuzesc atât de nostim al Deliei, şi poate nici „prea drăguţ”. Biata Charlotte devenise atât de serioasă, de precaută, de când renunţase să mai meargă la petreceri şi începuse să-i viziteze pe săraci! Delia îşi amintea, mirându-se de fiecare dată, de felul brusc în care se schimbase: momentul exact când familia recunoscuse în unanimitate, cât se poate de discret, că Charlotte Lovell va rămâne până la urmă fată bătrână.

Nimeni nu bănuise acest lucru când îşi făcuse apariţia în societate. Deşi mama ei nu-şi îngăduise să-i dea mai mult decât o singură rochie nouă şi deşi totul părea atât de nelalocul lui în înfăţişarea ei, de la părul mult prea roşu, la ochii de un căprui mult prea şters – ca să nu mai vorbim despre nuanţa de roşu-cărămiziu din obraji, care o făcea (ce idee absurdă!) să pară ca pictată – totuşi, aceste defecte păreau parcă micşorate de talia zveltă, pasul uşor şi râsul vesel; iar când îşi peria bine părul pentru vreo petrecere, aşa încât să devină strălucitor şi aproape castaniu şi-l lăsa liber de sub o cunună de camelii albe şi roşii, încadrându-i chipul delicat, câţiva tineri de însurat (Joe Ralston era printre ei) fuseseră auziţi spunând că e drăguţă.

Apoi se îmbolnăvise. Răcise la o plimbare cu sania la lumina lunii; roşul cărămiziu din obraji se accentuase şi ea începuse să tuşească. Se spunea că o să aibă „soarta tatălui ei” şi fusese trimisă de grabă într-un sat îndepărtat în Georgia, unde rămăsese un an cu o bătrână guvernantă a familiei. Când se întorsese, toată lumea băgase de seamă imediat că se schimbase. Era palidă şi mai slabă ca niciodată, dar avea un obraz diafan, ochi mai negri şi păr mai roşcat; înfăţişarea ciudată era sporită şi de îmbrăcămintea simplă cu o croială severă. Renunţase la podoabe şi lănţişoare de ceas, purta întotdeauna aceeaşi pelerină cenuşie, o bonetă mică, strânsă pe cap şi manifesta mult zel să-i viziteze pe cei nevoiaşi. Ai ei spuneau că, în perioada de un an cât rămăsese în sud, fusese impresionată de mizeria iremediabilă în care trăiau „albii săraci” şi copiii lor şi că, descoperind suferinţa, îi era acum cu neputinţă să se mai întoarcă la viaţa uşoară şi plăcută a tinerelor ei prietene. Erau cu toţii de acord, schimbând priviri pline de subînţeles, că această toană ciudată „îi va trece cu timpul”; dar între timp bătrâna doamnă Lovell, bunica Charlottei, care o înţelesese probabil mai bine decât ceilalţi, îi dăduse ceva bani pentru săracii ei şi îi împrumutase o cameră în grajdul Lovell (din spatele casei bătrânei doamne, în Mercer Street), unde fata adunase în jurul ei, în ceea ce mai apoi fusese numită „grădiniţă”, câţiva dintre copiii nevoiaşi de prin împrejurimi. Era printre ei chiar şi o fetiţă a cărei origine stârnise o mare curiozitate cu vreo doi-trei ani în urmă, când o doamnă acoperită cu un voal şi îmbrăcată într-o pelerină frumoasă o adusese la cocioaba lui Cyrus Washington, meseriaşul negru, a cărui soţie Jessamine era spălătoreasă la doctorul Lanskell. Doctorul Lanskell, medicul practicant şef de atunci, era probabil familiarizat cu secretele fiecărei familii, din Battery până în Union

Square; şi, asaltat de o mulţime de pacienţi curioşi, spusese întotdeauna că nu reuşise să afle identitatea acelei „doamne cu voal” şi nici nu se hazardase în vreo presupunere în legătură cu originea bancnotei de o sută de dolari, prinsă la gâtul copilului.

La cei o sută de dolari, alţii nu se mai adăugaseră, doamna nu se mai arătase, dar fetiţa crescuse sănătoasă şi fericită împreună cu copiii Jessaminei şi, de îndată ce a mers pe picioare, a fost dusă la grădiniţa organizată de Chatty Lovell, unde putea fi văzută (alături de ceilalţi copii) îmbrăcată în hăinuţe făcute din hainele ei vechi şi ciorapi împletiţi de mâinile ei ce nu aveau tihnă. Delia, preocupată de propriii ei copii, trecuse totuşi o dată sau de două ori pe acolo şi plecase sperând că instinctul matern al lui Chatty îşi va găsi împlinirea firească prin căsătorie. Verişoara căsătorită îşi dădea seama, într-un mod cam confuz, că afecţiunea ei pentru propriii copii frumoşi era un sentiment potolit şi moderat în comparaţie cu aprinsa dragoste a lui Chatty pentru sărmanii copii abandonaţi din grajdul bunicii Lovell.

Şi deodată, spre mirarea tuturor, Charlotte Lovell se logodise cu Joe Ralston. Se ştia că Joe o „admirase” atunci când ieşise în societate. Fusese o dansatoare plină de graţie, iar Joe, care era înalt şi sprinten, dansase cu ea multe dansuri. La sfârşitul iernii toată lumea vorbea că, în mod sigur, avea să urmeze căsătoria; dar când Delia îşi întrebase verişoara, răspunsul ei evaziv şi chipul îmbujorat păreau să dea de înţeles că pretendentul se răzgândise şi că nu era cazul să mai fie puse alte întrebări. Acum era clar că, de fapt, fusese o dragoste între ei, urmată probabil de o întâmplare nefericită, de o „neînţelegere”; dar, în sfârşit, totul revenise la normal, iar clopotele bisericii St. Mark se pregăteau să bată pentru zilele însorite ce vor urma în viaţa Charlottei.

— Ah, când va avea primul copil..., spuseseră în cor mamele din familia Ralston.

— Chatty! exclamă Delia, împingând înapoi scaunul, când văzu chipul verişoarei sale reflectat în oglinda de deasupra sa.

Charlotte Lovell se oprise în prag.

— Mi-au spus că eşti aici, aşa că am alergat până sus.

— Foarte bine, draga mea. Ce bine-ţi stă în rochia de poplin! Întotdeauna am spus că-ţi vin bine toaletele somptuoase. Îmi pare aşa de bine că ai renunţat la caşmirul acela cenuşiu.

Delia ridică mâinile, îşi luă boneta albă de pe părul negru, lucios şi o scutură puţin pentru a face mărgelele de cristal să sclipească.

— Sper că-ţi place. Mi-am făcut-o pentru nunta ta, zise ea.

Charlotte Lovell rămase nemişcată. Îmbrăcată în rochia veche de poplin cenuşiu-albăstruie a mamei ei, proaspăt tivită cu panglici subţiri de catifea purpurie, cu o eşarfă de hermină prinsă pe piept şi cu o bonetă nouă de castor, la care prinsese o pană, avea ceva din siguranţa şi aerul impunător al unei femei măritate.

— Şi să ştii că părul tău este categoric mai închis acum la culoare, draga mea! adăugă Delia privind-o încrezătoare.

— Mai închis la culoare? E cărunt, izbucni brusc, cu vocea ei plină, Charlotte.

Dădu deoparte una dintre panglicile care-i încadrau faţa, lăsând să se vadă o şuviţă albă la tâmplă.

— N-o să ai nevoie de boneta cea nouă; nu mă mai mărit, adăugă ea, cu un zâmbet care făcu să se zărească, o clipă, dinţii ei albi şi mici.

Delia avu destulă prezenţă de spirit să pună jos boneta, cu penele în sus, înainte de a se năpusti asupra verişoarei ei.

— Nu te mai măriţi? Charlotte, eşti nebună de-a binelea.

— De ce să fie o nebunie când faci ceea ce crezi că e bine?

— Dar lumea spunea că era cât pe ce să te măriţi cu el chiar în anul când ai ieşit în lume, şi nimeni nu a înţeles ce s-a întâmplat atunci. Şi acum – cum se poate să zici că e bine? *Nu se poate* să faci asta! strigă Delia, destul de incoerent.

— Ei, lumea spunea! exclamă Charlotte Lovell, cu un aer obosit.

Verişoara căsătorită o privi cu o tresărire. Era ceva ce te înfiora în glasul ei, ceva ce Delia nu mai sesizase înainte vreodată, nici într-al ei, nici într-al altcuiva. Ecoul lui părea că face să se învârtească toate lucrurile din jur, iar covorul parcă-i fugi de sub picioare.

Charlotte Lovell stătea privind fix, undeva dincolo de ea, fără să clipească. În ochii ei de un căprui deschis Delia observă sclipirile verzui care apăreau când era supărată sau agitată.

— Charlotte, pentru Dumnezeu, de unde vii? întrebă ea, trăgând-o pe fată să stea jos pe sofa.

— De unde vin?

— Da. Arăţi de parcă ai fi văzut o stafie – o armată de stafii.

Acelaşi zâmbet dispreţuitor se contură pe buzele Charlottei.

— L-am văzut pe Joe, spuse ea.

— Şi? Ah, Chatty! exclamă Delia, brusc înseninată. Nu cumva o să iei în seamă toate nimicurile legate de trecutul lui Joe...? Asta nu pentru că aş fi auzit ceva; niciodată. Dar

chiar dacă ar fi fost ceva... – respiră adânc şi trecu curajoasă la atac – chiar dacă ai auzit că... că a avut un copil – desigur că ar fi avut grijă să aranjeze lucrurile înainte de...

Fata clătină din cap.

— Ştiu, nu-i nevoie să mai continui. Aşa-s bărbaţii; dar nu asta-i cauza.

— Dar care este, spune-mi!

Charlotte Lovell se uită în jur, la camera frumoasă şi însorită, de parcă ar fi fost imaginea propriei ei lumi, şi acea lume era o închisoare din care trebuia să scape. Îşi plecă fruntea.

— Vreau să scap, gâfâi ea.

— Să scapi? De Joe?

— De ideile lui – de ideile tuturor Ralstonilor.

Delia se dezlănţui – la urma urmei, era şi ea o Ralston!

— Ideile Ralstonilor? Nu le găsesc aşa de... insuportabile şi de neplăcute încât să nu poţi trăi cu ele... şi zâmbi puţin ironic.

— Nu. Dar la tine e altceva; ţie nu ţi s-a cerut să renunţi la anumite lucruri.

— Ce fel de lucruri?

Ce Doamne iartă-mă (se miră Delia) avea biata Charlotte, încât cineva să vrea ca ea să renunţe la acel lucru? Verişoara ei fusese întotdeauna mai degrabă în situaţia de a lua decât de a da.

— Poţi să-mi explici la ce te referi? o îndemnă Delia.

— E vorba de bieţii mei copii – el îmi cere să renunţ la ei, spuse ea cu răsuflarea întretăiată.

— Să renunţi la ei? Să nu-i mai ajuţi?

— Să nu-i mai văd – să nu mai am grijă de ei. Să renunţ complet. A pus-o pe mama lui să-mi explice. După ce – după ce vom avea copii... se teme... se teme ca nu cumva copiii noştri să ia vreo boală... îmi va da bani,

desigur, să plătesc pe cineva... o persoană care să aibă grijă de ei. A considerat că e un gest generos, izbucni Charlotte, oftând.

Îşi scoase apoi boneta şi-şi înăbuşi plânsul, ascunzându-şi faţa în perne.

Delia rămase uimită. Dintre toate complicaţiile imprevizibile, aceasta era neîndoielnic cea mai greu de imaginat. Şi cum devenise şi ea o Ralston, nu putea să nu vadă că Joe avea dreptate; aproape că era de acord cu el. Nimeni din New York nu uitase de moartea unicului copil al bietului Henry van der Luydens, care luase variolă de la circ, unde îl dusese pe ascuns o doică lipsită de scrupule. După o asemenea întâmplare, părinţii aveau dreptate să ia toate măsurile pentru a evita contaminarea. Şi cei săraci erau aşa de ignoranţi şi neglijenţi, iar copiii lor erau, desigur, permanent expuşi la tot felul de boli molipsitoare. Nu, Joe Ralston avea în mod sigur dreptate, iar Charlotte era cât se poate de necugetată. Dar era inutil să-i spună asta acum. Instinctiv, Delia căută să câştige timp.

— La urma urmei, şopti ea la urechea Charlottei, ce stătea culcată cu faţa în jos pe pat, dacă problema se pune de abia după ce vei avea copii – s-ar putea să nici nu ai – un timp.

— Ba da, voi avea! veni dintre perne răspunsul impacientat.

Delia zâmbi cu superioritatea femeii măritate.

— Zău, Chatty, nu prea văd cum poţi fi sigură de asta. Ce ştii tu?

Charlotte Lovell se ridică. Gulerul ei din dantelă se desfăcuse şi atârna pe corsajul şifonat, iar în părul ciufulit, şuviţa albă lucea neîndurătoare. În ochii ei căprui apăruseră sclipirile acelea verzui ce păreau frunze într-un bazin cu păstrăvi.

„Biata fată”, gândi Delia, „ce îmbătrânită şi urâtă pare! Seamănă mai mult ca niciodată cu o fată bătrână şi se pare că nici măcar nu-şi dă seama că altă ocazie nu va mai avea niciodată.

— Încearcă să fii rezonabilă, dragă Chatty. La urma urmei, propriii copii au dreptul la întâietate.

— Tocmai asta e, zise ea, şi o prinse cu putere de încheietura mâinii. Cum să renunţ la propriul meu copil?

— Al... tău? şi Delia simţi din nou că-i fuge pământul de sub picioare. Căruia dintre micuţi, draga mea, îi spui... copilul tău? întrebă ea calmă.

Charlotte o privi drept în ochi.

— Îi spun copilul meu propriului meu copil.

— Al tău...? Ah, mă doare mâna, Chatty!

Delia se eliberă şi încercă să zâmbească.

— Al tău...?

— Fetiţei mele. Cea pe care Jessamine şi Cyrus...

— Oh, îngână Delia Ralston.

Cele două verişoare rămaseră tăcute, faţă în faţă, dar Delia se uita în altă parte. O cuprinse dezgustul că asemenea lucruri, chiar dacă trebuiau să fie spuse, fuseseră amintite în dormitorul ei, aşa de aproape de imaculata cameră a copilului, de pe partea cealaltă a coridorului. Îşi netezi mecanic cutele fustei de mătase, pe care le boţise îmbrăţişarea verişoarei ei. Apoi privi din nou în ochii Charlottei şi simţi că se înmoaie.

— Ah, biata Charlotte – biata mea Charlotte! spuse, apoi întinse mâinile spre ea.

II

Păstorul continua să fure o sărutare păstoriţei, iar ceasul din trunchiul de copac căzut continua să ticăie, indicând minutele.

Delia, înmărmurită, cuprinsă de îmbrăţişarea verişoarei sale, nu-şi mai dădea seama de trecerea timpului. Rămăsese fără glas, îngrozită şi uluită la gândul că propriul ei sânge curgea prin vinele unui copil găsit, abandonat, „copilul cu bancnota de o sută de dolari”, pe seama căruia New Yorkul bârfise şi se amuzase în ascuns atâta timp. Era primul ei contact cu lumea brutală de dincolo de suprafaţa liniştită pe care o ştia; se simţea îngrozită la gândul că asemenea lucruri existau şi că ea, Delia Ralston, trebuia să le audă în propria ei casă, şi chiar de pe buzele victimei! Pentru că Chatty era desigur o victimă – dar a cui? Nu amintise nici un nume, şi Delia nu putea s-o întrebe; groaza de a-l afla îi sigilase buzele. Prin minte îi trecură rapid scene din trecutul lui Chatty, dar nu-şi putea aminti de chipul nici unui bărbat, în afară de al lui Joe Ralston. Şi să crezi că Joe ar avea ceva de-a face cu acest episod, era desigur imposibil. Cineva din sud, atunci? Dar nu – Charlotte fusese bolnavă când plecase – şi deodată înţelese adevăratul motiv al acelei boli şi al dispariţiei fetei. Dar mintea ei refuza chiar şi asemenea speculaţii, şi instinctiv se agăţă de ceva palpabil: atitudinea lui Joe Ralston faţă de săracii lui Chatty. Bineînţeles că Joe nu putea îngădui soţiei sale să rişte să aducă vreo boală molipsitoare în casă – şi asta era foarte bine. Şi Jim al ei ar fi făcut la fel; şi ea bineînţeles că ar fi fost de acord cu el.

Ochii i se întoarseră spre ceas. Întotdeauna îşi amintea de Clem Spender când se uita la el, şi deodată îi veni în minte un gând: dacă lucrurile s-ar fi desfăşurat

altfel – ce-ar fi spus el, dacă ea ar fi apelat la Clem, aşa cum Charlotte a apelat la Joe. Era greu de imaginat: totuşi, lăsându-se pradă închipuirii, Delia se văzu soţia lui Clem, îşi imagină copiii ei ca fiind ai lui, şi pe ea cerându-i să o lase să aibă grijă mai departe de bieţii orfani din grajdul din Mercer Street, şi parcă-l şi auzi râzând şi răspunzând nepăsător: „De ce oare mă mai întrebi, gâsculiţo? Mă iei drept un fariseu?”

Da, ăsta era Clem Spender, din cap până-n picioare – îngăduitor, nechibzuit, nepăsător faţă de consecinţe, întotdeauna generos, dar lăsându-i pe alţii să-i plătească datoriile. „Nu pun prea mare preţ pe Clem”, spusese odată Jim, în felul lui grav. Delia Ralston se ridică şi o trase şi mai aproape pe verişoara ei.

— Chatty, spune-mi, începu ea încet.

— Nu mai e nimic de spus.

— Adică, despre tine... despre lucrul acela... despre... (Glasul lui Clem Spender îi mai suna încă în urechi.) Ai iubit pe cineva.

— Da, dar s-a terminat. Acum n-a mai rămas decât copilul... Şi aş putea să-l iubesc pe Joe – dar altfel.

Chatty Lovell îşi îndreptă spatele, palidă şi încruntată.

— Am nevoie de bani – trebuie să fac rost de ei pentru copilul meu. Altfel o vor trimite la un internat. (Făcu o pauză.) Şi asta nu e tot. Eu vreau să mă căsătoresc, să devin soţia cuiva, ca voi toate. Aş fi iubit copiii lui Joe, pe ai noştri. Viaţa nu stă în loc...

— Nu, ai dreptate, dar vorbeşti de parcă cel care a profitat de tine...

— Nu a profitat nimeni de mine. Eram singură şi nefericită. Am întâlnit pe cineva care era singur şi nefericit. Nu toţi oamenii au norocul tău. Eram amândoi prea săraci pentru a ne putea căsători... iar mama nu ar fi

consimţit niciodată. Şi astfel într-o zi... într-o zi, înainte ca el să-mi spună „adio”...

— Ţi-a spus „adio”?

— Da. Urma să plece din ţară.

— A plecat din ţară, ştiind?

— Cum putea să ştie? Nu e de-aici. Tocmai se întorsese... se întorsese să-şi vadă familia – pentru câteva săptămâni.

Şi se opri, strângând din buzele subţiri pentru a nu-i scăpa secretul.

Urmă o tăcere. Delia privea în gol spre păstorul cel îndrăzneţ.

— Se întorsese de unde? întrebă ea într-un târziu, încet.

— Ei, ce mai contează? Tot n-ai înţelege.

Charlotte se întrerupse, repetând chiar cuvintele pe care verişoara ei i le spusese, plină de superioritatea femeii măritate.

O roşeaţă uşoară urcă în obrajii Deliei; se simţea straniu de umilită de dojana cuprinsă în răspunsul dispreţuitor al Charlottei. Se vedea timidă, stângace, neputincioasă, ca o fetişcană naivă pusă în faţa unor lucruri îngrozitoare ca cele pomenite de Charlotte. Dar, brusc, o năpădi o puternică intuiţie feminină. O privi fix în ochi pe verişoara ei.

— Nu vrei să-mi spui cine a fost?

— Ce rost ar avea? N-am spus nimănui.

— Atunci, de ce-ai venit la mine?

Cu chipul împietrit, Charlotte izbucni în plâns.

— Din cauza copilului meu... pentru copilul meu...

Delia nu o luă în seamă.

— Cum pot să te ajut dacă nu ştiu totul? stărui ea cu glasul aspru, neîndurător, deşi inima îi bătea atât de tare, încât îşi simţea gâtlejul cuprins ca într-o gheară.

Charlotte nu răspunse.

— S-a întors de unde? repetă Delia cu încăpăţânare.

La care fata scoase un geamăt prelung şi-şi acoperi cu mâinile ochii.

— El a crezut întotdeauna că ai să-l aştepţi, izbucni ea; şi când a văzut că n-ai făcut-o... că te-ai măritat cu Jim... A aflat tocmai când voia să se îmbarce... Nu a ştiut până când l-a rugat doamna Mingott să-ţi aducă ceasul ăsta ca dar de nuntă...

— Opreşte-te, opreşte-te, strigă Delia, sărind în picioare.

Provocase confesiunea şi acum, când auzise adevărul, simţea că-i fusese aruncat în mod gratuit şi indecent.

Oare acest New York, New Yorkul ei, prietenosul, ipocritul şi bunul ei New York, oare casa lui James Ralston şi soţia lui, oare ascultau ei aceste revelaţii dezonorante?

Charlotte Lovell se ridică şi ea.

— Ştiam eu... ştiam eu! Acum ai o părere şi mai proastă despre copilul meu, în loc să fie invers... Ah, de ce m-ai silit să-ţi spun? Ştiam că n-ai să înţelegi niciodată. Eu am ţinut întotdeauna la el, de când l-am văzut prima oară; din acest motiv nu am vrut să mă căsătoresc cu nimeni altcineva. Dar ştiam că nu am nici o şansă... el nu s-a uitat niciodată la altcineva în afară de tine. Şi acum patru ani, atunci când s-a întors, dar *tu* nu mai erai liberă pentru el, a început să mă observe pe mine, să fie amabil, să-mi vorbească despre viaţa lui, despre ceea ce picta...

Respiră adânc şi glasul începu să-i sune firesc.

— Acum s-a terminat totul. E ca şi cum n-aş fi putut niciodată să-l urăsc, nici să-l iubesc. Acum n-a mai rămas decât copilul – copilul meu. El nici măcar nu ştie – de ce-ar şti? Nu e treaba lui; nu e treaba nimănui, doar a mea. Dar tu înţelegi, desigur, că nu pot să renunţ la copilul meu.

Delia Ralston rămase tăcută, uitându-se în altă parte, tot mai îngrozită. Pierduse orice simţ al realităţii, orice sentiment de siguranţă şi încredere de sine. O stăpânea impulsul de a rămâne surdă la rugămintea celeilalte, asemenea unui copil care îşi îngroapă capul în pernă, îngrozit de întuneric. În cele din urmă îşi adună gândurile şi spuse hotărâtă:

— Şi ce vrei să faci? De ce-ai venit la mine? De ce mi-ai spus toate astea?

— Pentru că te iubea! spuse încet Charlotte Lovell – şi cele două femei rămaseră faţă în faţă, în picioare.

Încet, ochii Deliei se umplură de lacrimi, care prinseră să-i curgă pe obraji, umezindu-i buzele uscate. Printre lacrimi văzu faţa răvăşită a verişoarei ei cuprinsă de deznădejde, ca faţa unui înecat sub apă. Lucruri doar pe jumătate bănuite, simţite în străfunduri, izvorau din adâncuri, neştiute. Era aproape ca şi cum, pentru un moment, cealaltă femeie i-ar fi povestit despre propriile ei secrete din trecut, dând glas brutal tuturor lucrurilor ascunse din inima ei înfiorată.

Şi cel mai rău era, aşa cum spusese Charlotte, că acum trebuia să acţioneze; nu se mai putea pierde nici o zi. Chatty avea dreptate – era imposibil să se căsătorească cu Joe, dacă asta ar fi presupus renunţarea la copil. Şi cum se putea căsători cu el fără să-i spună adevărul? Şi se putea oare ca, la auzul acestor lucruri, să se despartă de ea? Toate aceste întrebări se ţeseau agonizant în mintea Deliei, iar printre ele apărea persistent imaginea copilului – a copilului lui Clem Spender! – trăind din mila altora, în cocioaba unor negri, sau dus în vreuna din acele case infecte care se numeau aziluri. Nu – copilul trebuia pus pe primul plan – o simţea cu fiecare fibră a fiinţei ei. Dar ce trebuia să facă, cu cine să se sfătuiască, cum s-o îndrume pe nenorocita fiinţă care venise la ea în numele lui Clem?

Delia privi în jur disperată, apoi se întoarse spre verişoara ei.

— Trebuie să-mi dai puţin timp. E nevoie să chibzuiesc. Nu trebuie să te măriţi cu el – deşi totul este aranjat; şi cadourile de nuntă... Va fi un scandal... asta o va distruge pe bunica Lovell...

Charlotte răspunse pe un ton scăzut:

— Nu mai e timp. Trebuie să decid acum.

Delia îşi apăsă palmele pe piept.

— Ţi-am spus că trebuie să chibzuiesc. Mai bine te-ai duce acasă; sau, nu – rămâi aici; să nu vadă mama ta că ai plâns. Jim nu vine acasă până târziu; poţi să aştepţi în camera asta până mă întorc.

Deschise şifonierul şi întinse mâna să ia o bonetă simplă şi un voal gros.

— Să stau aici? Dar tu unde te duci?

— Nu ştiu, vreau să umblu, să iau aer. Vreau să fiu singură.

Îşi scoase agitată şalul de Paisley, îşi legă boneta şi voalul şi-şi vârî mâinile înmănuşate în manşon. Fără să se mişte, Charlotte o privea stând tăcută pe sofa.

— Să mă aştepţi, insistă Delia din prag.

— Da, o să te aştept.

Delia închise uşa şi o porni grăbită pe scări în jos.

III

Nu minţise când spusese că nu ştia unde se duce. Dorise pur şi simplu să scape de figura nefericită a Charlottei şi de atmosfera imediată a tragediei ei. Afară, la aer, poate îi va fi mai uşor să se gândească.

Trecând pe lângă gardul parcului, îşi văzu copiii cu chipurile rumene jucându-se sub supravegherea doicii, împreună cu răsfăţatele progenituri ale altor vecini de familie bună. Fetiţa ei avea o boneţică de catifea ecosez şi fular alb, iar băiatul, o şapcă scoţiană şi hăinuţă de postav. Cât de fericiţi şi veseli păreau! Doica o privi pe furiş, dar ea dădu din cap, le făcu semn cu mâna şi se grăbi mai departe.

Merse destul de mult pe străzile acelea atât de bine cunoscute, acum scăldate în strălucirea soarelui de iarnă. Era după-amiază devreme, ora când bărbaţii tocmai se întorseseră la birouri, şi prea puţină lume se vedea în Irving Place şi Union Square. Delia traversă Union Square spre Broadway.

Casa Lovell din Mercer Street era o locuinţă demodată şi solidă, făcută din cărămidă. Alături era un garaj mare ce dădea spre o alee căreia Delia, în timpul lunii de miere în Anglia, auzise că i se spune „grăjdărie”. O luă spre alee, intră în curtea grajdului şi deschise uşa. Într-o cămăruţă sărăcăcioasă, văruită, vreo doisprezece copii, adunaţi în jurul unei sobe, se jucau cu jucării stricate. Irlandeza care avea grijă de ei croia nişte hăinuţe, pe o masă din lemn de brad cu picioarele strâmbe. Îşi ridică faţa prietenoasă, recunoscând în Delia pe doamna care mai fusese o dată sau de două ori să vadă copiii, împreună cu domnişoara Charlotte.

Delia se opri stânjenită.

— Am... am venit să te întreb dacă nu ai nevoie de jucării noi, se bâlbâi ea.

— Ba da, doamnă; şi de multe alte lucruri, deşi domnişoara Charlotte îmi spune să nu cerşesc de la doamnele care vin să-i vadă pe sărmanii noştri copii.

— O, mie poţi să-mi ceri, Bridget, spuse doamna Ralston, zâmbind. Lasă-mă să-i văd pe copilaşi – n-am mai fost de mult pe aici.

Copiii încetară să se mai joace şi se îngrămădiră în jurul supraveghetoarei lor, uitându-se cu gura căscată la doamna cea bogată şi elegantă. O fetiţă cu ochii de un căprui deschis şi cu obrajii îmbujoraţi era îmbrăcată într-o rochiţă de lână ecosez, cu o garnitură de nasturi imitaţie de coral, pe care Delia şi-i amintea bine. Nasturii aceia împodobiseră „cea mai bună” rochie a Charlottei, în anul în care ieşise în societate. Delia se opri şi ridică fetiţa. Părul ei ondulat era castaniu, exact în nuanţa ochilor – slavă Domnului! Dar ochii aveau aceleaşi sclipiri verzui în transparenţa lor. Delia se aşeză, iar fetiţa, care stătea pe genunchii ei, atinse grav lănţişorul ceasului.

— Vai, doamnă – să nu vă murdărească fusta cu pantofii. Podeaua d-aci nu prea-i curată.

Delia clătină din cap şi strânse copilul în braţe. Uitase de ceilalţi copii care o priveau şi de supraveghetoarea lor. Micuţa creatură de pe genunchii ei era din altfel de plămadă – nu era nevoie de materialul acela ecosez şi de nasturii de coral pentru a scoate în evidenţă acest lucru. Cârlionţii castanii de pe fruntea înaltă erau exact ca ai lui Clement Spender. Delia îşi lipi obrazul ce-i ardea de fruntea fetiţei.

— Fetiţa vrea lănţişorul meu cel galben?

Şi fetiţa l-a vrut.

Delia desfăcu lănţişorul de aur şi-l atârnă la gâtul copilului. Ceilalţi copii începură să bată din palme şi se

apropiară, dar fetiţa, în ai cărei obraji apăruseră gropiţe, continua, gravă, să pipăie tăcută verigile lui.

— Vai, doamnă, nu puteţi lăsa lanţul acela minunat la micuţa Teeny. Când o să se întoarcă la negrii aceia...

— Cum o cheamă?

— Cred că i se spune Teena. Nu prea aduce a nume creştinesc.

Delia nu spuse nimic.

— Io zic că obrajii ei sunt prea roşii şi tuşeşte prea des. E tot timpul răcită. Ei, Teeny, las-o pe doamna în pace!

Delia se ridică, desfăcând mâinile fetiţei din jurul ei.

— Nu vrea să vă lase, doamnă. Domnişoara Chatty n-a fost azi p-aci şi micuţei îi e tare urât fără ea. Ea nu se joacă ca ăilalţi copii, în vreun fel... Tenny, ia uită-te tu la lanţul frumos pe care l-ai primit... aşa, aşa...

— La revedere, Clementina, şopti Delia.

Îi sărută ochii căprui şi creştetul plin de cârlionţi şi-şi lăsă în jos voalul pentru a ascunde lacrimile ce-i şiroiau. În curte şi le şterse cu o batistă mare, brodată, şi rămase pe loc, şovăind. Apoi se îndreptă cu paşi hotărâţi spre casă.

Casa era aşa cum o lăsase, în afară de faptul că intraseră copiii; îi auzi zbenguindu-se în camera lor când trecu pe coridor spre dormitorul ei. Charlotte Lovell stătea pe sofa, dreaptă şi nemişcată, aşa cum o lăsase.

— Chatty, Chatty, am găsit o soluţie. Ascultă! Orice s-ar întâmpla, fetiţa nu va sta cu oamenii aceia. O s-o iau eu.

Charlotte se ridică, înaltă şi albă. Pe faţa-i îngustă, ochii îi deveniseră atât de întunecaţi, încât păreau două găuri în craniu. Deschise gura să spună ceva, dar apucând batista o duse la gură şi se prăbuşi din nou. O dâră roşie se prelinse din batistă, căzându-i pe fusta de poplin.

— Charlotte, Charlotte, strigă Delia, lăsându-se în genunchi lângă verişoara ei.

Capul Charlottei se sprijini pe spate, în perne, şi dâra se opri. Închise ochii, iar Delia, apucând flaconul cu oţet aromatic de pe măsuţa de toaletă, i-o duse la nări. Camera se umplu de un miros puternic, aromat.

Charlotte deschise ochii.

— Nu te speria. Câteodată mai scuip sânge – nu prea des. Plămânul meu este aproape vindecat. E doar de emoţie...

— Nu, nu, n-are de ce să-ţi fie teamă. Ţi-am spus că m-am gândit bine la toate. Jim o să mă lase să iau fetiţa.

Fata se ridică buimacă.

— Jim? I-ai spus? Ai fost la el?

— Nu, draga mea. Am fost doar să văd fetiţa.

— Ah, gemu Charlotte, lăsându-se din nou pe spate.

Delia luă propria ei batistă şi şterse lacrimile care şiroiau pe obrajii verişoarei sale.

— Nu trebuie să plângi, Chatty; trebuie să fii curajoasă. Fetiţa ta şi a lui – cum poţi să crezi că o s-o las? Dar trebuie să-mi laşi timp; o să găsesc o cale... numai să ai încredere în mine..

Buzele Charlottei şoptiră încet:

— Lacrimile... nu le şterge, Delia... îmi place să le simt.

Cele două verişoare rămaseră sprijinite una de alta, fără să vorbească. Ceasul de bronz aurit ticăia, măsurând muta lor comuniune în minute, sferturi de oră, jumătăţi de oră şi apoi o oră; ziua era pe sfârşite şi începuse să se întunece, umbrele lungindu-se pe covor şi peste patul mare şi alb. Se auzi o bătaie în uşă.

— Copiii aşteaptă să-şi spună rugăciunea înainte de cină, doamnă.

— Bine, Eliza. S-o spună cu tine. Eu vin mai târziu.

Când paşii doicii nu se mai auziră, Charlotte Lovell se desprinse din îmbrăţişarea verişoarei sale.

— Acum pot să plec? spuse ea.

— Nu eşti prea sfârşită, draga mea? Să trimit după o trăsură, să te ducă acasă.

— Nu, nu. S-ar speria mama. Şi mi-ar plăcea să merg pe jos acum, pe întuneric. Uneori, lumea îmi părea îngrozitor, ameninţător de orbitoare. Erau zile când credeam că soarele nu va mai apune niciodată. Iar noaptea lumina luna. Îşi puse mâinile pe umerii verişoarei sale şi încheie: Acum e cu totul altceva. Încetul cu încetul nu voi mai urî lumina.

Cele două femei se sărutară, iar Delia şopti:

— Pe mâine.

IV

Familia Ralston renunţa cu greu la vechile ei obiceiuri, dar de îndată ce-şi însuşea un obicei nou, nu înţelegea de ce nu făceau şi ceilalţi la fel.

Când Delia, care provenea din Lovellii mai puţin rigizi şi care avea o fire înclinată spre tot ce era nou, propusese pentru prima oară soţului ei ca masa să aibă loc la ora şase, în loc de două, chipul lui tânăr şi maleabil devenise la fel de neînduplecat ca cel al străbunicului Ralston din tabloul sumbru de pe vremea coloniştilor. Dar, după ce opuse rezistenţă vreo două zile, adoptă opinia soţiei sale, iar acum zâmbea dispreţuitor de încăpăţânarea celor care ţineau morţiş la o masă îmbelşugată luată în mijlocul zilei şi la o gustare după-amiază.

— Tare nu-i pot suferi pe oamenii mărginiţi. Din partea mea, n-are decât să mănânce fiecare când vrea; ceea ce nu suport la ei sunt vederile înguste.

La acest lucru se gândea Delia pe când stătea în salon aşteptându-şi soţul să se întoarcă. De abia avusese timp să-şi netezească părul lucios şi să-şi pună rochia de mătase în dungi, alb cu negru, cu bordură vişinie, care îi plăcea lui cel mai mult. Salonul, cu perdele din dantelă de Nottingham, prinse sub cornişele aurite, cu masa cu tăblia de marmură pe picior din lemn de trandafir sculptat şi cu fotolii de mahon de modă veche, acoperite cu unul din noile damascuri franţuzeşti de mătase în nuanţa mărului verde, era o încăpere cu care se putea mândri orice tânără soţie. Etajerele din lemn de trandafir, aşezate pe ambele părţi ale uşilor cu două canaturi care dădeau spre sufragerie, erau ornate cu scoici tropicale, vaze de feldspat, o copie în alabastru a turnului din Pisa, două obeliscuri făcute din bucăţele de porfir şi serpentin adunate de tânăra pereche în Forul roman, un bust a lui

Clytie din porţelan de Sèvres şi patru figurine vechi din faianţă de Chelsea reprezentând anotimpurile, care trebuiseră să fie lăsate printre ornamentele mai noi pentru că aparţinuseră bunicii Ralston. Pe pereţi atârnau gravuri sumbre reprezentând „Călătoria vieţii” de Cole, iar în spaţiul dintre ferestre se afla statuia în mărime naturală a unei „tinere captive”, executată pentru tatăl lui Jim Ralston de celebrul Harriet Hosmer, imortalizat în romanul lui Hawthorne *Faunul de marmură.* Pe masă erau aşezate exemplare de lux din *Râurile Franţei* de Turner, *Osânditul* lui Drake, *Povestirile lui Crabbe* şi *Cartea frumuseţii,* conţinând portrete ale unor doamne nobile de la curtea Angliei care participaseră la turnirul contelui de Eglinton.

Pe când stătea acolo, în faţa focului ce ardea în căminul de marmură neagră, cu măsuţa din lemn de chitru lângă ea şi cu una din noile lămpi franţuzeşti ce arunca de sub un abajur cu ciucuri de cristal o lumină plăcută, Delia se întreba cum putuse să părăsească atât de complet, într-un timp aşa de scurt, cercul ei obişnuit de impresii şi convingeri, cum putuse să ajungă atât de departe, aşa cum nu fusese niciodată înainte, dincolo de orizontul Ralstonilor. Iar acum îl vedea închizându-se din nou deasupra ei, ca şi cum ornamentaţia tavanului, formele mobilierului, croiala rochiei ei se bizuiau toate pe prejudecăţile familiei Ralston şi se transformaseră în ceva dur ca piatra sub atingerea mâinilor lor.

Trebuie să fi fost nebună, gândi ea, să-i fi făgăduit atât de mult Charlottei; şi totuşi, oricât s-ar fi învârtit în cercul tot mai strâmt al problemei, nu putea găsi o altă ieşire. Oricum, salvarea copilului lui Clem Spender depindea de ea.

Auzi cheia răsucindu-se în broască (inima ei nu bătuse niciodată aşa de tare la auzul ei) şi apoi zgomotul făcut de pălăria pusă pe suportul din hol – sau fuseseră cumva

două pălării? Uşa salonului se deschise şi intrară doi bărbaţi cu cravate şi cu haine largi: doi Jim Ralston, ca să spunem aşa! Delia nu observase până atunci cât de bine semăna soţul ei cu vărul lui, Joe; acest lucru o făcu să simtă cât de mult era îndreptăţită să se gândească la Ralstoni ca la ceva colectiv.

N-ar fi fost o soţie tânără, drăgăstoasă şi fericită dacă nu l-ar fi considerat pe Joe doar o copie oarecare a lui Jim al ei; totuşi, în ciuda defectelor pe care le avea copia lui Jim, rămânea o asemănare izbitoare între cele două siluete înalte, atletice, chipurile înguste sangvine, cu nasuri drepte, favoriţi drepţi, sprâncene drepte, ochi candizi şi albaştri şi zâmbetul plăcut, puţin egoist. Numai că în momentul acesta Joe arăta ca un Jim cu durere de măsele.

— Ei, draga mea, uite un tânăr care a dorit să ia masa cu noi, zâmbi Jim, cu aerul încrezător al unui soţ bine hrănit, care ştie că poate aduce oricând un prieten acasă.

— Foarte bine, Joe! Dar crezi că se va mulţumi cu supă de stridii şi gâscă umplută? spuse Delia, radiind.

— Ştiam eu! Ţi-am spus doar, dragul meu! El zicea că o să te deranjeze – cu pregătitul mesei. Aşteaptă doar să te însori, Joseph Ralston..., şi Jim puse mâna, prieteneşte, pe umărul lui Joe, iar acesta răspunse cu o grimasă de parcă l-ar fi înjunghiat măseaua.

— E foarte amabil din partea ta, Delia, că m-ai primit în seara asta. De fapt...

— Mai întâi să mâncăm, băiete, dacă nu te superi, îl întrerupse Jim. O sticlă cu vin de Burgundia va alunga toate necazurile. Dă-i braţul verişoarei tale, te rog; eu mă duc să văd ce-i cu vinul.

Supă de stridii, biban la grătar, gâscă umplută, clătite cu mere şi ardei verde, urmate de una dintre nemaipomenitele creme de vanilie ale bunicii Ralston; deşi era chinuită de gânduri, Delia se mândrea în sinea ei cu

ceea ce putea oferi. Bineînţeles că după asta se va şti peste tot că Jim Ralston putea aduce oricând un prieten la masă, fără să anunţe dinainte. Vinurile Ralston şi Lovell contribuiră şi ele la sporirea efectului, şi până şi chipul întunecat al lui Joe se însenină puţin atunci când vinul de Madera al Lovellilor îşi făcu efectul. Delia observă schimbarea atunci când cei doi bărbaţi i se alăturară în salon.

— Şi acum, dragul meu, ai face bine să spui toată povestea, îl sfătui Jim, împingând un fotoliu spre vărul lui.

Tânăra femeie, aplecată peste lucrul de mână, asculta cu pleoapele plecate şi cu obrajii îmbujoraţi. Pentru că era femeie căsătorită şi mamă, Joe spera ca ea să găsească justificat faptul că-i vorbea deschis; avusese consimţământul soţului ei să o facă.

— Hai, dă-i drumul, îl îndemnă Jim, exuberant după masă, stând pe covoraşul de lângă cămin.

Delia ascultă, chibzui şi-l lăsă pe mire să-şi expună cu poticneli încurcata situaţie. Acul ei stătea ca sabia lui Damocles deasupra pânzei; imediat înţelese că Joe se bizuia pe ea, ca să-l ajute s-o convingă pe Charlotte să adopte punctul lui de vedere. Era tare îndrăgostit; şi Delia înţelese că era gata să cedeze doar la un cuvânt al ei şi că Charlotte putea să câştige, să-şi salveze copilul şi să se mărite cu el...

Ce simplu era, la urma urmei! O primire prietenoasă, o masă bună, un vin bun, amintirea ochilor Charlottei – cu atât mai expresivi, cu cât văzuseră multe. O invidie secretă puse stăpânire pe soţia care nu trăise o asemenea experienţă.

Ce simplu era – şi totuşi nu trebuie să se întâmple aşa! Orice s-ar fi întâmplat, nu trebuia s-o lase pe Charlotte Lovell să se mărite cu Joe Ralston. Întreaga

tradiţie a onoarei şi cinstei în care fusese crescută îi interzicea să devină părtaşă la un astfel de plan.

Se putea gândi – şi o şi făcuse – la măsuri arbitrare, la sfidări dibace şi suple ale unor revolte precedente împotriva nemiloasei rutine sociale. Dar cu minciuna nu se putuse împăca niciodată. Ideea ca Charlotte să se mărite cu Joe Ralston – vărul lui Jim al ei – fără a-i dezvălui trecutul, îi părea Deliei la fel de dezonorantă cum i s-ar fi părut oricărui Ralston. Iar dezvăluirea adevărului ar fi însemnat renunţarea imediată la căsătorie; de acest lucru îşi dădea seama chiar şi Chatty. Toleranţa pe care o manifesta societatea nu era aceeaşi faţă de femei şi de bărbaţi, şi nici Delia, nici Charlotte nu s-au întrebat niciodată de ce; asemenea tuturor femeilor din lumea lor se supuseseră, pur şi simplu, inevitabilului.

Nu, nu era nici o scăpare din această dilemă. La fel de clar ca faptul că era de datoria Deliei să salveze copilul lui Clem Spender, era şi acela că părea destinată să o sacrifice pe iubita lui. Frământată de acest gând, îşi aminti de strigătul trist al Charlottei: „Vreau să mă mărit, ca voi toate”, şi i se strânse inima. Şi totuşi, asta nu trebuia să se întâmple.

— Sunt gata să fac concesii (continuă să depene Joe) ignoranţei şi lipsei de experienţă a dragei mele, purităţii ei minunate. Cum şi-ar putea dori un soţ ca viitoarea lui soţie să fie – să fie altfel? Mă asculţi, Jim? Şi tu, Delia? Ştiţi, i-am promis că va avea întotdeauna o sumă de bani special pentru copiii sărmani – în afară de banii ei de buzunar; de acest lucru poate fi perfect sigură. Şi sunt gata să scriu şi un act, un angajament în prezenţa unui avocat, dacă vrea neapărat. Admir, apreciez generozitatea ei. Dar te întreb pe tine, Delia, ca mamă – şi vreau părerea ta sinceră – crezi că ar trebui să fiu mai îngăduitor – să o las să aibă grijă personal de aceşti copii, până când... până... (Un

sentiment ascuns de mândrie îi trimise un val de roşeaţă în obraji celui ce ar fi putut deveni, odată, tată)... până când va avea treburi mai presante; sunt gata s-o fac dacă... dacă vrei să i-o spui... O să am grijă, vorbi Joe, stârnit de ultimul pahar, să discut şi cu mama, ale cărei prejudecăţi, deşi le respect, nu voi îngădui să... să se aşeze între mine şi propriile mele convingeri.

Sări în picioare şi zâmbi îndrăzneţei sale imagini din oglinda de deasupra căminului.

— Convingerile mele... o luă el de la început.

— S-auzim, s-auzim! strigă Jim emoţionat.

Acul pe care Delia îl ţinea în mână intră adânc în pânză şi apoi ea împinse lucrul de mână deoparte.

— Cred că vă înţeleg pe amândoi la fel de bine, Joe. Desigur, în locul Charlottei, n-aş putea să renunţ nici eu la copii.

— Ai văzut, dragul meu! triumfă Jim, la fel de mândru de curajul soţiei sale ca şi de masa perfectă.

— Niciodată, spuse Delia. Mă refer mai ales la cei găsiţi – sunt doi, cred. Copiii aceştia mor întotdeauna când sunt trimişi la orfelinat. E lucrul care o obsedează pe Charlotte.

— Bieţii copilaşi nevinovaţi! Ce mult o iubesc pentru că ţine atât la ei! Cum de pot trăi pe pământ, nepedepsiţi, asemenea nemernici! Delia, te rog să-i spui că voi face tot ce...

— Ia-o uşurel, bătrâne, îl admonesta Jim, mânat de precauţia specifică tuturor Ralstonilor.

— Ei, voiam să spun că tot ceea ce, în limitele raţiunii...

Delia ridică mâna pentru a-l opri.

— O să-i spun, Joe; şi îţi va fi recunoscătoare. Dar e zadarnic.

— Zadarnic? Dar ce mai e...?

— Nu mai e nimic, în afară de faptul că Charlottei i-a revenit vechea boală. Astăzi, aici, a scuipat sânge. Nu trebuie să te însori cu ea.

Gata; o făcuse. Se ridică, tremurând din toate mădularele, palidă ca o moartă. Procedase bine, oare? Sau greşise? Va putea vreodată să afle răspunsul la această întrebare?

Bietul Joe îşi întoarse chipul la fel de palid spre ea; se prinse cu mâinile de spătarul fotoliului, iar capul i se aplecă în faţă, de parcă ar fi fost un bătrân. Îşi mişcă buzele, dar nu scoase nici un sunet.

— Dumnezeule! îngână Jim. Trebuie să ai curaj, băiete!

— Îmi pare... îmi pare tare rău pentru tine, Joe. O să-ţi spună chiar ea, mâine, îngână Delia, în timp ce soţul ei încerca să-l consoleze.

— Trebuie să fii bărbat, prietene. Gândeşte-te la tine... la viitorul tău. Nu se poate, îţi dai seama. Delia are dreptate; ea are *întotdeauna* dreptate. E mai bine să-i pui capăt... e mai bine să înfrunţi greul acum decât mai târziu.

— Acum decât mai târziu, repetă Joe, zâmbind chinuit.

Şi Delia îşi dădu seama că niciodată în viaţa lui uşoară de până atunci, el nu trebuise – ca şi Jim al ei – să renunţe la vreun lucru pe care şi-l dorise. Nu ştia nici ce să spună, nici cum să se poarte într-o asemenea împrejurare.

— Dar nu înţeleg. Nu pot să renunţ la ea, spuse el, alungând o lacrimă copilărească.

— Gândeşte-te la copii, dragul meu; e de datoria ta, stărui Jim, încercând să-şi controleze mândria din privire pe când se uita la chipul sănătos al Deliei.

În lunga conversaţie care urmă între cei doi veri – argumente, contraargumente, sfaturi înţelepte şi proteste fără nici o speranţă – Delia participă doar ocazional. Ştia foarte bine care avea să fie sfârşitul. Un mire care se

temea că mireasa ar putea aduce acasă vreo boală contagioasă vizitând acei copii sărmani nu putea implanta în mod conştient vreo boală în neamul lui. Şi asta nu era tot. Prea multe cazuri triste, ale unor mame dispărute prematur şi lăsându-şi soţii cu un cârd de copii de crescut, probabil că persistau în mintea lui Joe. Mulţi dintre Ralstoni, Lovelli, Lanningi, Archeri, van der Luydeni aveau de îngrijit morminte în cimitire îndepărtate: morminte ale unor membri tineri ai familiei, „cu sănătatea şubredă”, trimişi în străinătate spre a se vindeca în tămăduitoarea Italie. Cimitirele protestante din Roma şi Pisa erau pline de nume newyorkeze; imaginea acelui atât de familiar pelerinaj făcut cu o soţie pe moarte era menită să-l potolească şi pe cel mai aprins Ralston. Şi, tot timpul, pe când asculta cu capul plecat, Delia continua să-şi spună: „Până aici a fost simplu; dar cum o să-i spun Charlottei?”

Când bietul Joe, în seara aceea târziu, îi strânse mâna luându-şi rămas bun cu o voce tremurată, ea îl strigă din nou pe când se afla în prag.

— Trebuie să mă laşi pe mine să vorbesc cu ea mai întâi, te rog; să aştepţi până te va chema ea.

Şi nu putu să nu se înfioare puţin văzând cu câtă promptitudine accepta el. Dar nici o paradă retorică n-ar fi putut să facă vreun tânăr să înfrunte mai uşor ceea ce-l aştepta pe Joe; iar ultima privire pe care i-o aruncă ea fu una de compasiune...

Când uşa din faţă se închise după plecarea lui Joe, ea tresări simţind mâna soţului ei atingându-i umărul.

— Niciodată nu te-am admirat mai mult, draga mea. Înţeleapta mea Delia!

Ea îşi plecă pe spate capul, îl lăsă s-o sărute şi apoi se dădu deoparte. Înţelese că sclipirea din ochii lui era o recompensă atât pentru frumuseţea ei, cât şi pentru iscusinţa de care dăduse dovadă.

Îl ţinu o clipă de umeri, cu braţele întinse.

— Tu ce-ai face, Jim, dacă ţi-aş spune despre mine ceea ce tocmai i-am spus lui Joe despre Chatty?

Fruntea lui se încruntă puţin, arătând că socotea întrebarea lipsită de importanţă, şi în nici un caz în genul ei. „Vino!” o chemară braţele lui puternice.

Ea continua să stea departe de el, cu o privire gravă.

— Biata Chatty! Acum nu i-a mai rămas nimic...

Şi privirea lui deveni gravă, căci se simţi cuprins brusc de compasiune. În asemenea momente redevenea băietanul sentimental pe care ea îl putea conduce după voie.

— Într-adevăr, biata Chatty! Şi încercă să găsească imediat un remediu: Noroc, cel puţin, că-i are pe micuţii aceia, nu? Presupun că o femeie trebuie să poată iubi nişte copii – ai altcuiva, dacă nu ai ei.

Era clar că gândul la acest remediu îi şi alungase durerea.

— Da, aprobă Delia. Nu văd o altă consolare pentru ea. Sunt sigură că şi cu Joe va fi la fel. Ascultă-mă, dragul meu – şi-şi lăsă mâinile într-ale lui – noi, tu şi cu mine, trebuie să avem grijă ca ea să rămână cu copiii ei!

— Copiii ei? şi zâmbi, la auzul pronumelui posesiv. Bineînţeles, biata fată! Numai dacă nu va trebui să plece cumva în Italia!

— O, nu o va face – de unde bani? Şi, în plus, nu ar lăsa-o niciodată pe mătuşa Lovell singură. Dar m-am gândit, dragul meu, dacă aş putea să-i spun mâine – ştii, nu ţin neapărat să vorbesc cu ea – dar dacă i-aş spune că îmi dai voie să mă ocup de copilul la care ţine ea cel mai mult, fetiţa aceea găsită, care nu are nici nume, nici casă – dacă aş pune deoparte o sumă fixă din banii mei de buzunar...

Mâinile lor se contopiră, iar ea îşi ridică chipul îmbujorat spre el. În ochii lui erau lacrimi – ah, cât de mândru era de ea, de sănătatea ei, de înţelepciunea, de generozitatea ei!

— Nici un bănuţ din banii tăi de buzunar – asta nu!

Pe chipul ei se citi descurajare şi mirare.

— Gândeşte-te, dragul meu – *dacă aş fi fost eu în situaţia ei!*

— Nici un bănuţ din banii tăi de buzunar, am zis, dar îţi dau atât cât doreşti pentru a-i ajuta pe micuţii bietei Chatty. Ei, acum eşti mulţumită?

— Dragul meu! Când mă gândesc la ai noştri, care dorm acum în pătuţurile lor!

Rămaseră unul în braţele celuilalt, mişcaţi de această imagine.

V

Auzind paşii verişoarei ei, Charlotte Lovell îşi ridică din perne faţa înfierbântată.

Dormitorul, întunecos şi strâmt, mirosea a apă de colonie şi aşternuturi proaspete. Delia, clipind din cauza soarelui de iarnă strălucitor, îşi croi cu greu drum prin semiobscuritatea din cameră, întunecată şi mai mult de mobila de mahon negru.

— Vreau să-ţi văd faţa, Chatty; dacă nu te doare capul prea tare!

Charlotte făcu semn că „nu”, iar Delia trase perdelele groase şi lăsă să pătrundă o rază de lumină, putând astfel vedea capul fetei, profilat palid pe fundalul aşternutului şi cearcănele vineţii de sub pleoapele umbrite. Şi îşi aminti că aşa arătase biata verişoară Cutare, cu o săptămână înainte de a pleca în Italia!

— Delia! şopti Charlotte.

Delia se trase mai aproape de pat şi privi în jos, cu alţi ochi, spre verişoara ei. Da; cu o seară înainte fusese destul de simplu să dispună de viitorul lui Chatty ca şi cum ar fi fost al ei. Dar acum?

— Draga mea...

— Ah, începe odată, te rog, o întrerupse fata, altfel înseamnă că ceea ce îmi vei spune e prea îngrozitor!

— Chatty dragă, dacă ţi-am promis prea multe...

— Nu te lasă Jim să iei copilul? Ştiam eu! Cât o să mai visez lucruri ce nu se vor împlini niciodată?

Delia, cu lacrimile şiroindu-i pe obraz, îngenunche lângă pat şi-şi lăsă mâna prinsă în strânsoarea fierbinte a celeilalte.

— Nu te gândi la asta, draga mea: gândeşte-te la ceea ce ţi-ar plăcea mai mult...

— Ce mi-ar plăcea mai mult?

Charlotte se sculă brusc, sprijinindu-se de perne, însufleţită toată.

— Nu poţi să te căsătoreşti cu Joe, draga mea – şi să o păstrezi şi pe micuţa Tina, înţelegi doar! continuă Delia.

— S-o ţin cu mine, nu, dar undeva unde m-aş putea furişa s-o văd – ah, cum am sperat la o asemenea nebunie!

— Lasă nebuniile, Charlotte. Unde s-o ţii? Să-ţi vezi propriul copil în secret? Tot timpul îngrozită că ai putea fi descoperită? Că ai putea face rău celorlalţi copii ai tăi? Te-ai gândit vreodată la asta?

— O, bietul meu cap nu mai vrea să gândească! Vrei să-mi spui că trebuie să renunţ la ea?

— Nu, draga mea, ci că nu trebuie să te măriţi cu Joe.

Charlotte se cufundă din nou în perne, cu ochii pe jumătate închişi.

— Ţi-am spus că trebuie să-i fac copilului meu un cămin. Delia, eşti prea fericită ca să poţi înţelege!

— Consideră-te şi tu fericită, Chatty. Nu va trebui să renunţi la copil. Va sta cu tine: vei avea grijă de el – în locul meu.

— În locul tău?

— Doar ţi-am promis că o iau pe Tina, nu? Dar tu nu trebuie să te măriţi cu Joe. Numai aşa voi putea oferi un cămin copilului tău. Ei, ce zici? De acum veţi fi mereu împreună.

Charlotte se lipi de ea şi suspină:

— Dar Joe – nu pot să-i spun, nu pot. Şi, agăţându-se deodată de Delia, o întrebă: Nu i-ai spus despre... despre copilul meu? N-aş putea îndura să-l rănesc într-atât.

— I-am spus că ai scuipat sânge ieri. O să vină să te vadă, curând; e foarte nefericit. I-am dat de înţeles că din cauza sănătăţii ai rupt logodna, că a fost dorinţa ta – şi el a acceptat-o; dar dacă cedează, sau dacă cedezi tu, nu mai

pot face nimic pentru tine sau micuţa Tina. Pentru numele lui Dumnezeu, nu uita asta!

Delia îi eliberă mâna, iar Charlotte se lăsă pe spate tăcută, cu ochii închişi şi buzele strânse. Zăcea acolo ca un cadavru. Pe un scaun, lângă pat, atârna rochia de poplin cu panglicuţe roşii de catifea, care fusese transformată pentru logodnă. O pereche nouă de pantofi din piele de ied, de culoare roşcată, se ivea de sub ea. Biata Chatty! Nici măcar nu avusese timp să fie drăguţă...

Delia stătea lângă pat, nemişcată, cu privirea aţintită pe chipul verişoarei ei, care îşi ţinea ochii închişi. Urmări drumul unei lacrimi care îşi făcuse loc printre pleoapele strânse ale Charlottei, se prinse pe gene, apoi se prelinse pe obraz, în jos. Când lacrima ajunse la buzele strânse, acestea se deschiseră şi ea spuse:

— O să stau undeva cu ea? La asta te referi? Doar eu cu ea?

— Doar tu cu ea.

— Într-o căsuţă?

— Într-o căsuţă.

— Eşti sigură, Delia?

— Sigură, draga mea.

Charlotte se ridică din nou într-un cot şi vârî mâna sub pernă, căutând ceva. Scoase o panglică subţire de care atârna un inel cu diamant.

— L-am şi scos, spuse ea simplu, şi i-l dădu Deliei.

PARTEA A DOUA

VI

Ai fi putut spune oricând, şi toată lumea era de acord, că Charlotte Lovell fusese sortită să rămână fată bătrână. Chiar şi înainte de a se îmbolnăvi se observase lucrul acesta: avea în ea ceva pedant, în ciuda părului roşcat. Şi a fost mai bine pentru ea aşa, biata fată, ţinând seamă de starea precară a sănătăţii ei în tinereţe: contemporanii doamnei James Ralston, de exemplu, şi-o aminteau pe Charlotte arătând ca o stafie şi tuşind până-şi scuipa plămânii – şi, desigur, din acel motiv rupsese logodna cu Joe Ralston.

E adevărat că-şi revenise foarte repede, deşi i se aplicase un tratament cam ciudat... Lovellii, cum ştia toată lumea, nu-şi puteau permite s-o trimită în Italia; experienţa anterioară în Georgia nu avusese succes; şi astfel fusese trimisă la o fermă, pe râul Hudson – un locşor pe proprietatea lui James Ralston – unde rămase vreo cinci-şase ani cu o slujnică irlandeză şi cu un copil găsit. Istoria copilului găsit era un alt episod straniu din viaţa Charlottei. Pe vremea când fusese bolnavă pentru prima oară, pe când avea doar douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei de ani, se lăsase dominată de o afecţiune aproape morbidă pentru copii, mai ales pentru copiii sărmani. Se spunea că doctorul Lanskell fusese acela care spusese că instinctul matern înăbuşit se dezvoltă extrem de puternic în cazul în care boala de plămâni împiedică căsătoria. Şi astfel, când s-a hotărât că Chatty trebuie să rupă logodna cu Joe Ralston şi să se retragă undeva la ţară, doctorul spusese familiei ei că singura speranţă de salvare stătea în a nu o despărţi total de micuţii sărmani şi de a o lăsa să-şi aleagă pe unul dintre ei, pe cel mai mic şi vrednic de milă, pentru a i se dedica în întregime. Astfel, familia James Ralston i-a arendat mica lor fermă, iar Delia Ralston, cu

priceperea ei extraordinară de a înţelege situaţia dintr-o privire, a aranjat imediat totul şi şi-a luat chiar angajamentul de a avea grijă de copil în caz că i s-ar fi întâmplat ceva Charlottei.

Charlottei nu i s-a întâmplat nimic. A trăit, ajungând ca pe la patruzeci de ani să arate robustă, energică, ba chiar tiranică. Şi pe măsură ce avea loc în ea această transformare, începu să semene din ce în ce mai mult cu o fată bătrână: meticuloasă, metodică, preocupată de lucruri minore şi acordând o atenţie exagerată îndatoririlor sociale şi domestice celor mai lipsite de importanţă. Dar avea reputaţia unei gospodine pricepute, aşa încât atunci când bietul Jim Ralston a murit căzând de pe cal şi a lăsat-o pe Delia încă tânără, cu un băiat şi o fetiţă de care să aibă grijă, a părut cât se poate de firesc ca văduva cu inima zdrobită s-o ia pe verişoara ei să locuiască cu ea şi să-şi împartă îndatoririle. Dar Delia Ralston nu făcea niciodată nimic ca alţii. Şi astfel, când a luat-o pe Charlotte, a luat la ea şi copilul orfan de care îngrijea aceasta: o fetiţă cu părul negru, cu ochi căprui deschis şi cu o fire ciudată, tăioasă, ca toţi copiii care au trăit prea mult printre oameni în vârstă. Fetiţa se numea Tina Lovell: se presupunea vag că Charlotte o adoptase. Crescuse în relaţii de afecţiune şi egalitate cu verii din familia Ralston, şi aproape la fel cu cele două femei care o îngrijeau. Dar împinsă de un instinct de imitare, pe care nimeni nu se obosise să-l corecteze, îi spusese întotdeauna Deliei „mamă” şi Charlottei Lovell „mătuşă Chatty”. Era o fiinţă plină de strălucire, cuceritoare, iar oamenii se mirau ce noroc avusese Chatty să aleagă un copil atât de interesant printre micuţii găsiţi (pentru că se presupunea că la vremea aceea avea un orfelinat întreg de unde să aleagă).

Agreabilul domn Sillerton Jackson, un burlac în vârstă, întors dintr-o lungă şedere la Paris (unde se spunea că

fusese apreciat de cele mai de vază persoane), a fost puternic impresionat de farmecul Tinei când a văzut-o la primul ei bal, şi i-a cerut Deliei permisiunea să vină într-o seară să ia masa cu ea şi cu tinerii. Îi făcu complimente văduvei pentru propria ei Delia – atât de trandafirie şi frumoasă; dar ochii pătrunzători ai mamei observară că tot timpul o urmărise pe Tina, iar după masă mărturisise doamnelor că era ceva foarte „franţuzesc” în felul cum se pieptăna fata şi că în capitala Eleganţei ar fi fost socotită teribil de şic.

— O, încercă să tăgăduiască Delia arătând însă radioasă, în timp ce Charlotte Lovell stătea aplecată peste lucrul ei, cu buzele strânse; iar Tina, care râdea cu verii ei la celălalt capăt al camerei, ajunse într-o clipă la ei.

— Am auzit ce-a spus domnul Sillerton! Da, mamă: a spus că-mi pieptăn părul modern. Nu ţi-am spus eu asta mereu? Ştiam eu că e mai frumos să-l laşi să cadă în bucle, în voie, decât să-l lipeşti de cap cu pomadă ca mătuşica...

— Tina, Tina – tu întotdeauna ai impresia că toată lumea te admiră! protestă domnişoara Lovell.

— De ce să nu am, dacă aşa este? o provocă fata râzând; şi, întorcându-şi ochii, care sclipeau ironic, spre Sillerton Jackson: Spuneţi-i, vă rog, mătuşii Charlotte să nu mai fie atât de îngrozitor de demodată, ca o fată bătrână!

Delia văzu cum Charlottei Lovell i se ridică tot sângele în obraji. Dar nu-i coloră două cercuri de un roşu aprins pe pomeţi, ci răspândi o roşeaţă puternică pe întreaga faţă, de la gulerul prins cu o broşă cu granat, demodată, până la părul încărunţit (ce nu mai avea nici urmă din nuanţa roşcată) lipit peste tâmplele scobite.

În seara aceea, când se duseră la culcare, Delia o chemă pe Tina în camera ei.

— N-ar trebui să-i vorbeşti mătuşii Charlotte aşa cum ai făcut-o în seara aceasta, draga mea. E lipsă de respect – nu-ţi dai seama că o jigneşti?

Fata fu cuprinsă de remuşcări.

— Ah, îmi pare aşa de rău! Pentru că am spus că este fată bătrână? Dar chiar este, nu-i aşa, mamă? în adâncul sufletului ei, vreau să spun. Nu pot crede că a fost vreodată tânără, că i-a plăcut vreodată să se distreze, să fie admirată, sau că a fost îndrăgostită – dumneata ce crezi? De aceea nu mă înţelege niciodată, pe când dumneata întotdeauna mă înţelegi, mamă scumpă.

Şi, cu o mişcare uşoară, Tina se repezi în braţele văduvei.

— Copila mea, copila mea, o certa Delia încet, sărutându-i buclele negre de pe frunte.

Se auziră nişte paşi uşori pe coridor şi Charlotte Lovell apăru în uşă. Delia, fără să se mişte, îi trimise o privire de bun-venit peste umărul Tinei.

— Intră, Charlotte, tocmai o certam pe Tina pentru că s-a purtat ca o fetiţă răsfăţată, în prezenţa lui Sillerton Jackson. Ce-o să creadă omul despre ea?

— Exact ceea ce merită, probabil, răspunse Charlotte cu un zâmbet rece.

Tina se îndreptă spre ea şi buzele subţiri ale Charlottei atinseră fruntea Tinei chiar în locul unde se odihnise sărutul cald al Deliei.

— Noapte bună, copila mea, spuse ea pe un ton rece, arătându-i astfel că e liberă să plece.

Uşa se închise în urma ei, iar Delia îi făcu semn Charlottei să se aşeze în fotoliul din faţă.

— Nu aşa aproape de foc, replică domnişoara Lovell.

Alese un scaun cu spătarul drept şi se aşeză cu mâinile împreunate. Ochii Deliei se opriră absenţi pe

degeţele subţiri, fără inele: se întreba de ce oare Charlotte nu purta niciodată bijuteriile mamei ei.

— Am auzit ce i-ai spus Tinei, Delia. Ai certat-o pentru că m-a făcut fată bătrână.

Era rândul Deliei să roşească.

— Am certat-o pentru că a fost obraznică, draga mea; dacă ai auzit ce i-am spus, nu poţi zice că am fost prea severă cu ea.

— Nu, nu prea severă. Nu te-am considerat niciodată prea severă cu Tina; ba chiar dimpotrivă.

— Crezi că o răsfăţ?

— Uneori.

Fără să-şi dea seama de ce, Delia se simţi cuprinsă de indignare.

— Dar ce anume ai de obiectat la spusele mele?

Charlotte îi înfruntă privirea cu hotărâre.

— Aş prefera ca ea să mă vadă ca o fată bătrână decât...

— Ah, murmură Delia.

Cu talentul ei de a intui rapid, pătrunsese în sufletul celeilalte şi-i măsurase încă o dată îngrozitoarea singurătate.

— Ce altceva, continuă Charlotte, fermă, îi poate fi îngăduit să gândească despre mine?

— Înţeleg, înţeleg..., îngână văduva.

— O fată bătrână. Îngustă la minte şi ridicolă – nimic altceva, stărui Charlotte Lovell ridicându-se în picioare. Altfel nu mă voi simţi niciodată în siguranţă cu ea.

— Noapte bună, draga mea, spuse Delia cu compasiune.

Erau clipe când aproape o ura pe Charlotte pentru că era mama Tinei, iar altele, ca aceasta, când inima îi era copleşită de imaginea tragică a legăturii tăinuite dintre ele.

Charlotte păru să-i ghicească gândul.

— O, dar nu trebuie să-ţi fie milă de mine! Tina e a mea, spuse ea încet, plecând.

VII

Delia Ralston avea uneori impresia că adevăratele evenimente din viaţa ei începuseră abia după ce cei doi copii ai ei făcuseră – atât de sigur şi de potrivit – alianţe ireproşabile prin căsătorie cu familii newyorkeze. Băiatul se căsătorise primul, alegând o Vandergrave al cărei tată avea o bancă în Albany, unde el urma să devină imediat asociat; iar tânăra Delia (aşa cum prevăzuse mama ei) îl alesese pe John Junius, cel mai potrivit dintre tinerii Halsey, şi-l urmase în casa părinţilor lui, la un an după căsătoria fratelui ei.

După ce tânăra Delia părăsise casa din Gramercy Park, era inevitabil ca Tina să ocupe locul central al scenei. Ajunsese acum la vârsta măritişului şi era admirată şi căutată; dar ce şanse avea ea să găsească un bărbat?

Cele două femei vigilente nu discutau acest lucru; dar Delia Ralston se gândea în fiecare zi şi lua gândul cu ea seara când mergea la culcare, ştiind bine că Charlotte Lovell, la aceeaşi oră, ducea aceeaşi întrebare cu ea, la etajul superior.

În cei opt ani cât locuiseră împreună, cele două verişoare rareori nu se înţeleseseră pe faţă. Şi aproape că se putea spune că nu se discutase nimic deschis în relaţiile dintre ele. Delia ar fi descris situaţia altfel: după ce-şi cercetaseră atât de profund sufletele, părea nefiresc ca un voal tăinuitor să se aşeze între ele. Dar ea considera că ignoranţa Tinei în legătură cu originea ei trebuia păstrată cu orice preţ şi că Charlotte Lovell, tăioasă, înflăcărată şi taciturnă, nu văzuse un alt mod de a fi în siguranţă decât învăluindu-se într-o tăcere permanentă.

Şi atât de departe fusese împinsă această lipsă de comunicare pe care şi-o impusese, încât doamna Ralston rămase uimită când îi ceruse deodată, imediat după

căsătoria Deliei, să-i fie îngăduit să se mute jos, în dormitorul mic de lângă cel al Tinei, care rămăsese liber după plecarea miresei.

— Dar o să-ţi fie mult mai puţin comod acolo, Chatty. Nu te-ai gândit la asta? Sau e din cauza scărilor?

— Nu, nu din cauza scărilor, răspunse Charlotte în felul deschis în care vorbea de obicei.

Cum ar fi putut să profite de pretextul oferit de Delia, când aceasta ştia bine că ea încă mai putea alerga în sus şi în jos pe scări ca o fetişcană?

— E pentru că vreau să fiu alături de Tina, spuse ea, cu o voce scăzută care suna ca un instrument dezacordat.

— Foarte bine. Cum vrei tu.

Şi doamna Ralston nu putea spune de ce se simţise brusc iritată de această cerere, doar poate pentru că intenţiona să transforme camera liberă în salonaş pentru Tina. Se gândise s-o zugrăvească în roz şi verde pal, ca bobocul unei flori ce stă să se deschidă.

— Desigur, dacă ai vreo altă dorinţă, sugeră Charlotte, citindu-i parcă gândurile.

— Nici una, doar că – ei, voiam să-i fac o surpriză Tinei, transformând camera într-un fel de salonaş unde să-şi ţină cărţile şi lucrurile şi unde să-şi primească prietenele.

— Eşti prea amabilă, Delia; dar Tina nu trebuie să aibă un salonaş, răspunse ironic domnişoara Lovell, şi în privire îi apărură din nou acele sclipiri verzui.

— Foarte bine, cum vrei tu, repetă Delia pe acelaşi ton ce trăda iritare. O să spun să-ţi coboare mâine lucrurile.

Charlotte se opri în uşă.

— Eşti sigură că nu ai nimic împotrivă?

— Nimic! Ce să am?

Cele două femei se uitară una la alta, aproape cu ostilitate, iar Charlotte se răsuci pe călcâie şi ieşi din odaie.

Discuţia odată încheiată, Delia era mânioasă pe sine pentru că-i cedase Charlottei. De ce trebuia să fie ea întotdeauna aceea care să cedeze, ea care, la urma urmei, era stăpâna casei, aceea căreia atât Charlotte, cât şi Tina se putea spune că îi datorau chiar viaţa, sau cel puţin tot ceea ce o făcea vrednică de trăit! Şi, totuşi, de câte ori apărea vreo problemă în legătură cu fata, în mod invariabil Charlotte era aceea care avea câştig de cauză, iar Delia trebuia să cedeze! De parcă Charlotte, în felul ei tăcut şi încăpăţânat, era hotărâtă să profite de dependenţa ei, care făcea ca unei femei cu firea Deliei să-i fie imposibil să se opună.

Adevărul este că Delia aşteptase, mai mult decât îşi dădu până atunci seama, acele flecăreli tihnite cu Tina, pentru care salonaşul ar fi fost foarte potrivit. Pe vremea când propria ei fiică locuia în acea cameră, doamna Ralston obişnuia să-şi petreacă acolo o oră în fiecare seară, discutând cu cele două fete în timp ce ele se dezbrăcau, şi ascultând sporovăiala lor despre evenimentele zilei. Ştia întotdeauna dinainte ceea ce va spune fiica ei, dar părerile şi concepţiile Tinei erau o permanentă şi încântătoare surpriză pentru ea. Nu pentru că erau ciudate sau mai puţin obişnuite, ci pentru că erau momente când păreau că se nasc chiar din adâncurile tăinuite ale trecutului Deliei. Numai că ele exprimau sentimente cărora ea nu le dăduse glas niciodată, idei pe care îi venea greu să şi le mărturisească până şi sieşi: uneori Tina spunea lucruri pe care Delia Ralston, în gândurile ei de demult, şi le imaginase spunându-i-le lui Clement Spender.

Iar acum discuţiile acelea din fiecare seară trebuiau să ia sfârşit: dacă Charlotte îi ceruse camera de lângă fiica ei, nu făcuse oare tocmai ca să le pună capăt? Delia nu se gândise niciodată până atunci că influenţa ei asupra Tinei ar fi putut să-i displacă Charlottei; acum, această descoperire aduse lumină în prăpastia care le despărţise dintotdeauna pe cele două femei. Dar, un moment mai târziu, Delia îşi reproşă faptul că atribuise sentimente de gelozie verişoarei ei. Oare nu era mai potrivit să şi le atribuie propriei sale persoane? Charlotte, ca mamă a Tinei, avea toate drepturile să-şi dorească să fie lângă ea, lângă ea în toate sensurile cuvântului; ce drept avea Delia să se opună acestui privilegiu natural? În dimineaţa următoare porunci ca lucrurile Charlottei să fie duse jos, în camera de lângă cea a Tinei.

În seara aceea, când veni ora de culcare, Charlotte şi Tina se duseră împreună la culcare; iar Delia întârzie în salon, sub pretext că avea de scris nişte scrisori. De fapt, nu îndrăznea încă să treacă pe lângă pragul unde, seară de seară, o întâmpinase râsul tineresc al celor două fete, în timp ce Charlotte Lovell îşi dormea de mult somnul de fată bătrână, cu un etaj mai sus. Delia se simţi parcă străpunsă de durere la gândul că, de acum înainte, nu va mai avea posibilitatea de a o ţine pe Tina sub controlul ei direct.

O oră mai târziu, când urcă şi ea scările, se simţi cu bună ştiinţă vinovată că mergea atât de încet, fără să facă zgomot, de-a lungul covorului gros de pe coridor şi că se oprise, mai mult decât era necesar, să stingă becul cu gaz de pe palier. Stând astfel, îşi încordă auzul spre a prinde vreun zvon de voci ce ar fi putut veni din spatele uşilor unde dormeau Charlotte şi Tina; şi ar fi fost teribil de jignită să audă glasuri şi râsete înăuntru. Dar nu auzi nici un zgomot şi nici nu zări lumină sub uşi. Evident, în felul ei

aspru şi metodic, Charlotte îi spusese noapte bună fiicei sale şi se dusese direct să se culce, ca de obicei. Poate că ea nu fusese niciodată de acord cu culcatul târziu al Tinei, cu veselia şi confidenţele ce însoţeau toaleta de seară; e posibil să fi cerut camera aceea pur şi simplu pentru că nu voia ca fata să piardă „somnul necesar frumuseţii”.

Ori de câte ori încerca să exploreze secretul acţiunilor verişoarei sale, Delia se întorcea din aceste aventuri umilită şi ruşinată de motivele josnice pe care îşi dădea seama că i le atribuia Charlottei. Cum se făcea oare că ea, Delia Ralston, a cărei fericire era ştiută şi mărturisită întregii lumi, se găsea atât de des în situaţia de a o invidia pe sărmana Charlotte şi secretul neîmplinitei ei maternităţi? Se mânia pe sine când descoperea această invidie şi încerca să o ispăşească purtându-se mai blând şi fiind mai atentă faţă de sentimentele Charlottei; dar încercarea nu era întotdeauna încununată de succes şi Delia se întreba uneori dacă Charlottei nu-i displăcea această manifestare de simpatie, socotind-o o privire indirectă aruncată asupra nefericirii ei. Şi lucrul cel mai rău în situaţia ei era că devenea vulnerabilă şi la cea mai nevinovată aluzie...

Delia, dezbrăcându-se încet în faţa aceleiaşi oglinzi îmbrăcate în dantele, care reflectase imaginea ei de mireasă, medita la aceste lucruri când auzi o bătaie uşoară în uşă.

O deschise şi în uşă apăru Tina, în halat, cu zulufii ei negri revărsându-i-se pe umeri.

Cu inima bătându-i puternic de fericire, Delia îşi întinse mâinile spre ea.

— Trebuia să-ţi spun noapte bună, mamă, şopti fata.

— Bineînţeles, draga mea, şi Delia o sărută lung pe fruntea întinsă spre ea. Du-te acum! S-ar putea s-o deranjezi pe mătuşica. Ştii că doarme foarte prost şi acum,

când este lângă tine, trebuie să nu faci nici cel mai mic zgomot.

— Da, ştiu, încuviinţă Tina cu o privire gravă, care era aproape una de complicitate.

Fără să mai pună întrebări sau să mai întârzie, luă mâna Deliei, o lipi un moment lângă obrazul ei şi apoi plecă la fel de încet cum venise.

VIII

— Dar trebuie să vezi, stărui Charlotte Lovell, lăsând deoparte *Evening Post*, că Tina s-a schimbat. Ai băgat de seamă, nu?

Cele două femei stăteau singure lângă foc, în salonul din Gramercy Park. Tina se dusese să ia masa cu verişoara ei, tânăra doamnă John Junius Halsey, şi urma să se ducă apoi cu ea la un bal dat de familia Vandergrave, de unde John Junius şi soţia sa făgăduiseră să o conducă acasă. Odată terminată masa, pe care o luau devreme, doamna Ralston şi Charlotte aveau toată seara la dispoziţie. În asemenea ocazii, obiceiul lor era ca Charlotte să citească cu glas tare ultimele noutăţi pentru verişoara ei, în timp ce aceasta broda; dar în seara aceea, cu toate că Charlotte trecea conştiincios de la un articol la altul, fără să greşească sau să omită ceva, Delia o simţea nerăbdătoare, dintr-un anume motiv, să profite de absenţa fiicei ei.

Pentru a câştiga timp, Delia se aplecă peste o împunsătură din delicata ei broderie albă.

— S-a schimbat Tina? De când? întrebă ea.

Răspunsul veni pe loc.

— De când Lanning Halsey vine atât de des pe aici.

— Lanning? Credeam că venea pentru Delia, spuse doamna Ralston, vorbind la întâmplare pentru a câştiga timp.

— E firesc să presupui că toţi veneau pentru Delia, adăugă Charlotte, sec; dar cum Lanning continuă să profite de orice prilej spre a fi cu Tina...

Doamna Ralston ridică repede capul şi aruncă o scurtă privire verişoarei sale. Într-adevăr, observase că Tina se schimbase, aşa cum se schimbă o floare în momentul misterios când petalele-i nedeschise încă ţâşnesc

dinăuntru. Fata se făcuse mai frumoasă, mai sfioasă, mai tăcută, uneori mai veselă fără nici un motiv. Dar Delia nu asociase aceste schimbări de dispoziţie cu prezenţa lui Lanning Halsey, unul dintre numeroşii tineri care veneau în casa lor înainte de căsătoria Deliei. Fusese într-adevăr o vreme când ochii doamnei Ralston se opriseră cu oarecare teamă asupra chipeşului Lanning. Dintre toţi robuştii şi placizii veri Halsey, el era singurul căruia o mamă prudentă ar fi putut ezita să i-o încredinţeze pe fiica sa; ar fi fost greu de spus de ce, doar poate pentru că era mai chipeş şi mai sociabil decât ceilalţi, în mod cronic nepunctual, şi total nestingherit de acest lucru. Clem Spender fusese în genul ăsta; şi ce-ar fi fost dacă tânăra Delia...?

Dar mama ei se liniştise repede. Fata, ea însăşi poznaşă şi atrăgătoare, nu părea interesată ca partenerul să aibă aceleaşi calităţi, doar dacă erau susţinute de altele mai serioase. O Ralston până în măduva oaselor, ea pretindea şi altora virtuţile celor din familia ei şi-l alesese pe acel Halsey care i se părea cel mai demn de o mireasă din neamul Ralston.

Doamna Ralston simţea că Charlotte aştepta ca ea să spună ceva.

— Va fi greu să ne obişnuim cu ideea că Tina se va mărita, spuse ea încet. Nu ştiu ce vom face noi, două bătrâne, singure în casa asta goală – pentru că atunci va fi o casă goală. Dar cred că trebuie să înfruntăm situaţia cu curaj.

— Eu *o şi fac*! spuse Charlotte Lovell, gravă.

— Şi-ţi displace Lanning? Vreau să spun, ca soţ pentru Tina.

Domnişoara Lovell împături ziarul şi-şi întinse mâna subţire să-şi ia lucrul. Privi apoi peste masa de lucru, din lemn de chitru, spre verişoara ei.

— S-ar putea să nu-i fie prea dificil cu Tina..., începu ea.

— Oh, protestă Delia, roşind.

— Hai să spunem lucrurilor pe nume, continuă cealaltă pe un ton egal. Eu aşa fac atunci când vorbesc. De obicei, după cum ştii, nu vorbesc deloc.

Văduva făcu un semn că era de acord, şi Charlotte continuă:

— E mai bine aşa. Am ştiut întotdeauna că va veni o vreme când va trebui să discutăm lucrul acesta deschis.

— Să discutăm lucrul acesta deschis? Tu şi cu mine? Ce lucru?

— Viitorul Tinei.

Urmă o tăcere. Delia Ralston, care răspundea imediat chiar şi celui mai mic apel la sinceritate, respiră adânc uşurată. În sfârşit, gheaţa din inima Charlottei se topea!

— Draga mea, murmură Delia, ştii cât de mult mă preocupă viitorul Tinei. Dacă nu eşti de acord cu Lanning Halsey ca soţ, ai pe altcineva în vedere?

Domnişoara Lovell zâmbi în felul ei rece, abia schiţat.

— Văd că nu e încă înghesuială la uşă. Şi nici nu sunt împotriva lui Lanning Halsey ca soţ. Personal, îl găsesc foarte agreabil; înţeleg de ce-i place Tinei.

— O, Tinei îi place?

— Da.

Doamna Ralston dădu la o parte broderia şi cercetă gânditoare chipul cu trăsături ascuţite al verişoarei ei. Charlotte Lovell nu semănase niciodată mai bine cu o fată bătrână ca în momentul acela, cum stătea ţeapănă pe scaunul cu spătar drept, cu coatele strânse, croşetând şi discutând imperturbabilă despre căsătoria fiicei sale.

— Nu înţeleg, Chatty. Oricare ar fi defectele lui Lanning – şi nu le socotesc prea mari – şi mie mi se pare agreabil. La urma urmei – aici doamna Ralston se opri o

clipă – ce găseşte lumea aşa de vrednic de dispreţ la el? Cel mai mult, din câte am auzit, faptul că nu s-a decis încă să-şi aleagă o meserie. New Yorkul are nişte păreri cam înguste în privinţa aceasta, după câte îmi dau seama. Tinerii pot avea şi alte gusturi – artistice... literare... pot avea chiar dificultăţi în a se hotărî...

Ambele femei roşiră uşor, şi Delia bănui că amintirile care o răscoleau palpitau şi sub corsetul strâmt al Charlottei.

Charlotte spuse:

— Da, aşa este, dar a ezita asupra unei profesii poate duce la ezitări în legătură cu alte decizii...

— La ce te referi? Desigur nu că Lanning...!

— Lanning nu a cerut-o pe Tina în căsătorie.

Charlotte tăcu. Clinchetul neîntrerupt al andrelelor întrerupea liniştea, aşa cum odinioară, cu ani în urmă, liniştea fusese întreruptă de tic-tacul ceasului parizian, de pe căminul Deliei. Gândul o purtă înapoi la scena aceea şi simţi în aer tensiunea misterioasă de atunci.

Charlotte spuse:

— Lanning nu mai ezită; s-a hotărât să nu se însoare cu Tina. Dar s-a hotărât totodată şi să nu renunţe de a o mai vedea.

Delia roşi brusc; era iritată şi uluită de prezicerile oraculare, rostite cu zgârcenie de Charlotte.

— Doar nu vrei să spui că i-a cerut să se mărite cu el şi apoi şi-a retras propunerea! Nu-l cred capabil de o asemenea insultă la adresa Tinei.

— Nu, n-a insultat-o. I-a spus pur şi simplu că nu-şi poate permite să se căsătorească. Până nu se hotărăşte să-şi aleagă o profesie, tatăl lui nu-i va da decât câteva sute de dolari pe an; şi s-ar putea ca nici pe aceştia să nu-i mai primească, dacă se însoară împotriva voinţei părinţilor lui.

Era rândul Deliei să nu mai spună nimic. Trecutul era copleşitor de viu în cuvintele Charlottei. Clem Spender stătea în faţa ei, şovăielnic, fără un ban, persuasiv. Ah, dacă măcar s-ar fi lăsat convinsă!

— Îmi pare rău că i s-a întâmplat aşa ceva Tinei. Dar cum se pare că Lanning s-a purtat onorabil şi s-a retras fără să-i inspire false speranţe, trebuie să ne aşteptăm... la..., şi Delia se opri, neştiind la ce să se aştepte.

Charlotte Lovell puse jos lucrul de mână.

— Ştii la fel de bine ca şi mine, Delia, că orice tânăr care s-ar îndrăgosti de Tina ar găsi destule motive să nu se căsătorească cu ea.

— Atunci, crezi că scuzele lui Lanning sunt un pretext?

— Bineînţeles. Primul dintre multele care vor fi găsite de cei ce vor veni după el – pentru că, fără discuţie, vor urma şi alţii. Tina... este atrăgătoare.

— Ah, spuse Delia încet.

Acum erau, în sfârşit, faţă în faţă cu problema care, în toţi aceşti ani de tăcere şi ocolişuri, stătuse în umbră, gata să răzbească la suprafaţă! Delia respiră din nou adânc, aproape uşurată. Ştiuse întotdeauna că va fi greu, aproape imposibil să găsească un soţ pentru Tina; şi deşi dorea mult fericirea Tinei, un egoism lăuntric îi şoptea cât de singuratic ar fi fost sfârşitul propriei sale vieţi, dacă fata nu ar fi nevoită să trăiască alături de ea. Dar cum să-i spună asta mamei Tinei?

— Cred că exagerezi, Charlotte. Mai sunt şi oameni dezinteresaţi... Dar, oricum, Tina nu trebuie să fie nefericită aici, cu noi două, care o iubim atât de mult.

— Tina, fată bătrână? Niciodată! (Şi Charlotte Lovell se ridică brusc, lovind cu pumnul strâns în fragila masă de lucru.) Copilul meu îşi va trăi viaţa... viaţa proprie... oricât m-ar costa asta...

Delia simţi brusc cum sufletul i se umple de milă.

— Îţi înţeleg sentimentele. Şi eu vreau s-o las să plece... oricât mi-ar fi de greu. Dar, în mod sigur, nu e nici o grabă – şi nici un motiv spre a privi aşa de departe. Fata nu are încă douăzeci de ani; să mai aşteptăm.

Charlotte rămăsese dreaptă şi nemişcată, în picioare, în faţa ei. În asemenea momente, Delia se ducea cu gândul la lava ce străpunge granitul; părea că focul din interior nu găsea nici o portiţă de ieşire.

— Să aşteptăm? Dar dacă ea nu aşteaptă?

— Dar, dacă el s-a retras... la ce te referi?

— A renunţat să se mai însoare cu ea... dar nu şi să o mai vadă!

La rândul ei Delia sări în picioare, îmbujorată şi tremurând toată.

— Charlotte, îţi dai seama ce insinuezi?

— Da; perfect.

— Dar e revoltător. Nici o fată cuminte...

Cuvintele pieriră pe buzele Deliei. Charlotte Lovell nu-şi clinti privirea, neînduplecată.

— Fetele nu sunt totdeauna ceea ce se înţelege prin „cuminţi”, spuse ea.

Doamna Ralston se întoarse încet la locul ei. Ghergheful îi căzuse pe jos; şi ea se aplecă greoaie să-l ridice. Chipul tras al Charlottei veghea deasupra ei, implacabil, ca destinul.

— Nu-mi pot imagina, Charlotte, ce câştigi spunând astfel de lucruri – sau făcând aluzie la ele. Desigur că ai încredere în propriul tău copil.

Charlotte râse.

— Şi mama a avut încredere în mine, spuse ea.

— Cum îndrăzneşti... cum îndrăzneşti? izbucni Delia; dar imediat privirea îi coborî şi simţi că i se pune un nod în gât.

— O, îndrăznesc orice când e vorba de Tina, chiar s-o judec aşa cum este, spuse încet mama Tinei.

— Aşa cum este? Dar este perfectă!

— Să spunem atunci că trebuie să plătească pentru imperfecţiunea mea. Tot ceea ce vreau este ca ea să nu plătească prea scump.

Doamna Ralston nu mai spuse nimic. I se părea că Charlotte vorbea cu glasul sumbrelor destine ascunse dincolo de suprafaţa sigură a vieţii; şi că unui asemenea glas nu i se putea răspunde decât printr-o supunere totală.

— Biata Tina! şopti ea.

— O, dar nu vreau să sufere! Nu asta am aşteptat... Numai că am făcut unele greşeli, pe care acum le înţeleg şi trebuie să le îndrept. Tu ai fost extrem de bună cu noi – dar acum o să trebuiască să plecăm.

— Să plecaţi? exclamă Delia cu sufletul la gură.

— Da. Să nu crezi că-ţi sunt nerecunoscătoare. Pe vremuri ai salvat copilul – crezi că pot să uit? Dar acum e rândul meu – eu trebuie s-o salvez acum. Şi asta nu pot s-o fac decât desprinzând-o de tot ceea ce este aici – de tot ceea ce a cunoscut până acum – asta pot să o fac. A trăit prea mult printre lucruri nereale; şi ea este la fel ca mine. Lucrurile astea nu o pot satisface.

— Lucruri nereale? repetă Delia, încet.

— Lucruri nereale pentru ea. Tineri care-i fac curte şi nu pot să se însoare cu ea; case fericite unde este bine primită, până când este bănuită că şi-ar face planuri în legătură cu vreun frate sau un soţ – şi expusă insultelor lor. Cum ne-am putut vreodată imagina că acest copil ar putea scăpa de nenorocire? Eu nu m-am gândit decât la fericirea ei prezentă – la toate avantajele, pentru noi două, de a fi cu tine. Dar întâmplarea aceasta cu tânărul Halsey mi-a deschis ochii. Trebuie să o smulg pe Tina de-aici. Trebuie să mergem să locuim undeva unde nu ne

cunoaşte nimeni, unde să fim printre oameni simpli, ce trăiesc simplu. Undeva, unde ea să-şi poată găsi un soţ şi întemeia un cămin.

Charlotte se opri. Vorbise cu un glas grăbit şi monoton, de parcă ar fi spus ceva învăţat pe dinafară; dar deodată glasul i se frânse şi, cu mare greutate, reuşi doar să mai spună:

— Nu sunt nerecunoscătoare.

— O, hai să nu mai vorbim despre recunoştinţă! Ce rost are acest cuvânt între noi?

Delia se ridică şi începu tulburată să umble de colo până colo prin cameră. Ar fi dorit s-o convingă pe Charlotte, s-o implore să nu se grăbească, să-i arate cât de crud ar fi s-o îndepărteze pe Tina de toate obiceiurile şi cunoştinţele ei şi s-o ducă, fără vreo explicaţie, undeva departe spre „o viaţă simplă, printre oameni simpli”. Ce şanse avea oare o fiinţă atât de încântătoare să accepte fără împotrivire o asemenea soartă şi să găsească un soţ acceptabil în asemenea condiţii? Schimbarea nu putea decât să declanşeze mai repede o tragedie. Experienţa Deliei era prea limitată ca să-şi poată imagina exact ce s-ar fi putut întâmpla cu o fată ca Tina, izolată brusc de tot ce-i făcea viaţa plăcută; dar imaginea vagă a unei revolte şi a unei plecări – a unei „prăbuşiri” mult mai grave şi ireparabile ca a Charlottei îi chinuia imaginaţia.

— E mult prea crud – prea crud, strigă ea, vorbind mai degrabă cu sine decât cu Charlotte.

În loc să răspundă, Charlotte se uită brusc la ceas.

— Ştii cât e ceasul? Trecut de miezul nopţii. Nu e cazul să te mai ţin şi pe tine trează pentru nesăbuita mea fiică.

Delia simţi că i se strânge inima. Văzuse că Charlotte dorea să încheie discuţia, nu însă fără a-i aminti astfel că mama Tinei era singura care avea dreptul să decidă care trebuia să fie viitorul fetei. În acel moment, deşi Delia

tocmai protestase spunându-i că între ele nu putea fi vorba de recunoştinţă, Charlotte Lovell îi păru un monstru de ingratitudine şi-i stătu pe buze să strige: „Înseamnă că toţi aceşti ani nu-mi dau nici un drept asupra Tinei?” Dar, în aceeaşi clipă, se imagină în locul Charlottei şi înţelese teama cumplită pe care o mamă o simţea pentru copilul ei. Era destul de normal ca Charlottei să-i displacă până şi cea mai mică încercare de a i se uzurpa în intimitate autoritatea pe care nu şi-o putea afirma în public. Pătrunsă de compasiune, Delia înţelese că era, practic, singura fiinţă din lume în faţa căreia Charlotte îşi putea juca rolul de mamă. „Biata de ea – oh, las-o în pace!”, îşi spuse în sinea ei.

— De ce trebuie să stai trează pentru Tina? Doar are cheie, iar Delia o va aduce acasă.

Charlotte Lovell nu răspunse imediat. Îşi strânse lucrul, se uită sever la unul dintre sfeşnicele de pe cămin şi se duse spre el ca să-i îndrepte flacăra. Apoi îşi luă coşuleţul în care îşi ţinea lucrul.

— Da, ai dreptate – de ce să stea cineva treaz pentru ea?

Şi o porni prin cameră suflând în lumânări, stingând focul, asigurându-se că ferestrele erau zăvorâte, în timp ce Delia o urmărea pasivă. Apoi cele două verişoare luară câte o lumânare pentru dormitoare şi urcară, străbătând casa cufundată-n întuneric. Charlotte părea hotărâtă să nu mai facă nici o aluzie la subiectul discuţiei pe care o avuseseră. Pe palier se opri, înclinându-şi capul spre Delia, care o sărută în semn de noapte bună.

— Sper că la tine mai este încă aprins focul, spuse ea cu aerul unei gospodine pricepute; şi, după ce Delia o încredinţă în grabă că aşa era, cele două femei spuseră în acelaşi timp „noapte bună”, iar Charlotte o luă spre camera ei.

IX

Focul din camera Deliei mai ardea încă, iar halatul de casă se încălzea pe un fotoliu, lângă cămin. Dar ea nici nu se dezbrăcă, nici nu se aşeză încă. Discuţia cu Charlotte o umpluse de o mare nelinişte.

Rămase câteva momente în picioare, în mijlocul camerei, privind în jur. Nimic nu fusese schimbat în camera pe care, încă de pe vremea când fusese mireasă, îşi propusese să o modernizeze. Toate visurile ei de renovare se stinseseră de mult. Un sentiment profund de indiferenţă o făcuse ca, treptat, să se considere o a treia persoană, trăind viaţa ce-i era sortită altei femei, o femeie cu totul străină de Delia Lovell, acea fată plină de viaţă care venise în casa aceea cu tot felul de planuri şi speranţe. Vina, ştia bine, nu era a soţului ei. Cu puţină îndemânare şi puţină linguşire, ar fi obţinut orice, tot atât de uşor cum reuşise să realizeze acel lucru deosebit de important – de a lua copilul orfan sub protecţia ei. Adevărul era că, după victoria aceea, nimic altceva nu mai meritase vreun efort. De cum o văzuse pentru prima oară pe micuţa Tina, întreaga viaţă a Deliei Ralston fusese zdruncinată, făcând-o indiferentă la orice altceva, în afară bineînţeles de soarta soţului ei şi a copiilor. În faţă nu vedea altceva decât un viitor plin de îndatoriri, pe care şi le îndeplinise cu bucurie şi conştiinciozitate. Dar propria ei viaţă luase sfârşit; se simţea detaşată de ea, ca o călugăriţă închisă într-o mănăstire. Schimbarea produsă în ea fusese prea profundă ca să nu fie remarcată. Ralstonii se mândreau făţiş cu atitudinea conciliantă a dragei de Delia. Fiecare lucru cu care era ea de acord trecea drept o concesie, iar doctrina familiei era întărită prin noile dovezi ale durabilităţii sale. Acum, privind în jurul ei la litografiile lui Leopold Robert, la daghereotipurile de familie, la

mobila din lemn de trandafir şi mahon, Delia înţelegea că se uita la pereţii propriului ei mormânt.

Schimbarea se produsese în ziua în care Charlotte Lovell, ghemuită chiar în acel fotoliu, îi făcuse teribila confesiune. Atunci simţise Delia pentru prima oară, cu un fel de exaltare însoţită de teamă, cum forţele oarbe ale destinului bâjbâiau şi ţipau în adâncul pământului. Dar, în aceeaşi zi, înţelesese că fusese exclusă dintre ei, sortită să-şi ducă viaţa printre umbre. Viaţa trecuse pe lângă ea şi o lăsase cu cei din neamul Ralston.

Foarte bine, atunci! Va face tot ce-i va sta în putinţă, pentru ea şi pentru cei din neamul Ralston. Hotărârea îi fusese imediată şi de neclintit; şi, timp de aproape douăzeci de ani, nu se abătuse de la ea. Doar o singură dată nu fusese o adevărată Ralston, ci pur şi simplu ea; şi se părea că doar o dată în viaţă meritase s-o facă. Nu de dragul lui Clement Spender – al bietului Clement, căsătorit cu ani în urmă cu o verişoară ştearsă, dar voluntară, care se ţinuse după el până la Roma şi care, ferecându-l într-o atmosferă necruţătoare a vieţii de familie, silise orice newyorkez care călătorea până acolo să-i cumpere tablourile, cu o grimasă de resemnare. Nu, nu pentru Clem Spender, cu atât mai puţin pentru Charlotte sau chiar pentru Tina; ci doar pentru ea însăşi, pentru ea, Delia Ralston, care de dragul viziunii ce i-a fost refuzată, al vieţii ei sacrificate, ar mai trece încă o dată peste barierele impuse de Ralstoni şi ar întinde mâinile către lume.

Un zgomot slab ce răzbătu în liniştea casei îi întrerupse gândurile. Ascultă şi auzi deschizându-se uşa Charlottei Lovell şi foşnetul fustei ei băţoase, în timp ce se îndrepta spre palier. O lumină apăru pe sub uşă, apoi dispăru; Charlotte trecuse pe lângă uşa Deliei pentru a coborî scările.

Delia continuă să asculte fără să se mişte. Poate că Charlotte cea grijulie se dusese până jos să fie sigură că uşa de la intrare nu avea zăvorul pus sau că fusese stins focul. Dacă acesta fusese motivul, paşii ei se vor auzi imediat, la întoarcere. Dar nu se mai auzi nici un zgomot de paşi; şi curând înţelese că Charlotte coborâse ca să-şi aştepte fiica. Dar de ce?

Dormitorul Deliei dădea spre stradă. Ea străbătu cu paşi repezi podeaua acoperită cu un covor gros, trase perdelele şi închise cu grijă obloanele din interior. Jos se întindea piaţa goală, albă în lumina lunii, iar trunchiurile copacilor se aliniau pe stratul subţire de zăpadă. Casa din faţă dormea cufundată în întuneric; nici o urmă de paşi nu întrerupea întinderea albă, nici o urmă a vreunei roţi nu brăzda albul sclipitor al străzii. Deasupra un cer plin de stele se scălda în lumina lunii.

Din casele din jur, din Gramercy Park, Delia ştia că doar două familii se duseseră la bal; familia Petrus Vandergrave şi verii lor, tinerii Parmly Ralston. Pentru familia Lucius Lanning tocmai începeau cei trei ani de doliu după mama doamnei Lucius Lanning (era destul de greu pentru fiica lor, Kate, care tocmai împlinise optsprezece ani şi care nu va putea fi scoasă în lume până nu va împlini douăzeci şi unu de ani); tânăra doamnă Marcy Mingott îl aştepta pe „al treilea” şi deci stătea închisă de aproape un an, iar ceilalţi din zonă aparţineau celor neinvitaţi sau prea puţin importanţi.

Delia îşi lipi fruntea de geam. În curând trăsurile vor da colţul străzii, piaţa cufundată în tăcere va răsuna de zgomotul copitelor, iar râsete vesele şi glasuri tinereşti luându-şi rămas bun se vor auzi pe treptele de la intrare. Dar de ce o aştepta Charlotte pe fiica ei jos, în întuneric?

Ceasul parizian bătu ora unu. Delia se întoarse în cameră, aţâţă focul, îşi luă un şal şi, înfăşurată în el, se

întoarse să stea de veghe. Ah, cât de mult trebuie să fi îmbătrânit, că-i era frig într-un asemenea moment! Acest lucru îi reaminti ce o aştepta în viitor; nevralgii, reumatism, înţepeneală, tot felul de boli. Şi niciodată nu stătuse de veghe, în vreo noapte cu lună, cuprinsă de braţul iubitului care s-o încălzească...

Piaţa rămânea cufundată în tăcere. Şi totuşi balul trebuia să se fi sfârşit: nici cele mai vesele serate dansante nu ţineau după unu noaptea, iar drumul de la University Place până la Gramercy Park era scurt. Delia se aplecă puţin spre fereastră şi ascultă.

În Irving Place se auzi zgomot de copite, diminuat de zăpada ce se aşternuse, şi trăsura familiei Petrus Vandergrave trase în faţa casei din faţă. Surorile Vandergrave şi fratele lor coborâră şi intrară înăuntru; apoi trăsura se opri din nou, la câteva uşi mai departe, şi soţii Parmly Ralston, aduşi acasă de verii lor, coborâră şi ei.

Următoarea trăsură care va da colţul trebuia deci să fie a familiei John Junius, care o va aduce pe Tina.

Ceasul de bronz aurit bătu unu şi jumătate. Delia tresări surprinsă, ştiind că tânăra Delia, din grijă pentru John Junius care era prins cu treburi, nu stătea niciodată târziu la petreceri. În mod sigur întârzia din cauza Tinei; doamna Ralston se simţi puţin enervată la gândul că Tina era atât de nesocotită, ţinând-o aşa de târziu pe verişoara ei. Dar gândul îi fu imediat înlăturat de o undă de simpatie. „Trebuie să ne retragem undeva şi să ducem o viaţă simplă, printre oameni simpli.” Dacă Charlotte îşi va duce la bun sfârşit ameninţarea – şi Delia ştia că nu ar fi vorbit dacă hotărârea nu ar fi fost luată – era posibil ca în acel moment biata Tina să-şi danseze ultimul ei vals.

Mai trecu un sfert de oră; atunci, chiar în clipa când Delia simţi că frigul o pătrunde prin şal, zări două siluete intrând în piaţa goală, dinspre Irving Place. Una era a unui

tânăr cu joben şi pelerină largă. De braţul lui era prinsă o persoană atât de înfofolită şi de înfăşurată, încât, până ce nu căzu lumina asupra ei, Delia şovăi. După aceea se miră că nu recunoscuse imediat pasul săltăreţ al Tinei şi gestul ei obişnuit de a-şi apleca puţin capul într-o parte, pentru a se uita la persoana cu care vorbea.

Tina – Tina şi Lanning Halsey, venind acasă singuri, pe jos, la ora aceea târzie, de la balul familiei Vandergrave! Primul gând al Deliei a fost la vreun accident: trăsura s-o fi stricat sau poate fiica ei nu s-a simţit bine şi a trebuit să se întoarcă acasă. Dar, nu; în acest din urmă caz ar fi trimis trăsura cu Tina. Şi dacă s-ar fi întâmplat ceva, tinerii s-ar fi grăbit s-o anunţe pe doamna Ralston; dar, în loc de asta, în noaptea friguroasă şi strălucitoare, hoinăreau ca doi îndrăgostiţi într-o poiană inundată de lumina verii, iar Tina parcă păşea pe margarete, nu pe zăpadă, cu pantofii ei uşori.

Delia începu să tremure ca un copil. Într-o clipă avu răspunsul la o întrebare care făcuse de mult subiectul bănuielilor ei ascunse. Cum făcuseră îndrăgostiţi ca Charlotte şi Clement Spender să se întâlnească? Ce tăcere învăluise bucuriile lor ascunse? În cercul lor social, atât de restrâns şi dens, în care nimic nu putea să rămână ascuns, cum puteau avea loc astfel de întâlniri? Delia n-ar fi îndrăznit niciodată să pună o asemenea întrebare Charlottei; erau momente când aproape că ar fi preferat să nu ştie, nici măcar să ghicească. Dar acum înţelese dintr-odată totul. De câte ori trebuie să fi venit Charlotte Lovell, care trăia doar cu bunica ei infirmă, pe jos acasă, întorcându-se de la serate cu Clement Spender, de câte ori trebuie să fi intrat cu el în casa cufundată în întuneric, din Mercer Street, unde nu era nimeni care să-i vadă, în afară de bătrâna surdă şi de servitorii vârstnici, cu toţii cufundaţi într-un somn profund! La acest gând, Delia văzu salonul

sumbru, care fusese pădurea lor scăldată în lumina lunii, salonul în care bătrâna doamnă Lovell nu mai obişnuia de mult să coboare; salonul cu candelabrul acoperit, cu canapelele Empire tari şi cu cariatidele de marmură cu orbitele lor goale pe laturile căminului; îşi imagină o rază de lună căzând peste lebedele şi ghirlandele de pe covorul decolorat şi, în lumina aceea de gheaţă, două tinere siluete îmbrăţişate.

Desigur; astfel de amintiri trebuie să fi stârnit suspiciunea Charlottei, să-i fi inspirat teamă şi să o fi împins să coboare pe întuneric, pentru a-i întâmpina pe vinovaţi. Delia se înfioră de ironia unei astfel de înfruntări. Dacă ar fi ştiut Tina! Dar, pentru Tina, desigur că Charlotte era încă ceea ce de mult se decisese să fie: imaginea unei fete bătrâne. Şi Delia îşi putea închipui cât de liniştit şi decent se va consuma scena de la parter: nici urmă de uimire, de reproş, nici o insinuare, ci doar o ignorare totală, hotărâtă, cu zâmbetul pe buze, a tuturor scuzelor.

„Cum, Tina? Ai venit pe jos cu Lanning? Ce imprudentă eşti – pe umezeala asta! Ah, înţeleg: Delia era îngrijorată din cauza copilului şi a plecat mai devreme, făgăduind să trimită trăsura înapoi – dar nu a trimis-o! Ei, draga mea, bine că l-ai găsit pe Lanning să te conducă acasă. Da – nu m-am culcat pentru că nu mi-am putut aduce aminte nici în ruptul capului dacă ai luat cheia cu tine – ai mai văzut o mătuşă atât de distrată? Dar să nu-i spui mamei, te rog, fiindcă o să mă certe că sunt aşa de uitucă, şi că am stat aici, în frig... Eşti sigură că ai cheia? A – Lanning o are! Mulţumesc; ce amabil eşti! Noapte bună, sau mai degrabă bună dimineaţa!”

Când Delia ajunse aici imaginându-şi monologul Charlottei, uşa de la intrare se închise şi tânărul Lanning Halsey traversă cu paşi uşori piaţa. Delia îl văzu oprindu-se pe trotuarul din faţă, uitându-se înapoi spre casă şi apoi

pornind încet mai departe. Îl forţase să plece exact în timpul cât calculase Delia. O clipă mai târziu văzu o lumină pe sub uşă, auzi foşnetul fustei apretate a Charlottei şi înţelese că fiica şi mama ajunseseră în camerele lor.

Încet, cu mişcări stângace, începu să se dezbrace, stinse lumina şi îngenunche lângă pat, cu faţa ascunsă în mâini.

X

Stând trează până la ziuă, Delia retrăi toate momentele acelei zile fatale, când îşi asumase răspunderea de a avea grijă de copilul Charlottei. Pe vremea aceea nu era nici ea mai mult decât o copilă şi nu avea pe nimeni cu care să se sfătuiască, pe nimeni care să-i încurajeze hotărârea sau s-o ajute s-o pună în aplicare. De atunci, experienţa acumulată în douăzeci de ani ar fi trebuit s-o pregătească pentru astfel de situaţii neaşteptate şi s-o înveţe cum să-i sfătuiască pe alţii, în loc să le ceară sfatul. Dar aceşti ani plini de experienţă atârnau pe ea ca nişte lanţuri, legând-o de urzeala strânsă a vieţii; acţiunile independente le simţea prea periculoase, mai puţin imaginabile decât atunci când se aventurase pentru prima oară. Se părea că acum erau mai multe persoane care „trebuiau luate în seamă” („a lua în seamă” era expresia favorită a Ralstonilor): copiii ei, copiii lor, familiile în care intraseră prin căsătorie. Ce-ar zice familia Halsey şi familia Ralston? Devenise şi ea oare o adevărată Ralston?

Câteva ore mai târziu se afla în biblioteca doctorului Lanskell, cu ochii aţintiţi la covorul lui de Smirna, negru de funingine. Doctorul Lanskell nu mai dădea de câţiva ani consultaţii: cel mult, mai mergea pe la câţiva dintre vechii pacienţi şi acorda asistenţă când era vreun caz „mai dificil”. Dar el continua să rămână o personalitate în lumea medicală, un fel de sfătuitor, o persoană cu autoritate, la care pacienţii pe care îi vindecase odată de boli fizice se întorceau deseori pentru sprijin moral. Cu toţii erau de acord că doctorul Lanskell avea întotdeauna păreri sănătoase; dar ceea ce-i mâna spre el, în secret, era faptul

că, în acea comunitate cât se poate de totemică, lui nu-i era teamă de nimic.

Stând şi urmărind figura lui masivă cu capul argintiu, mişcându-se gânditor prin cameră, printre şirurile de cărţi de medicină legate în piele de viţel, printre statuetele de Gladiatori Răniţi şi Tineri Auguşti, primiţi în dar de la pacienţi recunoscători, Delia se simţi îmbărbătată numai de simpla lui prezenţă fizică.

— Ştiţi, când am luat-o pe Tina în grija mea, nu m-am gândit probabil suficient de bine...

Doctorul se opri în spatele biroului şi izbi cu pumnul în jos cu o lovitură uşoară.

— Slavă Domnului că n-ai făcut-o! Sunt şi aşa destule persoane în oraşul acesta care gândesc prea mult şi fără dumneata, Delia Lovell!

Ea îşi ridică brusc privirea.

— De ce-mi spuneţi Delia Lovell?

— Ei, pentru că astăzi mi se pare că asta eşti, adăugă el cu viclenie.

Ea primi remarca cu un zâmbet visător.

— Probabil că dacă n-aş fi fost odată – vreau să spun, dacă aş fi fost întotdeauna o Ralston prudentă şi cumpătată, ar fi fost mai uşor pentru Tina acum.

Doctorul Lanskell îşi lăsă trupul chinuit de gută în fotoliul din spatele biroului şi-i zâmbi de sub ochelarii lui ironici.

— Nu-mi plac amabilităţile de la urmă; sunt la fel de bune ca o friptură rece de berbec, mâncată trei zile la rând.

Ea cugetă puţin.

— Desigur, îmi dau seama că dacă o adopt pe Tina...

— Da?

— Ei, lumea ar spune...

Gâtul îi fu năpădit de o puternică roşeaţă, care-i cuprinse şi obrajii până la sprâncene, şi care ardea ca focul pe sub părul ei pieptănat cu cărare.

El încuviinţă:

— Da.

— Sau va spune – roşeaţa deveni mai puternică – că este a lui Jim...

Doctorul Lanskell aprobă din nou din cap:

— Asta va crede, mai degrabă; şi ce-i rău în asta? L-am cunoscut bine pe Jim: nu ţi-a pus nici o întrebare când ai luat copilul – dar ştia al cui este.

Ea îl privi uluită.

— Ştia?

— Da: a venit la mine. Şi – ei bine – în interesul copilului, am violat secretul profesional. Astfel a ajuns Tina să aibă un cămin. N-o să mă denunţi, nu?

— Ah, doctore... (Ochii i se umplură de lacrimi de tristeţe.) Jim ştia şi nu mi-a spus?

— Nu. Oamenii nu prea îşi spuneau multe unul altuia pe vremea aceea, nu? Dar te-a admirat enorm pentru ceea ce ai făcut. Şi, dacă eşti de acord – şi cred că eşti – că acum se află într-o lume mai bună, de ce să nu socotim de la sine înţeles că te-ar admira încă şi mai mult pentru ceea ce intenţionezi să faci? Probabil, conchise sardonic doctorul, că în cer oamenii îşi dau seama că este al naibii mai greu să faci pe pământ un lucru curajos la patruzeci şi cinci de ani decât la douăzeci şi doi.

— O, la asta mă gândeam şi eu de dimineaţă, mărturisi Delia.

— Ei, dumneata o să dovedeşti contrariul în după-amiaza asta.

Doctorul Lanskell se uită la ceas, se ridică şi puse mâna părinteşte pe umărul ei.

— Lasă lumea să creadă ce vrea şi trimite-o pe Delia dumitale la mine, dacă-ţi face necazuri. Băiatul nu-ţi va face, nici John Junius; cred că o femeie a fost aceea care a inventat ideea generaţiei a treia şi a patra...

O slujnică vârstnică intră pentru o clipă, iar Delia se ridică; se opri însă în prag.

— Mă gândesc că pe Charlotte s-ar putea să fie nevoie s-o trimit la dumneata.

— Pe Charlotte?

— N-o să-i placă deloc ce vreau să fac!

Doctorul Lanskell ridică din sprâncenele argintii.

— Da? Biata Charlotte! Presupun că e geloasă! Aici se pune de fapt problema adevărului celei de a treia şi a patra generaţii. Cineva trebuie întotdeauna să plătească.

— O, numai de n-ar fi Tina!

— Ei, tocmai asta va ajunge să înţeleagă Charlotte cu timpul. Deci, e clar ce ai de făcut.

O conduse prin sufragerie, unde aşteptau câţiva oameni sărmani şi vreo doi pacienţi mai vechi.

Ceea ce avea de făcut Delia păruse într-adevăr destul de clar, până când, în după-amiaza aceea, o chemă pe Charlotte, singură, în dormitorul ei. Tina stătea în pat din cauza unei dureri de cap: pe atunci aceea era starea obişnuită a tinerelor fete aflate în dileme sentimentale, care simplifica în mare măsură amestecul celor mai vârstnici.

La prânz, Charlotte şi Delia schimbaseră doar câteva cuvinte; dar Delia avea încă senzaţia că decizia verişoarei ei era definitivă. Evenimentele din seara precedentă îi întăriseră Charlottei convingerea că sosise vremea să ia o asemenea hotărâre.

Domnişoara Lovell închise cu grijă uşa dormitorului şi înaintă spre fotoliul de creton aşezat între ferestre.

— Vrei să-mi spui ceva, Delia?

— Da. O, dar nu sta acolo, exclamă doamna Ralston, fără să-şi dea seama.

Charlotte o privi fix; era oare posibil să nu-şi mai amintească suspinele îndurerate pe care le înăbuşise în acele perne?

— Să nu...?

— Nu, vino mai aproape de mine. Câteodată mi se pare că nu mai aud bine, explică Delia nervoasă, împingând un scaun până la al ei.

— O! şi Charlotte se aşeză. N-am remarcat. Dar dacă e aşa, poate că ai fost cruţată să auzi la ce oră a venit Tina azi de dimineaţă de la petrecerea familiei Vandergrave. Nu şi-ar ierta-o niciodată – chiar aşa nesocotită cum este – dacă ar bănui că te-a trezit.

— Nu m-a trezit, răspunse Delia.

Şi gândi în sinea ei: „Charlotte e hotărâtă; nu voi reuşi s-o înduplec”.

— Înseamnă că s-a distrat bine la bal, continuă ea.

— În orice caz, acum o plăteşte cu o durere de cap. Asemenea distracţii nu sunt pentru ea. Ţi-am mai spus doar...

— Da, o întrerupse doamna Ralston. Te-am chemat aici ca să continuăm discuţia de aseară.

— S-o continuăm? Pe obrajii supţi ai Charlottei apărură din nou rotocoalele acelea de un roşu aprins. Crezi că merită? E mai bine să-ţi spun de la început că sunt foarte hotărâtă. Şi cred că eşti de acord cu faptul că ştiu ce-i mai bine pentru Tina.

— Da, bineînţeles. Dar nu vrei măcar să-mi îngădui să particip şi eu la această hotărâre?

— Să participi?

Delia se aplecă înainte, punându-şi mâna caldă pe mâinile împreunate ale verişoarei ei.

— Charlotte, odată, cu ani în urmă, tot în această cameră, mi-ai cerut să te ajut... credeai că pot s-o fac. Nu crezi că pot şi acum?

Charlotte strânse buzele.

— Cred că a venit vremea să mă ajut singură.

— Cu preţul fericirii Tinei?

— Nu, dar ca s-o împiedic să fie nefericită.

— Dar, Charlotte, nici eu nu doresc nimic altceva decât fericirea Tinei.

— O, ştiu, ai făcut tot ce-ai putut pentru copilul meu.

— Nu, nu tot.

Delia se ridică şi rămase în faţa verişoarei ei, luând un aer solemn.

— Dar acum o voi face, şi rosti aceste cuvinte de parcă ar fi făcut un jurământ.

Charlotte Lovell îşi ridică ochii spre ea, având în privirea-i hărţuită licărirea unei bănuieli.

— Dacă vrei să spui că te vei folosi de influenţa ta asupra familiei Halsey – îţi sunt foarte recunoscătoare; îţi voi fi întotdeauna; dar nu vreau ca fata mea să facă o căsătorie forţată.

Delia se îmbujoră din cauza neînţelegerii survenite. Avea impresia că formidabila decizie ar fi trebuit să i se citească pe faţă.

— O voi adopta pe Tina... îi voi da numele meu, spuse ea.

Charlotte Lovell o privi înmărmurită.

— O vei... adopta?

— Nu-ţi dai seama ce înseamnă asta? E vorba de banii mamei mele... de banii familiei Lovell; desigur, nu sunt prea mulţi, dar Jim întotdeauna a dorit ca ei să se întoarcă la familia Lovell. Iar Delia mea şi fratele ei au destui. Nu există nici un motiv ca mica mea avere să nu-i revină

Tinei. Şi de ce să nu poarte numele de Tina Ralston? (Delia se opri.) Cred... ştiu că şi Jim ar fi fost de acord.

— Ar fi fost de acord?

— Da. Nu crezi că atunci când mi-a îngăduit să iau copilul probabil că a prevăzut şi a acceptat tot ceea ce... tot ceea ce putea eventual decurge de aici?

Charlotte se ridică, la rândul ei.

— Mulţumesc, Delia, dar nimic nu trebuie să se mai întâmple, în afară de faptul că vom pleca curând. Sunt sigură că şi Jim ar fi fost de acord cu asta.

Doamna Ralston se dădu înapoi câţiva paşi. Hotărârea implacabilă a Charlottei îi înmuiase curajul, şi nu putu găsi un răspuns pe moment.

— O, deci îţi este mai uşor să sacrifici fericirea Tinei decât mândria ta? spuse ea.

— Mândria mea? Eu nu am dreptul să mă mândresc cu altceva decât cu copilul meu. Iar pe acesta nu-l voi sacrifica niciodată.

— Nu-ţi cere nimeni s-o faci. Nu judeci deloc. Eşti crudă. Tot ce vreau e să-mi îngădui s-o ajut pe Tina, iar tu vorbeşti de parcă m-aş amesteca în drepturile tale.

— Drepturile mele? repetă Charlotte cu un râs deznădăjduit. Care sunt ele? Eu nu am nici un drept, nici în faţa legii, nici asupra inimii propriului meu copil.

— Cum poţi să spui asemenea lucruri? Ştii cât de mult te iubeşte Tina.

— Da, din milă, aşa cum le iubeam şi eu pe mătuşile mele care rămăseseră fete bătrâne. Erau două – îţi aminteşti? Ca nişte copii îmbătrâniţi! Ni se atrăsese atenţia să nu spunem nimic care ar fi putut să le şocheze pe mătuşile Josie şi Nonie; exact cum te-am auzit pe tine spunându-i Tinei, aseară...

— Ah, murmură Delia.

Charlotte Lovell continua să stea în faţa ei, palidă, rigidă, de neînduplecat.

— Nu, nu a fost de ajuns. Intenţionez să-i spun totul şi să plecăm de aici.

— Să-i spui cum a venit pe lume?

— Nu mi-a fost niciodată ruşine de acest lucru, rosti Charlotte, gâfâind.

— Va să zică, vrei s-o sacrifici – s-o sacrifici din dorinţa de a avea autoritate asupra ei!

Cele două femei stăteau faţă în faţă, amândouă cu armele tocite. Delia, tremurând de indignare, o văzu pe adversara ei clătinându-se uşor, dându-se puţin înapoi şi prăbuşindu-se cu un suspin înăbuşit în fotoliu. Charlotte îşi ascunse faţa în perne, apucându-le disperată cu mâinile. Aceeaşi înflăcărată iubire maternă, care o făcuse cândva să se prăbuşească pe aceleaşi perne, o copleşea acum şi mai mult, aruncând-o în chinurile unei şi mai mari renunţări. Deliei i se părea că mai aude încă strigătul ei de odinioară: „Cum să renunţ la copilul meu?” Indignarea de moment îi dispăru şi se aplecă peste umerii scuturaţi de suspine ai mamei.

— Chatty – de data asta nu înseamnă că renunţi la ea. Nu putem continua s-o iubim amândouă?

Charlotte nu răspunse. O bucată de vreme rămase tăcută, nemişcată, cu faţa ascunsă: părea că se teme să şi-o întoarcă spre cea aplecată deasupra ei. Dar Delia îşi dădu imediat seama că trupul ei încordat se relaxa încet şi unul din braţe se mişcă uşor. Îşi lăsă mâna în jos, spre degetele ce o căutau, şi aceasta îi fu prinsă şi dusă la buzele Charlottei.

XI

Tina Lovell – acum domnişoara Clementina Ralston – urma să se căsătorească în iulie cu Lanning Halsey. Logodna fusese anunţată de abia în aprilie trecut, iar doamnele mai în vârstă din cercul lor începuseră să se plângă cât de nepotrivită era o logodnă atât de scurtă. La vremea aceea era o părere unanim acceptată în New York că „tinerii trebuiau să aibă timp să se cunoască bine”; deşi cele mai multe dintre cuplurile ce formau lumea newyorkeză se jucaseră împreună când fuseseră copii şi aparţineau unor familii în care părinţii se cunoşteau de tot atât timp, misterioasele legi ale bunei-cuviinţe cereau ca tinerii logodnici să fie consideraţi încă persoane ce nu se cunoscuseră înainte. În statele din Sud, lucrurile stăteau altfel: logodnele precipitate, ca şi nunţile furtunoase, erau destul de obişnuite în analele lor; dar această grabă nu se potrivea cu firea domoală a newyorkezilor, la care ritmul vieţii era încă menţinut la o prudenţă specific olandeză.

Într-un caz aşa de neobişnuit ca al Tinei Ralston, totuşi, nu fusese o surpriză prea mare pentru nimeni că tradiţia fusese nesocotită. În primul rând, toată lumea ştia că ea nu era nici pe departe Tina Ralston, doar dacă nu cumva se dădea crezare zvonurilor despre „trecutul” până atunci nesuspectat al bietului Jim şi despre generozitatea văduvei sale. Dar opinia majorităţii era împotriva acestui lucru. Nimeni nu dorea să pună în spatele unui mort o jignire de care nu s-ar fi putut disculpa; iar cei din familia Ralston, deşi dezaprobau cu îndârjire gestul doamnei Ralston, erau convinşi că ea nu ar fi adoptat-o pe Tina dacă asta ar fi dus la „întinarea” memoriei răposatului ei soţ.

Nu: fata era probabil o Lovell – deşi nici această idee nu era unanim recunoscută – dar oricum nu era o Ralston.

Ochii ei căprui şi firea zvăpăiată o excludeau în mod clar din clan, fără să mai fie nevoie de o excomunicare formală. De fapt, majoritatea oamenilor credeau că – aşa cum susţinuse întotdeauna doctorul Lanskell – originea ei era într-adevăr necunoscută şi că ea va rămâne unul dintre acele mistere nerezolvate care, din când în când, uimesc şi irită o societate respectabilă; şi că adoptarea ei de către Delia Ralston era pur şi simplu o dovadă în plus a spiritului de clan al familiei Lovell, deoarece copilul fusese luat de doamna Ralston numai pentru că verişoara ei Charlotte se ataşase atât de mult de ea. Ca să spunem că fiul şi fiica doamnei Ralston au fost încântaţi de ideea adoptării Tinei ar fi exagerat; dar ei s-au abţinut de la comentarii, minimalizând urmările acestui capriciu al mamei lor printr-o tăcere demnă. Era în obiceiul New Yorkului de altădată ca familiile să mascheze astfel gesturile excentrice ale vreunui membru al lor, şi acolo unde erau „bani destui pentru toată lumea”, moştenitorii ar fi fost socotiţi înjositor de avari dacă ar fi protestat la înstrăinarea unei sume atât de mici din moştenirea totală.

Totuşi, din momentul adoptării Tinei, Delia Ralston fu conştientă de o schimbare în atitudinea ambilor ei copii. Se purtau cu ea cu mai multă răbdare, luând aproape o atitudine paternă, aşa cum te porţi cu un minor căruia i se iartă o greşeală, dar care trebuie supus în continuare unei mai severe supravegheri; şi toată lumea începu s-o trateze în felul acela indulgent, dar precaut.

Ea avea (şi primul care o spusese a fost Sillerton Jackson) un fel sigur de a „face faţă situaţiei”; de pe vremea când acea femeie curajoasă, doamna Manson Mingott, încălcase testamentul soţului ei, un asemenea gest de curaj nu se mai întâlnise în New Yok. Dar metoda doamnei Ralston era diferită şi mai dificil de analizat. Ceea ce făcuse doamna Manson Mingott, recurgând la vorbe

tăioase, la invective, insistând şi agitându-se de colo colo, cealaltă realizase fără să ridice măcar tonul sau să pară că se abate de la calea obişnuită. Când îl convinsese pe Jim Ralston să ia copilul găsit, totul fusese făcut cât ai bate din palme, fără să se ştie când şi cum; iar a doua zi amândoi erau tot atât de liniştiţi şi radioşi ca de obicei. Iar acum – adoptarea! Ei bine, Delia folosise aceeaşi metodă; Sillerton Jackson spunea că se comportase ca şi cum adoptarea Tinei ar fi fost un lucru de la sine înţeles şi că s-ar fi arătat mirată dacă lumea ar fi fost surprinsă. Şi, în faţa mirării ei, a lor părea prostească, încât treptat renunţară.

De fapt, dincolo de siguranţa Deliei se ascundea un tumult de îndoială şi nesiguranţă. Dar învăţase cândva că poţi face aproape orice (poate chiar şi să ucizi) dacă nu încerci să te explici; şi lecţia nu fusese niciodată uitată. Nu spusese niciodată de ce luase copilul găsit, şi nici acum nu avea de gând să dea explicaţii în legătură cu adoptarea.Îşi vedea de treabă de parcă nu se întâmplase nimic şi nu trebuia să dea nimănui socoteală, iar o mare modestie morală o ajuta să-şi păstreze întrebările pentru ea.

Aceste întrebări erau, de fapt, mai puţin legate de opinia oamenilor, ci de ceea ce gândea Charlotte Lovell. După primul moment de tragică împotrivire, Charlotte se arătă profund şi puternic pătrunsă de recunoştinţă. Şi atitudinea Tinei dovedea din plin că avea toate motivele să fie. În primele zile de după balul dat de familia Vandergrave, Tina apăruse sobră şi mohorâtă, amintindu-i Deliei de chipul spectral al Charlottei, cum se reflectase cu ani în urmă în oglinda din dormitorul Deliei. Primul capitol din istoria vieţii mamei ei era scris în ochii fiicei, iar sângele neamului Spender, ce curgea prin venele Tinei, putea destul de bine să grăbească ceea ce avea să urmeze. În timpul acelor puţine zile la număr de observare tacită, Delia descoperi, cu groază şi compasiune,

justificarea temerilor Charlottei. Fata era aproape pierdută pentru amândouă: şi acest lucru trebuia să fie împiedicat cu orice preţ.

Familia Halsey procedase admirabil, din toate punctele de vedere. Lanning dorea să se căsătorească cu protejata dragei de Delia Ralston – fata urmând, se convenise asupra acestui lucru, să ia în scurt timp numele mamei adoptive şi să-i moştenească averea. La ce altceva mai bun putea aspira un Halsey decât la încă o alianţă cu o Ralston? Era un lucru obişnuit pentru cele două familii. Părinţii tânărului Halsey îşi dăduseră consimţământul cu o grabă care arăta că şi ei erau preocupaţi să rezolve această problemă şi că uşurarea de a-l vedea pe Lanning „aşezat” însemna mai mult decât o compensaţie pentru inconvenientele clare ale acestei căsătorii; deşi, odată hotărârea luată, ei n-ar mai fi recunoscut nici măcar în sinea lor că ar exista astfel de inconveniente. New Yorkul de altădată elimina întotdeauna tot ceea ce ar fi stânjenit un aranjament în limitele bunei-cuviinţe.

Bineînţeles, Charlotte Lovell observase şi-şi dăduse seama de toate acestea. Ea acceptase situaţia – în discuţiile pe care le avusese cu Delia – luând-o drept încă una din binefacerile de pe o lungă listă cu care sunt blagosloviţi păcătoşii care nu le merită. Şi cheia acestei acceptări era, cum obişnuia ea să spună, faptul că „acum, cel puţin, ea nu va mai putea bănui niciodată adevărul”. Biata fiinţă ajunsese până acolo încât singura ei preocupare era ca fiica ei să nu afle niciodată legătura ce exista între ele...

Dar pentru Delia alinarea cea mai mare era de a o vedea pe Tina fericită. Femeia mai în vârstă, a cărei întreagă viaţă fusese modelată şi luminată de raza slabă a unei fericiri nepermise, era acum orbită de strălucirea bucuriei acceptate. Uneori, urmărind chipul schimbător al

Tinei, se simţea de parcă propria ei fiinţă palpita în ea, de parcă ar fi putut citi toate gândurile şi emoţiile care generau acele stări tumultuoase. Iubirea Tinei era furtunoasă, cu permanente urcuşuri şi coborâşuri, oscilând între extaz şi deprimare, aroganţă şi autoumilire; Delia vedea derulându-se sub ochii ei, fără nici cea mai mică reţinere, toate visurile, dorinţele, închipuirile propriei sale tinereţi înăbuşite.

Ceea ce gândea cu adevărat fata despre adoptare era greu de aflat. La paisprezece ani i se spusese ceea ce se cunoştea public despre originea ei şi ea acceptase nepăsătoare, aşa cum un copil fericit acceptă un lucru pe care nu-l înţelege, petrecut de mult, dar care nu schimbă cu nimic lucrurile. Acceptase în acelaşi fel şi ideea adoptării. Ştia că numele de Ralston îi fusese dat pentru a înlesni căsătoria cu Lanning Halsey; iar Delia avea impresia că toate celelalte întrebări erau incluse în profunda ei recunoştinţă.

— Întotdeauna te-am considerat mama mea; iar acum, draga mea, chiar eşti, şopti Tina cu obrazul lipit de al Deliei.

Iar Delia îi răspunse râzând:

— Ei, dacă avocaţii mă pot face mama ta!

Şi cu asta discuţia se terminase, totul fiind copleşit de fericirea ce-o învăluise pe Tina. Cu toţii, Delia, Charlotte, chiar şi curtenitorul Lanning, erau asemenea unor frunze căzute în vârtejul unui torent luminat de soare.

Şi şuvoiul cu sclipiri aurii îi purta tot mai aproape de miraculoasa zi; iar Delia, absorbită de pregătirile de nuntă, se mira şi ea de relativa indiferenţă cu care comandase şi cercetase trusoul propriei ei fiice. Nimic nu grăbise pulsul nunţii liniştite a tinerei Delia; dar, pe măsură ce căsătoria Tinei se apropia, imaginaţia devenea tot mai înflăcărată. Căsătoria trebuia să fie celebrată la locuinţa Lovellilor,

bătrâna casă de pe râul Sound, unde Delia însăşi se căsătorise şi unde, de la moartea mamei ei, îşi petrecea verile. Deşi în jurul ei erau o mulţime de străzi urâte, bătrâna casă cu verandă, susţinută de coloane subţiri, dădea spre o pajişte mare, cu tufişuri stufoase ce înaintau până la Hell Gate; iar saloanele îşi păstrau canapelele mici şi fragile, consolele şi scrinurile Sheraton. Păruse inutil să se renunţe la ele pentru o mobilă mai nouă, deoarece, aşa cum se dezvoltase oraşul, era sigur că până la urmă locul trebuia vândut.

Tina, ca şi doamna Ralston, urma să fie căsătorită acasă, deşi societatea episcopaliană începuse să dezaprobe astfel de ceremonii, dispreţuite ca şi obiceiurile baptiştilor, metodiştilor, unitarienilor şi altor secte care nu aveau altar! În cazul Tinei, totuşi, atât Delia, cât şi Charlotte socoteau că intimitatea sporită a unei căsătorii celebrate acasă compensa caracterul ei laic; şi familia Halsey fusese de acord. Prin urmare, spre sfârşitul lui iunie doamnele se mutaseră în casa Lovell şi, în fiecare dimineaţă, barca tânărului Lanning Halsey putea fi văzută străbătând golful şi strângându-şi pânzele când ancora la capătul pajiştii.

Nu fusese parcă niciodată un iunie mai frumos, din câte îşi aduceau cu toţii aminte. Trandafirii roşii şi tufişurile de rezedă de sub verandă nu trimiseseră niciodată asemenea miresme de vară, dincolo de uşile înalte; portocalii noduroşi, scoşi afară din serele vechi, boltite, nu fuseseră niciodată atât de încărcaţi cu flori. Chiar şi căpiţele de fân de pe pajişte emanau un parfum aparte.

În seara dinaintea nunţii, Delia Ralston stătea pe verandă privind luna ce se înălţa peste râul Sound. Era obosită din cauza nenumăratelor pregătiri de ultimă oră şi tristă la gândul că Tina va pleca. În seara următoare casa

va rămâne pustie: până la sfârşitul zilelor, ea şi Charlotte vor sta seara singure, lângă lampă. Asemenea lamentări erau prosteşti – „nu-i stăteau în fire”, gândi ea. Dar prea multe amintiri i se treziseră: inima îi era copleşită. Când închise uşa salonului cufundat în tăcere – transformat deja în capelă, cu altarul acoperit de dantele, cu vazele înalte de alabastru aşteptând trandafirii albi şi liliacul de iunie, cu covorul roşu ce trecea printre rândurile de scaune, de la uşă până la altar – simţi că fusese poate o greşeală să facă nunta tot în casa familiei Lovell. Şi din nou se văzu pe sine, îmbrăcată în rochia de „muslin indian” cu talia înaltă, brodată cu margarete, în sandalele de satin şi cu voalul de Bruxelles – i se părea că-şi vede din nou imaginea reflectată în oglindă, părăsind aceeaşi încăpere la braţul triumfător al lui Jim Ralston, şi privirea speriată pe care o schimbase cu propria ei imagine, înainte de a-şi lua locul sub trandafirii albi din hol şi de a zâmbi tuturor celor ce o felicitau. Ah, ce imagine total diferită va reflecta mâine oglinda!

Paşi repezi se auziră înăuntru, apoi Charlotte ieşi şi se apropie de doamna Ralston.

— Am fost la bucătărie să-i spun Melissei Grimes că ar fi mai bine să pună la socoteală cel puţin două sute de cupe de îngheţată.

— Două sute? Da... cred că da, dacă vin toate rudele din Philadelphia, cumpăni Delia. Dar cu şerveţelele cum facem? întrebă ea.

— Dacă o să le luăm şi pe cele ale mătuşii tale Cecilia Vandesgrave, ne ajung.

— Da. Îţi mulţumesc, Charlotte, că te-ai ocupat de toate.

— O, protestă Charlotte, zâmbind în felul ei dispreţuitor; şi Delia înţelese ironia de a mulţumi unei

mame că se ocupă de pregătirile de nuntă ale propriei sale fiice.

— Stai jos, Chatty, spuse ea încet, simţind că roşeşte din cauza gafei făcute.

Charlotte, oftând de oboseală, se aşeză pe cel mai apropiat scaun.

— Va fi o zi frumoasă mâine, spuse ea, uitându-se gânditoare la cerul senin.

— Da. Unde e Tina?

— Era foarte obosită. Am trimis-o sus, să stea puţin întinsă.

Părea un lucru cât se poate de potrivit, aşa că Delia nu spuse la început nimic. Dar după un timp şopti:

— O să ne lipsească.

Răspunsul Charlottei fu un sunet nearticulat.

Cele două verişoare rămaseră tăcute, Charlotte ca de obicei dreaptă şi ţeapănă, cu mâinile încleştate pe braţele scaunului de papură demodat. Delia stătea cufundată într-un fotoliu cu spătar înalt. Schimbară ultimele remarci legate de pregătirile pentru a doua zi; nu mai rămăsese nimic de spus în legătură cu numărul invitaţilor, pregătirea punch-ului, aranjamentele pentru odăjdiile preoţilor şi aşezarea cadourilor în cea mai frumoasă cameră rămasă liberă.

Numai un singur subiect nu fusese abordat, şi Delia, privind chipul verişoarei ei profilându-se sumbru în lumina tot mai estompată a amurgului, o aştepta pe Charlotte să vorbească. Dar Charlotte nu spuse nimic.

— M-am gândit, începu Delia în cele din urmă, cu un glas puţin tremurat, că ar trebui să...

I se păru că vede mâinile Charlottei apucând mai strâns braţele scaunului,

— Că ar trebui...?

— Ei, înainte ca Tina să se culce, să merg, poate, la ea câteva minute...

Charlotte nu spuse nimic, vizibil hotărâtă să nu facă nici un efort spre a o ajuta.

— Mâine, continuă Delia, vom fi aşa de ocupate, încă de la prima oră a dimineţii, încât nu văd cum, cu atâtea lucruri de rezolvat şi emoţii, aş putea să...

— Ai putea să...? repetă monoton Charlotte.

Delia simţi cum roşeaţa ce o năpădise se accentua în întunericul care învăluia camera.

— Ei, bănuiesc că eşti de acord cu mine că ar trebui să-i spunem fetei câteva cuvinte în legătură cu noile îndatoriri şi răspunderi care... ei... ceea ce se spune de obicei într-o asemenea situaţie, încheie ea bâlbâindu-se.

— Da, m-am gândit şi eu la asta, spuse Charlotte.

Nu mai adăugă altceva, iar Delia înţelese din glasul ei că fusese stârnită în ea acea revoltă ascunsă care, în momentele cruciale ale vieţii Tinei, părea să se declanşeze automat la Charlotte. Nu putea înţelege de ce verişoara ei trebuia, în asemenea momente, să devină aşa de enigmatică şi inaccesibilă; în prezent nu vedea nici un motiv ca această schimbare a dispoziţiei ei să aibă vreo legătură cu ceea ce considera că era de datoria ei. Tina probabil că simţea nevoia să primească de la ea un sfat în legătură cu noua viaţă, tot aşa cum şi ea tânjea după o discuţie confidenţială, care ar fi însemnat acel adevărat rămas bun pe care şi-l lua de la fiica ei adoptivă. Cu inima bătându-i mai repede ca de obicei, se ridică şi trecu spre salonul învăluit de umbre. Dintre coloanele verandei, luna arunca o rază de lumină peste şirurile de scaune, făcând să strălucească altarul îmbrăcat în dantelă, cu sfeşnicele şi vazele goale, şi contura în oglindă, argintie, imaginea greoaie a Deliei.

Ea traversă camera spre hol.

— Delia! răsună în urmă glasul Charlottei.

Delia se întoarse şi cele două femei se cercetară insistent, în lumina crudă. Chipul Charlottei arăta ca în ziua aceea îngrozitoare când Delia îl văzuse brusc, peste umăr, reflectat în oglindă.

— Te duci sus să vorbeşti cu Tina? întrebă Charlotte.

— Da. E aproape nouă, aşa că...

— Da, înţeleg, şi făcu un efort vizibil să se stăpânească. Dar, te rog, înţelege-mă şi tu pe mine, Delia, dacă-ţi cer să n-o faci.

Delia o privi cu o vagă senzaţie de teamă. Ce nou mister mai ascundea şi această stranie rugăminte? Dar nu – o îndoială ca cea care-i trecu acum prin minte era inadmisibilă. Era prea sigură de Tina ei.

— Îţi mărturisesc că nu înţeleg, Charlotte. În mod sigur îţi dai şi tu seama că în seara dinaintea căsătoriei, o fată trebuie să primească sfatul unei mame...

— Da, îmi dau seama, spuse Charlotte Lovell, respirând repede. Dar întrebarea este: *care dintre noi este mama ei?*

Delia se dădu involuntar înapoi.

— Care dintre noi? bâigui ea.

— Da, să nu-ţi închipui că este prima oară când îmi pun această întrebare. Ei, dar vreau să rămân calmă; cât se poate de calmă. Nu vreau să mă mai întorc la trecut. Am acceptat totul cu recunoştinţă. Dar lasă-mă măcar în seara asta... doar în seara asta...

Delia se simţi cuprinsă de mila aceea care predomina asupra oricărui alt sentiment, în rarele situaţii când discuta deschis cu Charlotte Lovell. Ochii i se umplură de lacrimi şi nu mai spuse nimic.

— Căci în seara asta, încheie Charlotte, sunt mama ei!

— Charlotte, n-o să-i spui... nu acum! izbucni Delia fără să-şi dea seama.

Charlotte râse uşor.

— Dacă i-aş spune, ţi-ar repugna chiar aşa de mult?

— Dacă mi-ar repugna? Ce cuvânt, între noi!

— Ce cuvânt! Cum, dar este cuvântul care a stat între noi de la început – chiar de la început. Din ziua în care ţi-ai dat seama că lui Clement Spender nu i s-a frânt inima de durere descoperind că nu era destul de bun pentru tine; de când ţi-ai înfăptuit răzbunarea şi triumful în a mă ţine la mila ta şi în a-mi lua copilul!

Cuvintele Charlottei păreau că izvorăsc din focul infernului; apoi flacăra se potoli, ea îşi plecă în jos capul şi rămase în faţa Deliei, năucită şi mută.

Primul gest al Deliei a fost acela de a se trage înapoi, indignată. În timp ce ea nu simţise decât tandreţe, compasiune, dorinţa de a o ajuta şi de a-i fi prietenă, în pieptul celeilalte se zvârcoleau asemenea sentimente cumplite! Era ca şi cum un fum otrăvitor s-ar fi strecurat peste un peisaj de vară plin de puritate...

De obicei, asemenea sentimente erau urmate de o reacţie de simpatie. Dar acum nu mai simţi aşa ceva. O cuprinse un dezgust total.

— Da, spuse ea rar. Uneori cred că într-adevăr m-ai urât de la început; m-ai urât pentru tot ceea ce am încercat să fac pentru tine.

Charlotte îşi ridică brusc capul.

— Să faci pentru mine? Dar tot ce-ai făcut a fost pentru Clement Spender!

Delia o privi îngrozită.

— Eşti odioasă, Charlotte. Pe cuvântul meu că nu m-am mai gândit la Clement Spender de ani de zile.

— O, ba da – te-ai gândit! Te-ai gândit întruna la el gândindu-te la Tina – numai la el şi la nimeni altcineva! O femeie nu încetează niciodată să se gândească la bărbatul pe care-l iubeşte. Se gândeşte la el mulţi ani după aceea,

sub tot felul de forme, fără să-şi dea seama, gândindu-se la tot felul de lucruri: cărţi, tablouri, apusuri de soare, o floare sau o panglică – sau la un ceas de pe cămin, încheie Charlotte cu un râs dispreţuitor. Pe asta m-am bazat, înţelegi – de asta am venit la tine în ziua aceea. Ştiam că am să-i dau Tinei o altă mamă.

Din nou fumul otrăvitor păru s-o învăluie pe Delia: faptul că ea şi Charlotte, două femei în vârstă, stăteau în faţa altarului de cununie al Tinei şi-şi vorbeau despre ură, i se părea inimaginabil de hidos şi degradant.

— Eşti o femeie rea – *eşti foarte rea*! exclamă ea.

Apoi ceaţa cea grea se împrăştie şi prin ea văzu chipul răvăşit şi demn de milă al unei mame care nu fusese mamă niciodată; care pentru fiecare binefacere acceptată se simţea deposedată de un privilegiu. Se duse mai aproape de Charlotte şi-şi puse mâna pe braţul ei.

— Nu aici! Să nu mai vorbim astfel aici!

Cealaltă se trase înapoi.

— Oriunde vrei, atunci. Nu ţin la un loc anume!

— Dar în seara asta, Charlotte – în seara dinaintea nunţii Tinei? Nu este oare fiecare colţişor din casă plin de prezenţa ei? Cum de putem să continuăm să ne spunem una alteia asemenea lucruri crude? Charlotte nu spuse nimic, iar Delia continuă pe un ton mai ferm: Nimic din tot ce spui nu mă mai face să sufăr cu adevărat – de mult timp; şi nici eu nu vreau să te fac să suferi – niciodată n-am vrut.

— Tu spui asta – tu care ai făcut tot ce-a fost posibil ca să mă smulgi de lângă fiica mea? Crezi că mi-a fost uşor ca în toţi aceşti ani s-o aud spunându-ţi „mamă”? O, ştiu, ştiu – s-a hotărât ca ea să nu afle niciodată... dar dacă nu te-ai fi interpus mereu între noi, n-ar fi avut pe altcineva în afară de mine, ar fi simţit pentru mine ceea ce simte un copil pentru maică-sa, *ar fi trebuit* să mă

iubească mai mult decât pe oricine altcineva. Cu toată indulgenţa şi generozitatea ta, ai sfârşit prin a mă lipsi de propriul meu copil. Şi m-am împăcat cu toate, de dragul ei – pentru că ştiam că trebuie. Dar în seara asta – în seara asta – e a mea. În seara asta nu pot suporta să-ţi spună ţie „mamă”.

Delia Ralston nu răspunse imediat. I se părea c-o auzea vorbind pentru prima oară din străfundurile dragostei materne şi rămase înspăimântată de ecoul pe care-l avea glasul ei.

— Cât de mult trebuie s-o iubeşti dacă-mi spui mie asemenea lucruri! spuse ea încet. Apoi făcu încă un efort şi adăugă: Da, ai dreptate. Nu mă duc la ea, tu trebuie să te duci.

Charlotte porni spre ea impulsiv, dar Delia, cu o mână ridicată parcă în apărare, străbătu camera şi ieşi din nou pe verandă. Când se aşeză pe scaunul ei, auzi uşa salonului deschizându-se, apoi închizându-se, şi zgomotul paşilor Charlottei pe scări.

Delia rămase singură în noapte. Ultima picătură a generozităţii ei fusese consumată şi încerca acum să-şi ia gândul plin de nelinişte de la Charlotte. Ce se întâmpla în acel moment sus? Cu ce sumbre destăinuiri aveau să fie tulburate visele de tânără mireasă ale Tinei? Ei, dar acesta nu mai era pentru ea un motiv de îngrijorare. Ea, Delia Ralston, îşi jucase rolul, făcuse tot ce-i stătuse în puteri: nu mai rămăsese nimic decât să încerce să-şi păstreze moralul ridicat, învingând sentimentul amar al eşecului.

Exista un ciudat sâmbure de adevăr în ceea ce spusese Charlotte. Cu ce forţă de a intui lucrurile o înzestrase iubirea maternă! Gelozia ei părea să aibă sute de antene.

Da; era adevărat că, pentru Delia, frumuseţea şi calmul serii dinaintea nunţii Tinei erau copleşite de

amintirile propriului ei trecut nerealizat. Încet, pe nesimţite, ajunsese acum să se poată împăca, liniştită, cu amintirea a ceea ce pierduse cândva. Toate aceste ultime zile trăise prin Tina, fusese Tina, iar Tina fusese eul ei care mai păstra încă ceva din amintirea tinereţii, a îndepărtatei Delia Lovell. Acum, pentru prima oară, fără ruşine, fără să-şi reproşeze, fără vreo remuşcare sau vreun scrupul, Delia se lăsa învăluită de acea imagine a iubirii împărtăşite, de care gândul ei fugise întotdeauna. Făcuse alegerea în tinereţe şi o acceptase la maturitate; şi aici, în această bucurie a nunţii, aşa de misterios devenită parcă a ei, se afla compensaţia pentru tot ceea ce-i lipsise şi la care nu renunţase totuşi niciodată.

Delia înţelese acum că Charlotte ghicise toate acestea şi că gândul o umpluse de o profundă indignare. Charlotte spusese cu ani în urmă că Clement Spender nu-i aparţinuse niciodată cu adevărat; acum înţelese că acelaşi lucru se întâmplase şi cu copilul lui Clement Spender. Pătrunsă de acest adevăr, Delia se simţi mişcată, învăluită de vechea compasiune pentru Charlotte. Înţelese că era un lucru îngrozitor, un sacrilegiu, să te amesteci în destinul altcuiva, să influenţezi cât de puţin dreptul la dragoste şi durere al altor fiinţe. Delia intervenise de două ori în viaţa Charlottei: era normal ca aceasta s-o urască. Numai de nu s-ar răzbuna făcându-i rău Tinei!

Gândul mamei adoptive se întoarse cu durere la cămăruţa albă de sus. Plănuise ca în jumătatea de oră pe care dorise s-o petreacă cu Tina să-i transmită fetei gânduri frumoase, asemenea florilor pe care urma să le găsească lângă pat când se va trezi. Şi acum...

Delia tresări, ieşind din starea aceea de meditaţie. Se auziră paşi pe scară – Charlotte cobora, străbătând casa cufundată în linişte. Delia se ridică vrând să plece: simţea că nu putea suporta să întâlnească privirea verişoarei ei.

Ocoli veranda, sperând să găsească obloanele de la sufragerie ridicate şi să se strecoare neobservată spre camera ei; dar, într-o clipă, Charlotte fu lângă ea.

— Delia!

— A, tu eşti? Mă duceam la culcare.

Nu putu cu nici un preţ să-şi înlăture asprimea din glas.

— Da, e târziu. Trebuie să fii tare obosită.

Apoi Charlotte tăcu; glasul îi sunase sugrumat şi îndurerat.

— Da, sunt obosită, recunoscu Delia.

În liniştea acelei nopţi cu lună, cealaltă se apropie de ea, punându-şi cu timiditate mâna pe braţul ei.

— Dar nu înainte s-o vezi pe Tina.

Delia se încordă brusc.

— Pe Tina? Dar e târziu! Nu doarme? Credeam că vei sta cu ea până...

— Nu ştiu dacă doarme, spuse Charlotte, apoi tăcu. N-am fost la ea – dar am văzut lumină pe sub uşa ei.

— N-ai fost la ea?

— Nu, am stat doar pe coridor şi am încercat...

— Ai încercat...?

— Să mă gândesc la ceva... la ceva ce să-i spun fără să ghicească... Să ghicească... O înecă un suspin, dar continuă cu un ultim efort: N-are nici un rost. Ai avut dreptate: nu am ce să-i spus. Tu eşti adevărata ei mamă. Du-te la ea. Nu e vina ta – nici a mea.

— Oh! exclamă Delia.

Charlotte se agăţă de ea, pătrunsă de o mută umilinţă.

— Mi-ai spus că sunt rea. Nu sunt rea. De fapt, a fost a mea când era mică!

Delia o cuprinse cu braţul pe după umeri.

— Linişteşte-te, draga mea! O să mergem la ea împreună.

Cealaltă cedă automat îmbrăţişării ei şi, una lângă alta, cele două femei urcară scara, Charlotte încercând să-şi potrivească mersul repezit cu mişcările mai ţepene ale Deliei. Merseră până la uşa Tinei, dar când ajunseră acolo, Charlotte Lovell se opri şi clătină din cap.

— Nu... du-te tu, şopti ea şi se întoarse.

Tina stătea întinsă în pat, cu mâinile sub cap, iar ochii ei fericiţi reflectau bucata argintie de cer care umplea fereastra. Îi zâmbi Deliei, visătoare.

— Ştiam că ai să vii.

Delia se aşeză lângă ea, iar mâinile lor, împreunate, poposiră pe cuvertura patului. De fapt, nu-şi spuseră multe, sau nu aveau nevoie de cuvinte. Delia n-avea să-şi amintească niciodată cât timp rămase cu ea: se lăsase furată de vraja clipei aceleia ocrotite de lumina lunii.

Dar, brusc, îşi aminti de Charlotte care stătea singură, dincolo de uşa închisă a camerei sale, aşteptând, zbuciumându-se, ascultând. Delia nu trebuia, pentru propria ei plăcere, să prelungească acea tragică aşteptare. Se aplecă s-o sărute pe Tina în semn de noapte bună; apoi se opri în prag şi se întoarse.

— Draga mea! Încă ceva.

— Da, murmură Tina, cufundată în visul ei.

— Vreau să-mi promiţi...

— Orice, orice, mamă dragă!

— Că, atunci când vei pleca, mâine... în ultima clipă, înţelegi...

— Da.

— După ce îţi vei lua rămas bun de la mine şi de la toată lumea... atunci când Lanning te va ajuta să te urci în trăsură...

— Da...

— Să-i dai ultima sărutare mătuşii Charlotte. Nu uita... ultima.

REVELAŢIE

(Anii şaizeci)

I

— Eşti un nătărău! spuse soţia sa şi aruncă cărţile.

Mi-am întors repede capul ca să nu văd chipul lui Hayley Delane; deşi nu ştiu de ce doream să nu-l văd, şi cu atât mai puţin nu ştiu de ce mi-aş fi imaginat (dacă am făcut-o cumva) că un bărbat de vârsta şi prestanţa lui ar fi observat ce se putea citi pe chipul cu totul neimportant al unui tânăr ca mine.

M-am întors ca să nu vadă cât de mult m-a durut să aud că i se spune „nătărău”, chiar şi în glumă – sau, cel puţin pe jumătate în glumă; deşi şi eu îl consideram deseori nătărău pentru că, deşi nu juca pocher prea bine, cunoşteam destul de bine jocul ca să-mi dau seama că – atunci când nu era atent – jocul lui justifica pe deplin acea izbucnire din partea soţiei sale. De ce mă deranjase într-atât ieşirea ei – n-aş fi putut spune; şi nu ştiu nici acum de ce, atunci când la cuvintele ei tânărul Bolton Byrne, „ultima ei cucerire”, izbucnise într-un râs zgomotos, strident, îmi venise să-l pocnesc pe nemernic; nici de ce, când Hayley Delane, care prindea cam încet, dar sigur, o glumă, izbucnise cel din urmă într-un hohot înfundat, semn că înţelesese – de ce-am dorit atunci, mai mult ca oricând, să-mi şterg din minte întreaga scenă. De ce?

Stăteau cu toţii acolo, aşa cum îi văzusem de atâtea ori stând, în biblioteca luxoasă şi fără cărţi a lui Jack Alstrop (sunt sigur că numeroasele rafturi de dincolo de uşile de sticlă erau goale), în timp ce afară lumina pală a amurgului devenea tot mai albastră deasupra pajiştii ce dădea spre Long Island, deasupra pădurii şi a fâşiei de mare scăldate în lumina lunii. Niciodată, nimeni nu se uitase afară spre a le privi, ci doar pentru ca să vadă cum va fi vremea a doua zi pentru polo, vânătoare, curse sau sportul ce se practica în funcţie de anotimp; nimeni nu

dădea vreo atenţie amurgului, lunii sau umbrelor albăstrii, iar Hayley Delane era ultimul dintre ei care ar fi făcut-o. Zile şi nopţi în şir stătea ancorat la masa de pocher a cuiva şi învârtea absent cărţile...

Da; cu asta se ocupa. Şi nici măcar (aşa cum spusese odată o mare autoritate în materie de blazoane) o treabă atât de prostească nu o făcea bine; ea fiind aceea de a se ţine scai după nevastă-sa, de a juca pocher cu prietenii şi de a rânji la neroziile spuse de ea şi de ceilalţi. Nu era de mirare că doamna Delane se arăta uneori exasperată. Aşa cum spunea singură, nu ea îi ceruse s-o ia în căsătorie! Mai degrabă nu: toţi cei de-o vârstă cu ei îşi puteau aminti cât de tulburat fusese din pricina ei. Prima oară o văzuse la teatru, cred: „Cine-i tânăra de colo? – cu părul acela minunat?” „O, Leila Gracy? Nu-i cine ştie ce drăguţă...”; „Vreau să mă însor cu ea.” „Să te însori cu ea? Dar tatăl ei e escrocul ăla bătrân de Bill Gracy... Ăla care...” „Vreau să mă însor cu ea.” Şi până la urmă a făcut-o; şi, dacă vreţi, ea a fost aceea care l-a purtat de colo colo cu vorba, ba vrând, ba nevrând, până când tinerelul acela încrezut, care nu se mai hotăra în privinţa ei, a renunţat la ea.

Astfel se căsătorise Hayley Delane; şi acesta fusese, presupun, felul în care îşi rezolvase marea majoritate a afacerilor, în tot cursul vieţii sale nereuşite şi inutile... Răbufniri... tumulturi pe care nu le putea stăvili... apoi lungi perioade de lâncezeală... în timpul cărora ceva îmi spunea că regrete vechi şi remuşcări se învolburau sub masca indolentă a firii sale. Şi totuşi, nu cumva pur şi simplu romanţam un caz banal?

M-am întors de la fereastră şi am privit spre grup. Lumânările aduse la mesele de joc împrăştiau oaze de lumină prin camera întunecată; în strălucirea lor, capul sever al lui Delane părea asemenea unei stânci pe o câmpie acoperită cu flori. Poate din cauză că era mare,

greoi şi negricios, poate din cauza vârstei lui înaintate, pentru că trebuie să fi fost cu cel puţin cincisprezece ani mai mare decât soţia sa şi decât majoritatea prietenilor ei; în orice caz, nu l-am privit niciodată fără să am sentimentul că locul lui era în altă parte, nu atât într-o altă societate, cât într-o altă epocă. Pentru că nu era nici un dubiu că societatea în care trăia i se potrivea destul de bine. Se bucura din plin de toate distracţiile oferite de acel mic grup – călărea, juca polo, mergea la vânătoare şi mâna trăsura cu patru cai alături cu cei mai pricepuţi dintre ei (înţelegeţi deci, din această ultimă aluzie, că mai suntem încă în arhaicii ani ai trăsurilor). Dar n-aş putea să ghicesc ce alte lucruri ar fi preferat, dacă ar fi avut prilejul să aleagă. În ciuda admiraţiei ce i-o port, nu pot crede că Leila Graey fusese aceea care-l silise să i se supună total. Ce-ar fi făcut oare dacă n-ar fi întâlnit-o în seara aceea la teatru? Ei, cred că ar fi întâlnit o altă persoană exact ca ea şi s-ar fi căsătorit cu ea. Nu; diferenţa n-ar fi constat în gust – ci în altceva, mult mai profund. Şi totuşi, ce este mai profund într-un om decât gusturile sale?

În cazul acesta, şi într-o altă epocă, ar fi făcut tot ceea ce făcea şi acum: să lâncezească, să practice sporturi, să mănânce mai mult decât trebuia, să râdă la aceleaşi glume proaste şi să adore, în acelaşi fel monoton, acelaşi gen de femei, fie că era îmbrăcată în crinolină, tunică sau piei de animale – nu conta prea mult în ce categorie intra. Numai că, într-o altă epocă, s-ar putea să fi existat condiţii de manifestare pentru alte calităţi, acum latente, poate chiar atrofiate, dar care – cu siguranţă – trebuie să fi avut legătură cu fruntea aceea mare şi prietenoasă, cu nasul mare şi gropiţele care, din când în când, îi brăzdau chipul, înseninându-l. Şi gropiţele îi erau destinate tot Leilei Graey?

Ei, probabil că tocmai *eu* aş fi fost nătărăul, dacă ea ar fi ştiut; un nătărău care să creadă în soţul ei, să fie obsedat de el, copleşit, în timp ce, de treizeci de ani, el nu fusese decât pur şi simplu Hayley Delane, cel pe care toată lumea îl lua aşa cum era, se bucura să-l vadă şi-l uita imediat. Întorcându-mi privirea de la acel cap imens, am privit-o pe soţia lui. Capul ei parcă tocmai începea să prindă contur, să se deschidă ca o floare, asemenea chipului unei tinere fete, învăluit într-un abur uşor. Chiar şi lumina slabă a lumânărilor trăda ridurile de pe faţa ei, rujul de pe buze, părul oxigenat; dar nu reuşea să şteargă conturul fluid în care era învăluită sau aerul de tinereţe ce-i sclipea în privirile izvorâte din adâncuri, asemenea unei naiade speriate. Avea ceva inocent în ea, aşa cum se întâlneşte deseori la femeile cu o bogată experienţă sentimentală. Uitându-mă la soţ şi soţie, aşezaţi faţă-n faţă, cu cărţile de joc între ei, mă întrebam tot mai nedumerit cum de era ea cea care conducea şi el cel care se supunea. Din asta vă puteţi da seama cât de tânăr eram încă.

Atât de tânăr într-adevăr, încât Hayley Delane îmi apăruse în anii de şcoală ca ceva finit, un monument terminat, ca Trinity Church, sau clubul newyorkezilor. Un tânăr din generaţia mea nu şi-l putea imagina altfel, sau altcum, decât comparat cu aceste venerabile instituţii. Şi aşa l-am considerat şi eu, până când, terminând Harvardul şi întorcându-mă, după o perioadă de pelerinaj prin lume, să mă stabilesc în New York, el îmi păru deodată schimbat, ascunzând parcă un mister, şi mult mai interesant decât mă aşteptam.

Nu pot să spun că acest lucru m-a preocupat în mod deosebit. Aveam treburile mele personale (într-un birou din centrul oraşului) şi distracţiile specifice vârstei; îmi petreceam timpul descoperind New Yorkul. Dar, din când

în când, enigma Hayley Delane îşi făcea loc între mine şi celelalte preocupări ale mele, aşa cum se întâmplase în seara aceea, doar pentru că soţia lui îl jignise, iar el râsese şi o considerase amuzantă. Şi în asemenea momente mă simţeam afectat şi tulburat din cale-afară din pricina a tot ceea ce ştiam despre el, sau observasem la el, şi care-mi justifica sentimentele.

Jocul de cărţi se terminase, sunase clopoţelul ce anunţa că invitaţii urmau să se schimbe pentru masa de seară. Curând, clopoţelul sună din nou, insistând discret. Alstrop, care la altele nu ţinea prea mult, prefera ca invitaţii să nu întârzie mai mult de o jumătate de oră la masă.

— Ei – *Leila*! o dojeni el în cele din urmă.

Buclele ei aurii se înclinară peste bani.

— Da, da. Doar o clipă. Hayley, să plăteşti tu pentru mine... Gata, plec! şi, râzând, împinse scaunul înapoi.

Delane râse şi el şi se ridică domol. Byrne alergă să deschidă uşa pentru domna Delane; celelalte femei ieşiră odată cu ea. Delane îi plăti datoriile la joc, luă gentuţa ei aurie şi tabachera şi le urmă.

Eu m-am întors la fereastra ce dădea spre pajişte. Era momentul să-mi întind puţin picioarele, în timp ce sus se mânuiau fiarele de frizat părul şi cutiile cu pudră. Alstrop veni lângă mine şi rămaserăm unul lângă altul, privind în sus la cerul puţin înnorat pe care sclipeau primele stele.

— La naiba – nu arată prea bine pentru meciul nostru de mâine!

— Da, dar ce mireasmă plăcută aduce ploaia când vine.

El râse.

— Eşti un optimist... ca şi bătrânul Hayley.

Am ieşit să ne plimbăm pe pajişte, spre pădure.

— De ce, ca bătrânul Hayley?

— O, el este un adevărat filozof. Nu l-am văzut niciodată enervându-se.

— Nu. Probabil că din cauza asta pare aşa de trist, am exclamat.

— Trist, Hayley? Păi, tocmai ziceam că...

— Da, ştiu. Dar singurii oameni care nu se enervează sunt cei cărora nu le pasă; şi a nu-ţi păsa de nimic este cel mai trist lucru care poate exista. Aş vrea să-l văd enervându-se măcar o dată.

Gazda mea fluieră uşor şi spuse:

— Pe cinstea mea, cred că vântul şi-a schimbat direcţia spre nord. Dacă ar fi aşa... şi, umezindu-şi degetul, şi-l ridică în aer.

Ştiam că nu are nici un rost să încerci să discuţi astfel de lucruri cu Alstrop, dar am încercat pe o altă cale.

— Ce Dumnezeu a făcut Delane în toţi aceşti ani? am întrebat.

Alstrop avea patruzeci de ani, sau în jur de patruzeci, şi era ajutat de ani mai bine decât mine să arunce o privire înapoi asupra acestei probleme.

Dar efortul părea să-l depăşească.

— Ei, în care ani?

— De când a terminat colegiul.

— Doamne sfinte! De unde să ştiu? Doar nu-s de-o vârstă cu el. Hayley trebuie să fi trecut de mult de cincizeci de ani.

Suna formidabil pentru anii mei tineri; aproape ca o eră geologică. Şi aşa i se potrivea, într-un fel... mi-l şi imaginam lăsându-se dus în derivă, sau împotmolindu-se, sau făcând orice măsurat în ere, câte un milimetru la o sută de ani.

— De când e însurat? am întrebat.

— Nici asta nu ştiu; de aproape douăzeci de ani, cred. Copiii au crescut. Băieţii sunt amândoi la Groton. Leila nu-şi arată vârsta – uneori.

— Ei, şi ce-a făcut de când s-a însurat?

— Păi, ce să fi făcut? Întotdeauna a avut bani destui ca să facă ce vrea. Bineînţeles că este şi unul din acţionarii băncii. Lumea spune că nemernicul acela bătrân de socru-său, pe care refuză să-l vadă, stoarce o mulţime de bani de la el. Ştii că are un suflet tare bun. Dar presupun că o scoate el la capăt cumva. Şi este şi în consiliile de administraţie ale multor instituţii – Azilul pentru orbi, Fondul orfanilor, şi multe altele. Şi ce alte distracţii mai vrei?

— Dar nu la asta mă refer, am stăruit eu.

Alstrop mă scrută prin întuneric.

— Te referi la femei? N-am auzit niciodată nimic..., dar de asta nu poţi fi sigur. E un tip tăcut.

Am urcat să ne îmbrăcăm pentru masă. Da, cuvântul ăsta îl aşteptasem; era un tip *tăcut*. Chiar şi o fiinţă simplă ca Alstrop simţise asta. Dar oare tăcea conştient, deliberat – sau doar instinctiv, din fire? Aici era misterul.

II

Marele meci de polo avu loc în ziua următoare. Era primul din acel sezon şi, ţinând seama respectuos de acest lucru, după ce plouase torenţial toată noaptea, barometrul indica din nou vreme frumoasă.

Toată lumea de pe Fifth Avenue venise să vadă New Yorkul jucând contra Hempsteadului. Pajiştile frumos aranjate şi tribuna proaspăt vopsită erau presărate cu rochii primăvăratice şi umbreluţe de soare, iar trăsurile şi alte vehicule fără număr ocupaseră celălalt capăt al terenului.

Hayley Delane mai juca încă polo, deşi devenise aşa de greoi încât caii de care avea nevoie trebuie să-l fi costat imens. Bineînţeles, nu mai era socotit un jucător de prima mână; într-adevăr, în ultimul timp, când jocul devenise o adevărată artă, nu prea văd la ce putea fi bun un trup greoi ca al lui. Dar siguranţa şi iuţeala cu care lovise altădată, pe când era tânăr, iar zorii acestui sport abia mijeau, făcuseră să fie încă socotit un fundaş preţios, pe lângă faptul că era stimat pentru rolul pe care-l avusese în introducerea şi consacrarea jocului.

Nu-mi amintesc prea multe lucruri despre începutul meciului, care semăna cu multe altele pe care le mai văzusem. Eu nu jucam niciodată şi nu pariam: pentru mine interesul principal consta în frumuseţea lunii mai, în unduirea rochiilor primăvăratice pe deasupra gazonului, în atmosfera tinerească, inundată de veselia şi bucuria fetelor şi băieţilor ce-şi ţeseau eterna idilă sub un cer complice. Din când în când, erau întrerupţi cu toţii de câte un „O – o!”, care făcea ca toate privirile să se întoarcă în aceeaşi direcţie, spre cele două şiruri strălucitoare de oameni şi cai, care se năpusteau peste întinderea verde, aglomerată şi mişcătoare, spre siluetele însemnate cu

stele, ca apoi să revină. Dar totul dura doar un moment – privirile hoinăreau din nou, începeau iarăşi sporovăielile, iar tinereţea îşi vedea de treabă până când cursa următoare o scotea din nou din transă.

Eram şi eu dintre spectatorii aceştia cu atenţia împărţită. Jocul de polo, ca spectacol în sine, nu mă captiva, şi l-am urmărit tot atât de puţin ca şi fetele drăguţe cocoţate lângă curtezanii lor, sus pe trăsuri, sau în tribună. Şi, din întâmplare, rătăcind fără nici o ţintă, am ajuns lângă stâlpii albi care înconjurau terenul, şi acolo, într-un grup de spectatori, am zărit-o pe Leila Delane.

Când m-am apropiat, am rămas surprins văzând o siluetă cunoscută încercând să se depărteze de ea. Bătrânul Bill Gracy mai putea fi văzut încă destul de des pe la marginea terenului de curse; dar mă întrebam cum de pătrunsese în incinta unui club de polo aşa de monden. Iată-l deci, fără îndoială că el era; cine putea uita pieptul acela bombat ce se profila pe sub jerpelita lui haină de călărie, odinioară atât de elegantă, jobenul cenuşiu, întotdeauna împins pe ceafă, descoperindu-i părul creţ castaniu, şi acel amestec de şiretenie şi îngâmfare care făcea ca privirea lui apoasă să pară aşa de jalnică? Dintre siluetele care apăreau ici şi colo ca nişte ruine prevestitoare, şi care aparţinuseră persoanelor de vază din New Yorkul de altădată, nici una nu era mai tipică decât a lui Bill Gracy; privirea mea l-a urmărit curioasă, pe când se îndepărta de fiica sa târşâindu-şi picioarele. „Încearcă să stoarcă de la ea cât mai mulţi bani”, m-am gândit; şi mi-am amintit ce-mi spusese Alstrop despre generozitatea lui Delane. „Ei, dacă aş fi în locul lui Delane”, mi-am zis, „aş da oricât ca să-l ţin pe acest nemernic bătrân cât mai departe.” Întorcându-şi privirea după tatăl ei care se îndepărta, doamna Delane mă zări şi dădu din cap. În acelaşi moment, Delane, pe un ponei înalt, cu pieptul lat,

traversă în buiestru câmpul, cu crosa pe umăr. Cum călărea aşa, greoi şi totuşi viguros, în cămaşa roşu cu negru şi bretele albe, cu capul profilându-i-se ca o statuie de bronz, m-a făcut să-mi amintesc fără voie de faimosul mercenar al lui Guidoriccio da Foligno, călărind agale, dar bărbăteşte în fresca ce avea ca fundal o fortăreaţă şi care se afla la primăria din Siena. De ce trebuia ca un bancher din New York, excesiv de greoi şi destul de în vârstă, călărind un ponei pe terenul de polo din Long Island, să-mi amintească de figura marţială pe un cal de luptă, îmbrăcată în armuri – nu pot să-mi explic. Din câte îmi amintesc, nu erau nici un fel de fortăreţe cu turnuri pe fundalul pe care se proiecta Delane; iar şapca lui de polo prea tinerească şi cămaşa ţipătoare erau un jalnic înlocuitor al armurii de zale a eroului lui Guidoriccio. Dar Delane îmi juca mereu feste în genul acesta: amintindu-mi, fără să bănuiască măcar, prin felul lui de a fi, molcolm şi apatic, de vremuri, scene şi oameni deosebiţi. De aceea continua să mă intereseze.

Acest interes mă făcu să zăbovesc lângă doamna Delane, pe care de obicei o evitam. După ce îmi zâmbi vag, îşi întoarse privirea spre teren.

— Îl admiraţi pe soţul dumneavoastră? am întrebat-o, când Delane trecu la trap prin faţa ochilor noştri.

Ea mă privi nesigură.

— Crezi că este prea gras ca să mai joace, nu? răspunse, puţin înţepată.

— Cred că este cel mai reuşit. Arată ca un general, ca un mercenar grozav – de fapt, seamănă cu unul dintr-o veche frescă.

Ea mă privi lung, suspectându-mă probabil de ironie, aşa cum făcea întotdeauna când nu înţelegea ce vrea să spună cineva.

— O, plăteşte oricât pentru cai! spuse ea încet; şi adăugă cu un râs stingher: Chiar ai spus-o ca un compliment? Să-i transmit ce-ai zis?

— Mi-ar face plăcere.

Dar ochii ei priveau din nou în altă parte, de data aceasta spre celălalt capăt al terenului. Fireşte – Bolton Byrne juca în echipa cealaltă! Smintita de ea era întotdeauna la fel – absorbită de ultima ei cucerire. Deşi fuseseră aşa de multe, şi probabil că era foarte sigură că vor mai urma încă multe altele! Dar, de fiecare dată, se trezea în ea adolescenta: se îmbujora, îi bătea inima cu putere, refuza dansuri, aranja tête-à-tête-uri, presa flori (pot paria că aşa făcea) în volumul ei cu catrenele lui Omar Khayyam, era îmbrăcată toată în muselină albă şi îşi punea în păr trandafiri tot timpul cât ţinea idila. Pasiunea pentru Byrne ajunsese acum la apogeu.

Nu părea politicos s-o părăsesc imediat şi am rămas alături de ea privind pe teren.

— E ultima lor şansă de a marca, îmi spuse ea, lăsându-mă pe mine să ghicesc la cine se referea acel pronume ambiguu; după care n-am mai spus nici unul nimic.

Jocul fusese echilibrat; cele două echipe aveau câte cinci puncte fiecare, iar mulţimea stătea agăţată de bare, cu sufletul la gură, urmărind ultimele minute de joc. Lupta se dădea strâns, iute şi destul de dramatic pentru a-i ţine cu sufletul la gură chiar şi pe îndrăgostiţii din trăsuri. M-am uitat pe furiş la doamna Delane şi am văzut că se îmbujora la faţă. Byrne se năpusti traversând terenul, ghemuit pe spinarea calului său cam slăbănog, şi învârti crosa ca pe o lance – o imagine destul de frumoasă, pentru că era tânăr, suplu şi călărea uşor.

— Vor câştiga! spuse ea gâfâind, cu o explozie de bucurie.

Dar chiar în acel moment poneiul lui Byrne, neputând să ţină pasul, se împiedică, se clătină şi căzu. Călăreţul se ridică din şa, ajută animalul să se ridice şi rămase buimăcit câteva secunde, înainte de a încăleca din nou. Dar acel minut aduse schimbarea; se ivise o şansă pentru ceilalţi. Grupul de bărbaţi şi cai se strânse, ezită puţin, se răsfiră şi se desprinse în şiruri, înaintând ca fulgerul; şi brusc o minge – a lui Delane – trecu grăbită şi victorioasă prin poarta adversarului. Izbucni un strigăt de fericire. „Bravo, bătrâne Delane!” se auzeau glasuri strigând. Doamna Delane râse scurt şi amar.

— Blestematul – blestematul de ponei; i-am spus că nu e bun de nimic – şi terenul e încă aşa de lunecos, izbucni ea.

— Poneiul? Bine, dar e nemaipomenit. Nu orice cal poate să poarte greutatea lui Delane, am spus eu.

Ea mă privi fără să mă vadă şi se întoarse, strângând din buze. Am văzut-o apoi îndreptându-se grăbită spre padoc.

Am urmat-o repede, dorind să-l văd pe Delane în momentul triumfului. Ştiam că toate aceste mici succese sportive le lua în serios, absurd de serios, ca şi cum, într-un chip misterios, ele ar fi fost umbra unor realizări mai substanţiale, mult visate sau împlinite într-o viaţă anterioară. Şi probabil vanitatea omului în vârstă de a fi în rând cu tinerii era de asemenea un lucru care-l făcea să se simtă satisfăcut; nu puteai şti sigur niciodată în cazul unei minţi de o asemenea simplitate!

Când am ajuns la locul unde se adunau caii, nu l-am zărit imediat, în schimb am asistat la o scenă foarte neplăcută. Byrne, alb ca varul şi cam tăbăcit – asemenea unei femei bătrâne, mi-a trecut prin minte! – trecea călare peste terenul gol, biciuind poneiul. Sări din şa şi-l lovi

puternic, pentru ultima oară, în cap, pe animalul care tremura tot. Un spectacol penibil.

Dar pedeapsa veni. Veni ca un fulger în roşu şi negru, coborând parcă din ceruri asupra nemernicului. Delane îl apucă de guler şi-l lovi cu biciul peste umeri, îmbrâncindu-l apoi ca pe un lucru de nimic. Totul se petrecuse cât ai clipi, apoi – când se apropie mulţimea zgomotoasă, care-l făcu pe Byrne să dispară de parcă devenise invizibil – l-am văzut pe marele Delane devenind calm şi apatic, întorcându-se spre ponei şi punându-şi mâna alinătoare pe grumazul lui.

Îmi croiam drum spre el, împins de impulsul de a strânge mâna aceea, când am văzut-o pe soţia sa îndreptându-se spre el. Deşi nu eram prea departe, n-am putut auzi ce spunea; oamenii nu vorbeau tare în zilele acelea şi nu „făceau scene”, iar cele câteva cuvinte rostite de doamna Delane probabil că nu le auzise nimeni în afară de soţul ei. Pe chipul lui negricios se răspândi o bruscă roşeaţă; făcu o mişcare cu braţul liber (cealaltă mână era încă pe grumazul poneiului), aşa cum faci când vrei să scapi de un copil sâcâitor; apoi băgă mâna în buzunar, scoase o ţigară şi o aprinse. Doamna Delane, albă ca o stafie, porni grăbită spre trăsura lui Alstrop.

Mă întorsesem şi eu să plec, când am auzit pe cineva strigându-l pe soţul ei. De data aceasta era Bill Gracy, care încerca să înainteze, fără a fi însă observat, aşa cum îi era felul, venind spre el cu o lacrimă pe gene, cu un zâmbet pe jumătate tremurat, pe jumătate sfidător şi cu mâna, într-o mănuşă galbenă, întinsă înainte.

— Fii binecuvântat pentru ce-ai făcut, Hayley... fii binecuvântat, băiatul meu!

Mâna lui Delane se ridică, fără tragere de inimă, de pe grumazul poneiului. Şovăi o clipă şi abia atinse palma celuilalt, care i-o prinse însă imediat. Apoi, fără să spună

nimic, Delane se duse spre şopronul unde erau periaţi caii lui, în timp ce socrul său dispărea grozăvindu-se.

Promisesem ca, în drum spre casă, să mă opresc să iau ceaiul la un prieten ce stătea la jumătatea distanţei dintre clubul de polo şi Alstrop. Un alt prieten, care mergea şi el în aceeaşi direcţie, se oferi să mă conducă până acolo şi apoi la Alstrop.

Pe drum şi în jurul mesei de ceai, desigur, discuţiile s-au axat mai cu seamă asupra incidentului penibil când Bolton Byrne fusese biciuit. Femeile erau unele îngrozite, altele cuprinse de admiraţie, după cum le era firea; dar bărbaţii se declarau cu toţii de acord că reacţia fusese cât se poate de firească. Într-o asemenea situaţie, orice pretext era permis, spuneau ei; deşi Hayley procedase prosteşte arătându-şi supărarea în public. Dar cam aşa proceda el întotdeauna – aceasta era opinia generală. Dacă voiai neapărat să faci o gafă, nu aveai decât să i te adresezi lui ca s-o ducă la bun sfârşit! În rest, toţi vorbiră despre el cu afecţiune, fiind cu toţii de acord că Leila era o smintită... şi nimeni nu-l agrea pe Byrne, un „intrus” care se vârâse în societatea lor cu mult tupeu, dându-se drept expert în echitaţie. Iar Leila, toată lumea era de acord cu lucrul acesta, întotdeauna avusese slăbiciune pentru „intruşi”, poate pentru că admiraţia lor flata puternica ei dorinţă de a fi socotită ca aparţinând lumii bune.

— Mă întreb câţi or mai fi rămas în necunoştinţă de cauză – întâmplarea asta trebuie să fi făcut mare vâlvă, spuse prietenul meu când am coborât la uşa lui Alstrop; şi exact la acelaşi lucru mă gândeam şi eu.

Byrne plecase, desigur; şi neîndoios plecaseră şi Delane, şi Leila – în altă direcţie. Doream să fi avut ocazia să strâng mâna lui Delane, a omului acestuia care obişnuia să facă gafe...

Holul şi salonul erau pustii; clopoţelul anunţând masa trebuie să fi sunat discret, de mai multe ori, şi m-am simţit uşurat văzând că lumea se conformase. Nu doream să văd pe nici unul din invitaţi înainte de a-mi vedea gazda. Şi, pe când mă grăbeam sus, l-am auzit strigându-mă din bibliotecă şi m-am întors.

— Nu e nici o grabă... masa a fost amânată pentru nouă, spuse el vesel; şi adăugă pe un ton de nespusă uşurare: Am avut serios de lucru – uf!

Camera părea să spună şi ea acelaşi lucru: mesele din mijloc erau neatinse, iar fotoliile adânci, adunate în grupuri confidenţiale, păreau că mai discută încă spinoasa problemă. Observasem că o mare cantitate de whisky şi sifon fusese consumată pentru rezolvarea ei.

— Ce s-a întâmplat? A plecat Byrne?

— Byrne? Nu – slavă Domnului! şi mă privi aproape cu reproş. De ce să plece? Tocmai asta am dorit să evităm.

— Nu înţeleg. Nu vrei să spui că el a rămas, şi familia Delane a plecat.

— Doamne fereşte! Ei, de ce să fi plecat? Hayley şi-a cerut scuze.

Am rămas cu gura căscată; acum era rândul meu să-mi privesc gazda mirat.

— I-a cerut scuze? Câinelui aceluia? Pentru ce?

Alstrop ridică din umeri, plictisit. „O, pentru Dumnezeu, nu mai deschide discuţia asta blestemată”, părea să spună gestul lui. Tare spuse însă:

— Pentru ce? Ei, la urma urmei, orice om are dreptul să-şi bată poneiul, nu? A fost un gest crud şi nesportiv, e adevărat – dar nu e treaba nimănui dacă Byrne doreşte să se poarte astfel. A înţeles şi Hayley acest lucru când s-a calmat.

— Atunci îmi pare rău că s-a calmat.

Alstrop părea vădit plictisit.

— Nu te înţeleg. Am avut şi aşa destul de furcă. Spuneai că vrei să-l vezi măcar o dată furios; dar nu vrei să-l vezi făcându-se de râs, nu?

— Nu cred că s-a făcut de râs pentru că l-a pocnit pe Byrne.

— Nici pentru că şi-a expus în public dificultăţile conjugale, să le afle toată lumea din Long Island şi cei douăzeci de reporteri din jurul lui?

Am rămas tăcut, încurcat şi neîncrezător.

— Nu cred că s-a gândit la asta câtuşi de puţin. Mă întreb cine i-a spus primul acest lucru?

Alstrop răsucea între degete ţigara încă neaprinsă.

— Noi, toţi – cât am putut de delicat. Dar Leila a fost aceea care, în final, l-a convins. Trebuie să-ţi spun că Leila a fost foarte fermă pe poziţie.

Eu mai meditam încă: scena de pe terenul de sport îmi apăruse din nou în faţa ochilor, cu animalul chinuit tremurând tot şi felul în care mâna mare a lui Delane se aşezase plină de înţelegere pe grumazul lui.

— E o prostie! Nu cred un cuvânt din tot ce s-a spus! am zis eu.

— Un cuvânt din tot ce ţi-am spus eu?

— Ei, din versiunea oficială a acestei întâmplări.

Spre surprinderea mea, Alstrop nu mă privi nici mirat, nici indignat. Chipul i se lumină puţin.

— Dar tu ce crezi? întrebă el.

— Că Delane l-a lovit pe nemernic pentru că a maltratat poneiul şi nu pentru că ar fi fost prea atent cu doamna Delane. Îţi spun asta pentru că eram acolo – l-am văzut.

Chipul lui Alstrop se însenină complet.

— S-ar putea să ai dreptate, se declară el de acord, zâmbind pe deasupra chibritului cu care-şi aprindea ţigara.

— Ei, atunci de ce a trebuit să-şi ceară scuze?

— Cum? Pentru că s-a amestecat în treburile lui Byrne. Nu înţelegi, nepriceputule? Dacă Hayley nu şi-ar fi cerut scuze, soţia lui ar fi fost mânjită cu noroi. Toată lumea ar fi spus că cearta s-a iscat din cauza ei. E clar ca lumina zilei – nu avea de ales. Şi a înţeles şi el asta, destul de bine, după ce i-a spus ea vreo câteva cuvinte.

— Mă întreb ce i-a spus, am îngânat eu.

— Nu ştiu. Au coborât împreună. El arăta de o sută de ani, bietul om. „Era o cruzime, era o cruzime”, spunea el întruna, „şi urăsc cruzimea”. Cred că-şi dădea seama că eram cu toţii de partea lui. Oricum, acum totul s-a aranjat, şi încă bine: am comandat ultima sticlă de Georges Goulet ’84, pentru masă. Aveam de gând s-o păstrez pentru nunta mea, dar de când cu întâmplarea din după-amiaza aceasta, nu prea mă mai interesează această festivitate, încheie Alstrop cu un zâmbet de burlac convins.

— Crede-mă, am repetat eu, încercând să-mi găsesc în asta o uşurare, aş putea jura că a făcut-o pentru ponei, şi nimic altceva.

— Şi eu la fel, încuviinţă gazda mea, pe când urcam scările împreună.

În prag mă prinse de braţ şi intră după mine înăuntru. Am observat că dorea să-mi mai spună ceva.

— Ascultă, amice, spui că erai acolo când s-a întâmplat?

— Da. Foarte aproape.

— Pentru numele lui Dumnezeu, mă întrerupse el, să nu aminteşti nimic în seara asta, da?

— Bineînţeles.

— Mulţumesc foarte mult. Adevărul este că situaţia a fost delicată şi trebuie să recunosc că am admirat-o pe Leila pentru felul cum a reuşit să se descurce. Era foarte furioasă pe Hayley; dar s-a stăpânit şi s-a comportat foarte frumos. În particular mi-a mărturisit că el se poartă deseori

aşa – înfuriindu-se deodată, ca un apucat. Nici nu ţi-ai imagina una ca asta, cu felul lui domol de a fi, nu? Ea spune că probabil e din cauza rănii de demult.

— Ce rană de demult?

— Nu ştiai că a fost rănit? Unde a fost asta? La Bull Run cred. În cap...

Nu, nu ştiam; nici măcar n-am auzit, nici nu-mi amintesc să fi auzit că Delane a luat parte la Războiul Civil. Am rămas privind în gol, uluit.

— Hayley Delane? În război?

— Desigur; de la început până la sfârşit.

— Da, Bull Run... Bull Run a fost chiar la început, şi m-am oprit ca să fac un calcul mintal rapid. Ascultă, Jack, nu se poate; dar nu are mai mult de cincizeci şi trei de ani. Chiar tu mi-ai spus-o. Dacă a participat chiar de la început, trebuie să fi fost elev.

— Da, chiar aşa: a fugit de la şcoală ca să se înroleze voluntar. Familia n-a ştiut ce s-a întâmplat cu el până când a fost rănit. Îmi amintesc că-i auzeam pe ai mei vorbind despre asta. Bătrânul şi bunul Hayley. Aş fi dat orice să nu se fi întâmplat incidentul de azi; sau cel puţin nu pe terenul meu; dar faptul *s-a consumat*, şi nu mai avem ce face. Ascultă, juri că n-o să spui nimic, da? I-am convins şi pe ceilalţi şi, dacă o să te alături şi tu, o să fie o adevărată „încântătoare seară petrecută în sânul familiei”. Şi acum, hai, îmbracă-te repede – e aproape nouă.

III

Aceasta nu este de fapt o povestire; nu este nici măcar un gen de întâmplare ce prinde conturul unei povestiri. Dacă ar fi fost aşa, ar fi avut un deznodământ sau, oricum, ar fi avut ca prim capitol întâmplarea de la clubul de polo, iar în celelalte capitole ar fi fost vorba de urmările acelui incident asupra vieţilor celor trei personaje.

Dar aceasta nu este o povestire, şi nici altceva care să semene cu o povestire, ci pur şi simplu o încercare de a vă prezenta – şi, făcând aceasta, am reuşit să-mi clarific şi eu mai bine – portretul şi caracterul unui om la care am ţinut, fără să ştiu nici eu de ce, dar sincer, mulţi ani. Şi nu-mi cer nici un fel de scuze pentru faptul că Bolton Byrne, a cărui umbră malefică ar trebui să planeze asupra paginilor ce vor urma, nu va mai apare în ele; şi nici pentru faptul că ultima oară când l-am văzut (în scopul care mă interesează) a fost atunci când, după cina exagerat de veselă şi chiar gălăgioasă pe care am luat-o în seara aceea la Alstrop, am observat că a dat mâna cu Hayley Delane şi i-a spus, strângând din buze şi pe un ton de falsă cordialitate:

— Să-ţi port pică? Ei, nici vorbă – pentru un fleac! Totul trebuie să fie cinstit la... polo, nu-i aşa? Eu aşa cred! Da – plec mâine dimineaţă. Bănuiesc că o să rămâneţi la Jack şi duminică, nu? Îmi pare rău, dar am promis familiei Gildermere...

Şi cu asta dispăru, după ce-şi jucase rolul de fascicul de lanternă trecând grăbit peste amurgul lui Hayley Delane.

Tot timpul după aceea am trăit cu senzaţia că nu Bolton Byrne era acela care conta. În timp ce cluburile şi saloanele continuau să comenteze întâmplarea, iar prietenii se mirau, încercând să pară că nu ştiu nimic,

spunând „Nu ştiu la ce te referi”, implorându-te în acelaşi timp din ochi să spui dacă ştiai mai mult decât ei, eu nu mă mai gândeam la întâmplare, aşa cum sunt sigur că nu se mai gândea nici Delane. „*Totul* s-a întâmplat din cauza poneiului şi nu din alt motiv”, chicoteam în sinea mea, mulţumit de parcă aş fi avut de plătit o poliţă veche doamnei Delane, şi mă bucuram că o vedeam umilită; şi totuşi în mintea mea încă mai persistau cuvintele pe care Alstrop spusese că le auzise pe Delane repetându-le: „Era o cruzime, era o cruzime. Şi urăsc cruzimea”.

Cât de bine se potrivea acum totul cu ceea ce-mi dezvăluise Alstrop – faptul că Delane luptase atâţia ani în Războiul Civil! Cum de mă surprinsese acest lucru, sau cum de uitasem, sau nici măcar nu ştiusem despre acest episod din viaţa lui! Deşi pentru un tânăr ca mine, tocmai ieşit de pe băncile şcolii, o asemenea scăpare părea mai scuzabilă pe vremea aceea decât acum.

Aceea fusese perioada neagră a indiferenţei noastre naţionale dinainte de deşteptarea noastră; fără îndoială că războiul ne păruse mult mai îndepărtat, mult mai străin de noi, decât le pare tinerilor de azi. În orice caz, aşa stăteau lucrurile în New Yorkul de altădată, şi poate mai cu seamă în micul clan al newyorkezilor înstăriţi şi indolenţi, printre care am crescut eu. Unii dintre ei luptaseră într-adevăr cu curaj în toţi acei patru ani. New Yorkul avusese rolul lui, un rol important în lunga perioadă de lupte. Dar îmi amintesc cât de mult mă uimise la început, pe vremea când eram elev, faptul că dacă multe dintre rudele tatălui meu şi dintre cei pe care-i cunoşteam erau înrolaţi, alţii – şi câţi dintre ei! – stăteau deoparte. Îmi amintesc în mod deosebit cât de şocat am fost la şcoală, când am auzit un băiat explicându-ne de ce era tatăl său şchiop: „Nu s-a mai vindecat niciodată după împuşcătura pe care a primit-o în picior la Chancellorsville”.

Am rămas foarte surprins, pentru că tatăl prietenului meu avea exact vârsta tatălui meu. În acel moment (eram la un meci de fotbal, la şcoală) cei doi bărbaţi stăteau unul lângă celălalt şi-i puteam vedea bine – tatăl *lui*, încovoiat, şchiop şi bătrân, şi tatăl meu, chiar şi în ochii propriului său copil, drept şi tânăr. Şi doar cu o oră înainte mă lăudasem în faţa prietenului meu cu felul cum ştia tata să ochească (de sărbători mă dusese în Carolina de Nord, la vânătoare); dar acum stăteam ruşinat.

Data următoare când m-am dus acasă în vacanţă, i-am spus mamei, într-o zi când eram singuri:

— Mamă, tata de ce n-a luptat în război?

Inima îmi bătea atât de tare încât bănuiam că ea trebuie să-şi fi dat seama de emoţia mea şi să fi rămas surprinsă. Dar ea îşi ridică faţa netulburată de pe broderie.

— Tata, dragul meu? Pentru că era căsătorit, şi pe buze îi apăru un zâmbet de aducere aminte. Molly se născuse – avea şase luni când a căzut Fort Sumter. Îmi amintesc că o alăptam când a adus tata vestea. Nu ne venea să credem. Se opri şi potrivi calmă un fir de mătase. Bărbaţii însuraţi nu erau chemaţi la armată, explică ea.

— Ba da, mamă! Tatăl lui Payson Gray a luptat. Şi a fost aşa de rău rănit la Chancellorsville, încât de atunci nu mai poate merge decât în baston.

— Ei, dragul meu, dar cred că nu ţi-ai dori ca tata să arate astfel, nu?

Se opri din nou şi, văzându-mă că nu răspund, gândi probabil că mă jignise socotindu-mă lipsit de inimă, pentru că adăugă, de parcă ar fi îndulcit dojana:

— Doi dintre verii tatălui tău *au luptat*; verii Harold şi James. Erau tineri, fără obligaţii de familie. Şi bietul James a fost ucis, ştii şi tu.

Am ascultat fără să mai spun nimic şi n-am mai vorbit cu mama niciodată despre război. Şi nici cu altcineva – nici

măcar cu mine însumi. Am îngropat undeva în adâncul sufletului întreaga poveste – sau cel puţin aşa credeam. La urma urmei, războiul avusese loc cu mulţi ani în urmă; se terminase cu zece ani înainte ca eu să mă fi născut. Şi nimeni nu mai vorbea despre el în zilele noastre! Şi totuşi nu era chiar aşa, pentru că, pe măsură ce creşteai, întâlneai oameni mai în vârstă despre care se spunea: „Da, cutare şi cutare au luptat în război”. Mulţi dintre ei continuau să fie cunoscuţi cu titlurile militare pe care le avuseseră când părăsiseră armata: colonelul Ruscott, maiorul Detrancy, bătrânul general Scole. Oamenii zâmbeau puţin auzindu-le, dar admiteau că, dacă le făcea plăcere să-şi păstreze rangul militar, era la urma urmei un drept pe care şi-l dobândiseră. Hayley Delane părea să gândească altfel. Nu îngăduise niciodată să i se spună „maior” sau „colonel” (cred că fusese colonel când părăsise armata). Şi, în plus, era mult mai tânăr decât aceşti veterani. Să afli că luptase alături de ei era ca şi cum ai descoperi că bunica, de care îţi aminteai că te jucai cu ea, fusese ridicată în sus de doica ei ca să-l vadă pe generalul Washington. Întotdeauna l-am considerat pe Hayley Delane aparţinând generaţiei mele, nu celei a tatălui meu; deşi ştiam că e mult mai în vârstă decât mine, şi uneori îi spuneam „domnule”, mă simţeam egal cu el, egalitate pe care ţi-o conferă faptul de a participa la aceleaşi distracţii şi de a le discuta ulterior în acelaşi jargon. Şi, într-adevăr, trebuie să fi fost cu zece sau cincisprezece ani mai tânăr decât vreo câţiva dintre bărbaţii pe care-i ştiam că participaseră la război şi dintre care – eram convins – nici unul nu fugise de la şcoală ca să se înroleze voluntar; faptul că ignorasem (cu bună ştiinţă, poate) trecutul său nu era total lipsit de scuze.

Broad şi Delane fusese, de câteva generaţii, una dintre cele mai conservatoare bănci particulare din New

York. Prietenul meu Hayley devenise asociatul ei de la începutul carierei sale; era ceva aproape ereditar în familia sa. Şi s-a întâmplat ca, nu la mult timp după scena de la Alstrop, să mi se ofere o slujbă la această firmă. Oferta venise nu din partea lui Delane, ci de la domnul Frederick Broad, membru mai vechi al firmei, care era bun prieten al tatălui meu. Ceea ce mi se oferea era prea avantajos pentru a nu fi acceptat, astfel că mi-am transferat într-un birou al firmei Broad şi Delane modesta mea pricepere şi dorinţa sinceră de a fi cât mai util. Această schimbare întâmplătoare făcu să se înfiripe treptat între mine şi Delane un sentiment, aproape filial din partea mea, şi ocrotitor şi frăţesc din a lui – pentru că patern era cam prea mult spus în ceea ce-l privea, chiar şi cu propriii săi copii.

Ceea ce aveam de făcut nu presupunea să-l văd prea des, pentru că îndatoririle de serviciu nu-l prea apăsau, iar orele pe care le petrecea la bancă nu erau nici multe, nici frecvente. Dar se părea că mă îndrăgise, şi curând începu să mă cheme să-i fac mici servicii, pe care, în lumea afacerilor, un tânăr le putea face pentru superiorii lui. Cel mai complicat lucru pentru el era să scrie scrisori de afaceri; îi era destul de limpede ceea ce dorea să comunice; avea un foarte clar şi prompt simţ al folosirii adecvate a cuvintelor; şi n-am cunoscut niciodată vreo persoană mai intolerantă faţă de expresiile obscure care corupseseră deja limba. Obişnuia să pună imediat degetul pe acele expresii greoaie şi prost folosite, mormăind ceva în genul: „Pentru Dumnezeu, tradu în engleză”; dar când trebuia să scrie sau, mai rău, să dicteze vreo scrisoare, fruntea lui prietenoasă şi mâinile mari i se umezeau şi începea să mormăie, în parte pentru el şi în parte pentru mine:

— Cum naiba să spun „scrisoarea dumneavoastră din... a sosit ieri şi chibzuind la ceea ce aţi propus, nu prea sunt de acord...”

— Ei, spuneţi chiar aşa! răspundeam eu.

Dar el obişnuia să clatine din cap şi să obiecteze:

— Dragul meu, şi dumneata eşti tot atât de nepriceput ca şi mine. Nu ştii *să scrii englezeşte aşa cum se cuvine*.

În mintea lui exista o prăpastie între a vorbi şi a scrie. N-am putut să-l fac niciodată să arunce o punte peste această prăpastie sau să înţeleagă că ceea ce-i ieşea din gură era „o engleză mai curată” decât versiunile scrise, obţinute după mult chin şi zbucium, şi care constau în traducerea aceloraşi propoziţii în ceva de genul: „Sunt în posesia comunicării dumneavoastră din 30 ale lunii trecute şi regret a fi obligat să vă informez, la rândul meu, că după o matură reflectare asupra propunerilor conţinute în aceasta, mă găsesc în situaţia de a nu mă putea pronunţa favorabil asupra aceleiaşi” – de obicei trăgând furios o liniuţă peste „aceleiaşi”, ca fiind total nepotrivit, şi căindu-se că nu poate găsi o expresie mai savantă.

— Problema în cazul meu, obişnuia el să spună, este că amândoi părinţii mei erau foarte pedanţi în privinţa gramaticii şi nu ne lăsau niciodată pe noi, copiii, să folosim vreo expresie vulgară, fără să ne corecteze. (Prin „vulgară” el înţelegea expresie fie militară, fie inexactă.) Am fost îndrumaţi să citim cele mai bune cărţi – Scott, şi Washington Irving, şi pe bătrânul, cum îi zice, care scria în *Spectator*, şi Gibbon, şi aşa mai departe; şi deşi nu sunt un literat şi n-am încercat niciodată să fiu, nu pot uita instrucţia pe care am primit-o; şi când văd copiii citind câte un gazetăraş de duzină, îmi vine să le smulg din mână maculatura. Jurnalism de proastă calitate, asta sunt majoritatea cărţilor astăzi. Şi, iartă-mă c-o spun, dragul

meu, chiar şi dumneata eşti încă prea tânăr ca să ştii cum trebuie să *scrii* englezeşte.

Era adevărat, deşi la început mi-a venit greu să cred că Delane fusese cândva un cititor pasionat. Am rămas surprins într-o seară, pe când mergeam acasă pe jos de la o petrecere unde îl întâlnisem, auzindu-l cum descria luna ce răsărea de după turlele unei biserici, cu versurile lui Byron: „O vezi cum păşeşte-n frumuseţe precum noaptea”; şi tare îi plăcea să povestească despre un atac victorios la meciul de polo folosind cuvintele: „Ştii, ne-am năpustit asupra lor ca nişte asirieni”. Şi Byron nu era tot ceea ce ştia. În mod sigur fusese o vreme când ştia pe de rost întreaga *Elegie* a lui Thomas Gray, şi l-am auzit îngânând ca pentru el, pe când stăteam odată împreună, într-o seară de toamnă, pe terasa locuinţei lui de la ţară:

Peisajul licăreşte slab, se stinge
Şi în văzduh e linişte adâncă...

Deşi nu nutream prea multă simpatie pentru doamna Deiane, nu puteam crede că din cauza căsătoriei îşi înfrânase el interesul pentru citit. Socotind după numărul limitat de aluzii şi citate, se părea că încetase să mai citească cu mult înainte de a o fi întâlnit pe Leila Gracy. Explorându-l ca un geolog, n-am găsit, dincolo de perioada Leila, şi nici în alte câteva perioade anterioare, vreun interes pentru literatură; şi am tras concluzia că, asemenea altor bărbaţi pe care-i cunoşteam, mintea îi fusese receptivă până la o anumită vârstă şi se închisese apoi, cuprinzând în ea doar ceea ce poseda, ca un crustaceu sătul aruncat pe ţărm, pe care nici un val nu-l va mai purta vreodată înapoi în mare. Din câte am înţeles până acum, oamenii încetau cu toţii să mai trăiască, la un moment dat, indiferent câţi ani continuau să rămână în viaţă; şi presupuneam că Deiane încetase pe la

nouăsprezece ani. Data ar corespunde, în mare, cu sfârşitul Războiului Civil şi cu întoarcerea lui la existenţa obişnuită, de la care nu se mai abătuse de atunci. Acei patru ani păreau să fi umplut până la ultima picătură întreaga sa fiinţă. Pentru că nu-mi pot imagina că trecuse prin ei fără să-şi fi dat seama ce se întâmplă, aşa cum anumite persoane de seamă, marionete ale soartei, fuseseră aruncate de pe înălţimi în abisurile experienţei umane, fără să înţeleagă măcar o dată ce se întâmplă cu ei – pierzând o coroană pentru că insistaseră asupra unui ceremonial anume, sau pentru că purtaseră cu ei prea multe bagaje.

Nu, Hayley Deiane trăise războiul, fusese afectat de experienţa lui; cât de afectat, mi-am dat seama abia atunci când l-am comparat cu ceilalţi „veterani” care, socotiţi de mine pe vremuri cei mai plicticoşi musafiri ai tatălui meu, ajunseseră acum nişte personalităţi extrem de interesante. A fost o vreme în care, atunci când mama ne anunţa că generalul Scole sau maiorul Detrancy veneau să ia masa cu noi, găseam întotdeauna un pretext ca să lipsesc; iar acum, când ştiam că sunt aşteptaţi, scopul meu principal era s-o conving să-l invite şi pe Delane.

— Dar el e mult mai tânăr – şi nu-l interesează decât sportul. Nu se va simţi flatat să fie invitat laolaltă cu domni mai în vârstă. Şi adăuga, zâmbind uşor: Dacă Hayley are vreo slăbiciune, atunci este aceea de a fi socotit mai tânăr decât este cu adevărat – din cauza soţiei sale, cred.

O dată, totuşi, l-a invitat, şi el a acceptat; şi am scăpat fără s-o invităm şi pe doamna Delane (care fără îndoială s-ar fi plictisit), renunţând şi la doamna Scole, şi la doamna Ruscott, şi organizând o „masă doar între bărbaţi”, o petrecere de modă veche, cu friptură şi un vas cu punch, mama fiind singura doamnă prezentă – genul de petreceri preferate ale tatălui meu.

Îmi amintesc cât de atent am studiat în seara ceea contrastul – şi cum am încercat să găsesc vreo asemănare – între generalul Scole, bătrânul Detrancy şi Delane. Aluzii la război, anecdote despre Bull Run şi Andersonville, despre Lincoln, Seward şi MacClellan, apăreau adeseori pe buzele maiorului Detrancy, mai ales după ce a fost servit punch-ul. „Când cineva a trecut prin război”, obişnuia el să spună ca introducere la aproape orice, începând cu opinia despre slujba din ultima duminică, până la aprecierile asupra felului cum fusese prăjită friptura. Cu generalul Scole lucrurile stăteau altfel. Nimeni nu ştia pentru ce fusese ridicat la rangul pe care-l purta, dar îşi proclama tacit dreptul la el, nefăcând niciodată aluzie la acest subiect. Era un om înalt şi tăcut, cu părul alb frumos, cu ochi albaştri pe jumătate închişi şi care scânteiau pe sub pleoapele brăzdate de vine, cu o ţinută impresionant de demnă. Manierele lui erau fără cusur – atât de perfecte încât îi serveau şi ca mijloc de comunicare, iar oamenii obişnuiau să spună după aceea cât de agreabil fusese când se înclinase, zâmbise, se ridicase şi luase din nou loc, într-un fel cum nu o putea face decât cineva care poseda la perfecţiune această artă dificilă. Se spunea că era un bun cunoscător de cai şi al vinului de Madera, dar nu călărea niciodată şi oferea vinurile cele mai comune puţinilor musafiri pe care-i primea în locuinţa lui veche şi sumbră din Irving Place.

El şi maiorul Detrancy aveau ceva în comun – precauţia extremă a newyorkezului de altădată. Priveau cu o neîncredere instinctivă tot ceea ce ar fi putut tulbura tabieturile lor, ce le-ar fi diminuat confortul sau le-ar fi sporit obişnuitele responsabilităţi, civice ori sociale; şi, deşi foarte înceţi în celelalte procese mintale, dovedeau o iuţeală neobişnuită în a presimţi când o conversaţie aparent nepericuloasă îi putea duce la „semnarea vreunei

hârtii”, care să sprijine chiar şi cea mai mică încercare de reformă municipală, sau care să-i oblige să susţină, oricât de puţin, vreo cauză nouă şi necunoscută.

Conform crezului lor, domnii subscriau, după cum le permiteau mijloacele, pentru Societatea de binefacere, diferite serbări, Societatea pentru ajutorarea copiilor şi operele de binefacere din propriile lor parohii. Dincolo de acestea, totul aducea a „politică”, a întruniri religioase sau încercări ale unor persoane de a-şi cumpăra un loc în cercul lumii de elită. Chiar şi Societatea pentru protecţia animalelor, fiind o apariţie mai recentă, era privită cu neîncredere şi ei socoteau că unii clerici se cam grăbiseră s-o patroneze. „Dar”, aşa cum spunea maiorul Detrancy, „în această epocă zgomotoasă, unii oameni ar face orice pentru a atrage atenţia celorlalţi.” Şi oftau amândoi la gândul „New Yorkului de altădată” din tinereţea lor, la greu accesibilul şi impenetrabilul New York, în care cântaseră Rubini şi Jenny Lind, în care citise din opera sa domnul Thackeray, New Yorkul care refuzase să-l primească pe Charles Dickens, care, răzbunându-se, l-a ridiculizat atât de scandalos.

Şi totuşi maiorul Detrancy şi generalul Scole luptaseră în tot cursul războiului, participaseră la grozăvii şi la inimaginabile suferinţe, înduraseră tot felul de greutăţi şi privaţiuni, suferiseră de căldură, frig, foame sau din cauza bolilor şi a rănilor; şi totul fusese uitat ca o indigestie care trece după un somn bun, lăsându-i din nou cât se poate de comuni şi fericiţi.

Acelaşi lucru era valabil, doar cu o mică diferenţă, şi cu colonelul Ruscott, care, deşi nu aparţinea prin naştere aceluiaşi grup, fusese de multă vreme inclus în el, în parte pentru că fuseseră împreună în armată, în parte pentru că se căsătorise cu o rudă a lui Hayley. Parcă-l văd şi acum pe colonelul Ruscott: un tip mai degrabă scund şi spilcuit,

oleacă prea scund şi prea spilcuit, cu un păr lucios (sau era perucă?) şi prea multă colonie pe stofa lui prea fină. Făcuse parte din miliţia New Yorkului în tinereţe şi o „părăsise” cu o mare decoraţie; şi aceasta devenise de atunci scopul şi raţiunea lui de a fi, cam ceea ce însemna pentru un octogenar banchetul lui studenţesc.

Colonelul Ruscott se specializase în acte de cavalerism. Pentru el războiul se redusese la „uniforme de paradă”, la salvarea unor frumoase din Sud, la întâmplări cu steagul ţării şi cu mesaje extrem de importante purtate dincolo de linia inamicului. Cei patru ani care multora li se păruseră trişti şi plini de deznădejde, pentru el fuseseră presăraţi din plin cu plăceri; iar punch-ul (spre amuzamentul nostru, al tinerilor, care nu reuşeam altfel să-l facem să vorbească) îi aducea întotdeauna în minte nenumărate situaţii în care, prin gesturi prompte, respectuoase şi totuşi insinuante, îşi lăsase imaginea întipărită pentru totdeauna în inima vreunei mândre sudiste, descoperind în acelaşi timp unde erau oştenii răzleţiţi ai lui Jackson sau pe unde se putea trece râul prin vad.

Iar între ei stătea Hayley Delane, mult mai tânăr decât ceilalţi şi totuşi părând, în asemenea situaţii, mai în vârstă încât am gândit în sinea mea: „Chiar dacă s-ar fi oprit la nouăsprezece ani, pe lângă el ei păreau nişte prunci!” Dar nu crescuse decât sub aspect moral. Din punct de vedere intelectual, erau cu toţii la fel. Când a venit vorba despre ultima premieră de la teatrul Wallack sau când mama a încercat să facă aluzie la ultimul roman al autorului care scrisese *Robert Elsmere* (teoria ei era că, atâta timp cât o femeie era prezentă la o masă la care nu participau decât bărbaţi, era de datoria ei să întreţină conversaţia cu subiecte elevate), observaţiile lui Delane n-au fost cu

nimic mai presus de ale vecinilor lui – şi era aproape sigur că nu citise romanul.

Doar atunci când se discutau probleme sociale: vreo problemă privind administrarea clubului, acte de caritate sau relaţia între „gentlemeni” şi restul comunităţii, Delane se evidenţia imediat printre ei, nu pentru a se opune părerilor celorlalţi, ci rămânând pe o poziţie rezervată.

Obişnuia să asculte ce se vorbea, mângâind terierul surorii mele (care, sfidând orice protocol, sărea pe genunchii lui, la desert), cu o privire gravă, puţin absentă pe chipul serios; şi chiar în clipa în care mama se gândea (ştiam bine c-o făcea) cât de plictisit era, zâmbetul lui mare se înfiripa, înveselindu-i gropiţele, şi spunea, cu destulă modestie, pentru a scoate în evidenţă respectul ce-l purta celor mai în vârstă, şi totuşi exprimând păreri total independente:

— La urma urmei, ce contează cine face începutul? Important este ca treaba să fie făcută.

Şi acesta era întotdeauna esenţialul. Pentru toţi ceilalţi, inclusiv tatăl meu, ceea ce conta întotdeauna în diferite împrejurări era tocmai ceea ce părea pentru Delane cu totul lipsit de importanţă: poziţia celor care înfiinţaseră comitetul sau conduceau acţiunea. Pentru Delane nu conta decât acţiunea în sine; dacă un lucru merita să fie făcut, spunea el în felul lui molcom, atunci trebuia făcut, indiferent cum, chiar dacă cei ce-l susţineau erau metodişti, congregaţionalişti sau mai ştiu eu ce.

— Chiar dacă ar fi puşcăriaşi de la Sing-Sing, tot nu mi-ar păsa, afirma el, mângâind grumazul câinelui, aşa cum îl văzusem făcând cu poneiul speriat al lui Byrne.

— Sau nebuni scăpaţi de la balamuc, aşa cum sunt de obicei aceşti „reformişti”, adăugă tatăl meu, îndulcind remarca cu un zâmbet indulgent.

— Ei, îngână Delane, a cărui atenţie scăzuse, cred că am ajuns şi aşa destul de departe.

— Mai ales cu punch-ul care, după cum văd, tocmai soseşte, spuse şi maiorul Detrancy simţindu-i în aer aroma.

Servirea punch-ului era pentru mama semnalul că trebuia să se retragă. Se ridică zâmbind sfios tuturor, în timp ce bărbaţii, cu toţii în picioare, protestau din politeţe, încercând să o reţină.

— Ne părăsiţi ca să vă reîntoarceţi la domnul Elsmere – ne faceţi geloşi pe el! spuse colonelul Ruscott, ajungând, plin de cavalerism, primul la uşă.

Şi pe când i-o deschidea, tatăl meu spuse, cu un zâmbet indulgent ce-i apăruse din nou pe buze:

— O, soţia mea are o mare pasiune pentru citit.

Apoi fu adus punch-ul.

IV

— Trebuie să recunoşti, mă provocă doamna Delane, că Hayley este perfect.

Să nu vă imaginaţi că aţi reuşit s-o cunoaşteţi pe doamna Delane, aşa cum nu a reuşit nici Delane, şi cum nu am reuşit nici eu. Până acum v-am dezvăluit doar o parte sau, mai bine zis, un aspect al comportamentului ei; acela în timpul căruia, din anumite motive, Hayley devenise pentru ea un obstacol sau o povară. În perioadele dintre marile ei pasiuni, când altcineva trebuia să ocupe locul vacant în inima ei, soţul ei era întotdeauna reinstalat acolo; şi, în aceste perioade, el şi copiii erau subiectul ei principal de conversaţie. Dacă o întâlneai atunci pentru prima oară, o puteai lua drept cea mai desăvârşită soţie şi mamă şi te întrebai dacă Hayley era vreodată neglijat; şi nu greşeai prea mult presupunând că nu prea se întâmpla asta.

Numai că aceste perioade erau foarte rare şi de obicei de scurtă durată; în celelalte perioade, soţia fiind prinsă cu treburi în altă parte, Delane era acela care se ocupa de copii – băieţi destul de mari şi o fetiţă mai mică. Uneori în asemenea ocazii – când doamna Delane era în străinătate sau la Newport – Delane obişnuia să mă invite pentru câte o săptămână în vechea şi liniştita casă de pe colinele din New Jersey, plină de portretele familiilor Hayley şi Delane, de mobilă masivă de mahon şi miros amestecat de lavandă şi piele – pielea de la cizme, mănuşi, geamantane – şi toate celelalte miresme ce emanau din dulapurile şi coridoarele unei case locuite de călăreţi pasionaţi.

Când soţia sa era acasă, nu părea niciodată să observe portretele de familie sau mobila cea veche. Leila încerca să-şi uite originea ei regretabilă, manifestând un dispreţ democratic pentru toţi strămoşii, în general.

„Cunosc destui pisălogi în carne şi oase, fără să mai fie nevoie să-mi amintesc de cei care au murit”, spusese ea într-o zi când am întrebat-o de numele unui strămoş cu chipul sever, cu platoşă şi pieptar din piele, care atârna pe peretele din bibliotecă; iar Delane, care se pricepea să-şi ascundă sentimentele, făcu vesel cu ochiul spre copii, spunându-le parcă: „Acesta este adevăratul spirit american, dragii mei! Aşa ar trebui să simţiţi cu toţii”.

Şi probabil că observase totuşi puţină iritare în privirea mea, pentru că seara, pe când stăteam lângă foc, după ce Leila se dusese la culcare căscând, el privi spre chipul îmbrăcat în zale şi spuse:

— Acesta este bătrânul Durward Hayley – prieten cu Sir Harry Vane cel Tânăr şi cu toţi din ceata lui. Am pe undeva nişte scrisori interesante... Dar Leila are dreptate, să ştii, adăugă el, cu loialitate.

— Când spune că n-o interesează?

— Când spune că tot trecutul este ceva stins de mult. Şi chiar este stins de mult. Nu mai avem nevoie de el acum. Asta obişnuia să-mi spună mereu şi individul acela ciudat din Washington.

— Care individ ciudat din Washington?

— O, un fel de colonist din pădurile Americii, care a fost extrem de bun cu mine pe când eram în spital... după Bull Run...

M-am îndreptat brusc. Era pentru prima oară când Delane vorbea despre viaţa lui din perioada războiului. Credeam că am prins adevăratul fir; dar nu era aşa.

— Aţi fost în spital la Washington?

— Da, un timp destul de îndelungat. Nu prea se ştia mare lucru despre dezinfectarea rănilor pe vremea aceea... Dar Leila, reveni el cu încăpăţânare, zâmbind... Leila are dreptate. Acum e mai bine. Gândeşte-te câte s-au făcut de atunci pentru a alina suferinţele!

Şi când spuse „suferinţele”, liniile verticale de pe fruntea lui se adânciră atât de mult, de parcă ar fi simţit din nou durerea pricinuită de rana de odinioară.

— O, cred în progres la fel de mult ca şi *ea* – cred că se va ajunge la o lume mai bună. Dacă n-ar fi aşa...

Ridică din nou din umerii largi, se întinse alene spre tava de alături şi pregăti un pahar de whisky cu sifon pentru mine.

— Dar războiul? Aţi fost rănit la Bull Run?

— Da, şi se uită la ceas. Dar acum trebuie să merg la culcare; am promis copiilor să-i duc la călărie mâine de dimineaţă, înainte de lecţii, şi trebuie să dorm şapte-opt ore, ca să mă simt în formă. Vezi, am început să îmbătrânesc. Să stingi luminile când vii sus.

Ei, era clar că nu voia să vorbească despre război.

Nu la multă vreme după aceea, doamna Delane apelă la mine, cerându-mi să depun mărturie pentru purtarea exemplară a lui Hayley. Se întorsese după ultima ei absenţă – o plimbare de şase săptămâni la Newport – având un aer supus, trist, stingher. Pentru prima oară am văzut atunci, la colţurile gurii, acea cută în jos ce spunea că nu mai era tânără şi care nu avea nimic de-a face cu lipsa vreunui dinte. „Cât de banală va arăta în câţiva ani”, am gândit eu nemilos.

— Perfect – e perfect, insistă ea; şi apoi adăugă pe un ton plângător: Şi totuşi...

Am repetat şi eu cu răceală:

— Şi totuşi?

— Cu copiii, de exemplu; el este totul pentru ei. M-a despărţit de propriii mei copii.

Vorbea pe jumătate în glumă, pe jumătate văitându-se. Şi mă privi pe sub gene, adăugând:

— Şi uneori este atât de *dur.*

— Delane?

— O, ştiam că n-o să mă crezi. Dar în afaceri – n-ai observat niciodată? Sau, mai degrabă, presupun că nu vrei să accepţi ideea. Dar sunt perioade când este pur şi simplu de neînduplecat.

Ne aflam în bibliotecă, şi ea privi în sus la strămoşul îmbrăcat în zale.

— E la fel de dur ca ăsta, şi arătă spre platoşa de oţel.

— În nici un caz Delane, cel pe care-l ştiu eu, am murmurat eu, stingherit din pricina confidenţei.

— A, crezi că-l cunoşti? mă întrebă ea pe un ton puţin ironic; şi apoi adăugă cu un aer de îndoială: Am spus întotdeauna că este un tată perfect – şi i-a făcut şi pe copii să creadă. Şi totuşi...

Chiar atunci intră Hayley, iar ea, abia schiţând un zâmbet spre el, se retrase, ducându-se la copii.

Iar eu am gândit în sinea mea: „A început să îmbătrânească; şi ceva, la Newport, a făcut-o să înţeleagă acest lucru. Biata de ea!”

Delane părea la fel de preocupat ca şi ea; dar nu spuse nimic în seara aceea până când nu plecă ea. Apoi mi se adresă brusc:

— Ascultă, eşti bun prieten cu noi; vrei să mă ajuţi să rezolv o problemă care-mi dă destulă bătaie de cap?

— Eu, domnule? am întrebat, surprins de acel „noi” pe care-l folosise şi copleşit de o cerere atât de solemnă venită din partea unei persoane mai în vârstă.

El se strâmbă puţin.

— O, nu-mi spune „domnule”, nu acum, cel puţin.

Se opri puţin, apoi adăugă:

— Îmi aminteşti în felul acesta de diferenţa de vârstă dintre noi. Ei, tocmai de asta vreau să-ţi vorbesc. Vreau părerea cuiva care nu a avut încă timp să-şi formeze prejudecăţi – asemenea majorităţii contemporanilor mei.

De fapt, încerc s-o fac pe soţia mea să înţeleagă că trebuie să-l luăm pe tatăl ei să vină să stea cu noi.

Faptul că, de uimire, rămăsesem cu gura căscată, era probabil vizibil, încât îl făcu să uite de supărare şi să râdă uşor.

— Ei, da…

Eu rămăsesem mut. Tot New Yorkul ştia ceea ce gândea Delane despre suavul lui socru. Se căsătorise cu Leila ignorându-i trecutul; dar lui Bill Gracy i s-a dat de înţeles, de la bun început, că nu va fi primit sub acoperişul lui Delane. Înmuiat de suma frumuşică de bani pe care o primea regulat, bătrânul domn obişnuia să spună, cu lacrimi în ochi, cunoştinţelor apropiate, că el, personal, nu-şi condamna ginerele. „Gusturile noastre diferă, asta-i tot; Hayley nu are suflet rău; pe cuvântul meu că nu.” Iar cunoscuţii, mişcaţi de atâta generozitate, obişnuiau să bea în sănătatea lui Hayley când ciocneau cupa de şampanie cumpărată cu ultimii bani trimişi de el.

Cum stăteam încă fără să spun nimic, Delane începu să-mi explice:

— Cineva trebuie să aibă grijă de el, înţelegi... şi cine altcineva s-o facă?

— Dar... am îngânat eu.

— Vrei să spui că întotdeauna a avut nevoie să aibă pe cineva care să-l îngrijească? Ei, am făcut şi eu tot ce mi-a stat în puteri – în afară de faptul de a-l aduce aici. Pentru o bună bucată de timp, lucrul acesta a părut imposibil, am fost şi eu de acord cu Leila. (Deci Leila fusese cea care-şi alungase tatăl!) Dar acum, continuă Delane, e cu totul altceva. Bietul om a început să îmbătrânească: s-a schimbat foarte mult în ultimul an. Şi o lipitoare de femeie a pus mâna pe el şi l-a ameninţat că va redeschide nişte vechi certuri în legătură cu cursele şi nu mai ştiu ce. Dacă nu-l salvăm, se va duce la fund. E ultima

lui şansă... îşi dă şi el seama de asta. E speriat; şi vrea să vină.

Eu tot nu spuneam nimic, iar Delane continuă:

— Poate că te întrebi ce rost au toate acestea. De ce nu-l lăsăm să doarmă aşa cum şi-a aşternut! Dându-i o sumă de bani rezonabilă, bineînţeles. Ei, nu pot să-ţi spun de ce... nu pot... simt doar că asta nu trebuie să se întâmple...

— Şi doamna Delane?

— Ei, eu înţeleg punctul ei de vedere; copiii cresc; ei nu prea l-au cunoscut pe bunicul lor. Şi să stai cu el în casă nu este ca şi cum ai avea o bătrânică drăguţă, cu bonetă, care croşetează toată ziua lângă foc. Lui Gracy îi trebuie spaţiu; şi nu va fi prea plăcut. Ea crede că mai întâi trebuie să ne gândim la copii. Dar nu sunt de aceeaşi părere. Lumea e urâtă; de ce să-i lăsăm pe copii să trăiască cu impresia că e o grădină cu flori? Să vadă şi ei cum e... Şi apoi... ezită, încurcat parcă... ei, o cunoşti doar? Ei îi place societatea. Şi de ce n-ar fi aşa? Pare făcută special pentru viaţa în societate. Şi acest lucru ne va izola, ne va împiedica să mai avem invitaţi. Şi ei nu-i convine, deşi nu vrea să admită că din cauza asta nu e de acord.

Deci, până la urmă o judeca pe soţia pe care o mai adora încă! Începusem să înţeleg de ce avea un cap aşa de mare şi mişcările acelea largi şi domoale. Exista ceva...

— Şi ce propune doamna Delane?

El roşi.

— O, mai mulţi bani. Câteodată bănuiesc, spuse el cu glas scăzut, că ea îşi închipuie că vreau să-l aduc aici ca să nu-i dau mai mulţi bani. Şi nu vrea să înţeleagă că, având bani mai mulţi, lucrurile s-ar precipita şi mai mult.

Am roşit şi eu la propriul meu gând. Oare ea nu înţelesese, cu adevărat? Nu perspicacitatea era tocmai aceea care o făcea să rămână pe poziţie? Dacă tatăl ei era

sortit să se ducă la fund, atunci de ce s-o mai lungească? Nu eram prea sigur că Delane nu suspectase şi el acelaşi lucru, şi o lăsa să facă ce vrea. Aparent, nu exista nici o limită în ceea ce o lăsa el să facă.

— *Dumneata* n-o să ai niciodată prejudecăţi, m-am aventurat eu, zâmbind.

— Poate că nu chiar prejudecăţi, dar simt că mă duc tot mai în jos. Am şi făcut-o. Dă-mi o mână de ajutor, te rog! şi îmi zâmbi şi el.

Eram încă la vârsta când te simţi foarte sigur pe tine şi, dacă aş fi avut mai mult timp la dispoziţie, aş fi putut găsi cu uşurinţă o soluţie. Dar într-un timp aşa de scurt şi sub privirile acelea triste, m-am simţit cu totul lipsit de experienţă.

— Nu vrei să-mi spui exact ceea ce crezi? aproape că îmi reproşă Delane.

— O, nu-i adevărat... încerc s-o fac, dar toată povestea are ceva aşa de – aşa de evanghelic în ea, am izbucnit eu... – pentru că în vremea aceea unii dintre noi începuseră să-i citească pe romancierii ruşi.

— Serios? Foarte ciudat, pentru că eu cred că ideea mi-a parvenit împreună cu altele de la un bătrân păgân; individul despre care ţi-am vorbit, care obişnuia să vină şi să stea de vorbă cu mine, pe vremuri, la Washington.

Interesul îmi fu din nou stârnit.

— Individul acela din Washington era păgân?

— Ei, vreau să spun că nu mergea la biserică.

Delane mergea, luându-şi cu regularitate copiii, în timp ce Leila dormea după pocherul din seara precedentă; şi cânta imnurile cu glas puternic de bariton, întotdeauna cu un semiton mai jos.

Îşi dădu parcă seama că răspunsul lui mi se păruse nepotrivit şi adăugă, neajutorat:

— Ştii că nu sunt prea învăţat: nu ştiu cum i se poate spune unei asemenea persoane. Apoi coborî glasul şi adăugă: Mă îndoiesc că credea în Dumnezeu, ca noi toţi. Deşi m-a învăţat ce înseamnă milostenia creştină.

— Trebuie să fi fost un om tare ciudat, dacă te-a impresionat astfel. Cum îl chema?

— Tocmai asta-i nenorocirea. Trebuie să-i fi auzit numele, dar eram tot timpul ameţit din cauza febrei şi nu mi-l pot aminti. Nici ce s-a întâmplat cu el după aceea, într-o zi nu a mai venit – asta-i tot ce-mi amintesc. Şi curând am plecat din nou şi nu m-am mai gândit la el ani de zile. Apoi, într-o zi, aveam de rezolvat o problemă, care mă privea personal, şi, pe cuvântul meu, mi-a apărut înaintea ochilor spunându-mi ce e bine şi ce e rău! E ciudat că îmi apare astfel, după lungi perioade de timp; în momente cruciale, presupun.

Se încruntă, capul mare i se înclină, cu ochii privind în gol, urmărind parcă o viziune...

— Ei, şi de data aceasta nu a mai apărut?

— Ba da! Şi tocmai asta-i problema, că nu pot vedea lucrurile decât în felul lui. Şi vreau alţi ochi care să mă ajute.

Inima îmi bătea de emoţie. Mă simţeam mic, lipsit de importanţă, nelalocul meu, asemenea unui străin ce asistă la un schimb important de confidenţe.

Am încercat să amân răspunsul, şi în acelaşi timp să-mi satisfac o altă curiozitate:

— I-aţi povestit vreodată doamnei Delane despre... el?

Delane se ridică şi se întoarse să mă privească. Îşi înălţă uşor sprâncenele stufoase, împinse în afară buza de jos şi căzu din nou pe gânduri.

— Domnule, am spus eu răspunzând acelei priviri, eu cred în el.

Sângele îi năvăli în obrajii negricioşi. Se întoarse spre mine din nou şi, timp de o clipă, o gropiţă îi însenină chipul mohorât.

— Acesta este răspunsul dumitale?

Am dat din cap, cu inima bătându-mi să-mi sară din piept.

Delane se ridică, străbătu camera şi se întoarse apoi, oprindu-se în faţa mea.

— Pur şi simplu s-a evaporat. Nici măcar nu i-am ştiut vreodată numele...

V

Delane avea dreptate; să-l ai pe Bill Gracy sub acoperişul tău nu era acelaşi lucru cu a găzdui o bătrânică drăguţă. Am văzut urmările discuţiei pe care o avusesem cu el şi am rămas mirat.

New Yorkul – New Yorkul cercului lui Delane – se situă fără şovăire de partea Leilei. Atitudinea societăţii faţă de băutură şi de lipsa de onestitate era încă de neînduplecat: un bărbat care-şi părăsea clubul se cufunda într-o prăpastie fără fund.

Cei câţiva care au considerat gestul lui Delane „destul de frumos” se grăbiseră să adauge: „Dar trebuia să-i fi luat bătrânului o casă, undeva într-un loc liniştit, la ţară”. Bill Gracy, închis într-un loc liniştit la ţară! Într-o săptămână ar fi dat foc tuturor vecinilor. El nu era omul care să fie ţinut în frâu prin persoane interpuse; Delane înţelesese acest lucru şi încerca să-i facă faţă.

Nimic din această întâmplare unică nu fusese mai ciudat, mai neaşteptat şi mai interesant decât felul cum domnul Gracy luase lucrurile. Înţelesese şi el că, în situaţia lui, nu avea de ales.

— *Trebuie* să mă ţină aici, pe cinstea mea; văd şi eu asta. Un om periculos ca mine... nu poate prezenta nici o garanţie! Hayley a înţeles asta de la început – e om de treabă, ginerele meu. Şi nu s-a sfiit să mi-o spună. Zice: Nu pot avea încredere în dumneata, tată... mi-a spus-o în faţă. Pe cinstea mea, dacă mi-ar fi vorbit aşa acum câţiva ani, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat! Dar acum nu mai ştiu ce e cu mine... Trebuie să mă obişnuiesc să fiu tratat ca un copil... L-am iertat imediat, domnule – imediat!

Ochii lui frumoşi se umplură de lacrimi şi-şi întinse mâna bătrână şi moale, brăzdată de vine şi pătată, peste masă, spre mine.

În izolarea virtuală impusă de prezenţa sa, eu eram unul dintre puţinii prieteni cu care familia Delane se mai vedea. Ştiam că Leila îmi era recunoscătoare pentru că veneam; dar eu nu aveam nevoie de acest stimulent. Era suficient că puteam să-i fiu într-un fel de folos lui Delane. În primele luni a fost îngrozitor: dar în mod sigur el îşi spunea în sinea lui: „Lucrurile se vor aranja încetul cu încetul”, şi-şi îndrepta spatele, înfruntând furtuna.

Dar lucrurile nu s-au aranjat; întruchipate în persoana lui Bill Gracy, ele continuau să rămână în stare de efervescenţă. Grija filială, mâncarea bună şi odihna îl făcuseră să revină la o stare relativ bună; devenise exuberant, arogant şi şiret. Din fericire, primul gest imprudent a declanşat revenirea bolii, care l-a alarmat şi pe el. A văzut că puterile l-au lăsat şi, îngrijorat de propria sa situaţie jalnică, s-a reîntors la refrenul de văicăreală. Dar nu era o fire pasivă. Într-un fel sau altul, trebuia să facă ceva, de obicei în detrimentul altcuiva.

Într-o zi o doamnă îmbrăcată şocant insistă să-l vadă, şi întreaga casă răsună de acuzaţiile ei. Leila nu era de acord ca la asemenea scene să asiste copiii şi, când băieţii veniră acasă, în vacanţa de iarnă, îi trimise în Canada cu un însoţitor, iar ea plecă cu fetiţa în Florida. Delane, Gracy şi cu mine am rămas singuri în faţa curcanului de Crăciun şi mă întrebam ce ar fi gândit ciudatul prieten de la Washington al lui Delane despre acest lucru. Domnul Gracy era într-o dispoziţie lacrimogenă şi-şi revedea trecutul pe un ton povăţuitor, nefăcând economie de detalii.

— La urma urmei, femeile şi copiii m-au iubit întotdeauna, spuse el în concluzie, cu o lacrimă pe gene. Dar pentru tine şi Leila am fost un blestem, ştiu asta, Hayley. Este singurul meu merit, cred – faptul că am

înţeles asta! Ei, şi acum, haideţi să bem pentru noua viaţă pe care o voi începe... – şi a ţinut-o tot aşa mai departe.

Într-o zi, la câteva luni după aceea, domnul Broad, patronul firmei, a trimis după mine; am fost surprins şi puţin neliniştit din pricina acestui lucru, pentru că nu mi se întâmpla deseori să fiu chemat de augusta sa persoană.

— Domnul Delane apreciază în mod deosebit priceperea dumitale, începu el afabil.

M-am aplecat puţin, tulburat la gândul că ar putea fi o aluzie la promovarea mea; dar domnul Broad continuă:

— Ştiu că eşti de mare folos familiei Delane. În ciuda diferenţei de vârstă, întotdeauna vorbeşte despre dumneata ca despre un vechi prieten.

Speranţele unei promovări se spulberaseră, totuşi nu regretam. Într-un fel, ceea ce-mi spunea era mai important. M-am înclinat din nou.

Domnul Broad părea stânjenit.

— Îl întâlneşti des pe domnul William Gracy la ginerele lui?

— Locuieşte acolo, am răspuns eu sec.

Domnul Broad oftă adânc.

— E un lucru frumos din partea lui Delane... dar își dă el oare seama de consecinţe? Chiar şi propria lui familie s-a aliat cu nevastă-sa. Poate că te miră că vorbesc aşa de deschis... dar mi s-a cerut s-o fac... mi s-a sugerat...

— Dacă n-ar fi acolo, ar zăcea într-un şanţ.

Domnul Broad oftă şi mai adânc.

— O, e dificil... Ai putea să te întrebi de ce nu vorbesc chiar cu domnul Delane... dar totul e aşa de delicat, şi el este aşa de puţin comunicativ. Mai există şi diferite instituţii... nu crezi totuşi că ar trebui să se facă ceva?

Nu i-am răspuns nimic, iar el mi-a întins mâna şi a spus încet:

— E o problemă strict confidenţială... şi a făcut un gest care însemna că pot să plec.

Iar eu am revenit la biroul meu, cu sentimentul că situaţia probabil că era într-adevăr gravă, dacă domnul Broad îi dăduse o asemenea amploare încât mă consultase pe mine.

Pentru a nu-şi mai face probleme, New Yorkul hotărî în cele din urmă să-l socotească pe Hayley Delane „ciudat”. Şi astfel, amândoi nebunii convieţuiau de minune sub acoperişul său; nu-i de mirare că biata Leila socotea casa de nelocuit! Şi această opinie, care se răspândea ca de obicei cu o misterioasă şi tainică rapiditate, mă pregătea pentru ceea ce avea să urmeze.

Într-o zi, în vremea vacanţei de Paşte, am mers să iau masa la familia Delane şi, găsindu-mi gazda singură cu bătrânul Gracy, am tras concluzia că Leila plecase din nou cu copiii. Şi aşa şi era: era plecată de o săptămână şi tocmai trimisese o scrisoare soţului ei, spunându-i că se îmbarcă împreună cu fetiţa, din Montreal. Băieţii urmau să fie trimişi înapoi la Groton, cu un om de încredere. Nu mai adăuga nimic altceva, pentru că nu dorea să spună lucruri urâte despre ceea ce şi propria lui familie recunoscuse, ca şi ea, a fi un gest de generozitate nelalocul lui. El ştia cât de tulburată era ea de încercarea la care fusese supusă şi-i înţelegea dorinţa de a sta un timp departe...

Îl părăsise.

Asemenea evenimente nu erau în vremea aceea atât de obişnuite cum au devenit mai târziu; dar mă îndoiesc că, pentru un om ca Delane, lovitura ar fi fost vreodată uşoară. Seara aceea a fost, neîndoielnic, cea mai sumbră pe care am petrecut-o vreodată în compania lui. Am avut aceeaşi impresie cu cea din ziua în care fusese pedepsit Bolton Byrne: sentimentul că lui Delane nu-i păsa câtuşi de puţin de ce spune lumea. Faptul că-şi dădea seama că toţi

erau de partea soţiei sale, cred că nu-l afecta deloc; şi nici părerea ei despre comportamentul lui – şi acest lucru m-a frapat. Ceea ce-l durea cu adevărat, cum aveam să descopăr mai apoi, era singurătatea. Îi ducea dorul, voia ca ea să se întoarcă – prezenţa ei trivială, enervantă, era singurul lucru de pe lume de care nu se putea lipsi. Dar când mi-a spus ce făcuse ea, nu mai adăugă decât:

— Nu văd nici o soluţie; fiecare dintre noi are dreptul la propriile lui opinii.

L-am privit din nou mirat. Parcă altcineva vorbea în locul lui, şi eram gata să-i spun: „Asta ar fi spus vechiul dumitale prieten din Washington?” Dar în uşa sufrageriei, unde mai întârziam încă, apăru lângă noi chipul congestionat, răvăşit al domnului Gracy.

— Ascultă, Hayley, ce se aude cu jocul nostru? Dacă sunt trimis la culcare la zece, ca un copil neascultător, ai putea cel puţin să faci un pocher cu mine mai întâi. Şi-mi făcu cu ochiul pe când treceam în bibliotecă, adăugând încet, cu glasul răguşit: Dacă are impresia că o să mă dirijeze el pe mine, cu sila, se înşală. Legăturile de sânge înseamnă cu totul altceva; acum că ea a plecat, să fiu al naibii dacă o să înghit să mă mai dirijeze cineva.

Acea ameninţare a fost ultima izbucnire a firii neînduplecate a domnului Gracy. Gestul sfidător care o însoţise s-a terminat cu o pleurezie gravă. Delane îl îngriji pe bătrân cu o răbdare nemărginită, iar acesta ieşi din criză slăbit, sfrijit, fără nici un fir castaniu în puţinul lui păr devenit complet alb, fără să-i mai rămână nimic altceva din vechea lui personalitate, în afară de un inofensiv chef de vorbă.

Delane îl învăţă să dea pasenţe, şi acum obişnuia să stea ore în şir în bibliotecă, lângă foc, bătându-şi capul cu cărţile de joc sau vorbind cu papagalul copiilor, pe care-l hrănea şi-l îngrijea cu o impresionantă răbdare. Îşi umplea

o mare parte din timp colecţionând timbre pentru nepotul său cel mic, iar atitudinea sa tot mai binevoitoare şi umorul îi făcură pe servitori să-l îndrăgească într-atât, încât o servitoare de încredere a trebuit să fie dată afară pentru că îi aducea pe furiş cocteiluri în camera lui. În zilele frumoase când Delane venea acasă mai devreme de la bancă, îl lua la câte o plimbare scurtă; într-o zi, plimbându-mă întâmplător în urma lor pe Fifth Avenue, am observat că umerii laţi ai bărbatului mai tânăr începuseră să se încovoaie ca ai celuilalt, şi pasul lui era mai puţin uşor decât mersul târşâit, dar sprinten al lui Bill Gracy. Arătau ca doi bătrâni care-şi fac plimbarea zilnică pe partea însorită a străzii. Bill Gracy nu mai reprezenta un pericol pentru societate, iar Leila s-ar fi putut întoarce acasă. Dar am înţeles de la Delane că era încă în străinătate cu fiica sa.

Lumea se obişnuieşte repede cu orice lucru care i se impune fără prea multe explicaţii. Am observat că Delane nu dădea niciodată explicaţii; marea lui putere stătea tocmai în această trăsătură negativă. Probabil că nu îşi dădea bine seama că oamenii începuseră să spună: „Bietul Gracy – cel puţin îşi trăieşte şi el decent ultimele zile. Era lucrul cel mai nimerit pe care putea să-l facă Hayley – iar nevastă-sa ar trebui să vină acasă şi să ducă greul alături de el”. Dar lui îi păsa aşa de puţin de ce spunea lumea, încât nici nu observă când lumea îşi schimbă atitudinea. Nu dorea nimic altceva decât ca Leila să se întoarcă acasă; îi era din ce în ce mai tare dor de ea şi de fetiţă; dar la el nu exista cuvântul „trebuie”.

Şi iată că într-o zi ea s-a întors. Absenţa o întinerise, avea toalete noi şi elegante... şi făcuse cunoştinţă cu un încântător nobil italian, care trebuia să sosească la New York cu următorul vapor... era gata să-şi ierte soţul, să fie îngăduitoare, şi chiar iubitoare. Delane, cu firea lui de o

uimitoare simplitate, luă lucrurile aşa cum erau; efectul întoarcerii ei a fost de a-l face să aibă senzaţia că într-un fel greşise şi era dornic să soarbă cât mai pe îndelete nectarul iertării. Din fericire pentru propria ei popularitate, Leila ajunsese la timp pentru a alina ultimele clipe ale tatălui ei. Domnul Gracy era acum un biet bătrân liniştit, iar Leila obişnuia să-l scoată regulat la plimbare cu trăsura şi să refuze invitaţiile plicticoase, „pentru că trebuia să stea cu tatăl ei”. La urma urmei, spunea lumea, nu era chiar aşa de lipsită de inimă. Şi soţul ei gândea la fel, şi triumfa cu convingere. În vremea aceea viaţa familiei Delane, deşi plină de melancolie, avea ceva idilic; mare păcat că bătrânul Gracy nu a putut fi ţinut în viaţă mai mult, pentru că prezenţa sa unise în mod miraculos căminul pe care odată îl dezbinase. Dar el n-avea cum să ştia acest lucru, pentru că, din starea aceea de euforică senilitate, intrase în comă şi murise. La funeralii participă tot New Yorkul, iar voaleta de crep a Leilei a avut exact lungimea potrivită – un lucru extrem de important în vremea aceea.

Viaţa reuşeşte să depăşească şi împlinirile, şi eşecurile. Şi, într-un timp mai scurt decât se putea crede într-o lume ce înainta într-un ritm lent, criza familiei Delane luase sfârşit şi fusese uitată. Nimic nu părea schimbat în atitudinea reciprocă dintre soţ şi soţie, sau în cea a micului lor grup faţă de cuplu. Dacă se întâmplase ceva, atunci nu fusese decât faptul că Leila câştigase stima oamenilor prin asiduitatea cu care îşi îngrijise tatăl; deşi, ca un cronicar fidel ce eram, trebuie să adaug că, parţial, îşi ştirbise din acest avantaj începând un flirt cu nobilul italian înainte de a renunţa la hainele cernite. Şi, în asemenea situaţii, New Yorkul îşi spunea întotdeauna părerea.

În ceea ce-l privea pe Hayley Delane, el ieşise din această încercare mai îmbătrânit, mai împovărat, mai adus de spate, dar altfel neschimbat. Nu sunt sigur că altcineva în afară de mine înţelesese că pentru el fusese cu adevărat o încercare. Dar eu îmi păstram convingerea. Întoarcerea soţiei sale îl făcuse să redevină acel domn în vârstă ce juca cărţi, mergea la petreceri şi la curse; dar eu văzusem apele despărţindu-se şi roca de granit ţâşnind dintre ele. De două ori se întâmplase acest lucru, şi de fiecare dată ca urmare a unor temeiuri neînţelese de cei alături de care trăia. Aproape orice om poate împărtăşi o idee acceptată de alţii, dar Hayley Delane susţinea lucruri pe care prietenii lui nu le puteau înţelege şi o făcea din motive pe care nu le putea explica. Marea enigmă continua să existe.

Şi oare există pentru mine şi astăzi? Uneori, mergând spre oraş, de la banca unde la rându-mi am devenit un chip familiar, privesc prin gardul cimitirului Trinity, cuprins de mirare. Zace acolo de mai bine de zece ani; soţia lui s-a căsătorit cu rectorul unei universităţi din vest, care începuse să capete faimă, şi a devenit cultă şi pedantă; copiii erau fiecare la casa lui. Dar rămăsese oare secretul bătrânului Delane îngropat odată cu el, sau l-am descoperit eu împreună cu el?

Îmi amintesc că era într-o duminică după-amiaza, nu la mult timp după sfârşitul lui Bill Gracy. Nu plecasem din oraş la sfârşitul săptămânii şi, după o plimbare lungă prin Central Park, în amurgul îngheţat, m-am întors în micul meu apartament. Spre surprinderea mea am văzut în hol haina mare şi pălăria înaltă a lui Hayley Delane. Obişnuia să vină la mine din când în când, dar de cele mai multe ori în drum spre casă de la vreo petrecere unde se întâmpla să ne fi întâlnit; şi am fost destul de surprins de apariţia lui

la ora aceea, duminica. Dar el mă privi netulburat, ridicându-şi ochii de pe ziar.

— Nu te aşteptai la o vizită, duminica. De fapt, nu prea aveam ce face. Am vrut să merg la ţară, ca de obicei, dar e un mare concert, sau aşa ceva, şi Leila are bilete pentru după-amiază; şi mai e şi invitaţia din seara asta la Alstrop. Aşa că am venit pe aici să-mi mai treacă timpul. Ce altceva poţi să faci duminica după-amiază?

Iată-l, deci, pe acelaşi vechi prieten Delane, gata ca toţi cei din cercul său să-şi umple o oră în care nu juca pocher! Eram bucuros că mă alesese pe mine ca o posibilă alternativă şi i-am spus-o râzând. A râs şi el – eram ca nişte fraţi – şi mi-a spus că nu-l deranja dacă-mi citeam cele câteva scrisori care sosiseră în lipsa mea.

— Dumnezeule – cum se mai năpustesc asupra ta când eşti tânăr! chicoti el.

Eu tocmai deschisesem plicul şi mă uitam peste scrisori, când am auzit în spatele meu o exclamaţie.

— Pe cinstea mea – iată-l! strigă Hayley Delane.

M-am întors să văd despre ce era vorba.

Luase în mână o carte – un gest neobişnuit, dar care-i venea la îndemână, pentru că presupun că terminase de citit toate ziarele. Îmi întinse volumul fără o vorbă, cu arătătorul fixat pe prima pagină, deschisă; faţa lui negricioasă radia, plină de strălucire, iar mâna îi tremura puţin. Pagina spre care arăta cu degetul avea o gravură reprezentând portretul unui bărbat.

— El este – aş putea recunoaşte hainele alea vechi, oricând şi oriunde, exulta Delane, nemaiputând sta locului.

Am luat cartea, m-am uitat mai întâi la portret şi apoi la prietenul meu.

— Amicul dumitale din Washington?

El dădu din cap, copleşit de emoţie.

— Insul despre care ţi-am vorbit deseori – da!

N-am să uit niciodată felul în care zâmbetul i se răspândi pe faţă, ajungându-i până la gropiţe. Părea că întregu-i chip era presărat cu gropiţe. Privirea îi devenise absentă, ca şi cum ar fi întrezărit lucruri ce nu puteau fi de obicei văzute. În cele din urmă se întoarse spre mine:

— Cum naiba a reuşit tipul să-şi pună portretul într-o carte? A scris cineva despre el?

Curiozitatea lui domoală se trezise şi el întinse mâna după volum. Dar nu i l-am dat.

— O mulţime de oameni au scris despre el; dar cartea asta este scrisă chiar de el.

— Vrei să spui că a scris-o el? zâmbi el neîncrezător. Cum, doar bietul om n-avea pic de învăţătură!

— Poate că avea mai multă decât credeai dumneata. Lasă-mi puţin cartea să-ţi citesc ceva din ea.

El făcu semn că este de acord, deşi mi-am dat seama că, văzând textul tipărit, elanul îi pierise.

— Ce fel de lucruri scria?

— Lucruri pentru *dumneata.* Ascultă.

S-a aşezat din nou în fotoliu, chinuindu-se să-şi compună o mină atentă; m-am aşezat şi eu, şi am început:

O vedenie pe câmpul de luptă, în zorii vineţi şi tulburi;
Ieşisem devreme din cort, neputând să mai dorm
Şi păşeam liniştit în boarea proaspătă şi rece
spre corturile ambulanţei,
Zăresc pe brancarde întinse trei trupuri, lăsate acolo, în singurătate,
Peste fiecare era aruncată o pătură mare, întunecată,
O pătură grea, cenuşie, făcută s-acopere bine, s-acopere tot.

Curios, mă opresc lângă ei în picioare, tăcut,
Apoi cu blândeţe ridic doar un colţ din pătura aceea,

cât doar chipul să-i văd, chipul celui dintâi, mai de-aproape;
Cine eşti, omule vârstnic? Atât de slab, de groaznic
cu părul tău alb şi cu ochii ieşiţi din orbite?
Cine eşti, tovarăşe iubit?
Pe urmă şi la al doilea trec – dar tu cine eşti?
băieţaş, dragul meu băieţaş?
Cine eşti cu obrajii tăi înfloriţi?

Şi trec la al treilea – un obraz nici de copil,
nici de bătrân, liniştit şi frumos
ca un chip alb-gălbui de ivoriu;
Pe tine cred că te cunosc – cred că
obrazul acesta e chipul Mântuitorului însuşi.
Mort divin, frate cu toţi, care aici ai fost răpus încă o dată[1]*.*

Am aşezat cartea deschisă pe genunchi şi am aruncat o privire spre Delane. Chipul îi era total inexpresiv, dar se putea totuşi ghici efortul pe care-l făcea ca să pară atent. Nu-l impresionase deloc. În mod sigur, era o distanţă prea mare între momentul în care el şi poezia engleză se despărţiseră, şi această formă nouă şi stranie pe care o luase poezia între timp. Trebuia să găsesc ceva care să aducă lucrurile pe vechiul făgaş, pentru a arunca o punte peste acest spaţiu necunoscut.

Pe câmp, într-o noapte de veghe am stat
Când tu, al meu fiu şi tovarăş, lângă mine-ai căzut...

Versul curgea mai departe murmurat, înăbuşit, stăruitor; gâtul mi se strânsese, ochii mi se înceţoşaseră. Şi, pe când glasul meu rostea ultimul vers, mi-am spus:

---

[1] „În zori pe câmpul de luptă” de Walt Whitman (1819–1892) – poet american, care în perioada Războiului Civil a fost prezent pe front şi în spitalele din spatele frontului, unde a fost cunoscut sub numele de „alinătorul de dureri”.

„Acum retrăieşte totul, vede din nou totul – aflând pentru prima oară că şi altcineva văzuse totul cu aceiaşi ochi ca şi el”.

Delane se mişcă neliniştit în scaun şi-şi schimbă picioarele încrucişate. O mână mângâia absent dunga pantalonilor călcaţi cu grijă. Chipul îi rămânea însă inexpresiv. Nu fusese încă aruncată o punte între *Elegia* lui Gray şi această revărsare armonioasă, greu de înţeles. Dar nu m-am lăsat descurajat. Nu trebuia să mă aştept să fie mişcat de aceste versuri – nu chiar de la început – decât prin cea mai personală, mai intimă chemare. Am lăsat „Moartea-i frumoasă şi-aduce alinare”, unde mi se deschisese din nou cartea, şi am căutat altă pagină. Delane se rezemă pe spate resemnat.

Purtând bandaje, apă şi feşe,
Pornit-am grăbit spre răniţi...

Am citit până la capăt. Apoi am închis cartea şi mi-am ridicat privirea spre el. Delane nu spunea nimic, ci stătea cu mâinile mari încleştate pe braţele scaunului şi cu capul uşor înclinat în faţă. Pleoapele-i erau plecate reverenţios, am gândit eu. Şi inima mea bătea cu emoţie şi respect; nu trăisem niciodată până atunci, aşa cum trăisem în clipa aceea, versurile acelea de atâtea ori citite.

În cele din urmă spuse cu un glas plin de sfială:

— Chiar el a scris asta?

— Da, probabil chiar în perioada când vă întâlneaţi.

Delane continua să mediteze; apoi întrebă, şi mai sfios:

— Şi cum numeşti dumneata... ă... asta?

— Cum? Poezie... vers alb, desigur... Ştii, a fost iniţiatorul unor noi modalităţi de exprimare în versuri...

— Noi modalităţi de exprimare în versuri? repetă Delane cu glas pierdut.

Se ridică în felul lui greoi, dar nu veni să ia cartea de la mine. Şi am citit pe faţa lui simptomele apropiatei plecări.

— Ei, îmi pare bine că i-am văzut poza după atâţia ani, spuse; iar în prag se întoarse să întrebe: Apropo, cum îl chema?

Când i-am spus, i-a repetat numele, zâmbind şi savurându-l pe-ndelete.

— Da, ăsta era. Bătrânul Walt – aşa obişnuiau să-i spună toţi. A fost un tip nemaipomenit: n-o să-l uit niciodată. Cu toate că aş fi dorit, adăugă el cu un blând reproş în glas, să nu-mi fi spus că a scris aiurelile astea.

ZIUA DE ANUL NOU

(Anii şaptezeci)

I

„Ea s-a comportat urât întotdeauna... Obişnuiau să se întâlnească la hotelul de pe Fifth Avenue”, spuse mama, de parcă acest lucru s-ar fi adăugat celorlalte delicte ale cuplului al cărui trecut îl dezvăluia. Ochelarii îi alunecară pe nas, cum stătea aplecată deasupra împletiturii, şi scotea cuvintele cu un sâsâit care ar fi putut străpunge păturica albă de copil la care lucrau neobositele ei degete. (Era ceva obişnuit la mama să fie întotdeauna angajată în acte caritabile, în timp ce din gură îi ieşeau cuvinte nu prea dulci.)

„Obişnuiau să se întâlnească la hotelul de pe Fifth Avenue.” Cât de bine caracteriza precizia acestei remarci New Yorkul de altădată! Cu o generaţie mai târziu, referindu-se la o legătură asemănătoare celei dintre Lizzie Hazeldean şi Henry Prest, lumea ar fi spus: „Se întâlneau la hoteluri...”; iar astăzi, cine altcineva, în afară de vreo fată bătrână şi demodată, hrănindu-se încă din veninul ce-i otrăvise tinereţea, ar fi pierdut timpul cu stabilirea unor asemenea topografii?

Viaţa a devenit prea telegrafică pentru a îngădui curiozităţii să întârzie asupra unor asemenea amănunte ale relaţiilor sentimentale; aşa cum mormăise, deasupra superbului său serviciu de porţelan, bătrânul Sillerton Jackson, ca răspuns la ceea ce spusese mama:

— La hotelul de pe Fifth Avenue? Astăzi ar putea să se întâlnească şi în mijlocul bulevardului, şi tot nu i-ar păsa nimănui.

Dar ce rază de lumină aruncase brusc această remarcă muşcătoare a mamei asupra unui incident nebăgat în seamă din vremea copilăriei mele!

Hotelul de pe Fifth Avenue... doamna Hazeldean şi Henry Prest... asocierea acestor nume făcuse ca remarca

ei muşcătoare să se concentreze asupra unui singur punct din mintea mea, ca lumina unui reflector oprit brusc din mişcarea lui rotitoare, aţintit într-un loc unde puteai observa imagini nefiresc de vii şi strălucitoare pe care le scotea la iveală.

Pe vremea aceea aveam vreo doisprezece ani şi venisem acasă în vacanţă. Mama mamei mele, bunica Parrett, mai locuia încă în casa din Strada 23 pe care bunicul o construise în tinereţe, când lumea se îngrozea pur şi simplu la gândul de a locui la nord de Union Square – vremuri pe care bunica şi părinţii mei le priveau cu o neîncredere glumeaţă, cu cât treceau anii şi noile locuinţe avansau cu paşi siguri spre Central Park, lăsându-ne pe noi în ceea ce, în anii când eu mai eram încă la şcoală, devenise deja o zonă mohorâtă, între aristocraţia la sud şi îmbogăţiţii la nord.

Chiar şi atunci moda se schimba repede la New York, şi memoria mea infantilă abia dacă mai reţinea perioada când bunica, îmbrăcată în dantele, volane şi moar foşnitor, primea invitaţii de Anul Nou, împreună cu cele două frumoase fiice căsătorite. În ceea ce-l priveşte pe bătrânul Sillerton Jackson, care, odată ce un obicei nu mai era la modă, se comporta de parcă n-ar fi auzit niciodată de el, acesta susţinea cu fermitate că petrecerea de Anul Nou nu fusese niciodată luată în serios decât de familiile ce descindeau din olandezi, şi că din acest motiv doamna Henry van Luyden continuase să facă acest lucru, nu cu prea multă tragere de inimă e-adevărat, şi cam stingherită, mult timp după ce prietenii ei îşi închideau uşile pe întâi ianuarie; şi că această dată fusese aleasă pentru petrecerile în afara oraşului, care sunt atât de des folosite ca pretext pentru a nu răspunde la invitaţiile familiilor mai puţin mondene.

Bunica bineînţeles că nu mai primea. Dar i s-ar fi părut un lucru teribil de nepotrivit să plece din oraş iarna, mai ales acum când casele din New York erau bine încălzite de noile radiatoare cu aer cald şi luminate în întregime de candelabrele cu gaz. Nu, mulţumesc – nu mai era nevoie de ierni la ţară pentru generaţia degerată ce purtase sandale de mătase şi rochii decoltate de tafta, pentru generaţia ce crescuse în case neluminate şi neîncălzite care se îmbarca pentru a muri în Italia, atunci când nu mai putea înfrunta viaţa din New York! Deci bunica, asemenea majorităţii celor de vârsta ei, rămânea în oraş pe întâi ianuarie şi sărbătorea Anul Nou printr-o petrecere în familie, un fel de continuare a Crăciunului – pentru noi, cei mici, absenţa cadourilor şi a budincii de prune făcea ca petrecerea să pară doar o copie palidă a festinului de Crăciun.

Şi totuşi această zi era bine-venită, ca un pretext legal pentru a mânca bine, a trândăvi şi a privi afară pe fereastră: un obicei olandez, practicat încă destul de des, în lumea bună newyorkeză. Numai că în ziua aceea nu ne aşezaserăm la geam, de unde era aşa de amuzant să-i vezi pe bărbaţi agitându-se caraghios, cu cravatele de seară abia zărindu-se de sub gulerele paltoanelor, în timp ce tot ieşeau sau intrau în casele cu frontoane ciocolatii pentru vizitele de rigoare. Mai stăteam încă liniştiţi în jurul mesei, când un servitor se năpusti înăuntru ca să ne spună că hotelul de pe Fifth Avenue luase foc.

O, atunci a început distracţia – şi ce mai distracţie a fost! Pentru că bunica avea casa chiar în faţa monumentalului edificiu de marmură albă, pe care îl asociam cu covoare pufoase şi miros puternic de cărbune şi cafea – ştiute din acele prilejuri când mi se cerea „să-i trec pragul” după vreun curier sau ca să cumpăr ziarul de seară pentru cineva din familie.

Hotelul, deşi avea o înfăţişare sobră, nu mai era modern. Nimeni, din câte îmi aduc aminte, nu cunoscuse niciodată vreo persoană care să meargă acolo; era de obicei frecventat de „politicieni” şi de „oameni din vest”, două categorii pe care mama, după felul cum le pronunţa, părea întotdeauna să le desconsidere, aşezându-le în rând cu inculţii şi criminalii.

Dar chiar din acest motiv mi se părea mai grozavă distracţia adusă de calamitatea cu pricina; căci nu urmăriserăm noi de peste drum, amuzaţi, în acea dimineaţă, sosirea florilor şi a torturilor de îngheţată supraetajate, pentru petrecerea de Anul Nou? Evenimentul era sărbătorit de toată lumea. Toate doamnele care erau „găzduite” la hotel urmau să facă primirile împreună, în saloanele somptuos decorate cu perdele dantelate şi încărcate de candelabre, iar domnii, cu părul lung, barbişon şi mănuşi albe, începuseră să se grăbească de la ora două spre locul unde avea loc petrecerea. Iar acum, graţie acestei întâmplări bine-venite, urma să avem plăcerea nu numai de a vedea brigada pompierilor în acţiune (bucuria cea mai mare a copiilor newyorkezi), dar şi de a urmări retragerea precipitată a doamnelor şi a invitaţilor lor, croindu-şi cu greu drum prin fum, în ţinută de gală. Gândul că focul ar putea fi periculos nu micşora plăcerea aşteptării. Clădirea era solidă; invincibila brigadă a pompierilor din New York sosise, sclipind în alămurile lustruite şi coifurile strălucitoare, călare pe cai argintii; iar vărul meu cel înalt, Hubert Wesson, care alergase până acolo când se dăduse prima alarmă, se întorsese imediat ca să ne spună că pericolul trecuse, deşi cele două etaje inferioare erau aşa de pline de fum şi de apă, încât cei dinăuntru trebuiau să fie mutaţi la alte hoteluri. Ce altceva putea un băieţaş ca mine să vadă în toate astea decât un amuzament copios?

Cei mai în vârstă, liniştiţi că nu mai e nici un pericol, se aflau în aceeaşi stare de spirit. Şi cum stăteau în spatele nostru la fereastră şi se uitau peste capetele noastre, puteam auzi chicotele şi aluziile lor ironice.

— O, draga mea, ia uită-te – ies cu toţii! Doamnele ce ţin morţiş să sărbătorească Anul Nou! Decoltate şi fără mâneci în plină zi, toate! Vai, şi cea grasă cu trandafiri de hârtie prinşi în păr... sunt chiar de hârtie... probabil de pe torturile de îngheţată! Vai, vai, *vai*!

Mătuşa Sabina Wesson a trebuit chiar să-şi ducă batista dantelată la gură, în timp ce trupul ei voinic, înveşmântat în poplin, se zguduia de râs.

— Ei, draga mea, îi reaminti blajin bunica, în tinereţe purtam rochii decoltate toată ziua şi tot anul.

Dar nimeni nu o asculta. Verişoara mea Kate, care obişnuia s-o imite pe mătuşa Sabina, mă strângea de braţ, copleşită de o veselie fără margini.

— Ia te uită cum aleargă! Saloanele trebuie să fie pline de fum. O, dar cea de colo e şi mai caraghioasă; cea cu pene mari în păr! Bunico, dumneata purtai pene în păr ziua? O, să nu-mi spui că purtai! Şi cea cu colierul de diamante! Şi toţi bărbaţii cu cravate albe! Purta şi bunicul cravată albă la două după-amiaza?

Kate era o fiinţă căreia nu-i păsa de nimic şi se prefăcea că nu observă fruntea uşor încruntată a bunicii.

— Ei, dar la Paris se poartă şi astăzi la nunţi – haine de seară şi cravate albe, spuse Sillerton Jackson, autoritar. Când Minnie Transome din Charleston s-a căsătorit la biserica Madeleine cu ducele de...

Dar nu-l asculta nimeni nici măcar pe Sillerton Jackson. Deodată, cineva exclamă:

— O, iată fugind din hotel o doamnă care nu este în rochie de seară!

Exclamaţia a făcut ca toţi ochii să se întoarcă spre persoana indicată, care tocmai ajunsese în prag; şi cineva adăugă cu un glas straniu:

— Ei, parcă seamănă cu Lizzie Hazeldean...

Urmă o linişte mormântală. Doamna care nu era în rochie de seară se opri. Cum stătea în prag, cu voaleta ridicată, era chiar cu faţa spre fereastra noastră. Avea o rochie sobră şi simplă – aproape exagerat de simplă; într-o clipă îşi duse mâna la voaleta strânsă şi şi-o lăsă peste faţă. Dar ochii mei tineri vedeau bine şi departe; şi în acel foarte scurt interval, am avut o revelaţie. Chiar era frumoasă – sau era doar o fiinţă deosebită? Am fost zguduit văzând ovalul acela mic şi palid, cu sprâncene negre trasate cu o mână sigură, buzele acelea făcute să surâdă, strânse acum din cauza spaimei; şi îmi păru că acel ceva misterios, copleşitor, ascuns şi persistent care sălăşluieşte şi freamătă în subconştientul unui băieţel apăruse deodată în mine... Dar de îndată ce săgeata lui mă atinse, voaleta ei coborî.

— Dar este *într-adevăr* Lizzie Hazeldean! exclamă mătuşa Sabina.

Încetase să mai râdă, şi batista mototolită îi scăpă jos.

— Lizzie – *Lizzie?*

Numele fu repetat deasupra capului meu pe diferite tonuri, ce însemnau dezaprobare, consternare, maliţiozitate doar pe jumătate ascunsă.

Lizzie Hazeldean? Fugind din hotelul de pe Fifth Avenue în ziua de Anul Nou împreună cu femeile acelea împopoţonate? Dar, pentru Dumnezeu, ce căuta ea acolo? Nu, ce absurditate! Era imposibil...

— Iată-l şi pe Henry Prest cu ea, şopti mătuşa Sabina, cu glas repezit.

— Cu ea? bâigui cineva; urmat de un „Vai!” din partea mamei.

Bărbaţii din familie nu spuneau nimic, dar am văzut chipul uimit al lui Hubert Wesson înroşindu-se. Henry Prest! Hubert ne plictisea întotdeauna pe noi, băieţii, cu Henry Prest al lui! Aşa ar fi dorit Hubert să fie la treizeci de ani: în ochii lui, Henry Prest întruchipa toate calităţile masculine. Căsătorit? Nu, mulţumesc! Acest gen de om nu era făcut pentru jugul vieţii de familie; era prea mare amator de a fi în compania doamnelor, cum sugera Hubert, cu zâmbetul lui afectat de licean; şi era bine făcut, bogat, independent – practica toate sporturile, era un bun călăreţ, bun ţintaş, bun navigator (avea şi certificat de pilot şi-şi pilota propriul iaht, a cărui cabină era plină de trofee); dădea cele mai plăcute petreceri, în cadru intim, niciodată cu mai mult de şase invitaţi şi cu trabucuri care erau mai grozave decât cele ale bătrânului Beaufort; se purta teribil de politicos cu cei mai tineri, inclusiv cu cei de vârsta lui Hubert – pe scurt, toate laolaltă reprezentau suma calităţilor spirituale şi fizice care formau, pentru un puşti ca Hubert, acel om enigmatic şi irezistibil, omul de societate. „Exact omul”, concludea el întotdeauna solemn, „la care m-aş duce fără să şovăi dacă aş intra în vreo încurcătură despre care n-aş vrea să afle familia”; iar nouă ne îngheţa sângele la gândul, deloc neplăcut, că dragul de Hubert s-ar putea vreodată pomeni într-o asemenea incredibilă situaţie.

Îmi părea rău că-mi scăpase de sub priviri o asemenea figură legendară, dar fusesem furat de apariţia doamnei, şi acum era prea târziu, pentru că cei doi se pierduseră în mulţime.

Grupul de la fereastră continua să păstreze o tăcere jenată. Păreau aproape înspăimântaţi; dar ceea ce m-a şocat încă şi mai mult a fost faptul că nici unul din ei nu părea surprins. Chiar şi pentru mintea mea de copil era clar că ceea ce tocmai văzuseră era confirmarea unui

lucru la care se aşteptau de mult. În cele din urmă, unul dintre unchii mei scoase o fluierătură, fiind imediat săgetat de o privire severă din partea soţiei sale, şi apoi mormăi: „Fir-aş al naibii”; un alt unchi începu să povestească, fără ca nimeni să-l asculte, ceva despre un incendiu la care asistase în tinereţe; iar mama îmi spuse deodată, sever:

— Acum ar trebui să fii acasă, să-ţi faci lecţiile – eşti doar băiat mare! o remarcă atât de nepotrivită, încât nu făcu altceva decât să scoată la iveală agitaţia de care era cuprinsă.

— Nu pot să cred una ca asta, spuse bunica, cu glas coborât, ca un fel de avertisment, protest, apel la raţiune, şi l-am văzut pe Hubert aruncându-i o privire plină de recunoştinţă.

Dar nimeni n-o luă în seamă: toţi ochii priveau încă, încordaţi, pe fereastră. Trăsuri închiriate, cu cai îmbrăcaţi în albastru cum se obişnuia mai de mult, erau trase să-i ia pe eleganţii oaspeţi ai hotelului, puşi pe fugă; pentru că era o zi foarte friguroasă, luminată de acel soare cu dinţi al New Yorkului care părea să trimită ţurţuri de gheaţă, nu raze. Şi, în acele antice vehicule, doamnele, recăpătându-şi acum sângele rece, erau îngrămădite una peste alta împreună cu tot felul de boccele, în timp ce vizitatorii lor, cu mănuşi din piele de ied (asemenea Iepurelui Alb – jubilă Kate) dispăreau şi apăreau din nou în prag, înaintând galant în urma lor şi clătinându-se sub povara bagajelor, poşetelor, coliviilor, căţeilor şi a gătelilor puse claie peste grămadă. Dar nimeni – nici măcar eu, un băieţandru acolo – dintre cei care stăteau la fereastra bunicii nu acorda nici cea mai mică atenţie acestor lucruri. Gândul tuturor urmărea cu nesaţ, tăcut şi tăinuit, mişcările celor doi care, în mod vădit, nu aveau nici o legătură cu ceilalţi. Întreaga poveste – descoperirea, comentariile, acea urmărire în tăcere – nu depăşise un minut, poate nici atât; înainte ca

cele şaizeci de secunde să fi trecut, doamna Hazeldean şi domnul Prest se pierduseră în mulţime şi, în timp ce hotelul continua să se golească în stradă, îşi văzuseră de drumul lor, împreună sau separat. Dar la fereastra bunicii liniştea continua, netulburată.

— Ei, s-a terminat: uite-i pe pompieri cum ies, spuse cineva, în cele din urmă.

La aceasta, noi, copiii, ne-am înviorat; deşi am simţit că cei mari nu erau prea doritori să acorde o atenţie deosebită splendidei privelişti care reprezenta unicul spectacol al New Yorkului: scări roşii îngrămădite pe trăsuri roşii, cavalerii focului, cu coifuri, sărind şi ei pe ele, înaintarea disciplinată a fiecărei perechi de armăsari negri, cu piepturile late, pe măsură ce carele de foc ale pompierilor plecau cu zgomot, una după alta.

Tăcuţi, aproape posomorâţi, ne-am întors în salon, unde după o perioadă în care nu s-a vorbit decât monosilabic şi fără chef, mama, ridicându-se prima, şi-a vârât împletitura în coş şi, întorcându-se spre mine, a spus cu sporită severitate:

— Lupta asta cu pompele de incendiu te adoarme prea tare pentru a-ţi mai putea face lecţiile – o remarcă atât de nepotrivită, încât mă frapă din nou, fără să înţeleg încă dimensiunea cumplitelor lucruri ce se ţesuseră în mintea ei la vederea doamnei Hazeldean şi a lui Henry Prest, ieşind împreună din hotelul de pe Fifth Avenue.

Abia mulţi ani mai târziu am avut ocazia să leg această amintire fugară de ceea ce se întâmplase înainte şi de ceea ce a urmat după acest eveniment.

II

Doamna Hazeldean se opri la colţul dintre Fifth Avenue şi Madison Square. Mulţimea atrasă de incendiu se mai îngrămădea încă în jurul ei; era deci în siguranţă să se oprească şi să-şi tragă sufletul.

Ştia că însoţitorul ei o luase în direcţia opusă. Felul lor de a acţiona în asemenea ocazii era la fel de bine organizat şi de prompt ca şi cel al brigăzii de pompieri a oraşului; şi, după ce coborâseră precipitat în hol şi descoperiseră că poliţia barase ieşirea pe care o foloseau de obicei, iar el o întrebase repede: „Eşti bine?”, la care ea răspunsese dând aproape imperceptibil din cap, era sigură că el o luase pe Strada 23, spre Sixth Avenue.

„Ferestrele familiei Parrett erau înţesate de oameni”, a fost primul ei gând.

Medită asupra lui o clipă, apoi îşi spuse: „Da, dar în toată învălmăşeala şi agitaţia aceea nu s-ar fi gândit nimeni *la mine*!”

Instinctiv, îşi duse mâna la voaletă, ca şi cum şi-ar fi amintit că avea chipul descoperit când ieşise în grabă şi nu mai ştia dacă îl acoperise la timp sau nu.

„Ce proastă sunt! Faţa nu mi-a fost descoperită mai mult de o secundă”, dar imediat începu s-o frământe un alt gând, neliniştitor: „Sunt aproape sigură că l-am văzut pe Sillerton Jackson la una dintre ferestre, exact în spatele Sabinei Wesson. Nimeni altcineva nu are un păr cu o asemenea nuanţă argintie”. Şi se cutremură la acest gând, pentru că oricine în New York ştia că Sillerton Jackson vedea totul şi putea face legătură între lucruri ce aparent nu au nimic comun.

Gândind aceasta, după ce aruncă de sub voaletă o privire în jur, aşa cum făcea întotdeauna când ajungea la colţul acela de stradă, o luă spre Broadway. Mergea

repede, dar nu prea repede; uşor, stăpână pe ea, cu aerul unei femei care ştie că arată bine şi care mai degrabă aşteaptă decât se teme să fie recunoscută după silueta ei frumoasă. Dar sub această înfăţişare liniştită, simţea pe tot trupul o sudoare rece.

Broadway-ul, ca de obicei la ora aceea, fiind şi zi de sărbătoare, era aproape gol; cei care se plimbau o luau agale în sus şi în jos, pe Fifth Avenue.

„Noroc că a fost o aglomeraţie atât de mare când am ieşit din hotel, încât nimeni nu ar fi putut să mă observe”, îşi spuse ea din nou, îmbărbătată de senzaţia că era singură pe întregul bulevard. Sângele rece şi prezenţa de spirit erau atât de necesare unei femei în situaţia ei, încât deveniseră o a doua natură pentru ea şi, în câteva minute, bătăile neregulate şi dese ale inimii începură să se potolească. Şi, încercând parcă să se asigure că aşa era, se opri în faţa vitrinei unei florării şi privi admirativ vasul cu trandafiri şi liliac bătut, buchetele bogate de lăcrămioare şi violete, primele ghivece cu azalee încărcate de boboci. În cele din urmă, intră şi, după ce cercetă trandafirii, alese cu grijă două fire fără cusur dintr-o specie nouă de trandafir roz-argintiu, aşteptă ca vânzătorul să le înfăşoare în vată şi le strecură cozile lungi în manşon, pentru a le proteja mai bine.

„La urma urmei, e aşa de simplu”, îşi spuse, când ieşi din nou în stradă. „Am să-i spun că, venind pe Fifth Avenue de la verişoara Cecilia, am auzit pompierii luând-o pe Strada 23 şi am fugit după ei. Exact cum ar fi făcut şi el... cândva...”, încheie ea cu un oftat.

Când dădu colţul pe strada ei, grăbi pasul. Casa spre care se îndrepta era joasă şi mică; dar vâscul agăţat de Crăciun, care strălucea dintre perdelele cu franjuri, treptele bine spălate, clopoţelul şi clanţa uşii, care străluceau şi ele, o făceau să pară primitoare. Din pod şi

până la temelie, radia asemenea căminului unui cuplu fericit.

Când ajunse la uşă, Lizzie Hazeldean se simţi cuprinsă de un sentiment straniu. O năpădea într-o clipă – când îi apărea în faţă căsuţa ei; deseori îşi spusese în gând: „Mă face să mă simt mai tânără de îndată ce dau colţul străzii”. Şi aceeaşi senzaţie o avu şi astăzi. În ciuda agitaţiei de care era stăpânită, îşi dădea seama că fruntea i se descreţea şi că un fel de uşurare interioară lua locul furtunii din pieptul ei. Această uşurare se putea ghici şi din mişcările ei, care deveniră, pe când urca scările, iuţi ca ale unei fetişcane. Sună de două ori – era semnalul ei – şi-i zâmbi senină servitoarei în vârstă.

— Domnul Hazeldean e în bibliotecă, Susan? Cred că ai avut grijă ca focul să nu se stingă.

— O, da, doamnă. Dar domnul Hazeldean nu e acasă, spuse Susan, zâmbindu-i la rândul ei respectuos.

— *Nu* e acasă? Cu răceala lui – şi pe vremea asta?

— Aşa i-am spus şi eu, doamnă. Dar dumnealui a râs şi atât...

— A râs şi atât? Ce vrei să spui, Susan?

Lizzie Hazeldean simţi cum păleşte şi-şi sprijini mâna de măsuţa din hol.

— Ei, doamnă, în clipa în care a auzit pompierii, s-a năpustit afară ca un copil. Se pare că hotelul de pe Fifth Avenue a luat foc; acolo s-a dus.

Buzele doamnei Hazeldean se albiră; îşi simţea sângele năvălindu-i din nou în inimă. Dar după câteva clipe reuşi să vorbească pe un ton de firească nerăbdare, nu lipsit însă de bună dispoziţie:

— Ce nebunie! Şi de cât timp a plecat, îţi aminteşti? Imediat îşi dădu seama că întrebarea putea fi imprudentă şi adăugă: Doctorul a spus că nu trebuie să stea afară mai mult de un sfert de oră, şi doar dacă e foarte mult soare.

— Ştiu, doamnă, şi i-am amintit şi eu. Dar a plecat de aproape o oră, aş zice.

Doamna Hazeldean se simţi deodată copleşită de o profundă oboseală. Parcă mersese kilometri întregi, cu un vânt tăios din faţă; respira greu.

— Cum ai putut să-l laşi? se tângui ea; apoi, când servitoarea îi zâmbi din nou, respectuoasă, adăugă: Da, ştiu, uneori nu-l poate opri nimeni. A devenit aşa de nervos, stând mereu în casă din cauza răcelilor ăstora care nu-i mai trec.

— Aşa zic şi eu, doamnă.

Stăpâna şi servitoarea se priviră cu un sentiment de înţelegere reciprocă, şi atunci Susan îşi luă inima în dinţi şi spuse:

— Poate că aerul o să-i facă bine... – cu tendinţa tuturor celor din lumea ei de a-i încuraja pe bolnavi la nesupunere.

Privirea doamnei Hazeldean deveni brusc severă.

— Susan, ţi-am atras atenţia de atâtea ori să nu mai vorbeşti faţă de el astfel.

Susan se înroşi şi păru jignită.

— Cum vă puteţi gândi la una ca asta? Eu, care nu spun nimănui nimic, sunt martori toţi din casă.

Stăpâna făcu un gest de nerăbdare.

— Ei, cred că n-o să întârzie mult. Incendiul a fost stins.

— O, aţi auzit şi dumneavoastră de foc?

— De foc? Bineînţeles, l-am şi *văzut*, spuse doamna Hazeldean şi zâmbi. Tocmai veneam spre casă dinspre Washington Square – de la domnişoara Cecilia Winter şi, la colţul Străzii 23, era o mare de oameni şi nori de fum... E curios că n-am dat peste domnul Hazeldean, adăugă, privind senină spre servitoare. O, dar în îngrămădeala şi harababura aia...

Când ajunse la jumătatea scărilor, se întoarse şi adăugă:

— Fă un foc bun în bibliotecă, te rog, şi adu-mi ceaiul sus. E prea frig în salon.

Biblioteca era la etaj. Ea intră, scoase cei doi trandafiri din manşon, îi desfăcu cu grijă şi-i puse într-un vas zvelt, pe biroul soţului ei. În uşă se opri şi privi zâmbind spre acei soli ai verii din camera iernatică, încălzită de focul din cămin; dar după câteva clipe fruntea i se încreţi din nou, cuprinsă de nelinişte. Ascultă atentă, aşteptând să se audă zgomotul făcut de cheia lui în broască; dar cum nu auzi nimic, trecu în dormitor.

Acesta era o cameră trandafirie, cu draperii din noul creton englezesc la modă, care îmbrăca şi sofaua adâncă, şi patul cu perne brodate cu trandafiri. Covorul era vişiniu, iar masa de toaletă ornată şi aranjată ca o rochie de bal.

O, cum mai muncise ea cu Susan, tăind, cosând, punând cap la cap resturi de dantelă, panglici şi muselin, pentru a crea acel monument aerian! Şi, săptămâni în şir după ce terminase de aranjat camera, soţul ei nu intrase o dată fără să spună:

— Nu ştiu cum ai reuşit să faci minunăţia asta din ultimii bani daţi de mama ta vitregă.

Pe masa de toaletă, Lizzie observă o cutie lungă cu flori, având unul din capete tăiat pentru a lăsa să iasă tulpinile lungi ale unui buchet de trandafiri. Tăie aţa şi scoase din cutie un plic, pe care-l aruncă în foc, fără să-i arunce măcar o privire. Apoi împinse florile într-o parte şi, după ce-şi aranjă părul negru în oglindă, se îmbrăcă cu grijă într-o rochie largă de catifea şi dantelă, care stătea întinsă pe sofa, alături de papucii cu tocuri înalte şi ciorapii de mătase cu ajur.

Fusese una dintre primele femei din New York care lua ceaiul la cinci, în fiecare după-amiază, şi care înlocuise rochia de stradă cu o toaletă mai uşoară, pentru ceai.

III

Se întoarse apoi în bibliotecă, unde focul începuse să ardă vesel în lumina amurgului. Văpaia făcea să strălucească copertele numeroaselor cărţi din rafturi, şi ea zâmbi absent, plăcut impresionată. Deodată auzi zgomotul unei chei, paşii soţului ei şi tusea lui jos în hol.

— Ce nebunie – ce nebunie! murmură ea.

Încet – cât de încet pentru un bărbat tânăr! – el urcă scările şi, tuşind încă, intră în bibliotecă. Ea alergă spre el şi-l prinse în braţe.

— Charlie! Cum ai putut să faci aşa ceva! Pe o astfel de vreme? Şi e aproape noapte!

Pe faţa lui prelungă şi slabă apăru un zâmbet dezaprobator.

— Bănuiesc că Susan m-a trădat, nu? Nu fi supărată. Ai pierdut un spectacol nemaipomenit. Hotelul de pe Fifth Avenue a luat foc.

— Da; ştiu. Şi, după o pauză aproape imperceptibilă: Dar *nu l-am pierdut* – am dat şi eu o fugă din Madison Square ca să văd.

— Serios? Ai fost şi tu acolo? Ce distracţie!

Părea teribil de amuzat, ca un copil.

— Bineînţeles că am fost! Veneam spre casă de la verişoara Cecilia...

— A, da, desigur. Uitasem că te-ai dus acolo. Dar ce ciudat că nu ne-am întâlnit!

— Dacă s-ar fi întâmplat asta, te-aş fi adus acasă de mult. Am sosit de cel puţin o jumătate de oră, şi incendiul se stinsese când am ajuns eu acolo. Ce copil eşti să stai afară atât timp, ca să te uiţi la fum şi la nişte pompe!

El zâmbi, ţinând-o încă în braţe şi trecându-şi uşor mâna peste creştetul capului ei.

— O, nu te necăji. Am stat înăuntru, la adăpost, şi am băut un punch cu bătrâna doamnă Parrett. M-a văzut de la fereastră şi a trimis pe unul dintre nepoţii Wesson să mă invite înăuntru. Tocmai terminaseră de luat masa. Iar Sillerton Jackson, care era acolo, m-a adus cu trăsura până acasă. Aşa că, vezi...

O lăsă din braţe şi se îndreptă spre cămin, iar ea rămase nemişcată, privind în gol, în timp ce gândurile i se învălmăşeau, învârtindu-i-se în cap ca o morişcă.

— Sillerton Jackson... repetă ea fără să-şi dea seama ce face.

— Da, a avut iarăşi un acces de gută – norocul meu! Şi trăsura surorii lui tocmai sosise la familia Parrett ca să-l ia.

Ea reuşi să-şi vină puţin în fire.

— Tuşeşti mai mult decât ieri, îl acuză ea.

— Ei, aerul e mai tare. Dar îmi revin imediat... o, ce trandafiri! şi se opri, plin de admiraţie, în faţa biroului.

Chipul ei se lumină de bucuria lui, deşi numele pe care tocmai le auzise – familia Parrett, Wesson, Sillerton Jackson – îi rămăseseră înfipte în minte, ca o prevestire funebră.

— Sunt frumoşi, nu? radia ea.

— Prea frumoşi pentru mine. Să-i duci jos, în salon.

— Nu, o să luăm ceaiul aici, sus.

— Asta-i grozav – înseamnă că nu vom avea musafiri, nu?

Ea zâmbi şi încuviinţă din cap.

— Bun! Dar trandafirii – e păcat să stea aici. Să-i porţi la rochie diseară!

Ea tresări destul de tare şi se îndreptă încet spre cămin.

— Diseară?... O, trebuie să mă duc la doamna Struthers, spuse, amintindu-şi.

— Da, trebuie să te duci, draga mea – chiar ţin să te duci!

— Dar tu ce-o să faci singur toată seara? Cu tusea asta n-o să poţi să adormi până târziu.

— Ei, dacă n-o să pot, am o mulţime de cărţi care să-mi ţină de urât.

— O, cărţile tale...!

Şi schiţă un gest pe jumătate provocator, pe jumătate nerăbdător, arătând în direcţia volumelor abia desfăcute, aşezate lângă lampa de birou. Era o poveste mai veche, fiindcă ea nu crezuse niciodată că cineva putea într-adevăr să „îndrăgească” cărţile. De când erau împreună, ea şi soţul ei, această pasiune a lui rămăsese pentru ea un mister la fel de mare ca şi în ziua când îl surprinsese pentru prima oară, stând tăcut şi absorbit deasupra a ceea ce oamenii printre care trăise ea ar fi numit o carte „serioasă”. Aceea fusese prima ei întâlnire cu un cititor înnăscut; pentru că cei câţiva pe care-i cunoscuse până atunci fuseseră, ca şi mama ei vitregă, fostă cântăreaţă de operă, devoratori înflăcăraţi de romane din bibliotecile de împrumut: nu trăise niciodată înainte într-o casă care să aibă cărţi. Treptat, începuse să se mândrească cu faptul că Hazeldean citea, de parcă ar fi fost vorba de o calitate rară; observase că acest lucru conferea soţului ei prestanţă şi era conştientă că îi sporea farmecul conversaţiei, un farmec pe care l-a sesizat întotdeauna, fără însă a fi în stare să-l definească. Şi totuşi, în adâncul inimii, socotea cărţile un expedient şi era sigură că erau doar un mijloc de a-ţi educa răbdarea, ca jocurile de răbdare, dar având dezavantajul că cereau un efort mintal mai mare.

— N-o să fii prea obosit ca să citeşti în seara asta? întrebă ea dusă pe gânduri.

— Prea obosit? Păi cum, gâsculiţo, cititul este cel mai odihnitor lucru din lume! Hai, fă-mi plăcerea şi du-te la doamna Struthers, draga mea; vreau să te văd din nou în rochia cea neagră de catifea, adăugă cu un zâmbet convingător.

Servitoarea aduse tava, iar doamna Hazeldean începu să-şi facă de lucru cu ceaiul. Soţul ei stătea întins în fotoliul adânc, unde era locul lui obişnuit. Îşi încrucişă mâinile la ceafă, obosit, sprijinindu-şi capul de ele, astfel încât, privindu-l de lângă cămin, văzu muşchii proeminenţi ai gâtului lui lung şi ridurile premature de la urechi şi bărbie. Mai ales partea de jos a feţei lui părea schimbată; în schimb ochii, doar ei, ochii aceia tăcuţi, ironici şi cenuşii, şi fruntea albă de deasupra lor îi mai aminteau cum arătase cu şapte ani în urmă. Doar şapte ani!

Simţi că-i dau lacrimile: da, erau clipe când soarta era prea crudă, viitorul prea groaznic ca să fie contemplat, iar trecutul, o, şi mai cumplit! Şi iată-l acum, stând acolo, tuşind, tuşind întruna – şi gândindu-se, Dumnezeu ştie la ce, cu ochii pe jumătate închişi. În asemenea momente el devenea într-un mod misterios atât de străin de ea, încât se simţea mai singură decât atunci când el nu era în cameră.

— Charlie!

El păru să se trezească.

— Da?

— Poftim ceaiul.

Îi luă ceaşca fără o vorbă şi ea se întrebă, nervoasă, de ce nu spunea nimic. Era oare din pricină că-i era teamă că-l va apuca din nou tusea, că ea se va necăji şi-l va certa? Sau pentru că se gândea – se gândea la lucrurile pe care le auzise de la bătrâna doamnă Parrett, sau în drum spre casă, când fusese însoţit de Sillerton Jackson... la aluziile pe care era posibil ca ei să le fi făcut... la

insinuările lor... câte nu puteau fi... sau poate la lucrurile pe care le văzuse chiar el de la fereastra bătrânei doamne Parrett? Se uită la fruntea lui albă, aşa de netedă şi de nepătruns, pe care cădea o rază de lumină de la lampă şi gândi: „Ah, Doamne, e ca o uşă închisă. Într-o zi o să mă izbesc cu capul de ea şi o să-mi zdrobesc creierul!”

Pentru că, la urma urmei, nu era imposibil s-o fi văzut de la fereastra doamnei Parrett sau din mulţimea ce se adunase la uşa hotelului. Din câte înţelesese trebuie să fi fost aproape de ea, în mulţimea aceea, şi ar fi putut chiar să întindă mâna s-o atingă. Sau ar fi putut să se retragă, năucit, îngrozit, neputând să-şi creadă ochilor... Nu ştia ce să creadă. Nu se gândise niciodată până acum cum ar fi putut arăta, cum s-ar fi comportat, ce ar fi spus, dacă ar fi văzut sau ar fi auzit vreodată ceva...

Nu! Ar fi fost îngrozitor. Erau împreună de aproape nouă ani – şi cât de apropiaţi fuseseră! – dar nimic din ceea ce ştia ea despre el, sau observase la el, nu o putea ajuta să prevadă exact care ar fi putut fi, într-o asemenea situaţie, reacţia şi starea lui de spirit. Ştia bine că în profesia lui era renumit pentru perspicacitatea şi puterea sa de pătrundere; în problemele personale, însă, deseori părea minţii ei vigilente straniu de distrat şi indiferent. Deşi era posibil ca acela să fi fost doar felul lui instinctiv de a-şi păstra energia pentru lucrurile pe care le considera mai importante. Fusese o vreme când îl simţise cumpănit şi destul de stăpân pe sine, pentru a-şi putea ascunde adevăratele sentimente: făcând diverse planuri – aşa cum, atunci când îi apăruseră primele simptome ale bolii, îşi făcuse calm testamentul şi aranjase totul în legătură cu viitorul ei... casa şi servitorii... Nu, niciodată nu putea fi sigură; întotdeauna simţea că o urmăreşte umbra ameninţătoare a unui pericol pe care nu-l putea nici defini, nici localiza – asemenea fulgerului răzbunător care-i

urmărea pe îndrăgostiţii din poezia aceea cumplită pe care i-o citise el odată (ce alegere!) într-o după-amiază liniştită, în timpul călătoriei de nuntă, pe când stăteau la umbra unor pini în Italia.

Servitoarea intră ca să tragă draperiile şi să aprindă luminile. Focul strălucea, parfumul trandafirilor înmiresma aerul cald din încăpere, iar ceasul care măsura minutele bătu încet jumătatea de oră, în timp ce doamna Hazeldean continua să se întrebe, aşa cum o mai făcuse de nenumărate ori înainte: „Ei, şi acum ce-ar trebui să fac?”

Şi, pe neaşteptate, cuvintele îi scăpară de pe buze, fără să-şi dea nici ea seama cum.

— Mă mir cum de nu m-ai văzut ieşind din hotel... pentru că m-am strecurat şi eu înăuntru.

Soţul nu-i răspunse nimic. Inima ei bătea puternic; apoi îşi ridică ochii şi văzu că el adormise. Cât de liniştit părea chipul lui – cu mulţi ani mai tânăr, parcă, decât atunci când era treaz! O imensă uşurare o cuprinse, dându-i o senzaţie de căldură plăcută, atât de deosebită de sudoarea rece care o mânase, cuprinsă de fiori, spre casă, de la incendiu. La urma urmei, dacă putea să doarmă, să cadă într-un somn atât de liniştit – obosit fără îndoială şi din cauza plimbării imprudente şi a frigului – însemna categoric că nu ştia nimic, nu văzuse nimic, nu bănuia nimic: însemna că ea era în perfectă siguranţă!

Violenţa reacţiei o făcu să dorească să sară în picioare şi să se plimbe prin cameră. Văzu un tablou care stătea strâmb şi ar fi dorit să-l îndrepte, voia să aşeze altfel trandafirii în vază. Dar el era acolo, dormind liniştit, şi vechiul ei obicei de a sta trează o făcea să-i respecte momentele de odihnă, veghindu-le cu răbdare, aşa cum veghezi un copil bolnav.

Respiră adânc, liniştită. Acum putea să se gândească la ieşirea lui doar ca la un lucru care i-ar fi putut afecta

sănătatea; şi ştia că brusca lui somnolenţă chiar dacă dovedea că era foarte obosit, îl va ajuta în acelaşi timp să-şi revină din oboseală. Rămase lângă tava de ceai, cu mâinile împreunate şi cu ochii aţintiţi pe chipul lui, în timp ce calmul din jur îi cuprindea sufletul şi o purta pe aripile meditaţiei.

IV

La orele unsprezece, în seara aceea, saloanele doamnei Struthers, de mult inundate de lumină, erau pline de invitaţi.

Lizzie Hazeldean se opri în prag şi se uită în jur. Obiceiul de a se opri pentru a se familiariza cu ce era în jur, cuprinzând cu o privire grupul de oameni, salonul, sala de concert sau sala de spectacol în care intra, devenise un reflex; încât ar fi fost surprinsă dacă cineva i-ar fi arătat vreo tânără doamnă, vreo cunoştinţă de-a ei făcând gesturi mecanice sau privind în jur fără să vadă însă nimic, cu privirea goală a tinerilor, sau conştientă doar de sine.

Lizzie Hazeldean ajunsese de mult să le considere pe multe dintre femeile de vârsta ei doar nişte copii în arta de a trăi. Un sălbatic instinct de autoapărare, datorat experienţei, o făcuse să fie întotdeauna mai prudentă şi mai atentă decât încântătoarele creaturi care treceau de la biberon la căsătorie, de parcă ar fi trecut dintr-un leagăn împodobit cu flori în altul. „Legănate ca să doarmă – aşa au fost tratate întotdeauna”, obişnuia ea să gândească uneori, ascultând banala lor conversaţie, în serile lungi ce urmau meselor, sau în saloanele bine încălzite, în timp ce soţii lor, în fumoare, schimbau păreri care, deşi nu erau mai deosebite, erau cel puţin bazate pe experienţe mai directe.

Dar, aşa cum spuneau toate doamnele mai în vârstă, Lizzie Hazeldean preferase întotdeauna societatea bărbaţilor.

Cel pe care-l căuta acum nu se zărea, şi ea răsuflă uşurată. „Dacă ar avea măcar inspiraţia să nu vină”, gândi ea.

Ar fi preferat ca nici ea să nu fi venit, dar fusese dorinţa soţului ei. „Ştii că întotdeauna te simţi bine la

doamna Struthers... toată lumea se simte bine. Femeia aceasta, nu ştiu cum face, dar reuşeşte să organizeze cele mai amuzante petreceri din New York. Cine o să cânte în seara asta?... Dacă nu te duci, o să cred că e din cauza mea, fiindcă am tuşit mai mult ca de obicei şi îţi faci griji pentru mine. Şi, draga mea, e nevoie de ceva mai mult decât incendiul hotelului de pe Fifth Avenue ca să mă doboare... Mă simt mai bine acum... Să te îmbraci în rochia de catifea neagră, da? – şi să-ţi pui cei doi trandafiri... „

Aşa că trebuise să plece. Şi iat-o acum, în rochia de catifea neagră, sub lumina strălucitoare a candelabrelor doamnei Struthers, înconjurată de toată tinereţea, frumuseţea şi veselia New Yorkului, pentru că, aşa cum spusese Hazeldean, la doamna Struthers era mai amuzant decât oriunde în altă parte şi, ori de câte ori deschidea uşile, lumea năvălea la seratele ei.

Când doamna Hazeldean ajunse în salon, ultimele note ample ale unui tenor pluteau peste liniştea din jur. Ea văzu gâtul scurt al lui Campanini readus la tăcere deasupra pianului, iar aplauzele numeroaselor mâini înmănuşate fură urmate de o agitaţie generală şi de tumultul obişnuit şi greu de stăpânit al conversaţiei.

În grupurile ce se răspândeau, zări creştetul argintiu al lui Sillerton Jackson. Privirile li se întâlniră pe deasupra umerilor decoltaţi, el făcu o plecăciune adâncă, iar ei i se păru că un zâmbet ironic i se ascundea sub mustaţă. „De obicei nu-mi face o plecăciune atât de adâncă”, gândi ea, bănuitoare.

Dar, pe când înainta în cameră, îşi recăpătă stăpânirea de sine. Faţă de toate aceste femei drăguţe, dar prostuţe, ea avea senzaţia că este puternică, că ştie să facă aproape totul mai bine decât ele, începând de la felul cum îşi aranja părul până la arta de a păstra un secret! Simţi un fior de mândrie pe care i-l dădea arcuirea

umerilor albi deasupra catifelei negre, cârlionţul ce scăpase din conciul bogat şi săgeata de aur, bătută cu diamante, pe care şi-o pusese în păr ca să-i ţină pieptănătura. Şi totul fusese făcut fără ajutorul vreunei cameriste, fără ajutorul altcuiva mai priceput decât Susan! O, ca femeie se pricepea să se descurce...

Doamna Struthers, plinuţă şi greoaie, cu steluţe de diamant împodobindu-i peruca neagră şi făcând-o să semene cu o pernuţă pentru ace, îşi croia drum cu pas hotărât spre holul de la intrare. Soseau alţi invitaţi; iar ea, cu gesturile ei obişnuite, prea puţin elegante, îi întâmpina, îi invita înăuntru, făcea prezentările. Deodată, zâmbetul i se accentuă; evident că întâmpina vreo veche cunoştinţă. Grupul din jurul ei se împrăştie şi doamna Hazeldean văzu că, în felul ei cordial şi distrat, plimbându-şi în acelaşi timp ochii prin cameră, spunea ceva confidenţial unui bărbat înalt a cărui mână o ţinea într-a ei. Îşi zâmbiră, apoi privirea doamnei Struthers se întoarse spre salon, iar zâmbetul ei părea să spună: „E pe acolo, pe undeva”.

Bărbatul înalt făcu un semn din cap. Privi în jur calm şi o luă spre mulţime, vorbind cu toată lumea şi părând că nu are un alt scop decât acela de a saluta pe oricine îi ieşea în cale, şi totuşi urmându-şi neabătut drumul, care ducea direct în salon.

Doamna Hazeldean găsise un loc lângă pian. Un tânăr drăguţ ce stătea lângă ea începuse să-i povestească, cu lux de amănunte, ce avea de gând să îmbrace la carnavalul familiei Beaufort. Ea asculta, aproba, dădea sugestii; dar ochii ei nu scăpară nici o clipă silueta bărbatului înalt, care înainta.

Chipeş? Da, îşi spuse ea; trebuia să admită că era chipeş. Poate puţin prea înalt şi prea voinic; deşi aerul şi ţinuta lui ştergeau această impresie şi, dacă te gândeai mai bine, îţi dădeai seama că un bărbat de înălţimea lui

trebuia, la urma urmei, să aibă şi o greutate proporţională. Da; siguranţa de sine îl făcea să pară întotdeauna exact aşa cum dorea; adică un bărbat de peste patruzeci de ani, care-şi ducea povara anilor fără să-i pese, un bărbat puternic şi activ, cu ochi albaştri încă limpezi, cu un păr blond ce i se ondula, deşi mai puţin bogat decât înainte, pe fruntea mică şi arsă de soare, peste sprâncenele de un blond aproape argintiu şi peste ochii deveniţi mai albaştri datorită podoabei capilare de deasupra. Cu un aer prostesc? Nici pe departe. Zâmbetul lui excludea acest lucru. Plin de sine doar atât cât să nu devină supărător, şi atât de distant încât se observa răceala ce-l caracteriza, îşi croise drum prin viaţă la fel de uşor şi de hotărât cum înainta acum prin saloanele doamnei Struthers.

La jumătatea drumului, îl reţinu un semn făcut de doamna Wesson cu evantaiul ei roşu. Doamna Wesson – desigur, reflectă doamna Hazeldean. Charles îi vorbise şi de doamna Sabina Wesson, care fusese la mama ei, bătrâna doamnă Parrett, pe când urmăreau incendiul! Sabina Wesson era o femeie redutabilă, una dintre puţinele din generaţia şi clanul ei care renunţaseră la tradiţie şi merseseră la doamna Struthers aproape imediat ce Regina Cremei de Ghete îşi cumpărase casa de pe Fifth Avenue şi lansase prima provocare societăţii. Lizzie Hazeldean închise o clipă ochii, apoi, ridicându-se de la locul ei, se alătură grupului de lângă cântăreţ. De acolo se duse spre un alt grup de cunoştinţe.

— Fiţi atenţi. O să cânte din nou. Hai să mergem în colţul de colo.

Ea simţi că cineva îi atinge uşor braţul şi, întorcând capul, întâlni privirea calmă a lui Henry Prest.

O nişă cu o lumină trandafirie, umbrită de palmieri, despărţea salonul de sufrageria care ţinea de la faţadă până în spatele casei. Doamna Hazeldean ezită; apoi

surprinse privirea atentă a doamnei Wesson, înălţă capul şi, zâmbind, îşi urmă însoţitorul.

Se aşezară pe o canapea mică sub palmieri, iar o pereche în căutarea unui loc retras asemănător se opri în prag, dar după ce schimbară o privire, trecură mai departe. Doamna Hazeldean zâmbi puţin înviorată.

— Unde sunt trandafirii mei? Nu i-ai primit? întrebă Prest.

Avea un fel anume de a o privi din cap până-n picioare, pe sub gene, în timp ce părea că examinează vreo mănuşă sau contemplă vârfurile bine lustruite ale cizmelor.

— Da, i-am primit, răspunse ea.

— Dar nu-i porţi. Nu sunt aceştia.

— Nu.

— Aceştia ai cui sunt?

Ea deschise evantaiul de sidef şi se aplecă puţin peste complicatele lui incrustaţii.

— Ai mei! spuse ea.

— Da, bineînţeles. Dar presupun că ţi i-a trimis cineva.

— Eu singură. Ezită o clipă şi repetă: Eu mi i-am trimis.

El ridică puţin din sprâncene.

— Nu-ţi vine aşa de bine rozul acesta fanat! Îmi dai voie să te întreb de ce nu i-ai pus pe ai mei?

— Ţi-am spus doar... te-am rugat de nenumărate ori să nu-mi mai trimiţi niciodată flori... în ziua...

— Ce prostie. Tocmai că e ziua potrivită... Ce-i? Nu te-ai liniştit încă?

Un moment, ea nu spuse nimic; apoi vorbi cu glas coborât:

— Nu trebuia să vii în seara asta aici!

— Draga mea, parcă n-ai fi tu! *Eşti* într-adevăr agitată.

— Nu i-ai văzut pe toţi cei care stăteau la fereastră la familia Parrett?

— Cum? În faţa hotelului? Dumnezeule, nu: o luasem la fugă! Ce ghinion; şi numai din cauza uşii din spate care era blocată. Ei, şi ce-i? În învălmăşeala aceea, poţi crede măcar o clipă că...

— Soţul meu era la fereastră cu ei, spuse ea şi mai încet.

Un moment el păru mai puţin sigur pe sine, dar aproape imediat îşi recăpătă aerul de uşoară aroganţă.

— Ei, şi?

— O, nimic – deocamdată. Numai că acum îţi cer să pleci.

— Exact aşa cum mi-ai cerut să nu vin! Totuşi tu ai venit, pentru că ai înţeles că, dacă n-o făceai... şi eu am venit din acelaşi motiv. Ei, draga mea, pentru Dumnezeu, nu-ţi pierde capul!

Provocarea păru să o stârnească. Îşi ridică bărbia, privi de jur împrejur în încăperea aglomerată, pe care o avea sub priviri din colţişorul unde stăteau, dădu din cap şi zâmbi politicos câtorva cunoştinţe, cu speranţa că vreuna din ele ar veni spre ea. Dar deşi cu toţii răspunseseră salutului cu o cordialitate oarecum forţată, nimeni nu se îndreptă spre locul în care se retrăsese ea.

Îşi întoarse puţin capul spre însoţitorul ei.

— Te rog din nou să pleci, repetă.

— Bine, o s-o fac, după ce termină de cântat insul acela. Şi trebuie să recunosc că eşti mult mai amabilă...

Primele măsuri din „Salve, Dimora” îl siliră să tacă şi rămaseră unul lângă altul, rigizi şi duşi pe gânduri, ca toţi cei din societatea modernă când ascultă muzică. Ea se aşezase într-un colţ al canapelei, iar Henry Prest, la care totul era discret, cu excepţia ochilor, şedea departe de ea, picior peste picior, cu o mână ţinând pe genunchi jobenul,

în timp ce cealaltă se odihnea alături de el, pe sofa. Un capăt al eşarfei ei de tul se afla între ei; fără să se uite în direcţia lui, fără să-şi ia privirea de la cel ce cânta, ea îşi dădu seama că Prest îşi întinsese mâna şi trăsese eşarfa spre el. Ea se înfioră şi făcu un gest involuntar, încercând parcă s-o tragă spre ea – iar apoi renunţă. Când se termină cântecul, el se aplecă puţin spre ea şi spuse: „Draga mea”..., dar aşa de încet, încât păru doar o adiere uşoară ce-i atinse obrazul; apoi, ridicându-se, făcu o plecăciune şi o porni spre cealaltă cameră.

Ea oftă uşor şi, aşezându-se din nou în colţul canapelei, îşi ridică privirea strălucitoare spre Sillerton Jackson, care se apropia.

— Aţi fost foarte amabil că l-aţi adus pe Charlie acasă de la familia Parrett, astăzi după-amiază.

Şi-i întinse mâna, făcându-i loc lângă ea.

— Amabil? râse el. O, mi-a făcut plăcere să-l duc acasă nevătămat; cred că nu a fost prea cuminte din partea lui să meargă acolo.

I se păru că făcuse o scurtă pauză, ca şi cum ar fi aşteptat să vadă efectul spuselor lui, şi-şi plecă privirea, dar el continuă:

— Îl încurajaţi să alerge prin oraş după pompieri când tuşeşte atât de rău?

Acum era rândul ei să râdă.

— Nu-l descurajez niciodată – dacă pot. Dar astăzi a făcut o prostie ieşind, încuviinţă ea.

Şi în tot acest timp continua să se întrebe, aşa cum făcuse şi în după-amiaza aceea, în timpul discuţiei cu soţul ei: „Şi-acum, ce ar trebui să spun?”

Să spună că a fost şi ea acolo – sau să nu spună? Întrebarea îi răsuna atât de puternic în minte, încât abia mai putea auzi ce spunea însoţitorul ei; deşi avea în acelaşi timp ciudata senzaţie că el nu fusese niciodată atât

de aproape de ea, sau mai degrabă atât de absorbit de ea, ca acum. În această ciudată stare de luciditate nervoasă, ochii ei păreau lacomi să prindă exact orice semn care apărea pe chipul persoanelor ce treceau pe lângă ea; iar masca îngustă a bătrânului Sillerton Jackson, obrajii lui rozalii scofâlciţi, vinele de pe tâmple ajungând până sub părul argintiu, pieptănat cu grijă, şi punctele roşii şi mici din albul ochilor, pe care le văzu când el îşi întoarse circumspect spre ea ochii albaştri, apăreau ca şi cum ar fi fost văzute sub nişte lentile foarte puternice. Cu ochelarii atârnându-i peste mâna înmănuşată în alb, cu cealaltă ţinându-şi jobenul pe genunchi, el sugera, de sub masca indiferenţei, încordarea şi răbdarea unui naturalist atent stând alături de o crăpătură din care putea ieşi în orice moment vreun animal micuţ – dacă veghea suficient de mult sau dacă se prefăcea destul de bine că nu aşteaptă nimic şi că nici nu visează că e pe undeva pe aproape. Senzaţia acestei atenţii continue o făcea pe doamna Hazeldean să simtă că o dor tâmplele, de parcă ar fi stat în strălucirea unei lumini mult mai mari decât aceea a candelabrelor familiei Struthers – o lumină în care licărirea oricărui gând, chiar pe jumătate înfiripat, putea deveni la fel de vizibilă ca uşoarele încreţituri de pe frunte, care-i apăreau involuntar, ca urmare a neliniştii ce-o cuprinsese. Da, Prest avea dreptate: îşi pierduse capul de tot – şi-l pierduse pentru prima oară în acel an periculos, când era atât de necesar să-şi păstreze tot timpul calmul.

„Ce este? Ce s-a întâmplat cu mine?”, se miră ea.

Mai fuseseră şi alte alarme înainte – nici nu se putea altfel! Dar nu făcuseră decât s-o stimuleze, s-o facă mai prudentă şi mai promptă; în timp ce, în seara asta, simţea că se scufundă, fără vlagă, în nu ştia nici ea ce prăpastie a slăbiciunii. Dar ce se schimbase oare? O, îşi dădea seama destul de bine! Era vorba de Charles... privirea aceea

rătăcită din ochii lui şi ridurile de pe gât, când adormise cu capul dat spre spate. Niciodată înainte nu recunoscuse în sinea ei cât de bolnav îl credea; iar acum, faptul că trebuia s-o facă, fără însă a avea în acelaşi timp certitudinea că privirea se datora doar bolii, îi crea starea aceea de încordare de nesuportat.

Privi în jurul ei, brusc stăpânită de un sentiment de disperare. Dintre toţi acei care formau grupurile acelea pline de strălucire şi veselie – dintre toate femeile care-i spuneau pe nume şi dintre toţi bărbaţii care veneau atât de des în casa ei – îşi dădea seama că nici unul nu ghicea sau n-ar fi putut înţelege în acel moment ce simţea ea... Privirea i se opri asupra lui Henry Prest, pe care-l văzu puţin mai departe, aplecat peste scaunul frumoasei doamne Lyman. „Iar tu, cel mai puţin dintre toţi!”, gândi ea. „Deşi, mai ştii”, adăugă înfiorată, „cu toţii îşi au părerea lor despre mine!”

— Dragă doamnă Hazeldean, păreţi puţin cam palidă. Vă este frig? Să vă aduc şampanie? sugeră Sillerton Jackson, plin de zel.

— Credeţi că celelalte femei arată mai bine? Dragă domnule, de vină e lumina asta hidoasă şi vulgară de deasupra capului...

Şi se ridică nervoasă. Deodată îi veni ideea că ceea ce trebuia să facă, ceea ce i se părea firesc să facă, era să meargă la Jinny Lyman, deasupra căreia Prest mai stătea încă aplecat cu amabilitate. Atunci avea să vadă lumea dacă era nervoasă sau bolnavă – sau dacă-i era teamă!

Dar la jumătatea drumului o opri un gând: „Şi dacă cei din familia Parrett şi Wesson m-au văzut totuşi? Atunci, faptul că mă duc la Jinny, în timp ce el stă de vorbă cu ea ar părea – cum ar părea?” Începu să regrete faptul că nu vorbise deschis şi fără întârziere cu Sillerton Jackson, în care se putea avea încredere că ştie să-şi ţină gura într-o

asemenea situaţie, mai ales când de bunăvoinţa lui depinde o femeie frumoasă. Privi peste umăr, dorind parcă să-l cheme înapoi, dar el se alăturase altui grup; în schimb, se trezi brusc faţă în faţă cu Sabina Wesson. Ei, poate că aşa era şi mai bine. La urma urmei, totul depindea de cât văzuse doamna Wesson şi ce atitudine intenţiona să adopte în caz că într-adevăr *văzuse* ceva. Ea nu părea aşa de inscrutabilă ca bătrânul Sillerton. Lizzie îşi dorea acum să nu fi uitat să meargă la ultima petrecere dată de doamna Wesson.

— Dragă doamnă Wesson, aţi fost foarte amabilă...

Dar doamna Wesson nu mai era acolo. Prin acea putere protectoare şi misterioasă care îi dă posibilitate unei femei ce nu doreşte să fie atrasă într-o cursă să ajungă în altă parte a pământului prin mijloace greu de sesizat, doamna Wesson care, cu câteva secunde mai devreme, părea să se îndrepte cu toată fiinţa sa plăcută, dar severă, spre doamna Hazeldean, mai având până la ea doar câţiva paşi de făcut – doamna Wesson, aşa cum mărturiseau spatele ei fremătător şi evantaiul roşu mişcându-se întruna pe când discuta cu ceilalţi, nici nu fusese lângă ea vreodată, nici nu o văzuse măcar („Fusese şi ea la doamna Struthers duminica trecută? Ce ciudat! Plecasem cred, de mult, când a venit ea...”), ci îşi găsise de lucru dincolo de pian, examinând un tablou asupra căruia atenţia părea să-i fi fost atrasă de persoanele de lingă ea.

— Vai, cât e de real! Aceasta e impresia pe care mi-o face întotdeauna când privesc un Meissonier! o auzi ea exclamând, cu bine-cunoscutul ei instinct pentru epitetul cel mai potrivit.

Lizzie Hazeldean rămase nemişcată. Ochii i se înceţoşară de parcă primise o lovitură în frunte. „Deci, aşa te simţi!”, gândi ea. Ridică apoi capul sus, se uită din nou

în jur şi încercă să-i facă un semn lui Henry Prest, dar îl văzu încă ocupat cu frumoasa doamnă Lyman; în acelaşi moment surprinse privirea tânărului Hubert Wesson, fiul cel mai mare al Sabinei, care aştepta, fără să fie preocupat de ceva anume, lângă uşa de la sufragerie.

Când întâlni privirea doamnei Hazeldean, Hubert Wesson se înroşi până-n vârful urechilor; rămase nemişcat o clipă, apoi înaintă făcând o plecăciune adâncă – din nou acea plecăciune exagerat de politicoasă! „Deci, şi el m-a văzut”, gândi ea. Apoi îl prinse de braţ şi spuse râzând:

— Vai, ce ceremonios eşti! Zău, nu sunt chiar atât de bătrână cum a vrut să insinueze plecăciunea pe care mi-ai făcut-o. Dragă tinere, bănuiesc că vrei să mă inviţi imediat la masă. Am stat afară în frig toată după-amiaza să mă uit la incendiul de la hotelul de pe Fifth Avenue şi mor pur şi simplu de foame şi oboseală.

În sfârşit, zarurile fuseseră aruncate – o spusese destul de tare ca să audă toată lumea din jur! Şi acum era sigură că fusese „exact” ceea ce trebuia să facă.

Se înveseli brusc şi intră în sufragerie ca o zeiţă, conducându-l pe Hubert spre o masă neocupată, aşezată într-un colţ decorat cu flori.

— Nu... cred că o să ne simţim foarte bine şi singuri. Sau vrei să stea cu noi pisăloaga aceea grasă şi bătrână de Lucy Vanderlow? Dacă vrei, atunci... Văd că de abia aşteaptă... Dar atunci, te previn că o să mai invit un bărbat tânăr! Ia să văd – ce-ar fi să-l invit pe Henry Prest? Văd că se plimbă de colo colo! Nu, e mai simpatic să rămânem în doi!

Şi se aplecă puţin în faţă, sprijinindu-şi bărbia în mâinile împreunate şi ţinându-şi coatele pe masă, într-o poziţie pe care femeile mai în vârstă o socoteau extrem de nelalocul ei, dar pe care cele mai tinere începuseră să o imite.

— Şi acum, aş vrea puţină şampanie, te rog, şi broască ţestoasă *fierbinte!*... Bănuiesc că şi dumneata ai fost să vezi incendiul, nu? spuse ea şi se aplecă şi mai mult în faţă.

Roşeaţa năvăli din nou pe chipul tânărului Wesson, întinzându-i-se pe toată fruntea şi transformându-i lobii urechilor mari în gheme de foc. („Parcă ar avea nişte cercei mari de coral”, gândi ea.) Dar îl forţă să se uite la ea, îi râse drept în faţă şi adăugă:

— Ai văzut vreodată ceva mai caraghios decât toate fiinţele acelea imposibile şi împopoţonate care năvăleau afară, în stradă? Parcă ar fi fost sfârşitul Balului Inaugurării! Era aşa de fascinant, încât, pur şi simplu, mi-am făcut loc să intru în hol. Pompierii erau furioşi, dar nu m-au putut opri – nimeni nu mă poate opri când e vorba de un incendiu! Să fi văzut toate femeile acelea alergând pe scări – mai ales pe cele grase! O, dar scuză-mă, uitasem că admiraţia dumitale înclină spre cele... plinuţe. Nu? Dar doamna Van... o, ce neroadă sunt! Ei, cum, chiar roşeşti? Te pot asigura că eşti la fel de roşu ca evantaiul mamei dumitale – şi că se vede de la o poştă! Da, te rog; încă puţină şampanie...

Şi apoi se produse inevitabilul. Ea uită de incendiu, uită de grijile care o frământau, uită de afrontul doamnei Wesson, uită totul, în afară de plăcerea pe care i-o dădea amuzamentul pueril de moment – de a răsuci pe degete pe acest băietan timid şi nepriceput, aşa cum făcuse şi cu mulţi alţii, bătrâni şi tineri, fără să-i pese dacă-i va mai vedea vreodată sau nu, dar aşa de preocupată de această distracţie şi de simţământul că ştia s-o facă mai bine decât celelalte femei – mult mai discret, mai înşelător, fără priviri galeşe, mreje sau fiţe – încât uneori chiar şi ea se întreba, înfiorată: „De ce am fost oare înzestrată cu o asemenea artă?” Da; întotdeauna o amuza la început: primele semne

ale interesului, ce sporea treptat, apărute într-o privire până atunci indiferentă, roşeaţa cuprinzând chipul, felul în care ea putea întoarce subiectul conversaţiei după voie, de parcă şi-ar fi ţinut victima într-o lesă, purtând-o după ea pe cărările şerpuitoare ale sentimentalismului, ironiei, capriciului... şi lăsând-o apoi cu inima zbătându-i-se în piept, cu ochii orbiţi, pradă amăgirilor unui mâine plin de speranţe...

„Singurul meu succes!”, îşi spuse în gând când se ridică de la masă, urmărită de privirile fascinate ale tânărului Wesson, în timp ce pe buze simţea deja gustul amar al cenuşii.

„Dar oricum”, gândi ea, „o să-şi ţină limba că m-a văzut la locul incendiului.”

V

Intră cu cheia ei, se uită la scrisorile şi biletele de pe masa din hol (vechiul ei obicei de a nu lăsa să-i scape nimic) şi se strecură prin întuneric spre camera ei.

Focul mai licărea încă în şemineu, iar lumina flăcărilor lumina cele două vaze cu trandafiri roşii. Camera era plină de mireasma lor.

Doamna Hazeldean se încruntă, apoi ridică din umeri. La urma urmei, procedase greşit dând impresia că nu-i păsa de flori; trebuia să-şi aducă aminte şi să-i mulţumească lui Susan că le salvase. Începu să se dezbrace cu mişcări rapide şi totuşi neîndemânatice, de parcă degetele ei agile erau înţepenite; scoase mai întâi de la corsaj cei doi trandafiri roz ce se ofiliseră şi îi puse cu un gest tandru într-o vază, pe noptieră. Apoi punându-şi halatul de casă, se duse cu paşi uşori până la uşa camerei soţului ei. Uşa era închisă, şi ea îşi lipi urechea de gaura cheii. Auzi după un moment răsuflarea lui chinuită, aşa cum o avea întotdeauna când era răcit, dar care era regulată şi liniştită... Respirând uşurată, se întoarse în camera ei în vârful picioarelor. Patul ei neacoperit, cu pernele curate şi plapuma de satin o îmbiau cu tradafiriul lor; dar ea se ghemui lângă foc, îşi cuprinse genunchii cu mâinile şi rămase cu privirea pierdută la jarul din cămin.

„Deci, aşa te simţi!”, îşi repetă.

Era pentru prima oară în viaţa ei când fusese „evitată” în mod deliberat; iar acest lucru însemna un mare afront în New Yorkul de altădată. Iar Sabina Wesson o făcuse conştient, voit – pentru că nu era nici un dubiu că înaintase spre victima ei în acest scop – şi o făcuse cu intenţia de a o jigni. Şi nu riscase s-o facă fără să ştie ce face, fără să fie sigură că avea martori care s-o sprijine, că era susţinută de tot clanul ei.

Lizzie Hazeldean avea şi ea clanul ei – dar era unul mic şi fără putere, şi ea atârna la periferia lui, prinsă de un fir de rudenie căreia nu i se dădea mare importanţă. Cât despre tribul Hazeldean, care era mai mare şi mai puternic (deşi nu se putea compara cu cei din neamul Wesson-Parrett, care erau susţinuţi de jumătate din New York şi de tot ţinutul Albany) – pe el nu te prea puteai bizui, ba chiar poate în ascuns membrilor lui nici nu le părea prea rău („Dacă n-ar fi fost la mijloc bietul Charlie”) că soţia bietului Charlie era în sfârşit obligată să plătească pentru faptul că era frumoasă, pentru popularitatea de care se bucura şi, mai presus de orice, pentru faptul că, în ciuda originii ei, era tratată de bietul Charlie de parcă ar fi fost egală cu ei!

Originea ei era, desigur, destul de respectabilă. Toată lumea ştia totul despre familia Winter – se numise Lizzie Winter înainte de căsătorie. Dar Winter-ii erau oameni mărunţi, iar tatăl ei, abatele Arcadius Winter, sentimentalul şi mai mult decât popularul pastor al unei mondene biserici newyorkeze, după o perioadă plină de succese, ca pastor şi îndrumător al sexului frumos, a trebuit să renunţe pentru a-şi căuta sănătatea cam şubredă în Bermude – sau undeva în Franţa? – într-o staţiune puţin cunoscută, după câte se zvonise. Oricum, Lizzie, care mersese cu el (împreună cu mama ei, ţintuită la pat şi ea din cauza unei boli), a fost, după moartea mamei sale, luată de la o şcoală de fete din Bruxelles – păreau să se afle în mai multe locuri în acelaşi timp! – şi adusă înapoi la New York de o fostă enoriaşă a bietului Arcadius, o femeie care „crezuse” întotdeauna în el, în ciuda episcopului, şi căreia i se făcuse milă de fiica lui stingheră.

Enoriaşa, doamna Mant, aparţinea familiei Hazeldean. Era o văduvă bogată, amatoare de a face gesturi generoase, numai că deseori se întâmpla să nu ştie cum

să le ducă la bun sfârşit; atunci când o adusese pe Lizzie Winter acasă la ea şi după ce-şi lăudase îndeajuns curajul de a fi făcut un asemenea gest, nu prea mai ştia ce să facă după aceea. Se gândise că ar fi fost plăcut să aibă pe lângă ea, în casă, o fată drăguţă şi deşteaptă; dar menajera ei nu era de aceeaşi părere. Aşternuturile pentru camerele libere nu fuseseră scoase din dulapurile cu levănţică de douăzeci de ani – şi domnişoara Winter lăsa mereu jaluzelele ridicate în cameră, iar covorul şi perdelele, neobişnuite să fie astfel expuse la lumină, avuseseră de suferit. Apoi începuseră să vină în vizită tineri – şi veneau destul de mulţi. Doamna Mant nu bănuise că fiica unui preot „în dizgraţie” ar fi putut primi musafiri. Ea îşi imaginase că o va duce pe Lizzie la bazare bisericeşti şi că va avea în preajmă o tânără care să-i prindă ochiurile scăpate din andrele, pentru că „ochii ei erau mai buni” decât ai binefăcătoarei. Dar Lizzie nu ştia să lucreze cu andrelele, nu avea nici un talent folositor – şi era vizibil plictisită de bazarele bisericeşti, unde prezenţa ei nu ajuta prea mult, din moment ce nu avea bani de cheltuit. Doamna Mant începu să înţeleagă că dăduse greş; şi această constatare o făcu să n-o mai îndrăgească pe protejata ei, gândindu-se că ea o indusese în eroare cu bună ştiinţă.

În viaţa doamnei Mant, trecerea de la o stare de entuziasm la alta era întotdeauna marcată de o perioadă de deziluzii, în care, dacă Providenţa nu-i împlinea toate dorinţele, începea să pună la îndoială existenţa Providenţei. În acest flux şi reflux al dispoziţiilor ei, exista totuşi un punct stabil: doamna Mant era o femeie a cărei viaţă se învârtea în jurul unui mănunchi de chei. Ce comori închideau ele, ce dezastru ar fi atras după sine pierderea lor definitivă – nu era tocmai clar; dar ori de câte ori se pierdeau, întreaga casă era dată peste cap, iar cum

doamna Mant nu le dădea nimănui în păstrare, ţinându-le doar ea, aceste ocazii erau foarte dese. Una dintre ele se ivi chiar în perioada când doamna Mant tocmai fusese părăsită de entuziasmul ce-o cuprinsese în legătură cu domnişoara Winter. Cu un minut sau două înainte cheile fuseseră acolo, într-un sertar al biroului ei, chiar dăduse peste ele căutând foarfeca. Se dusese să stea de vorbă cu instalatorul care repara ceva în baie; şi când ieşise din cameră, nu rămăsese nimeni acolo în afară de domnişoara Winter. La întoarcere cheile nu mai erau. Toată casa fusese întoarsă cu susul în jos; toţi fuseseră chiar dacă nu acuzaţi, cel puţin suspectaţi; şi, într-o clipă de pripeală, doamna Mant anunţă poliţia. Ca urmare a acestui gest, îngrijitoarea o avertiză că va pleca, iar camerista o ameninţă că o va urma; şi atunci doamna Mant îşi aduse aminte de aluziile pe care i le făcuse episcopul: îi dăduse de înţeles că existaseră nişte nereguli în conturile domnului Winter, în afară şi de alte nefericite aspecte.

Şi atunci o întrebă cu multă blândeţe pe domnişoara Winter dacă nu văzuse cumva cheile şi „le luase fără să-şi dea seama”. Domnişoara Winter îşi îngădui să zâmbească uşor când îi răspunse că nu le văzuse; zâmbetul ei o irită pe doamna Mant; şi într-o clipă fu cuprinsă de mânie. Nu vedea nimic de râs în ceea ce spusese – doar dacă nu cumva era un lucru cu care domnişoara Winter să fi fost obişnuită, pentru care să fi fost pregătită... ţinând seama de originea ei... de situaţia nefericitului ei tată...

— Opriţi-vă! strigase Lizzie Winter.

Îşi amintea şi acum, de parcă se întâmplase ieri, de prăpastia ce i se căscase la picioare. Fusese primul ei contact cu cruzimea umană. Suferinţe, slăbiciuni, frivolitate şi multe altele ce nu şi le putea imagina mintea redusă a doamnei Mant – fata le cunoştea, sau cel puţin le bănuia; în drumul ei întâlnise şi bunătate, şi prostie, dar

nimeni nu încercase vreodată să-i vorbească despre defectele vag bănuite ale bietului ei tată. Se cutremură, cuprinsă de oroare şi indignare, iar cuvintele „Opriţi-vă!” izbucniseră cu atâta violenţă, încât doamna Mant, devenind albă ca varul, bâjbâi cu mâna după clopoţel.

Şi atunci, chiar în acel moment, intră Charles Hazeldean – Charles Hazeldean, nepotul ei favorit, mândria întregului clan. Lizzie îl mai văzuse doar o dată sau de două ori, pentru că nu fusese la New York când se întorsese ea. Îl găsise distins, dar cam prea serios şi sarcastic; iar el nu prea o băgase în seamă – din câte observase ea – ceea ce ar putea motiva opinia ei.

— O, Charles, dragul meu – să vii aici şi să auzi lucrurile ce mi s-au spus! gâfâi mătuşa lui, ducându-şi mâna la inima-i jignită.

— Ce lucruri ţi s-au spus? Şi de către cine? Nu văd pe nimeni aici, în afară de domnişoara Winter! râse Charles şi prinse mâna îngheţată a fetei.

— Nu da mâna cu ea! M-a insultat! Mi-a poruncit să nu mai vorbesc – în propria mea casă. „Opriţi-vă” mi-a spus, când eu încercam cu toată bunătatea s-o fac să recunoască între patru ochi... Ei, dar dacă preferă poliţia...

— Da, prefer! Chiar vă rog s-o chemaţi! strigă Lizzie.

Cât de bine îşi amintea tot ceea ce urmase; cheile găsite, scuzele forţate ale doamnei Mant, felul rece în care le acceptase şi sentimentul amândurora că era imposibil să mai continue să locuiască împreună! Fusese rănită până în adâncul sufletului şi, pentru prima oară, propria ei situaţie îi apăru în toată mizeria ei. Înainte de asta, cu toate urcuşurile şi coborâşurile unei vieţi ce nu cunoscuse liniştea unui cămin, tinereţea, înfăţişarea ei plăcută, sentimentul unei anume superorităţi faţă de ceilalţi şi de evenimente o purtaseră pe o undă de încredere; nu se gândise niciodată la sine ca la o persoană dependentă,

profitând de pe urma bunătăţii altora. Dar acum se vedea ajunsă la douăzeci de ani, fără nici un ban, cu un tată neputincios şi compromis, care îşi purta capul cărunt, glasul mieros şi gesturile nobile de la o staţiune ieftină la alta şi mai ieftină, trecând prin nesfârşite încurcături de natură sentimentală şi pecuniară. Ea nu-i putea fi de mai mare ajutor decât ar fi putut el să-i fie ei; şi, în afară de tatăl ei, nu mai avea pe nimeni. Verii Winter, la fel de umiliţi de dizgraţia în care căzuse unchiul lor, pe cât fuseseră de împăunaţi de triumful lui, dăduseră de înţeles că nu erau în măsură să se amestece atunci când se aflase despre ruptura cu doamna Mant; şi, dintre foştii enoriaşi ai domnului Winter, nici unul nu-i purtase cauza mai departe. Şi, aproape în aceeaşi perioadă, Lizzie auzi că tatăl ei urma să se căsătorească cu o cântăreaţă de operă, portugheză, şi să fie primit în rândurile Bisericii Catolice din Roma; această ultimă veste, care umpluse paharul, îndreptăţea familia să acţioneze foarte prompt.

Situaţia era dificilă şi cerea măsuri energice. Lizzie înţelese acest lucru şi, o săptămână mai târziu, era logodită cu Charles Hazeldean.

Avea să spună mereu după aceea că, dacă n-ar fi fost cheile, lui nu i-ar fi trecut niciodată prin minte să se însoare cu ea; în timp ce el, râzând, susţinea că, dimpotrivă, dacă n-ar fi fost cheile, ea nu s-ar fi uitat niciodată la el.

Dar ce mai conta, în perfecta şi binecuvântata înţelegere care urmase după alianţa lor pripită! Dacă s-ar fi ţinut seamă de avantajele ambelor părţi în această căsătorie şi dacă, în urma unei analize judicioase, acestea ar fi fost socotite egale, încă ar fi fost greu să prezici o armonie mai deplină. De fapt, cei ce ar fi cercetat situaţia, dacă ar fi fost foarte corecţi, ar fi găsit probabil doar elemente de nepotrivire la cele două persoane. Charles

Hazeldean era o fire contemplativă, studioasă, înclinată spre meditaţie şi preocupat să ştie cât mai multe; Lizzie Winter (aşa cum se vedea ea privind înapoi) – ce era de fapt? ce ar fi putut fi decât o fiinţă plină de viaţă, efemeră, care, prinsă în tot felul de treburi şi uşor adaptabilă, dădea impresia că e inteligentă, tot aşa cum graţia ei, gesturile agere, expresivitatea o făceau să pară frumoasă! Probabil că astfel ar fi socotit-o ceilalţi, şi acum gândea şi ea la fel. Dar ştia că în problemele majore rămăsese aceeaşi. Şi totuşi, vedea că el era mulţumit de ea: după toate aparenţele, la fel de mult în aceşti ultimi ani mai liniştiţi, ca şi în perioada de la început, mai agitată. La fel de mult, sau poate chiar mai mult. În primele luni, gratitudinea oarbă o făcuse să devină o adoratoare umilă şi sinceră; dar, pe măsură ce puterea ei sporea în acea atmosferă prielnică, plină de înţelegere, pe măsură ce simţea că este mai frumoasă, mai inteligentă, mai pricepută şi mai sociabilă decât sperase el, sau decât ar fi putut chiar ea însăşi să viseze vreodată, pe nebăgate de seamă balanţa începuse să se încline spre ea; şi, ca urmare, ochii lui străluceau triumfători când şi-i odihnea pe chipul ei.

Familia Hazeldean fusese cucerită; trebuise s-o recunoască. O fiinţă atât de strălucitoare adăugată clanului nu trebuia respinsă. Doamna Mant fusese lăsată să-şi vadă de mâhnirea ei, de una singură, până când s-a înmuiat şi ea, fiind iertată cu nepăsare, dar cu generozitate.

Ah, acei primi ani de triumf! Când se uita acum înapoi, anii aceia o înspăimântau pe Lizzie. Fiica neajutorată şi fără prieteni a unui om discreditat, ajunsă peste noapte soţia lui Charles Hazeldean, cunoscutul şi prosperul tânăr avocat, care îşi şi făcuse o bună clientelă şi care avea cele mai strălucite perspective profesionale şi personale. Părinţii lui muriseră săraci; dar, fireşte, cele câteva rude

care nu aveau copii îşi investiseră capitalul în beneficiul lui şi, atât timp cât se afla în mâinile econoame ale lui Lizzie, câştigul lui era mai mult decât suficient.

Ah, acei primi ani! – fuseseră doar şase; dar erau clipe când şi acum dulceaţa lor îi umplea sufletul... ce repede trecuseră; şi apoi revenise brusc acea boală congenitală, de inimă, pe care Hazeldean şi doctorii o socotiseră complet vindecată. Odată, de mult, pentru acelaşi motiv fusese trimis în mare grabă pentru un an în ţinuturi îndepărtate cu climă blândă; iar prima lui întoarcere a coincis cu sfârşitul perioadei în care Lizzie stătuse la doamna Mant. Tânărul se simţea destul de sigur de viitorul lui pentru a se căsători şi a-şi relua obligaţiile profesionale; şi în următorii şase ani dusese fără întrerupere viaţa agitată a unui avocat cu renume; apoi apăruse a doua criză, mai neaşteptată, cu simptome şi mai alarmante. „Inima Hazeldean” devenise un lucru aproape de mândrie în familie, fiind proverbială. Şi, în sinea lor, ei o considerau mai distinsă decât guta Sillerton, şi de mai bun gust decât ficatul Wesson; ea le permisese multora dintre ei să supravieţuiască, într-o stare de şubrezenie suportabilă, până la o vârstă respectabilă, când se stingeau din pricina vreunei alte boli. Dar Charles Hazeldean o sfidase, şi acum boala se răzbuna pe el, şi încă într-un mod necruţător.

Una câte una, speranţele şi planurile se risipiseră. Familia Hazeldean trebuise să meargă undeva în sud, să-şi petreacă iarna; Charles zăcuse în şezlong, într-o grădină din Florida, citise, visase şi fusese fericit că o avea pe Lizzie lângă el. Astfel trecuseră lunile, iar în toamna următoare, simţindu-se mai bine, se întorsese la New York şi începuse să-şi practice din nou meseria. Cu mici întreruperi, dar îndârjit, continuase această luptă încă doi ani; însă înainte ca cel de-al doilea an să se fi terminat, amândoi înţeleseseră că lucrurile nu vor mai fi ca înainte.

El nu se mai putea întoarce la biroul lui de avocatură decât după lungi absenţe; se cufundase treptat într-o stare de invaliditate, fără însă a se lăsa copleşit de ea. Venitul lui era tot mai mic; şi, deşi nu-şi făcea probleme pentru persoana sa, se frământa necontenit la gândul că o lipsea pe Lizzie de luxul cel mai neînsemnat.

În adâncul inimii, ei nu-i păsa, dar nu reuşea să-l convingă de asta. Charles fusese crescut în tradiţia New Yorkului de altădată, care decreta că bărbatul, indiferent cu ce preţ, trebuia să-i asigure soţiei toate lucrurile cu care ea „fusese obişnuită”; iar el se mândrea prea mult cu frumuseţea, cu eleganţa, cu naturaleţea cu care-şi purta ea toaletele scumpe şi cu faptul că prietenii apreciau în mod deosebit mesele bune pe care ştia întotdeauna să le comande, pentru a nu-i pune la dispoziţie tot ceea ce avea nevoie spre a spori aceste calităţi. Satisfacţia ascunsă a doamnei Mant îl rodea. Această doamnă îi trimitea broaşte ţestoase de Baltimore, renumita ei supă de scoici şi câteva sticle din vechiul vin de Porto al familiei Hazeldean, iar celor din grupul ei le şoptea: „V-am spus eu...” când venea vorba de Lizzie; Charles Hazeldean auzise şi se supărase.

— N-am nevoie de pomana ei! spuse el, dar Lizzie îi zâmbi. Îi risipi mânia şi-l convinse să guste din supă şi din vin.

Acum ea zâmbea uşor, la gândul ultimei discuţii dintre el şi doamna Mant – când zgomotul clanţei de la uşă o făcu să tresară. Sări în picioare, iar el apăru în uşă. Sângele îi năvăli în obraji; înfăţişarea lui o sperie; o clipă îl privi fix, de parcă s-ar fi aflat în faţa unui duşman. Apoi înţelese că expresia chipului lui nu era altceva decât privirea pierdută pe care ţi-o dă o durere fizică cumplită.

Sări imediat lângă el, ajutându-l să se aşeze în cel mai apropiat fotoliu. Se cufundă în el, iar ea îl acoperi cu un şal

şi îngenunche lângă el, în timp ce privirea lui de nepătruns continua să o respingă.

— Charles... Charles, îl imploră ea.

Dar el rămase tăcut multă vreme; şi pe ea o tortura gândul că probabil nu va şti niciodată dacă venise la ea pentru că se simţise rău sau dacă criza îl apucase pentru că intrase în cameră să-i pună întrebări, s-o acuze ori să-i vorbească despre ceea ce văzuse sau auzise în după-amiaza aceea...

Pe neaşteptate, el ridică mâna şi i-o apăsă pe frunte, astfel încât faţa ei rămânea descoperită sub privirile lui.

— Dragostea mea, ai fost fericită?

— Fericită?

Cuvântul îi tăie răsuflarea. Lizzie se agăţă de el şi-şi culcă faţa îndurerată pe genunchii lui. Mâna lui îi trecu uşor prin păr şi, adunându-şi întreaga putere, ea ridică din nou capul, îl privi drept în ochi şi spuse şoptit:

— Dar tu?

Privirea lui o învălui toată; întreaga lor viaţă, dusă împreună, se citea în ea, din prima până în ultima zi. Mâna lui o mângâie din nou, ca o binecuvântare, apoi căzu fără vlagă. Momentul comuniunii lor se încheiase; în clipa următoare ea îi pregătea medicamentele, chema servitorii, cerea să vină doctorul. Soţul ei redevenise copilul neajutorat şi inofensiv, în care îi transformă boala chiar şi pe cei mai de temut şi pe cei mai îndrăgiţi.

VI

În salonul doamnei Mant, cam la o jumătate de an după aceea, doamna Charles Hazeldean spuse servitorului, după un moment de ezitare, că putea să-l lase pe domnul Prest să intre.

Doamna Mant era plecată. Se pregătea tocmai să se ducă la Washington pentru a vizita o nouă protejată, când doamna Hazeldean sosise din Europa şi, după ce se consultase în grabă cu cei din clan, se decisese că nu ar fi fost „decent” s-o lase pe văduva bietului Charles să meargă la hotel – şi de aceea Lizzie avea strania senzaţie că se întorcea, după aproape nouă ani, în casa din care soţul ei o salvase triumfător; dar acum era sigură că se întorcea acolo pe deplin independentă, fără primejdia de a cădea din nou în captivitatea de odinioară, deşi toată fiinţa ei se înfiora la gândul trecutului renăscut în mintea ei.

A doua zi, doamna Mant plecase la Washington; dar înainte de a pleca, îi trecuse invitatei sale peste masă, la micul dejun, un bileţel.

— Foarte frumos din partea lui – era unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Charles, nu? spuse ea schiţând un zâmbet rece.

Doamna Hazeldean privi biletul, îl întoarse vrând parcă să examineze semnătura, şi-l înapoie amfitrioanei.

— Da. Dar nu cred că vreau să văd pe nimeni deocamdată.

Urmă o pauză, în timpul căreia valetul aduse clătitele calde, umplu din nou cănile cu lapte fierbinte şi pe urmă se retrase. Când uşa se închise după el, doamna Mant adăugă cu o cordialitate periculoasă:

— Nimeni nu-ţi va lua în nume de rău să primeşti un vechi prieten al soţului tău... cum este domnul Prest.

Lizzie aruncă o privire tăioasă feţei mari, inexpresive şi misterioase aflate de cealaltă parte a mesei. Deci, chiar dorea lumea ca ea să-l primească pe Henry Prest? Ei bine – poate că înţelegea...

— Să răspund eu în locul tău, draga mea? Sau o faci tu? urmă doamna Mant.

— O, cum doriţi. Dar nu fixaţi o zi, vă rog. Lăsaţi pentru mai târziu...

Chipul doamnei Mant deveni din nou inexpresiv. Apoi spuse încet:

— Nu trebuie să te izolezi prea mult. Nu ajută la nimic să fii prea tristă. Îmi pare rău că trebuie să te las singură aici, dar...

Ochii lui Lizzie se umplură de lacrimi; înţelegerea arătată de doamna Mant o durea mai rău decât dacă s-ar fi purtat răutăcios cu ea. Fiecare cuvânt rostit de ea avea un subînţeles.

— O, dar nu trebuie să renunţaţi la vizită...

— Cum aş putea s-o fac, draga mea? Este o îndatorire. Atunci am să-i trimit eu câteva rânduri lui Henry Prest... Şi dacă o să guşti puţin vin de Porto la prânz şi la cină, o să te facă să nu mai arăţi ca o stafie...

Doamna Mant plecase; două zile mai târziu – deci, după un interval „decent” – fu anunţat domnul Prest. Doamna Hazeldean nu-l mai văzuse din seara de Anul Nou. Ultimele cuvinte le schimbaseră în budoarul purpuriu al doamnei Struthers, şi de atunci trecuse o jumătate de an. Charles Hazeldean zăcuse două săptămâni; dar deşi urmaseră şi perioade mai bune şi mai rele, şi momente pline de speranţe, când nimeni n-ar fi putut-o critica pe soţia sa dacă-şi primea prietenii, uşile ei rămăseseră închise pentru toată lumea. Nu-l exclusese pe Henry Prest mai riguros decât pe ceilalţi; el fusese, pur şi simplu, unul dintre cei mulţi, care primiseră zi de zi acelaşi răspuns:

„Doamna Hazeldean nu primeşte pe nimeni, în afară de cei din familie”.

Aproape imediat după moartea soţului ei plecase în Europa, într-o vizită, de multe ori amânată, la tatăl ei, care se stabilise acum la Nisa; dar această călătorie probabil că nu-i priise prea mult, pentru că, atunci când se întorsese la New York, rudele fuseseră impresionate de aerul ei suferind şi deprimat. Oricum, era un lucru în favoarea ei; fuseseră cu toţii de acord că se comportase aşa cum se cuvenea.

Îl privi pe Henry Prest de parcă ar fi fost un străin, fiindu-i foarte dificil, în primul moment, să pună de acord prezenţa lui, robustă şi frumoasă, cu ţinutul umbrelor în care trăise ea în ultimele şase luni. Începuse să i se pară că toţi aveau un aer ciudat, străin; avea impresia că vede oamenii şi viaţa din jur ca printr-o ceaţă, ca şi cum ar fi privit prin voalul lung cernit, sub care era de datoria ei de văduvă să-şi ascundă durerea. Dar îi întinse mâna fără a lăsa să se observe vreo urmă de răceală.

El o duse spre buze, încercând în mod evident să facă un gest curtenitor, exprimând în acelaşi timp compasiune, pentru ca apoi, la jumătatea drumului, să pară a înţelege că situaţia îi cerea să dea drumul mâinii.

— Ei... trebuie să recunoşti că am avut destulă răbdare! exclamă el.

— Răbdare? Da. Ce altceva mai trebuia să fie? adăugă ea zâmbind uşor, pe când el se aşeza lângă ea, puţin cam prea aproape.

— Ei, desigur... am înţeles cum stau lucrurile, şi sper să mă crezi. Dar nu puteai cel puţin să-mi răspunzi la scrisori? La una-două din ele!

Ea clătină din cap.

— N-am putut să scriu.

— Nimănui? Sau doar mie? întrebă el pe un ton ironic.

— Am scris doar scrisorile pe care trebuia să le scriu – nimic altceva.

— Da, înţeleg, spuse el râzând uşor; şi ai considerat că scrisorile pentru mine nu se numărau printre ele.

Ea nu răspunse nimic, iar el se ridică şi făcu câţiva paşi prin cameră. Faţa îi era mai roşie ca de obicei şi, din când în când, o schimonosea câte o grimasă. Ea îşi dădu seama că el simţise bariera ridicată între ei de doliul ei şi că acest lucru îl făcea să se simtă jignit. Se vedea că în el se mai dădea încă lupta între rigorile impuse de tradiţie într-o asemenea situaţie şi impulsurile primare stârnite de amintirea ultimelor ore petrecute împreună. Când se întoarse şi se opri în faţa ei, roşeaţa de pe faţă dispăruse, dar rămase încruntat, nesigur şi vizibil deranjat că ea îl silea să se simtă astfel.

— Stai ca o stană de piatră! spuse el.

— Mă simt ca o stană de piatră.

— Ei, hai...!

Ştia foarte bine ce gândea el în acel moment: şi anume, că singurul mod de a trece peste un început aşa de puţin promiţător era s-o cuprindă în braţe – şi după aceea să-i vorbească. Acesta era gestul clasic. Îl făcuse de nenumărate ori şi se întreba de ce naiba nu îl putea face şi acum... Dar ceva în privirea ei probabil îl reţinea. Se aşeză din nou lângă ea.

— Prin ce trebuie să fi trecut, draga mea! zise; apoi făcu o pauză şi tuşi. Înţeleg că eşti distrusă. Dar nu ştiu nimic, crede-mă, nu ştiu nimic din ceea ce s-a întâmplat de fapt...

— Nu s-a întâmplat nimic.

— În legătură cu ceea ce ne temeam noi? N-a fost nimic?

Ea scutură din cap.

Înainte de a pune următoarea întrebare, el îşi drese puţin glasul.

— Şi nu crezi că, în absenţa ta, el ar fi putut spune cuiva?

— Niciodată.

— Atunci, draga mea, se pare că am avut un noroc de necrezut şi nu văd de ce...

Încet, el se trase mai aproape de ea şi-şi puse mâna mare, plină de inele, pe mâneca ei. Ce bine cunoştea inelele acelea – cei doi şerpi de aur mat, cu ochii lor răutăcioşi, făcuţi din pietre scumpe! Ea rămase însă nemişcată, de parcă i-ar fi simţit încolăciţi în jurul ei, până când el slăbi strânsoarea.

— Lizzie, să ştii – în glasul lui se citea descurajare – că nu e firesc...

— Nu e firesc?

— Dacă eşti în afara oricărui pericol şi... liberă, *liberă*, draga mea! Nu-ţi dai seama? Cred că încercarea a fost prea mare pentru tine; dar aş vrea să înţelegi că acum...

Ea se ridică brusc şi se îndepărtă de el, până ajunse în mijlocul camerei.

— Opreşte-te! aproape că strigă, aşa cum făcuse, cu ani în urmă, cu doamna Mant.

Se ridică şi el, cu chipul bronzat întunecându-i-se, şi încercă să zâmbească.

— Totuşi, protestă el, luând în considerare tot ce s-a întâmplat – şi după o despărţire de şase luni!

Ea tăcea.

— Draga mea, continuă pe un ton mai blând, poţi să-mi spui ce-ţi imaginezi că aş putea crede?

— O, nu o lua pe tonul acesta, spuse ea încet.

— Ce ton?

— Ca şi cum... ca şi cum ţi-ai imagina că am putea să ne întoarcem la ce-a fost...

Îl văzu schimbându-se brusc la faţă. Oare până atunci, se întrebă ea, nu întâlnise nici un obstacol pe drumul neted pe care păşise? Imediat se gândi că acela era pericolul ce plana asupra bărbaţilor care „ştiau cum să ia femeile” – venea o vreme când o făceau orbeşte.

Şi era clar că la acelaşi lucru se gândea şi el în acel moment. Zâmbi din nou spăşit şi, apropiindu-se de ea, îi luă uşor mâna.

— Dar eu nu vreau să mă întorc la ce-a fost... Vreau să merg înainte, draga mea... Acum, când eşti în sfârşit liberă...

Ea se opri asupra cuvântului, de parcă l-ar fi aşteptat ca pe ceva preţios.

— Liberă! O, asta era – liberă! Nu înţelegi, nu vezi că vreau să rămân liberă?

O umbră de neîncredere apăru din nou pe chipul lui, iar zâmbetul pe care-l pregătea ca s-o îmbărbăteze păru să-i rămână pe buze pentru a se îmbărbăta pe sine.

— Doar nu-ţi imaginezi că vreau să te încătuşez? Eu vreau să fii liberă, cum îţi place – liberă să mă iubeşti atât cât doreşti!

Şi se vedea că era încântat de ultimele cuvinte pe care le spusese.

Ea îşi trase mâna, fără a fi însă nepoliticoasă.

— Îmi pare rău... tare rău, Henry, dar nu înţelegi.

— Ce nu înţeleg?

— Că ceea ce vrei tu este imposibil. Nu mai pot continua... ca înainte...

Ea văzu pe chipul lui că începe să se enerveze.

— Ca înainte? Vrei să spui...?

Dar înainte ca ea să-i dea o explicaţie, se grăbi tot el să adauge, luând un aer important:

— Nu spune nimic! Acum am înţeles. Când ai vorbit de libertate, adineauri, am înţeles greşit pentru moment...

recunosc... am crezut că după această căsătorie nefericită, ai putea prefera legături mai discrete... o independenţă aparentă, care să ne permită amândurora... am spus *aparentă*, pentru că, în ceea ce mă priveşte, nu am dorit niciodată să ascund acest lucru... Dar dacă am înţeles greşit, dacă dimpotrivă, ceea ce doreşti este... este să profiţi de libertatea pe care o ai acum pentru a face cunoscut... ataşamentul nostru reciproc...

Ea nu spunea nimic, nu pentru că ar fi dorit ca el să termine ce avea de zis, ci pentru că nu găsea nimic de spus. Îşi dădea seama că nu mai simţea nimic pentru ceea ce fusese trecutul lor. Era clar că tăcerea ei îl uimea, şi începu să-şi piardă stăpânirea de sine, plutind parcă pe o mare de cuvinte.

— Lizzie? Mă auzi? Dacă am greşit... şi recunosc că uneori *poate am greşit*, dacă am greşit... ei, draga mea, pe cuvântul meu că n-am mai spus niciodată vreunei femei asemenea cuvinte; dar acum sunt gata să ispăşesc, cum zice Biblia! Nu-ţi dai seama, Lizzie? Lizzie, ascultă...! *Îţi cer să devii soţia mea.*

O clipă ea tot nu spuse nimic; privi în jur, de parcă ar fi avut senzaţia că simte între ei prezenţa unei persoane ce nu putea fi văzută, deşi exista acolo. În cele din urmă râse uşor. Acest lucru îl irită în mod vizibil pe musafirul ei.

— Nu cred, începu el, să fi spus ceva care să stârnească râsul.

Se opri şi o privi atent, stăpânit parcă de gândul că avea o comportare cam anormală. Apoi, aparent liniştit, spuse pe jumătate şoptit singura frază pe care o ştia pe franţuzeşte:

— *La joie fait peur...* aşa-i?

Ea păru că nu-l aude; spuse doar:

— Nu râdeam de tine, ci doar din pricina coincidenţelor pe care ţi le oferă viaţa. Exact în aceeaşi cameră m-a cerut în căsătorie şi soţul meu.

— O?

Adoratorul ei deveni cam neîncrezător în ceea ce privea bunul ei gust, ca şi ocazia cam nepotrivită pe care o alesese pentru a aminti astfel de lucruri. Dar mai făcu un efort de generozitate:

— Într-adevăr? Dar, draga mea, nu aveam de unde să ştiu asta, nu? Dacă aş fi ştiut că-ţi poate stârni o amintire atât de dureroasă...

— Dureroasă? replică ea. O amintire dureroasă? Crezi că la asta m-am referit? Vocea ei coborî până la o şoaptă: Camera aceasta este sacră pentru mine.

Şi îşi fixă privirea pe chipul lui, căruia, probabil din cauza alcătuirii sale desăvârşite, părea să-i lipsească mobilitatea necesară spre a urmări un asemenea salt în gândire. Semăna mai degrabă cu o clădire solidă, nu cu cortul unui nomad. Bărbatul îşi înăbuşi mândria rănită şi spuse cu generozitate, pe un ton glumeţ:

— Înger milostiv!

— Milostiv? Faţă de cine? Crezi că... am afirmat eu vreodată ceva care să te facă să te îndoieşti de ceea ce-ţi spun acum?

Sprâncenele lui fremătau: era gata să-şi piardă cumpătul.

— Să fi afirmat ceva? Nu, insinuă el ironic; apoi, stăpânindu-se, adăugă pe un ton extrem de duios: Te-ai comportat fără cusur... întotdeauna. Şi eu am recunoscut-o fără ocol. Nimeni nu s-ar fi putut comporta mai bine decât tine, ca o adevărată doamnă. întotdeauna am admirat tactul tău, de a nu face niciodată aluzie la... la cealaltă viaţă a ta.

Ea îl privi neclintită.

— De fapt, cealaltă viaţă *a fost* viaţa mea – singura mea viaţă! Acum ai aflat şi asta.

Se lăsă tăcerea. Henry Prest scoase o batistă cu monogramă şi şi-o trecu peste buzele uscate. Făcând acest gest, un miros de apă de colonie ajunse până la ea şi o făcu să tresară. Era limpede că el se gândea la ce ar fi trebuit să spună, întrebându-se, destul de descurajat, cum să facă să redevină stăpân pe situaţie. În cele din urmă reuşi să arboreze din nou un zâmbet persuasiv.

— Nu, nu a fost singura ta viaţă, draga mea, îi reproşă el.

Ea îl înfruntă imediat.

— Ba da; aşa ai crezut tu, pentru că aşa voiam eu.

— Voiai tu? şi zâmbetul îi exprima neîncredere.

— Da, o făceam intenţionat. Dar bănuiesc că nici o scuză de a mea nu-ţi poate fi pe plac... aşa că ce-ar fi să punem punct acum?

— Să punem punct la... această conversaţie? În glasul lui se citea mâhnire. Bineînţeles, nu doresc să împing lucrurile prea departe.

Ea îl întrerupse, ridicând mâna.

— Să punem punct pentru totdeauna, Henry.

— Pentru totdeauna? El o privi pierdut şi înghiţi repede, dând senzaţia că se sufocă. Pentru totdeauna? Într-adevăr...? Noi doi? Vorbeşti serios, Lizzie?

— Foarte serios. Dar, dacă preferi să auzi... doar ceea ce este dureros...

El îşi îndreptă spatele, îşi trase umerii înapoi şi spuse cu un glas nesigur:

— Sper că nu mă socoteşti un laş.

Ea nu-i răspunse direct, ci îşi urmă gândul:

— Ei, bănuiesc că ai crezut că te iubesc...

El zâmbi din nou, îşi răsuci din nou mustaţa şi ridică din umeri abia perceptibil.

— O... dar ai reuşit să creezi această impresie...

— O, da: o femeie *poate* s-o facă... atât de uşor! Şi bărbaţii uită deseori acest amănunt. Credeai că sunt o amantă topită de iubire; iar eu nu am fost decât o prostituată destul de scump de întreţinut.

— Elizabeth! gâfâi el, palid acum din cap până-n picioare.

Ea înţelese că acest cuvânt îi rănise mai mult decât mândria; înainte de a-şi da seama că-i jignise dragostea, el se cutremurase la gândul ofensei aduse bunului-simţ! Amantă! Prostituată! Asemenea cuvinte erau interzise. Nimănui nu-i displăcea mai mult decât lui Henry Prest să vadă femei vorbind vulgar; unul dintre cele mai încântătoare lucruri la doamna Hazeldean (aşa cum tocmai îi spusese) fusese felul cum ştiuse să rămână, „trecând peste toate situaţiile”, atât de inefabil „o doamnă”. O privi de parcă se îndoia din nou de starea integrităţii ei mintale.

— Să continui? întrebă ea, zâmbind.

El îşi plecă în jos capul, ţeapăn.

— Nu-mi dau încă seama pentru ce ţi-ai bătut joc de mine.

— Ei bine, a fost exact aşa cum ţi-am spus. Aveam nevoie de bani – de bani pentru soţul meu.

El îşi umezi buzele.

— Pentru soţul tău?

— Da; când a început să nu se mai simtă bine; când a început să aibă nevoie de confort, de o mulţime de alte lucruri, şi să meargă şi în străinătate. Pe când eram doar o tânără copilă, el fusese acela care mă salvase de la o umilinţă şi o nenorocire de nedescris. Nimeni altcineva nu ridicase nici măcar un deget să mă ajute – nimeni din familia mea n-a făcut-o. Nu aveam nici bani şi nici prieteni. Doamna Mant se plictisise de mine şi căuta un pretext ca să mă arunce pe drumuri. O, nici nu-ţi dai seama câte

trebuie să îndure o fată – o fată singură pe lume – care depinde, pentru îmbrăcăminte, hrană şi adăpost, de mofturile unei bătrâne înfumurate şi capricioase! Şi tocmai pentru că el *ştia* toate astea, pentru că a înţeles totul, s-a căsătorit cu mine... M-a scos din mizerie şi m-a adus într-o lume a binecuvântatei fericiri. M-a ridicat mai presus de toţi... m-a aşezat alături de el. Nu-mi păsa de nimic altceva în afară de acest lucru; nu mă interesau banii sau libertatea; nu-mi păsa decât de el. L-aş fi urmat şi în deşert – aş fi mers desculţă, doar să fiu alături de el. Aş fi răbdat de foame, aş fi cerşit, aş fi făcut *orice* – *orice* pentru el.

Se opri, şi glasul i se pierdu într-un suspin. Nu-şi mai dădea seama că Prest era de faţă – toată fiinţa ei era absorbită de lucrurile pe care le evoca.

— Dar *lui* îi păsa de mine – dorea să fiu bogată, independentă şi admirată! Dorea să-mi ofere totul – în primii ani de abia îl puteam convinge să-şi păstreze pentru el bani îndeajuns... Şi apoi s-a îmbolnăvit; şi pe măsură ce boala avansa şi a trebuit să renunţe treptat la afaceri, venitul s-a micşorat, iar pe urmă a secat complet; şi, în acelaşi timp, apăreau noi cheltuieli ce se adăugau celorlalte – infirmiere, doctori, călătorii; şi el era din ce în ce mai speriat, speriat nu pentru el, ci pentru mine... Ce-mi rămânea de făcut? Trebuia să plătesc cumva. În primul an am reuşit să amân plata datoriilor – apoi am împrumutat sume mici de ici, de colo. Dar asta nu putea să dureze. Şi în tot acest timp trebuia să arăt drăguţă şi prosperă, altfel ar fi început să-şi facă griji, să creadă că suntem ruinaţi şi să se frământe ce se va întâmpla cu mine dacă el nu se va face bine. Când ai apărut tu, eram disperată – aş fi făcut orice, orice! El credea că banii veneau de la mama mea vitregă, din Portugalia. Întâmplarea a făcut să fie într-adevăr bogată. Dar, din

nefericire, bietul tata a încercat să investească banii în ceva şi i-a pierdut pe toţi; la început, însă, când se căsătoriseră, ea ne trimisese o mie de dolari – şi restul, tot ce mi-ai dat tu, am pus pe seama ei.

Se opri răsuflând din greu, de parcă ajunsese la capătul puterilor şi al povestirii. Treptat, începu să revină la realitate şi-l văzu pe Henry Prest, parcă pierdut, undeva departe, asemenea unei siluete mici, neclare, conturându-se prin ceaţa ochilor ei împăienjeniţi. Şi gândi în sinea ei: „Nu mă crede”, iar gândul o exasperă.

— Presupun că te miră, reîncepu ea, că o femeie are îndrăzneala să mărturisească astfel de lucruri despre sine.

El îşi drese glasul.

— Despre sine? Nu, poate că nu. Dar despre soţul ei...

Lizzie simţi că sângele îi năvăleşte în faţă.

— Despre soţul ei...? Doar nu îndrăzneşti să-ţi imaginezi că el...?

— Deci, mă părăseşti, adăugă el rece; aceasta este concluzia.

Ea rămăsese năucită, iar el adăugă:

— Oricum, acest lucru explică extraordinara ta nepăsare – pe care o socoteam mai degrabă curaj. Şi-mi dau seama că nu era nevoie să fi luat cine ştie ce măsuri de precauţie.

Ea reflectă la spusele lui.

— Deci, crezi că el ştia! Şi mai crezi poate că şi eu ştiam asta!

Rămase dusă pe gânduri, îndurerată, dar după câteva clipe chipul i se însenină.

— El n-a ştiut niciodată – niciodată! Şi aceasta îmi e de ajuns – iar pentru tine n-are nici o importanţă! Poţi crede ceea ce vrei. El a fost fericit până la sfârşitul zilelor – acesta este singurul lucru care contează pentru mine.

— Nu poate exista nici o îndoială asupra sincerităţii tale, spuse el strângând din buze.

— Nu mai am nici un motiv să nu fiu sinceră.

El îşi luă pălăria şi îi cercetă amănunţit căptuşeala; apoi luă mănuşile pe care le pusese înăuntru şi le netezi cu mâna, dus pe gânduri. Ea îşi spuse: „Slavă Domnului că pleacă!”

Dar el puse pălăria şi mănuşile pe masă şi se apropie de ea. Chipul îi era răvăşit, asemenea celui al unui om pe care l-au prins zorii chefuind.

— Nu dai nici o şansă imaginaţiei, spuse el încet.

— Ţi-am spus că e inutil... începu ea, dar el o întrerupse:

— Nici o şansă, dar asta numai în cazul că te cred.

Îşi umezi buzele din nou şi le şterse cu batista. Ea simţi iarăşi mirosul de apă de colonie.

— Dar nu te cred! spuse el. Prea multe amintiri... prea multe dovezi, draga mea...

Se opri şi zâmbi forţat. Şi ea înţelese că-i zâmbea, în speranţa că o va îmbuna puţin.

Ea însă rămase tăcută, iar el reîncepu, încercând s-o convingă să revină asupra verdictului:

— Eu ştiu mai bine, Lizzie. În ciuda a ceea ce-a fost, *eu ştiu că tu nu eşti genul acela de femeie.*

— Dar am luat bani de la tine...

— Mi-ai făcut o favoare. Cunoşteam dificultăţile prin care treceai... înţelegeam perfect. Şi te implor să nu mai pomeneşti niciodată despre asta.

Ea îşi dădu seama într-o clipă că orice ar fi fost mai uşor de îndurat pentru el decât gândul că fusese socotit un prost! Era un lucru cu care nu se putea împăca. Întreaga lui mândrie se răzvrătea; încerca să o disculpe nu atât de dragul ei, cât de al lui. Această constatare o făcu pe Lizzie să se simtă derutată şi deznădăjduită; toate încercările ei

s-ar spulbera în van, lovindu-se de impenetrabila lui mândrie de sine.

— Nici un bărbat care a avut privilegiul de a fi fost iubit de tine n-ar putea niciodată, nici măcar un moment, să...

Ea ridică repede capul şi se uită la el, întrerupându-l:

— Tu n-ai avut niciodată acest privilegiu.

Chipul lui se posomorî. Şi ea observă că privirea încetase să o mai implore, devenind mânioasă. Rămas o clipă fără glas, nu reuşi decât să îngâne:

— Faci tot posibilul să te denigrezi în ochii mei.

— Nu mă denigrez, îţi spun adevărul. Aveam nevoie de bani şi nu vedeam o altă cale de a-i obţine. Iar tu erai gata să mi-i dai... în schimbul a ceea ce numeşti privilegiu...

— Lizzie, o întrerupse el grav, nu mai continua! Ştiu că simţi ceva pentru mine... ştiu că întotdeauna a fost aşa. La o fire atât de sensibilă, atât de hipersensibilă ca a ta, există momente când toate sentimentele sunt măturate de scrupule... Şi pentru aceste scrupule te stimez şi mai mult. Dar nu mai vreau să aud nimic acum. Dacă te-aş lăsa să continui, în starea de exaltare nervoasă în care te afli... ai putea fi prima căreia apoi să-i pară rău... Vreau să uit tot ce mi-ai spus... vreau să privesc înainte, nu înapoi...

Îşi îndreptă umerii, trase cu putere aer în piept şi o fixă cu o privire ce-şi recăpătase încrederea.

— Cât de puţin mă cunoşti dacă crezi că aş putea să te părăsesc *tocmai acum!*

Ea îi întoarse privirea, plictisită, dar sigură pe sine:

— Eşti amabil – vrei să fii generos, înţeleg. Dar nu înţelegi că *nu pot* să mă mărit cu tine?

— Văd doar că, în starea în care eşti, cuprinsă în mod firesc de remuşcări...

— Remuşcări? Remuşcări? izbucni ea, râzând. Îţi imaginezi că am remuşcări? Aş face la fel mâine, dacă ar trebui s-o iau de la capăt – şi pentru acelaşi motiv! Am reuşit să fac ceea ce am vrut – i-am putut oferi acel ultim an, acel ultim an de fericire. Faptul că nu a avut griji l-a ţinut în viaţă şi l-a făcut să se simtă fericit. Oh, da, a fost fericit – o ştiu! şi se întoarse spre Prest cu un zâmbet straniu pe buze. Şi pentru asta îţi mulţumesc – îţi sunt recunoscătoare.

— Tu... tu... *recunoscătoare*! E un... lucru... de-a dreptul indecent... să-l spui.

Îşi luă din nou pălăria şi rămase în mijlocul camerei, aşteptând parcă să fie trezit dintr-un coşmar.

— Înseamnă că dai deoparte o ocazie... începu el.

Ea îşi aplecă uşor capul, în semn de încuviinţare.

— Îţi dai seama ce faci? Mai sunt încă gata să... să te ajut, dacă... Ea nu răspunse, iar el continuă: Cum crezi că o să poţi rezista – dacă te-ai lăsat copleşită de astfel de gânduri?

— Nu-mi pasă ce va fi. Niciodată nu am vrut bani pentru mine.

El ridică o mână dezaprobatoare:

— O, nu, *nu o lua de la început!* Femeia pe care intenţionam să...

Şi ea fu brusc surprinsă să vadă strălucind lacrimi în ochii lui. El îşi duse batista la ochi, dar mirosul de colonie îi izgoni lui Lizzie părerea de rău de o clipă. Ah, apa aceea de colonie! Îi aducea în minte scenă după scenă, cu o hidoasă precizie. „Dar a meritat”, murmură ea îndârjită.

Henry Prest băgă batista în buzunar. Aşteptă puţin, privi în jur şi apoi se întoarse spre ea.

— Decizia ta e categorică?

— Oh, bineînţeles.

El făcu o plecăciune.

— Ar mai fi fost un lucru pe care aş fi dorit să ţi-l spun, dacă mi-ai fi dat posibilitatea să te văd după... după ziua aceea de Anul Nou. Ceva ce am preferat să nu-ţi declar în scris...

— Da? întrebă ea indiferentă.

— Eşti chiar aşa de sigură că soţul tău nu a aflat că... în ziua aceea...?

— Foarte sigură.

— Ei, se pare că alţii aflaseră. Făcu o pauză şi adăugă: Doamna Wesson ne-a văzut.

— Aşa cred şi eu. Îmi amintesc că a luat-o în altă direcţie, ca să mă evite, în seara aceea la doamna Struthers.

— Exact. Şi nu a fost singura care ne-a văzut. Dacă n-ar fi fost dezarmaţi de sfârşitul apropiat al soţului tău, chiar în aceeaşi zi ai fi fost ostracizată.

Ea nu spuse nimic, iar el continuă, făcând un ultim efort:

— În durerea ta, în singurătatea ta, nu ţi-ai dat încă seama ce se va întâmpla cu tine în viitor – cât de greu îţi va fi? De acest lucru voiam să te previn – de aceea te-am cerut în căsătorie.

Se îndreptă de spate şi zâmbi, de parcă s-ar fi uitat la propria sa figură reflectată într-o oglindă şi i-ar fi făcut o impresie bună.

— Un bărbat care a avut nefericirea să compromită o femeie are obligaţia, aşa cum cere onoarea... chiar dacă n-aş fi simţit pentru tine ceea ce simt... aş fi...

Ea se întoarse spre el cu un zâmbet îmblânzit. Da, ajunsese chiar să se convingă că o cerea în căsătorie pentru a-i salva reputaţia. Şi fiind conştientă de acele vechi şi banale axiome, pe care el chiar credea că se bazează întreaga sa conduită, Lizzie simţi din nou cât de departe se afla de viaţa spre care el ar fi vrut s-o întoarcă.

— Bietul meu Henry, nu vezi cât de departe sunt de lumea doamnei Wesson? Chiar dacă tot New Yorkul ar vrea să mă ostracizeze, n-are decât s-o facă! Eu mi-am trăit ziua cea mare... nici o femeie nu are mai mult decât una singură. Şi de ce să nu plătesc pentru ea? Sunt gata s-o fac.

— Doamne Dumnezeule! murmură el.

Acum ea îşi dădea seama că el îşi epuizase şi ultima fărâmă de putere. Reuşise să-l rănească în punctul lui vital, împiedicându-l să mai fie generos, şi această jignire lui i se părea de neiertat. Acum era bucuros, da, chiar bucuros că-i spusese că New Yorkul intenţiona s-o ostracizeze; dar, oricât ar fi încercat, nu-i păsa nici de acest lucru, nici de bucuria lui ascunsă. Îşi avea propriile ei bucurii, nedestăinuite, dincolo de ce putea înţelege el sau New Yorkul.

— Îmi pare rău, reluă el pe un ton blând; făcu apoi o plecăciune, fără a încerca să-i ia mâna, şi părăsi camera.

Când uşa se închise, Lizzie privi în urma lui năucită. „Cred că are dreptate: nu mi-am dat seama încă... „ Auzi uşa de afară închizându-se şi apoi se lăsă pe sofa, apăsându-şi mâinile peste ochii ce o dureau. În acel moment se întrebă pentru prima oară cum vor arăta zilele ce vor urma...

„Dacă cel puţin mi-ar plăcea să citesc”, gemu ea, amintindu-şi cât de puţin încercase să-şi formeze gusturile după ale soţului ei şi cât de blajin şi înveselit zâmbea el când ea încerca să facă un asemenea efort. „Ei, dar mai sunt şi cărţile de joc; şi, când o să îmbătrânesc, îmi rămân croşetatul şi răbdarea. Şi dacă mă vor părăsi toţi, n-o să mai am nevoie de rochii de seară. Oricum, asta ar însemna o economie”, conchise ea, străbătută de un fior.

VII

„Ea s-a comportat urât întotdeauna... Obişnuiau să se întâlnească la hotelul de pe Fifth Avenue.”

Trebuie să mă întorc acum la aceste cuvinte rostite de mama – cuvintele cu care mi-am început povestirea şi de la care a trebuit să mă abat pentru o vreme, pentru a aduce mai vie, în prim plan, imaginea tulburătoare a lui Lizzie Hazeldean: o imagine la care au concurat amintirile mele de copil şi aluziile culese mai târziu.

Când mama pronunţa acele cuvinte acuzatoare, eu aveam douăzeci şi unu de ani, de abia ieşisem de la Harvard şi mă reîntorsesem sub acoperişul părintesc, la New York. Nu mai auzisem de mult vorbindu-se despre doamna Hazeldean. Fusesem plecat de acasă la şcoală şi apoi la Harvard cea mai mare parte din timp, iar în vacanţe probabil că acesta nu era considerat cel mai potrivit subiect de conversaţie, mai ales acum când surorile mele erau destul de mari.

Oricum, uitasem aproape tot ce ştiusem vreodată despre ea, când, în seara de după întoarcerea mea, vărul meu Hubert Wesson – care părea acum pe lângă mine un adevărat uriaş şi care era totodată o autoritate în viaţa mondenă – veni cu sugestia de a o întâlni la operă.

— Pe doamna Hazeldean? Dar nici n-o cunosc. Ce-o să creadă?

— N-ai nici o grijă. Haide. E cea mai nostimă femeie pe care-am cunoscut-o. Pe urmă ne întoarcem şi luăm masa cu ea – în cea mai nostimă casă.

Şi-şi răsuci falnica-i mustaţă.

Luam amândoi masa la club, unde tocmai devenisem membru, iar sticla de Pommery, care era pe sfârşite, mă făcuse să cred că nimic nu era mai potrivit pentru doi bărbaţi de lume decât să-şi încheie seara în loja celei mai

nostime femei pe care-o cunoştea Hubert. Mi-am răsucit şi eu mustaţa şi l-am urmat, după ce mi-am trecut cu meticulozitate mâneca peste borul jobenului, cum îl văzusem făcând pe el.

Dar odată ajuns în loja doamnei Hazeldean, am redevenit un puşti sfios, roşu până în vârful urechilor, aşa cum i se întâmplase şi lui Hubert la vârsta mea, uitând că acum aveam şi eu mustaţă; şi mi-am dărâmat pălăria din cuierul în care tocmai o pusesem, în încercarea mea zeloasă de a ridica un program pe care ea nici măcar nu-l scăpase.

Pentru că era într-adevăr foarte frumoasă – extrem de frumoasă. Până acum fusesem obişnuit doar cu frumuseţea comună, cea pe care tinereţea şi vitalitatea o aşază ca un văl trandafiriu peste chipurile obişnuite, siluetele banale şi plăcerile cele mai obişnuite. Dar de data asta era vorba de ceva bine gândit, perfect, finit – şi doar foarte puţin trecut. Mă înspăimânta acel prim contact cu infinitul frumuseţii şi mulţimea capcanelor ei. Cum, existau femei care n-aveau a se teme de riduri, care erau mai frumoase pentru că erau palide, care puteau să lase câteva şuviţe argintii să se ascundă în părul negru şi ai căror ochi rămâneau visători, în timp ce ele zâmbeau şi vorbeau? Atunci nici un tânăr nu se mai putea socoti în siguranţă! Atunci lumea pe care o cunoscusem eu fusese doar un leagăn îmbrăcat în dantelă trandafirie, în timp ce această lume nouă era un loc în care domneau întunericul, primejdiile şi încântarea...

A doua zi, când una dintre surorile mele m-a întrebat unde fusesem cu o seară înainte, m-am înfiorat şi i-am răspuns:

— Cu doamna Hazeldean... la operă.

Atunci mama m-a privit, dar n-a spus nimic până când guvernanta nu a plecat cu fetele din cameră; apoi a întrebat cu buzele strânse:

— Hubert Wesson te-a dus în loja doamnei Hazeldean?

— Da.

— Un bărbat îşi poate permite să meargă unde doreşte. Am auzit că Hubert Wesson mai este încă îndrăgostit nebuneşte de ea – aşa-i trebuie Sabinei, pentru că nu l-a lăsat să se însoare cu cea mai mică dintre surorile Lyman. Dar să nu mai pomeneşti niciodată numele doamnei Hazeldean în prezenţa surorilor tale. Lumea spune că soţul ei n-a ştiut niciodată – presupun că, dacă ar fi ştiut, ea n-ar mai fi moştenit niciodată banii bătrânei domnişoare Cecilia Winter.

Şi atunci pronunţă mama numele lui Henry Prest şi adăugă cele câteva lucruri despre hotelul de pe Fifth Avenue, stârnindu-mi brusc amintirile din copilărie...

O clipă am revăzut chipul acela cu ochii speriaţi şi zâmbetul îngheţat de sub voaleta coborâtă în grabă şi am simţit inima înfiorându-mi-se ca şi atunci, şi am auzit geamătul scos din sufletul meu: am simţit toate acestea şi, în aceeaşi clipă, am încercat să fac o legătură între chipul acela aşa de proaspăt şi suav, deşi cuprins de nelinişte, şi cel zâmbitor şi rezervat al „celei mai nostime femei cunoscute” de Hubert.

Eram obişnuit cu Hubert care folosea, fără deosebire, un singur adjectiv, şi nu mă aşteptasem s-o găsesc pe doamna Hazeldean „nostimă” în sensul adevărat al cuvântului; în cazul când acesta era folosit pentru a caracteriza femeia de care era îndrăgostit, epitetul însemna pur şi simplu că ea justifica pe deplin alegerea lui. Totuşi, comparând înfăţişarea de demult a doamnei Hazeldean cu cea de acum, am înţeles pentru prima oară ce se poate petrece în lunga perioadă dintre tinereţe şi

maturitate, şi cât de puţin înaintasem eu pe acel drum misterios. Oh, de m-ar lua măcar de mână!

Nu eram total nepregătit pentru ceea ce mi-a spus mama. Nu se mai afla nici o altă femeie în loja doamnei Hazeldean când am intrat noi; şi nici una nu a venit la ea toată seara; iar gazda noastră nu s-a scuzat în nici un fel pentru această izolare. În New Yorkul tinereţii mele, ştiam cu toţii ce să credem despre o femeie care era văzută „singură la operă”; şi dacă doamna Hazeldean nu era făţiş considerată ca Fanny Ring, singura noastră „profesionistă” de marcă, pricina era că, din respect pentru originea ei socială, New Yorkul preferase să evite asemenea comparaţii. Deşi eram tânăr, cunoşteam această lege socială şi ghicisem, înainte ca seara să se termine, că doamna Hazeldean nu era o doamnă pe care celelalte doamne o vizitează, deşi, pe de altă parte, nu era nici o doamnă despre care era interzis să li se vorbească celorlalte. Aşa că i-am menţionat numele ostentativ.

Nici o doamnă nu se afişa cu doamna Hazeldean la operă; dar la masa nostimă pe care Hubert o anunţase, un fel de petrecere al cărei antren constase în tachinării ironice şi inofensive în timpul mesei copioase însoţite de cea mai bună şampanie, veniseră câteva. Pe aceleaşi doamne aveam să le mai întâlnesc la ea acasă, mai târziu. Erau în mare parte mai tinere decât amfitrioana lor şi aveau cât de cât acces în lumea bună: nişte creaturi drăguţe şi banale, plictisite de o prosperitate monotonă şi amatoare de plăceri oarecum nepermise, ca fumatul, limbajul slobod şi venitul acasă la ore târzii, însoţite de cine se nimerea. Dar asemenea firi curajoase erau puţine în New Yorkul de altădată şi apăreau doar din când în când şi pe ascuns. Societatea doamnei Hazeldean era formată în cea mai mare parte din bărbaţi de toate vârstele, de la

contemporanii ei, acum cu chelie sau cărunţi, până la bărbaţi tineri ca Hubert sau novici necopţi ca mine.

În micul ei cerc domnea o atmosferă demnă şi decentă, ce nu avea nimic din acea respectabilitate forţată ce apasă de obicei asupra femeilor care au avut odată o faimă rea; dimpotrivă, atmosfera era firească, datorându-se acestei distinse femei care se plictisise de societate şi închisese uşile pentru toţi ceilalţi, cu excepţia unui grup intim. La doamna Hazeldean aveai întotdeauna senzaţia că, în clipa următoare, putea fi anunţată sosirea vreunei bunici sau mătuşi; şi, în acelaşi timp, siguranţa plăcută că aşa ceva nu se va întâmpla.

Ce anume din atmosfera unei astfel de case o făcea să pară atât de încântătoare unui tânăr capricios şi plin de imaginaţie? Cum se făcea că „femeile acelea” (cum le spuneau celelalte) ştiau doar ele să te facă să te simţi bine, în largul tău, ştiau să-l pună la punct pe cel ce întrecea măsura, să-l ironizeze puţin pe cel ce făcea pe grozavul, şi totuşi într-un fel atât de firesc? Faptul că era o altă atmosferă se simţea de cum intrai. Florile stăteau în vaze, lămpile şi scaunele arătau mai frumoase, cărţile de pe masă erau exact acelea după care tânjea fiecare. Cea mai periculoasă cochetărie poate să fie nu felul în care o femeie se îmbracă, ci felul în care-şi aranjează salonul; şi în această artă, doamna Hazeldean excela.

Şi fiindcă am vorbit despre cărţi, chiar şi pe atunci ele erau de obicei primele obiecte care mă atrăgeau într-o cameră, indiferent ce fel de altă frumuseţe se afla în ea; şi-mi amintesc că în seara acelei prime „mese nostime”, rămăsesem uimit în faţa rafturilor înţesate, care ocupau un întreg perete al salonului. Cum, Zeiţa citea? Putea să te însoţească şi pe această cale? Şi, fără îndoială, să te călăuzească? Inima îmi bătea cu putere.

Dar curând am aflat că Lizzie Hazeldean nu citea. Nici măcar ultimul roman de Ouida n-o tenta; şi-mi amintesc că am văzut *Noua Republică* de Mallock stând pe masă cu paginile netăiate câteva săptămâni. Nu mi-a trebuit mult să fac descoperirea; chiar la următoarea mea vizită ea îmi surprinse privirea uimită ce se îndrepta spre rafturile pline, îmi zâmbi, roşi puţin şi-mi mărturisi:

— N-am reuşit să le citesc. Am încercat... chiar că am încercat... dar cărţile mă adorm. Până şi romanele...

Cărţile care o „adormeau” constituiau un autentic tezaur de poezie engleză şi o bogată şi variată colecţie de scrieri istorice, critică, epistole, în engleză, franceză şi italiană – că ea cunoştea aceste limbi, o ştiam sigur. În mod cert, erau cărţi adunate de un cititor sensibil şi cu preocupări multiple. Eram singuri în cameră şi doamna Hazeldean continuă, pe un ton coborât:

— Am păstrat doar câteva dintre ele, cele pe care... soţul meu le îndrăgea cel mai mult.

Pentru prima oară numele lui Charles Hazeldean fusese rostit în prezenţa mea şi uimirea mi-a fost aşa de mare, încât obrazul meu candid trebuie să fi reflectat roşeaţa. Îmi imaginasem că femeile în situaţia ei evitau să facă aluzii la soţii lor. Dar ea continua să mă privească, dusă pe gânduri, umilă parcă, dând impresia că vrea să-mi spună mai mult şi implorându-mă în sinea ei s-o înţeleg.

— A fost un mare cititor de cărţi; a studiat mult. Şi a încercat, cât i-a stat în putinţă, să mă facă şi pe mine să citesc... dorea să împartă totul cu mine. Poezia mi-a plăcut şi mie... unele poezii... când mi le citea cu glas tare. După moartea lui mi-am zis: „Îmi vor rămâne cărţile lui. Mă pot întoarce la ele... şi prin ele îl voi regăsi”. Şi am încercat... o, cât am încercat... dar în zadar. Şi-au pierdut înţelesul... aşa cum s-a întâmplat cu majoritatea lucrurilor.

Se ridică, aprinse o ţigară şi împinse un lemn în cămin. Am simţit că aştepta să spun ceva. Dacă viaţa m-ar fi învăţat măcar ce să-i răspund; câte aveam de învăţat din povestea ei! Dar eram prea lipsit de experienţă; şi nu puteam să-mi risipesc uimirea. Cum! Această femeie pe care o compătimisem pentru viaţa ei de familie, care păruse să justifice faptul că-şi căutase alinare în altă parte – această femeie putea vorbi astfel despre soţul ei? Am înţeles imediat că nu se prefăcea; şi un sentiment confuz al complexităţii – sau al haosului – relaţiilor umane mă făcu să rămân mut, ca un şcolar căruia i se pune brusc o întrebare ce depăşeşte înţelegerea lui.

Dar înainte ca gândul să mi se contureze bine, ea mi-l şi citi şi, cu zâmbetul care făcea să-i apară nişte creţuri triste în jurul gurii, continuă veselă:

— Ia spune, ce planuri ai pentru această seară? Ce-ai zice dacă am merge la „Black Crook” cu vărul Hubert şi cu încă vreo câţiva. Am rezervat o lojă.

Era inevitabil ca, nu la mult timp după această candidă confesiune, să încerc să mă convingă că pasiunea pentru citit era plictisitoare pentru femei şi că unul dintre marile farmece ale doamnei Hazeldean consta în faptul că nu avea pretenţii literare. Adevărul era, desigur, că farmecul ei consta în sinceritatea ei, în felul cum îşi cunoştea cu modestie şi fără teamă propriile calităţi şi defecte. N-am mai întâlnit niciodată ceva asemănător la nici o femeie, de nici o vârstă; şi fiindcă mi-a apărut în cale pe când eram atât de tânăr, şi fiindcă avea o asemenea înfăţişare şi maniere, m-a salvat pentru anii care au urmat de pericolul ce putea veni din partea unei frumuseţi banale.

Dar înainte de a ajunge să înţeleg acest lucru, sau să bănuiesc ce avea să însemne pentru mine dragostea pentru Lizzie Hazeldean, mă şi îndrăgostisem, fără să-mi

dau seama, prosteşte. În perspectiva anilor, totul se dovedi până la urmă numai un incident trecător, în lunga prietenie ce avea să ne lege; şi dacă l-am amintit aici, am făcut-o doar pentru a scoate în evidenţă încă o calitate a bietei mele prietene. Chiar dacă nu putea citi cărţi, putea citi în inima oamenilor; şi-şi aplecase privirea voioasă, şi totuşi plină de înţelegere, asupra mea, pe când eu mai bâjbâiam încă în ignoranţă.

Îmi amintesc de parcă ar fi fost ieri. Stăteam singuri în salonul ei, într-o iarnă, la vremea amurgului, lângă foc. Ajunsesem – în compania ei nu era prea dificil – la acel grad de prietenie când discuţia amicală alunecă firesc într-o tăcere ce este dovada unei şi mai profunde prietenii; ea citea ziarul de seară, în timp ce eu priveam încruntat şi tăcut în foc. Îmi amintesc cum piciorul ei mic, abia apărând de sub rochie, se balansa între mine şi foc, părând să-i absoarbă întreaga fiinţă în ritmul său...

— O, exclamă ea, bietul Henry Prest – şi lăsă ziarul. I-a murit soţia... bietul de el, spuse ea cu simplitate.

Sângele îmi năvăli în obraji: îmi simţeam inima zvâcnindu-mi în piept. Îi amintise numele... îi amintise numele, în sfârşit, amantul renegat, omul care o „dezonorase”! Mâinile îmi erau încleştate: dacă el ar fi intrat în momentul acela în cameră, mâinile mele s-ar fi repezit la gâtlejul lui.

Dar, după câteva clipe, m-am simţit din nou stăpânit de acea senzaţie umilitoare şi deprimantă că nu înţeleg: că sunt prea tânăr, prea lipsit de experienţă pentru a înţelege. Această femeie, care vorbea cu afecţiune despre soţul pe care-l înşelase, putea vorbi cu compasiune şi despre iubitul nestatornic! Şi făcea şi una şi alta cu tot atâta naturaleţe, nu ca şi cum această milă imparţială ar fi fost o atitudine pe care se hotărâse s-o adopte, ci de parcă ar fi fost una dintre lecţiile pe care le învăţase de la viaţă.

— Nu ştiam că era căsătorit, am mormăit eu printre dinţi.

Ea cumpăni, absentă.

— Căsătorit? O, da! Când a fost asta? La un an după ce... şi glasul îi coborî din nou... după ce a murit soţul meu. S-a căsătorit cu o verişoară liniştită, care cred că-l iubea dintotdeauna. Au doi băieţi... Pe el îl cunoşti, nu? întrebă ea brusc.

Am încuviinţat din cap, posac.

— Lumea credea că n-o să se însoare niciodată... chiar el obişnuia să spună la fel, continuă ea, tot dusă pe gânduri.

Şi atunci am izbucnit:

— Câinele!

— Oh! exclamă ea.

Am tresărit; ochii ni se întâlniră, ai ei umezi de lacrimi, exprimând dojană şi înţelegere. Am rămas un timp tăcuţi, privindu-ne. Două lacrimi i s-au ivit, au rămas o clipă atârnate pe gene, apoi au alunecat pe obraji. Continuam s-o privesc, ruşinat; apoi m-am ridicat, mi-am scos batista; tremurând şi pătruns, de parcă aş fi atins un lucru sacru, i le-am şters.

Dar n-am mers mai departe. În momentul următor, ea a reuşit să pună între noi o distanţă sigură. Nu dorea să sucească minţile unui „copil”; asemenea amuzamente nu o mai interesau de mult (îmi mărturisi mai târziu). Dar de simpatia mea avea nevoie, şi încă din plin: alături de celelalte sentimente pe care îşi dădea seama că le stârneşte, mă făcuse să înţeleg că simpatia, în sensul unei înţelegeri profunde, i-a lipsit întotdeauna.

— Să ştii că n-am fost niciodată sigură de simpatie, adăugă ea cu sinceritate, pentru că n-am spus nimănui până acum povestea mea. Dar dacă n-am făcut-o, e mai degrabă vina celorlalţi decât a mea...

Şi zâmbi puţin dispreţuitor, iar mie îmi crescu inima, înţelegând onoarea ce mi se făcea.

— Dumitale, însă, vreau să ţi-o spun... începu ea.

Am mai spus că dragostea mea pentru doamna Hazeldean a fost doar un episod trecător în lunga noastră prietenie. La vârsta mea nu se putea să fie altfel. Curând mi-a apărut în cale un chip mai „proaspăt” şi, în lumina lui, am văzut că vechea mea prietenă era de fapt o femeie trecută de prima tinereţe, care începuse să încărunţească şi care avea un zâmbet mecanic şi ochi obosiţi. Îmi spusese povestea vieţii ei într-o perioadă când mai eram copleşit de sentimentele mele pentru ea; dar când sentimentele mi s-au mai potolit, în lumina de amurg a unei lungi şi intime prietenii, am putut judeca şi verifica apoi afirmaţiile ei şi am văzut că fiecare detaliu se potrivea perfect în acea evocare de la început.

Aceste ocazii fuseseră nenumărate, pentru că, odată spusă povestea, ar fi dorit apoi, ori de câte ori avea ocazia, s-o ia de la început. Dorinţa permanentă de a reînvia trecutul, nevoia permanentă de a se explica şi justifica – satisfacţia pe care i-o ofereau aceste aprinse dorinţe, odată ce-şi îngăduise să le facă cunoscute, deveniseră singura plăcere a vieţii ei pustii. Şi dorise să rămână aşa – în ceea ce privea sentimentele şi emoţiile – din ziua morţii soţului ei, aşa cum paznicul unui templu pustiu putea continua la nesfârşit să cureţe şi să îngrijească locul care fusese odată sălaşul unui zeu. Dar după ce îndeplinise această îndatorire, alta nu mai avea. Făcuse un lucru măreţ – sau îngrozitor, cum vreţi să-l numiţi – şi-l făcuse cu curaj. Dar nu mai era nimic în ea s-o ţină mai departe la înălţimea acelui gest. Gusturile, preocupările, posibilele ei ocupaţii erau toate modeste şi obişnuite; nu ştiuse să-şi creeze o viaţă interioară pornind de la acel impuls fără precedent.

Curând după moartea soţului ei, una dintre verişoare, domnişoara Cecilia Winter din Washington Square, la care se referise mama mea, murise şi ea şi-i lăsase doamnei Hazeldean o avere frumoasă. Un an sau doi mai târziu, cu mica avere a lui Charles Hazeldean se petrecu o schimbare favorabilă, care afectă întreaga proprietate imobilară a New Yorkului anilor ’80. Moştenirea pe care o lăsase soţiei sale se dublă, iar mai apoi se triplă, astfel că, după câţiva ani de văduvie, ea se trezise în posesia unui venit suficient de mare care să-i permită tot luxul pe care soţul ei ţinuse atât de mult să i-l ofere. Ironia sorţii făcea să fie protejată de orice tentaţie, atunci când nu mai era nici un pericol, pentru că sunt sigur că n-ar fi întins nici măcar un deget vreunui bărbat pentru a trage vreun folos pentru ea. Dar chiar dacă nu dădea nici o importanţă banilor în sine, totuşi le datora puterea cu care se pomeni, iar serviciul pe care i-l aduseră a fost mai mare decât îşi dădea ea seama – de a-şi alina singurătatea şi de o umple cu banalele distracţii fără de care era din ce în ce mai puţin capabilă să trăiască.

Părea că fusese adusă pe lume pentru a încânta bărbaţii şi a-i cuceri, deşi după moartea soţului ei şi după ce făcuse acel sacrificiu, ar fi preferat, sunt sigur de asta, să se izoleze într-o atitudine extrem de solitară, păstrând cu ea doar gândurile şi faptele pe măsura acelui moment unic. Dar ce putea face? Nu cunoscuse o altă cale de a obţine banii decât prin farmecul său; iar acum nu ştia cum ar fi putut să-şi umple zilele, decât jucând cărţi, făcând conversaţie sau mergând la teatru. Nici unul din bărbaţii care i-au stat în preajmă nu a reuşit să treacă dincolo de bariera impusă de prietenie, de care m-am izbit şi eu. Eram sigur de asta. Nu-l îndepărtase pe Henry Prest pentru a-l înlocui cu altcineva – chipul i se făcea palid la această insinuare. Ce altceva mai putea face, mă

întrebase ea, ce anume? Zilele trebuiau umplute cumva; iar ea rămânea incurabil şi invariabil o fire sociabilă.

Astfel trăise, fără să se recăsătorească, ducând o viaţă ce trecea drept una cam îndoielnică; astfel trăise, izolată de noi toţi, deşi ne simţea lipsa cu disperare, rămânând în sinea ei credincioasă acelui unic şi măreţ impuls, fără a fi însă în stare să se ridice la înălţimea lui gesturile cotidiene! Şi astfel, exact în momentul când nu-şi mai merita blamul societăţii, se trezise complet izolată de ea şi redusă la un statut de văduvă „uşuratică”, renumită pentru petrecerile ei nostime.

Am rămas o clipă uimit în faţa abisului vieţii ei. Ce altceva, în oricare alt moment al vieţii sale, ar fi putut face? – mă întrebam adeseori. Dintre toate tinerele femei care se ridicau acum în jurul meu, n-am găsit nici una cu destulă imaginaţie, care să poată înţelege impasul în care se putea găsi pe vremea aceea o tânără drăguţă, fără bani şi fără vreo vocaţie, care părea adusă pe lume doar pentru a face plăcere celorlalţi şi care nu fusese învăţată să rămână acolo prin propriile ei puteri. Doar căsătoria putea salva o astfel de fată de la foame, în caz că nu dădea cumva peste vreo bătrână care să aibă nevoie de cineva care să-i plimbe câinele şi să-i citească Biblia. Pe vremea aceea nu exista măcar posibilitatea ca o fată să se îndeletnicească cu pictatul florilor pe evantaie, cu coloratul fotografiilor ca să pară „miniaturi” sau cu confecţionarea de abajururi ori ornamente pentru pălăriile prietenelor mai norocoase – un început, e drept precar, de a-şi dobândi independenţa. Era de neimaginat pentru generaţia mamei mele ca o fată fără zestre să nu primească ajutor de la rude, până îşi găsea un soţ; sau ca, găsindu-l, să-l ajute să-şi câştige existenţa. Acea lume mică, plină de sine, aparţinând unui New York acum dispărut, nu acorda nici o

importanţă averii, dar socotea sărăcia atât de lipsită de bun-gust, încât nici nu o băga în seamă.

Toate acestea pledau în favoarea lui Lizzie Hazeldean, deşi pentru un observator superficial, viaţa pe care o dusese părea să pledeze în defavoarea ei. Ea nu găsise o altă cale de a alina ultimii ani pe care soţul ei îi mai avea de trăit decât înşelându-l; dar după moartea lui îşi ispăşise fapta, fiind extrem de severă cu ea, necerând nimic în schimb, în afară de propria-i satisfacţie. Pe măsură ce îmbătrânea şi prietenii i se împuţinau, se căsătoreau sau se îndepărtau dintr-un motiv sau altul, îşi completa grupul cu tot mai puţină exigenţă. Puteau fi întâlniţi în salonul ei bărbaţi plicticoşi, banali, care era clar că veneau acolo pentru că nu erau invitaţi în altă parte şi sperau să se folosească de ea ca de o trambulină pentru a pătrunde în societate. Şi ea era conştientă de schimbare – ochii ei spuneau acest lucru ori de câte ori întâlneam pe vreunul din aceşti nou-veniţi instalaţi în fotoliul meu – dar n-a admis-o niciodată prin cuvinte sau prin vreun gest. Odată mi-a spus:

— Găseşti că este mai plicticos decât altădată! Poate că este vina mea; pe vremuri ştiam mai bine să-mi aleg prietenii.

Iar altă dată mi-a spus:

— Nu uita, cei pe care-i întâlneşti aici vin din amabilitate. Am îmbătrânit, ce pretenţii să mai am!

Asta a fost tot.

Mergea mai des ca înainte la teatru şi la operă; făcea o mulţime de servicii banale prietenilor, în dorinţa de a fi mereu ocupată cu ceva, inventa tot felul de atenţii inutile, îi copleşea cu sprijinul ei atunci când nu aveau nevoie şi cădea uneori – în ciuda tactului de care dădea dovadă – într-un exces de zel specific celor foarte singuri. La micile ei petreceri ne făcea tot felul de surprize, aducând flori

rare şi delicatese. Şampania şi trabucurile erau din ce în ce mai bune, pe măsură ce invitaţii erau din ce în ce mai umili; iar uneori, atunci când plecau şi ultimele persoane ce formaseră acel grup plicticos, o vedeam, printre scrumiere şi carafe cu lichior, aruncând pe furiş o privire tristă la imaginea ei reflectată în oglindă, întrebând parcă: „Oare măcar ei se vor mai întoarce şi mâine?”

Nu aş dori ca aceasta să fie ultima impresie despre ea; ultima amintire pe care o am despre ea este mult mai frumoasă.

Fusesem plecat un an într-o călătorie la celălalt capăt al pământului; în ziua în care m-am întors, am dat peste Hubert Wesson la club. Hubert devenise infatuat şi cam greoi. M-a tras într-un colţ şi mi-a spus, înroşindu-se şi privind precaut peste umăr:

— Ai văzut-o pe vechea noastră prietenă, doamna Hazeldean? Am auzit că este foarte bolnavă.

Eram gata să-l întreb ce-i cu „am auzit”; apoi mi-am amintit că în lipsa mea Hubert se însurase şi că precauţia lui se datora, probabil, acestei noi situaţii. Am alergat imediat la doamna Hazeldean; în pragul casei ei, spre marea mea surprindere, am întâlnit un preot catolic care mă privi grav, făcu o plecăciune şi se îndepărtă.

Nu eram pregătit pentru aşa ceva, deoarece vechea mea prietenă nu-mi vorbise niciodată despre religie. Spectacolul oferit de cariera tatălui ei probabil că îi zdruncinase convingerile religioase, înainte ca acestea să prindă a se înfiripa; deşi în copilărie, cum deseori îmi spusese, fusese tot atât de impresionată de elocinţa domnului Winter ca şi adulţii pe care-i păstorea. Cum am văzut-o, însă, am înţeles totul. Era foarte bolnavă, desigur pe moarte, iar în situaţia ei soarta, care nu fusese întotdeauna prea blândă, îi adusese alinarea de care avea nevoie. Se trezise oare în ea vreo rămăşiţă a sentimentului

religios? Îşi amintise cumva că bietul ei tată, după lunga perioadă de „rătăcire” spirituală şi morală, găsise în cele din urmă alinare în vechea matcă? N-am aflat niciodată adevărul – probabil că nici ea nu l-a ştiut vreodată.

Dar ştia că acum găsise ceea ce-şi dorea. În sfârşit, putea vorbi despre Charles, îşi putea mărturisi păcatul, putea fi absolvită de păcat. Cum jocul de cărţi, conversaţiile şi petrecerile se terminaseră, ce altceva mai bun putea găsi ca remediu împotriva singurătăţii? Tot timpul şi-l petrecea în ultima vreme pregătindu-se îndelung pentru acel moment din zi care-i aducea liniştea sufletească şi consolarea. Şi-apoi, milostivul vizitator, care-o înţelegea atât de bine, putea să-i spună şi anumite lucruri despre Charles: unde este, cum se simte, ce fel de mici servicii i se puteau aduce zilnic, făcând-o în sfârşit să spere că, odată ispăşită pedeapsa, va putea să ajungă într-o zi lângă el. Astfel interpretată, împărăţia cerurilor nu mai părea ciudată; de fiecare dată când am văzut-o în această perioadă în care se stingea încet, semăna tot mai mult cu un călător întors cu faţa spre casă, zâmbind resemnat în aşteptarea sentinţei. Casa nu-i mai apărea pustie şi nici orele prea lungi; fuseseră chiar aduse pentru ea câteva dintre cărţile pe care încercase de atâtea ori să le citească, care o priviseră ani în şir cu atâta ostilitate, unele conţinând (şi ele erau întotdeauna pe patul ei) mesaje din lumea unde o aştepta Charles.

Astfel pregătită şi călăuzită, într-o zi porni spre el.